• لەم ژمارەیەدا •
• ئەوروپای شۆرشگێر ل : ٢
• لەتاگور شاعیری بەناوبانگی هیندستانەوە ل : ٣
• کردنەوەی چەند پرۆژەیەك لەولاتدا ل : ٤
• دەربارەی سەربەستی ئافرەت ل : ٥
• کۆڕی زانیاری کوردو چەند پرسیارێك ل : ٦
• وەرزش لە هەفتەیەکدا ل : ٧
لەگەل چەند باسو بابەتێکی تر لەم ژمارەیەدا ئەخوێنیتەوە .

(٨) لاپەڕە
نرخی
(٢٥) فلسە
لە (دارالحریة)
چاپ ئەکرێ

هاوکاری

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە
لەدەزگای هاوکاری چاپو بلاو کردنەوەی
کوردی دەرئەچێت

دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد – شارع الجمهورية – ساحة الخلاني
هاتف ٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣

HAWKARI Tel - 68311 68312, 68313.

ژمارە (٢٦٠) ٢٨–٣–١٩٧٥

دەست پێ کردنی وتووێژ نێوان عێراق وئێران

ئێوارەی ٢٥–٣ مامۆستا میشیل عفلق سکرتێری گشتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب گەیشتە بەغدا . وە لە فرۆکەخانەی بەغدا لە لایەن مامۆستا شبلی عیسمی یاریدەدەری سکرتێری گشتی و مامۆستا صدام حسین جێگری سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبەوە پێشوازی کرا . هەروەها لە پێشوازی کردنەکەدا مامۆستا علی غنام و قاسم سلام ئەندامانی سەرکردایەتی نەتەوەیی و دکتور عزت مصطفی ئەندامی سەرکردایەتی قطری بەشدار بوون . لەم سەردانەدا مامۆستا میشیل عفلق دکتور عبدالوهاب کیالی ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوەیی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبی لە گەلایە .

ئا . د . ع

مامۆستا شبلی عیسمی دەربارەی چۆنیتی دامەزرانی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب ئەدوێ

مامۆستا شبلی عیسمی یاریدەدەری سکرتێری گشتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب چوارشەممەی رابوردوو ٢٦–٣ وتارێکی بۆ خوێندکارانی کولیجی پزیشکی ی بەغدا خوێندەوە تیایدا دەربارەی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب باسی چەند مەسەلەیەکی کرد . مامۆستا عیسمی لە وتارەکەیدا وتی : دامەزرانی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب وەکو بزوتنەوەیەکی مێژوویی بیرو باوەڕێکی زانستی شۆرشگێرانەی خولقاند لەبواری تاقی کردنەوە زیندووەکانی و لەمەیانی بزوتنەوەکانی خەبات و تێکوشاندا ، وە توانی دەورێکی گەورە بگێرێ لەرەوت و پرۆسێسی شۆرشی هاوچەرخی عەرەبدا .

هەروەها باسی ئەو دۆخ و زروفانەی کرد لە چلەکاندا دەوری دامەزران و دەرکەوتنی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبیان دابو ، هەروەها وتی :

ئەم بزوتنەوەیە ، بزوتنەوەی بەعسی هەڵبەزینەوەیەك (رد الفعل) بوو دژی تەوژمی هەرێمایەتی و ئەو پارتییانەی نکوڵییان لەبیروباوەری نەتەوەی عەرەب و یەکێتی عەرەب ئەکرد .

ئنجا مامۆستا عیسمی وتی قۆناغی دامەزرانی پارتی ی خاسییەتی تایبەتی خۆی هەبوو .. لە چلەکاندا پارتی لە قوتابی و روشنبیرەکان بەگشتی پێك هاتبوو ، ئەمەش شتێکی سەیر نیە چونکە قوتابییان لاوی نەوەی نوێن کە بەرو پاشەرۆژ ئەڕوانن و دوور لەبەرژەوەندی تایبەتییەوە چارەسەری مەسەلە نەتەوەیی و نیشتمانییەکان ئەکەن .. هەر بەم بۆنەیەشەوە داواتان لێ ئەکەم کە بەردەوام بن لەخەبات و بایەخدان بە مەسەلەی نەتەوەیی چونکە ئێوە باشترین بزوێنەری جەماوەرن .

***

مامۆستا صدام حسین پێشوازی سەرۆك وەزیرانی ئێرانی کرد .

لەسەر داخوازی مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش رۆژی ٢٦–٣ بەرێز ئەمیر عباس هویدا سەرۆك وەزیرانی ئێران بەسەردانێکی رەسمی کە چوار رۆژ ئەخایەنێ هات بۆ بەغدا ... وە لە فرۆکەخانە لەلایەن مامۆستا صدام حسین و بەرێز وەزیران و سەرۆکی دەزگا دیپلوماسی و کاربەدەستانی پایەبەرزی دەوڵەتەوە پێشوازی کرا .

سەرۆك وەزیرانی ئێران وەفدێکی لەگەڵایە پێك هاتووە لە : بەرێز پرویز راجی بالیوزو راوێژکاری تایبەتی سەرۆك وەزیران و صادق صدریە بەریوەبەری گشتی کاروباری سیاسی لە وەزارەتی دەرەوەی ئێران و بەرێز قاسمی سەرۆکی یەکەم دایەرەی سیاسی لە وەزارەتی دەرەوەو ئەمیر سعود فخرائی یاریدەدەری بەریوەبەری گشتی دیوانی سەرۆکایەتی وەزیران .. وە لەبەغدا بەرێز حسین شهیدزادە بالیوزی ئێران لەکۆماری عیراق چووە سەر وەفدەکە .

وە لە سەعات هەشت چارەکێك کەمی ئێوارەی ٢٦–٣ دا مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش لە بارەگای ئەنجومەنی نیشتمانی پێشوازی ئەمیر عباس هویدای سەرۆك وەزیرانی کرد .. دیدەنییەکەش نزیکەی سەعات و چارەکێکی خایاندو هەردوو لا باسی پەیوەندی دوو قۆڵی نێوان هەردوو وڵاتیان کرد .

لەلایەکی ترەوە بەهۆی کۆچی دوایی مەلیکی سعودییەوە مامۆستا صدام و سەرۆك وەزیرانی ئێران بڕیاریاندا ئەو ئاهەنگەی نانخواردنە ساز نەکەن کە بڕیار وابوو بۆیەکتری رێکبخەن .. وە پاش نیوەرۆی چوار شەممەش بەرێز سەرۆك وەزیرانی ئێران لەگەڵ ئەندامانی دەستەی شەرەفدا سەری لە پارێزگەی کەربەلا داو لە پێشەوە لەکوفە لەلایەن پارێزگاری کەربەلا پێشوازی کرا .. ئنجا بەرێز هویدا چووە مزگەوتی کوفە بۆ زیارەت کردنی مەرقەدی ئیمام مسلم کوری عقیل .. وە لەوێوە بەرەو مەزاری ئیمام علی کوری ابی طالب لە نەجەف کەوتەرێ دوای نەجەف سەری لەشاری کەربەلادا ... وە بەرێز پارێزگاری کەربەلا دانەیەکی قورئانی پیرۆزی بە بەرێز سەرۆك وەزیرانی ئێران بەخشی ... سەردانەکەی بەرێز هویدا شەش سەعاتی خایاندو ئنجا بەرەو بەغدا کەوتەوەرێ .

کۆچی دوایی خوالێخۆشبو مەلیك فەیسەل

رۆژی سێشەممەی رابوردوو بلاو کرایەوە کە مەلیك فەیسەل مەلیکی عەرەبی سعودی لە لایەن میر فەیسەل کوری مساعد کوری عبدالعزیزی برازایەوە تەقەی لێ کراوەو کۆچی دوایی کردوە .. وە پاش چەند سەعاتێك دوای بلاو کردنەوەی هەواڵەکە راگەیەنرا کە میر خالد عبدالعزیز کرا بە مەلیکی وڵاتی عەرەبی سعودی .. مەلیك فەیسەل لە ساڵی ١٩٥٨ بوو بە جێنشین و لە ساڵی ١٩٦٤ کرا بە مەلیك و لە ساڵی ١٩٧٥ دا لە تەمەنی ٦٩ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد .

وە رۆژی ٢٥–٣ لە دیوانی سەرۆکایەتی جمهوریەوە لە بەغدا ئەم بەیاننامەیە بلاو کرایەوە :–

کۆماری عیراق بە دڵ تەنگییەوە هەواڵی کۆچی دوایی خاوەن شکۆ مەلیك فیصل کوری عبدالعزیز مەلیکی عەرەبی سعودی پێ گەیشت وە بۆ پرسە بڕیار درا کە بە رەسمی تا ماوەی سێ رۆژ لە (٢٥–٣–١٩٧٥)وە ئالا بهێنرێتە خوارەوە .

سەرۆکی دیوانی
سەرۆکایەتی جمهوری

بەستنەوەی پەیوەندی دیپلوماسی لەگەڵ پورتوگال

عیراق و پورتوگال رێککەوتن لەسەر ئەوەی کەسەر لەنوێ پەیوەندی دیپلوماسی لە نێوانیاندا دابمەزرێننەوە .. وە رۆژی سێشەممە ٢٥ – ٣ وەزارەتی دەرەوە ئەم بەیاننامەیەی بلاوکردەوە :–

لەسەر ئارەزوی کۆماری عیراق و کۆماری پورتوگال دەربارەی بەستنەوەی پەیوەندی ئاسایی لەنێوانیاندا .... بڕیاردرا کە پەیوەندی دیپلوماسی لەنێوانیاندا دابمەزرێننەوە بەپلەی بالێوزخانە .

ئا . د . ع

بیرەوەری شانزە ساڵەی گۆڕ کردنی پەیمانی بەغدا .

شانزە ساڵ لەمەوبەر وە لە ٢٤ی مارتی ساڵی ١٩٥٩دا گەلی عیراق بە کوردو عەرەبو هێزە نیشتمانی و نەتەوەییە پێشکەوتنخوازەکانی دەستێکی دلێرانەی لە ئیمپریالیزم و نۆکەرو ئاڵقە لە گوێکانی وەشاندو پایەیەکی قایمی هەڵتەکاندن ، کە ئەویش پەیمانە دوا براوەکەی بەغدا بوو کە ئیمپریالیستەکان بە کۆمەکی دەوڵەت و رێژیمە دەست نێژو ئاڵقە لە گوێکانی لە ساڵی ١٩٥٥دا دایان مەزراند . وە بە پێی ئەم پەیمانە عیراق لەو سەردەمەدا دەوری پاسەوانی پێ سپێردرا بوو بۆ پارێزگاری کردنی دەسەڵات و نفوزو شوێن پێیەکانی ئیمپریالیزم لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراست و چاندنی تۆوی دووبەرەکی و ئاژاوە نانەوە لە ریزی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی ناوچەکەو دابڕین و دورخستنەوەی ئەو ناوچەیە لە وڵاتانی سێیەمی جیهان و وڵاتانی ئوردووگای سوشیالیستی .. جگە لە مەش رێژیمە کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە کە لەو پەیمانەدا ئەندام بوون وڵات و خاك و ئاوەکانیان کرد بوو بە بنگەو بنکەی جەنگی و دەریایی و زەوی ئیمپریالیستەکان و ئەمانەش بە تێکرایی نەك هەڕەشەیان لە ئاشتی و ئاسودەیی ناوچەکە ئەکرد بەڵکو مەترسییەکی گەورە بوون لە سەر تێکرای ئاشتی و هێمنی جیهان .

بەلام تێکرای گەلی عیراق بە کوردو عەرەبو هێزە پێشکەوتنخوازەکانی شان بە شانی گەلان و هێزە شورشگێرەکانی ناوچەکە کە مێژوویەکی سەختی تێکوشان و فیداکارییان هەیە درێژەیان بە خەبات و قوربانی دانیان داو هەموو بۆ چوونەکانی ئیمپریالیست و دوژمنیان تێك و پێك داو ئەوە بوو لە ٢٤–٣–١٩٥٩ دا کۆماری عیراق بە رەسمی لەم پەیمانە چەپەڵە چوە دەرەوەو دوا پەردەی ئەم شانۆگەرییەی دادایەوەو دەستێکی دلێرانەی وای لە ئیمپریالیزم و کۆنەپەرست و بەرژەوەندییەکانی وەشاند کە تا ئێستاش هەر بە دەستییەوە ئەنالێنن .

کاسترۆ : هەڵوێستی سیاسی جێگای دیپلۆماسییەتی شۆڕشگێرانە ناگرێتەوە .

هاڤانا : ئاژانسەکان : لە دوا کۆبونەوەی سێیەمین کۆنگرەی رێکخستنی نێوان وڵاتانی بێلایەن کە لە هاڤانا گیرا ، دکتور فیدل کاسترو سەرەك وەزیرانی کوبا وتارێکی ٤٠ دەقیقەیی خوێندەوە تیایدا باسی چەند مەسەلەیەکی گرنگی نێو دەوڵەتانی کرد ، دکتور کاسترۆ دەربارەی باری ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراست و بایەخی بەخەباتی گەلی عەرەب دا لەپێناو رزگارکردنی خاکی زەوت کراوی دا وتی :–

ئیمپریالیزم هەوڵ ئەدات کە تۆوی دووبەرەکی لە جیهانی عەرەب دا بچێنێ و نزیك بوونەوەی هەر وڵاتێکی عەرەب لە ئیمپریالیزم مەترسییەکی گەورەیە ، چونکە بێ باری و هەڵپەرستی سیاسییانە ناتوانێ جێگای دیپلوماسییەتی دلێرانەی شورشگێر بگرێتەوە .. چونکە ئەم بێ بارییە زۆر جار ئەبێت بە خیانەت کردن . باری ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراست هیچ کاتێك لەبەر وڵاتانی بێلایەن ناچێتەوە ، وە کوبا سوورەو بگرە بەڵێنی داوە کە هاوکاری یەکی پتەو لەگەڵ وڵاتانی بێلایەن و وڵاتانی رێکخراوی ئۆپیك و وڵاتانی دواکەوتوی جیهان دا بکات لە پێناو پەیڕەوکردنی سیاسەتێکی راست رووبەڕووی گیرو گرفتە ئابورییەکان و دەستدرێژی ئیمپریالیزم ...

پێشەوای گەلی کوبا وتی : گەورە ترین گیروگرفت کە رووبە رووی وڵاتانی بێلایەن ئەبێت گیروگرفتی ئابوری ئێستای دنیایە ، وە چارەسەر کردنی راستەقینەی ئەم گیرو گرفتە ئابورییانە نەمان و لەناوچوونی سەرمایەدارییە لە جیهاندا . هەروەها وتی وڵاتانی دواکەوتوو لەناو خۆیان دایەك نین هەندێکیان بەگژ ئیمپریالیزم دا ئەچن و دوژمنا–

بڕوانە ل –٧–

institutkurde.org paris

ئەفریقای ژوورو لە کوێوە بۆ کوێ ئەچێ؟

أ. زەردەشت

سالی ١٩١٠ ، لە ئەنجامی نەخشەی ئیمپریالزمو رماندنی لە یەکدانی ئەم چوار ناوچەیە شارستانیەتی گەلانی ئەفریقا (ناتالی ، راس الرجاء الصالح، ئورانج ، نزانسفال) یەکێتی ئەفریقای باشور پێك هاتو بەم ناوەوە مایەوە ، تا لە ٣١-٥-١٩٦١ دا ناوی کۆماری ئەفریقای باشوری تەواو بەبەرابڕا ٠ کرد ٠ بەڵام گەلی ئەفریقا رانەوەستا ئەوەبو لە سالی ١٩١٥ دا (عصبەی سوشیالیستی نیونەتەوەیی) پەیدا بو کە لە بنچینەدا بەشێك بو لە پارتی کاری ئەفریقایی کە لە سالی ١٩٠٩ دا دامەزرابو ٠ وەهەروەها

سپی‌یە داگیر کەرەکان کە بە هۆی ئیمپریالزمی پورتوگالو هۆڵەندەو بەریتانیاوە هاتنە خاکی ئەفریقاوە دەستیان بەسەر کاروباری بازرگانیا گرتو لە پاشان زەوی ئەفریقاییەکانیان داگیر کردو خستیانە ژێر دەسەلاتی خۆیانەوە بەم جۆرە مرۆڤی ئەفریقایی نەك تەنها بوبە هێزێکی هەرزان بۆ کارکردن بگرە وەك کۆیلە لە زەوی داگیر کراوی خۆیاندا کەبریتی بوو لە ٨٧٪ی ولاتەکەیان ، هەڵیان ئەسورانن ٠ لەم سالانەدا چەند روداوێکی جیهانی رووی‌دا کە یەکەمیان جەنگی یەکەمی جیهانی بو وە دووهەمیان شۆڕشی سوشیالیستی ئەکتوبەر بو ، وەکارێکی بەتینیان کردە سەر بزوتنەوەی رۆشنبیریو هەستی چینایەتی لە جیهانداو بەتایبەتی لە ئەفریقادا لە ئەنجامدا پارتی کۆمونیستی ئەفریقای ژوورو لە سالی ١٩٢١ دا دامەزرا ، وەهەروەها بە هوی جەنگی یەکەمی جیهانی یەوە ئابووری ئەفریقای ژوورو بوژایەوە بەتایبەتی کە زێر

لە گەل ئەم دەسەلاتەی ئەوروپاییە سپی‌کان لە ئەفریقادا ئیمپریالزم وەك رێژیمێکی جیهانی خۆی سەپان لە لایەکی ترەوە ، دۆزینەوەی ئەڵماسو زێرو چەندکانزایەکی تر کە لە ئەفریقادا هەبون بەهۆی ئەوەی کە ئیمپریالیزم چاو ببرێتە ئەم خاکە و رێژیمی رەگەزایەتی بگرێتە بەرو هانی بەهێز کردنی بنەرەتی ئانیو دەرەبەگ وکۆیلایەتی پتر بدات تا بەئاسانی بتوانێ ئەو خاکە تالان بکات ، وەبۆ ئەم هۆیەش سپی‌یە تالانکەرەکان دەستیان بەجێ بەجێ کردنی وەکتوپڕ گران‌بوو ، وە دەزگا پیشەسازی‌یەکان لە سالی ١٩٢٠ گەیشتنە نزیکەی ٧٠٠ دەزگا وەئەمانەش هۆیەك بون بۆ پەیدابونی چینی کرێکار و بلاوبونەوەی رۆشنبیریو پەیدابونی ئاگاکی وزۆرانبازی چینایەتی بەشێوەیەکی فراوانو دیارتر ٠ ئەوەبو لە سالی ١٩١٨ دا مانگرتنی کرێکاران دەستی پێکردو دوای ئەمە بورجوازی‌یە نیشتمانی‌یەکان ئالای دەربازبون وسەربەخۆیی ئەفریقایان هەلگرت لە بەرئەوە لە هەلبژاردندا سەرکەوتن ، لەگەڵ پارتی (کار)دا

بەرەیەکی یەکگرتویان پێک هێنا بۆ چەسپاندنو بەهێزکردنی سیاسەتی جیاوازی رەگەزایەتی ، وە لە سالی ١٩٢٦ دا یاسای کانو کارگە پیشەسازیکانیان داهێنا کە کارکردنی ئەندازیاری وکاری تەکنیکی لە مرۆڤی ئەفریقایی قەدەغە بکرێ ، مەبەست لەم جۆرە کردەوانە ئەوەیە کە گەلی ئەفریقا زەلیل کەنو لە شارستانیەتی نوێ دووری بخەنەوە ، تا خۆیان بتوانن هەموو سامانەکانی ئەفریقا بە تالان بەرن وەئەوەی کە وەزعی ئەفریقایەکانی زیاتر خراپ کرد ، تەنگو چەلەمەی جیهانی سەرمایەداری سالانی ١٩٢٩ - ١٩٣٣ بو کە کاری خۆی‌کردە سەر ئابووری ئەفریقای ژوورو ، وەنرخی ئەڵماسو زێر بەرەوکەمی چووەوە لە ئەنجامدا چەند کانگایەك داخراو بێ‌ئیشی‌یەکی زۆر پەیدابو ، وەئەمانەش بون بەهۆی پەرەسەندنی مانگرتنی کرێکاران دژی ئەم رێژیمە بەلام لەگەل جەنگی دووهەمدا بەهۆی لاوازی بەریتانیاوە ئابووری ئەفریقای ژوورو بوژایەوە لە سالی ١٩٤٧ دا بەهۆی سەرمایەدارەکانی ئەمەریکاوە پیشەسازی پەرەی سەندو لە سالی ١٩٥٠دا یاسای دابەشکردنی دانیشتوان داهێنرا کە بۆ قازانجی داگیرکەرەکان بوو هەروەها لە هەمان سالدا یاسای قەدەغەکردنی کومونیستی‌ی داهێنرا ٠ وە لە سالی ١٩٥٦ دا یاسای پیشەسازی داهێنرا کە

بەگوێرەی ئەویاسایە نەئەبو هاونیشتمانە ئەفریقاییەکان لە هیچ کارێکدا ئیش بکەن کە پیویستی بەشارەزایی‌و راهاتن بێ لە سالی ١٩٥٩ دا یاسای زانکۆکان داهێنرا وەبەگوێرەی ئەم یاسایە نابێ ئەفریقاییەکان لەگەڵ دانیشتوە سپی‌یە داگیر کەرەکاندا بخوێنن ٠

لە ٣١-٥-١٩٦١ کۆماری ئەفریقای ژوورو پێك هات بەلام لە ناوەکەی زیاتر شتێك نەگۆڕا ، هەمان پەیوەندی مایەوە لەگەڵ بەریتانیاو رێژیمی ئیمپریالزمی جیهانی ، وەهەمان رێژیمی رەگەزایەتی لەئەفریقای ژوورو مایەوە ، دامودەزگای (فیرورد) لە سەر هەمان سیاسەت مایەوە پەیمانی لەگەڵ (سالازار) لە (پورتوگال) وەلەگەڵ دەسەلاتدارە ئیمپریالزمەکانی (ئەنگولاو مۆزەمبیق) بەست وەبو بە پاڵپشتێکی دڵسۆزی دەزگای (ئایان سمث) لە (رودیسیا) و هەموو جۆرە مافێکی ئەفریقاییەکانی پێشێل کرد بۆ نموونە میری بەتێکڕایی لە ساڵێکدا (٢٥٨) (راند) - پارەی ئەفریقایە - سەرف دەکا بۆ فێرکردنی قوتابیەکی سپێ بەرامبەر بە (١٩) راند بۆ فێرکردنی قوتابیەکی ئەفریقایی ٠٠ وەهەروەها ٩٥٪ی ئەفریقایەکان نەخوێندەوارنو شایەنی باسە لەوانەی چونەتە قوتابخانەوە (٥٪)ی توانیویانە کە بگەنە پۆلی شەشی سەرەتایی ٠٠

سەرمایەداری بێگانە دەستی بەسەر بەشێکی گەورەی ئابووری ئەفریقادا گرتووە بە جۆرێك ٨٠٪ی سەرمایەی ئەوناوچەیە هی سەرمایەدارەکانی بەریتانیاو ئەمەریکایە

ستراتیجی نوێی ئیمپریالزم لە ئەفریقادا لە ناوەراستی سالانی شەستەکاندا بەرونی ئاشکرا بو ئەوەیە کە دەستیان بەسەر ئەفریقادا بڕواتو سامانی خاکی ئەفریقا تالان بکەن ، وەئەم ستراتیجیە دوو مەبەستی هەیە یەکەمیان : بەهێزکردنی دەسەلاتی ئیمپریالزمە لە ئەفریقای ژوورودا ودووهەمیان دروست کردنی هەلو مەرجێکی کۆمەلایەتی وئابووریە لە دەولەتە سەربەخۆکانی ئەفریقا کە خزمەتی ئیمپریالزمی جیهانی بکات ٠

جا بابزانین تا چ رادەیەك ستراتیژیەتی نوێ ئیمپریالزم توانیوێتی کار بکاتە سەر ئەفریقا ٠٠

تا ئێستا (٤٢) دەولەتی سەربەخۆ لە ئەفریقادا هەیە ، لەو ئەم ژمارەیەش بەرەو زیاتر ئەروا بەتایبەتی کەوا (ئەنگۆلا وەمۆزمبیق)و دوورگەکانی کاپ بوردەو ساوتومو برنسیب و سیشیل و کومورو) چاوەروانی بزوتنەوەو ئەرکی خۆیان دەکەن وەبەتایبەتی لەگەڵ رماندنی رێژیمی فاشیزم لە (لشبونە) بەرەی کۆنەپەرستی ئەفریقا ٠٠ کەبریتی یەلە (ئەفریقای ژوورو ئەفریقایەورودیسیاو ناوچە پورتوگالیکان ئەوەی بەهۆی سەربەخۆبونی هەندێکیانەوە لە دەست ی ئیمپریالیست دەرچوونو

ئەوهێزو تواناییەی نەماو تواناوە ٠ وەهەروەها روداوە شۆڕشگێرەکانی (برازافیل) لە (ئاب)ی ١٩٦٣ کە کۆتایی بەرژێمی ئیمپریالزم هێنا لە (کۆنگودا) یەکێك بو لە سەرکەوتنەکانی گەلانی ئەفریقا بەسەر رێژیمی ئیمپریالستی دا هەروەها پێشکەوتنی (تنزانیاو سومال)و سەرکەوتنی هێزە شۆڕشگێرە دیموکراتێکان لە زۆربەی ئەم ولاتانەدا نیشانەی ژێرکەوتنی ستراتیجیەتی ئیمپریالیستە لەولاشەوە (گینیا بیساو)ە کە تا ئێستا زیاتر لە (٩٠) دەوڵەت دانی بەسەربەخۆیی‌دا ناوە لەوانەشە بەم زوانە ببێت بەئەندام لە کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتوەکاندا هەروەها روداوەکەی حەبەشەو شۆڕشی ئەرێتیریا ٠٠ ئەمانە هەموویان تیشکێکی روناکن بو سەرنەکەوتنی ستراتیجی ئیمپریالزم لەو ناوچەیەو پاڵپشتێکی بەتینن بۆ رماندنی هەموو رێژیمە بەکرێ گیراوەکانی ئەفریقاو رێژیمی رەگەز پەرستی لە ئەفریقای ژوورو سەرکەوتنی گەلی ئەفریقای ژوورو گەلانی ئەفریقاو پێشکەوتنی هێزی سوسیالیستیە لە جیهاندا ٠

***

ئەورووپای شۆڕشگێر

لە سەرەتای ئەم سەدەیەدا بوو « لینین » ئاسیای بەشورشگیر وئەورووپا بەکونەپەرست وەسف کرد وە ئاشکراش بوو کەمەبەستی لەمە ، ئەوە بوو گەلانی ئاسیا، کەلەژێر زەبروزەنگو زورداری ئیمپریالزم و دواکەوتندا دەیانناڵاندو هەموو هۆیەکانی شورش لە ناوجەرگی کۆمەلەکانیدا کۆببوەوە وەلەورۆژەوە ، هەر لە سەرەتای شورشی چین لە ١٩١١ ، تائیمرو شورشی گەلانی ڤێتنام وکەمبودیا وبۆرما وعەرەب نەوەستاوە ٠٠ وەمەبەسی لە « کۆنەپەرستی‌ی » ئەورووپا ئەوەبو کە دەولەتەکانی ئەورووپا زوربەیان چونەقوناغی ئیمپریالزم وبون بە داگیر کەرو پاسەوانی رێژیمی ئیمپریالزم وکۆنەپەرستی لە جیهاندا بەلام ئێستا پاش سێ‌چارە کە سەدە ، ئەورووپا کە رۆژهەلاتو ناوەراستی‌لە رژێمی سەرمایەداری رزگاری‌بوە ، بەشە رۆژ ئاواوسەرمایە دارەکەی ، رەشەبای شورش سەری لێداوە ، وادیارە پاش‌شورشی پورتگالی(٢٥ نیسانی ١٩٧٤) ئەو رۆژەدوور نیە کە بە جارێك داستانەکەی شورشی فەرەنسا ١٧٧٩ جارێکی تروبەشیوەیەکی فراوانتر دەستی پێ‌کردبێ(ماندیس فرانس) سیاسی فەرەنسا وتی :-

شورشی پورتگال لەسنووری خوی زیاتر دەنگ دە داتەوە وبگرە نەك ئیسپانیابەلکو هەموو خوارووی دەهەژێنی ٠٠

رۆژنامەکانو شارەزایانهەموو دەریان خست کە سەرکەوتنی شورشی پورتگالسەرەتای شورشە لە ئیسپانیاکەوا رۆژ بە رۆژدەنگوباس دێت وەزع لە ئیسپانیا بەرەو جولانوبزوتنەوەیەکی جەماوەری شورشگیر دەچێت ٠٠

هەروەها ئیتالیا کەتادوێنی یەکێك بوو لەوڵاتە رۆژ ئاواییە پڕ ئارامەکانلە رووی سیاسیو ئابوریەوە

بەلام ئێستا پاش پەرەسەندنی تەنگو چەلەمەی ئابوری رێژیمی سەرمایەداری (تضخم) ئاوسانی پارە وبە تەواوی عەیبو عاری سەرمایە داری ئیتالیا دەرکەوت کە بێ‌دەسەلاتە لە بەردەم چارە سەرکردنی ئەم گیروگرفتانە وەکو بێ ئیشی‌و گرانی‌و نابووت بوونی کومپانیاکانو پەرەسەندنی دەست درێژی کۆنەفاشستەکانو بەربەرەکانی‌ی چینی کرێکارو میللەت بەسەرۆکایەتی بەهێزترین پارتی کۆمۆنیست لە ئەورووپای رۆژ ئاوا دا ٠

خۆ ئەگەر تائێستا دەنگوباسی ئەڵەمانیای رۆژ ئاواو دەولەتەکانی ئەسکندناڤیاو پەنیلوکس زۆر لە گوێمان نادالەم رووانەوە ٠٠ بەلام وەزعی یونان ٠٠ کەبووبە جەمهوری ولەپەیمانی ناتودەرچوو هەمووی دەکولی دژی ئەمەریکاو وەکۆنە مەڵبەندی شورشیکی دەساڵەی چەکدار بوو (٤٢ - ٥٢) وەئێستا داخ لە دڵن لە مەسەلەی قوبرس‌دا ٠٠

رەنج

ئامادەی کردووە

جیهانی ئەمڕۆ

- سیهانۆك -

کەمبودیا

تاکو ئەم وتارە دەکەویتە دەستی خویندەواران دوور نیە (فنوم پن)ی پایتەختی کەمبودیا ئازاد کرابێت ٠٠ چونکە گوللە توپەکانی شورشگیرەکان گەلێك لە دەزگاکانی قەراخ شاربان پێکاوە ٠٠ وە لەهەر چوار لاوە گەمارۆی داوە ٠٠ ئەمەریکاش پردێکی ئاسمانی دروست کردوە بۆ پێشکەش کردنی چەكو تفاقوخواردەمەنی بە ئومێدی ئەوەی تاکو وەرزی باران کە لە مایسدا دەست پێ دەکات خویان رابگرن وسوپای شورشگێرەکان ناچار ببن بکشێنەوە ناوشاخو شوێنە بەرزەکان وریگای رووباری میکۆنگ کە ئێستا داخراوە بکرێتەوە ٠٠

- سیپینۆلا -

کوتەک ئەزانێ قوناخ لە کوێیە ٠٠

شەش مانگ زیاترە ئەمەریکا لە ریگای ئەو دەولەتانەی یارمەتی شورشگێرەکان ئەدەن وەکو (چین ، وەیەکێتی سوفیات و رۆمانیاو فەرەنسا) داوای راوێژکردن دەکات وئەیەوێت رادەیەك کە ئەوەشی دەرخست (لون نول)ی نۆکەریشی لادەبات هەر بەو مەرجەی شورشگێرەکان بە گفتوگۆ کردن رازی بنو وازبهێنن لە شەڕ ٠٠

دیارە کە سەرکەوتنی شورشگێرەکان و نابووت بوونی حوکمی (لون‌نول)ی خائین وای لە میللەت کرد هەموی لە دەوری شورش کۆببێتەوە بە جۆرێك کە ئیمپریالزمی ئەمەریکا بوی روون بوەوە کەوا شەڕی نەك لە کەمبودیا دوراوە بەلکو لە هەمو هیندی چینیشدا ٠٠ ئنجا لەبەرئەوە دەیەوێ بەلکو لە مەیدانی کەڵەکەو کلۆکی راوێژکردندا بتوانی بۆ ماوەیەکی تر درێژە بدات بە مانەوەی ٠

سەرکردەی شورش کێیە ؟

رێکخراوێکی جەماوەری تێکوشەر هەیەکە ناری (هەوێنی سوورە) سەرکردەی سیاسی ولات دەکات وەنزیکەی (٧٥) هەزار چەکداری هەیە بێجگە لەوەی کە فەلاح وکریکارانی رێکخستوە بەشێوەیەکی زۆر ورد ٠٠ لەسەرکردە بەناوبانگەکانی (کیوشامگان) ٤٥ سالە لە پاریس ئابوری خوێندوە ٠٠ جارەها بلاوی کردوە وە کە دەبێ میللەتی کەمبودیا بەبێ بەرژەوەندی خۆی حوکمی خۆی بکات وە بەهەمو توانای هەوڵ بدات بۆ لە ناوبردنی حوکمی (لون نول)و نۆکەرەکانی ئەمەریکا ٠٠

لیژنەیەکی ئەمەریکایی بلاوی کردەوە کە لەشەڕی کەمبودیادا نزیکەی (٧٠٠) هەزار کوژراو هەیە وەنزیکەی ١٠٪ دانیشتوانی سەرگەردان وبێجێگان ٠

شەڕی کۆنگریسو حکومەت ل، ئەمەریکا ٠٠

سەروکی ئەمەریکاو وەزیرەکانی بەپەرۆشەوە داوا دەکەن لە کۆنگریس مل بدات بۆیارمەتی دانی کەمبودیا بەهەمو شێوەیەك بەلام سەرکردەکانی کونگریس دەلێن ١٥٠ ملیار دولار کە مەسرەفی شەڕی ڤیتنام بوو ٠٠ بۆکوێ چو ؟! بەمەدا دەر دەکەوێت کە کونگریس لەو بروایەدا ، کار لەکار ترازاوە ، نەپارە ، نەچەك بگرە ناردنی سوپاش ٠٠ سوودی نیە مەگەر تەنها ماوەیەك درێژە بدەن بەم حوکمە بۆگەنە ٠٠

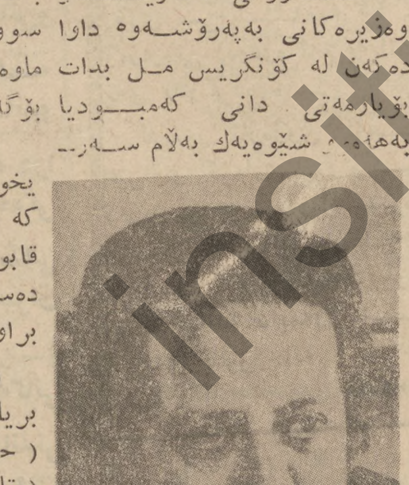

- سواریز -

- بەرەی گەلی رزگاریخوازی عومان بلاوی کردەوە کە پێنج بنکەی هێزەکانی قابوسی خائینو ئاغاکانی بە دەستی شورشگیرەکان لە ناو براون ٠
- حکومەت لە تورکیا بریاری دا کە رۆژنامەی (حوریەت) بوەستێنێ چونکە (تازە بەخێرێ) چەند بەندێکی نهێنی ریکەوتنی ئەمەریکاو تورکیای بلاو کردۆتەوە هەروەها پەنجەی بۆ هەندی بنکەی ئەتۆمی راکێشاوە ٠٠

جیهان بلاوی کردەوە کە وەفدێك بۆ (شیلی) دەنیرێت ئەو پرۆتێستویەی کە ملیونەها ئافرەتانی ولاتان ئیمزایان کردوە و داوای بەردانی گیراوەکانی شیلی دەکەن ٠٠ پێشکەش بە کاربەدەستەکانی سانتیاگۆ بکەن ٠

- لە موسکوو واشنگتون پسپوڕانی چوونە ئاسمان مەشقی فرینێکی ناوکۆیی دەکەن بۆ مانگی تەموزی داهاتو ٠٠
- مارینەر (١٠) مانگی دەستکردەکەی ئەمەریکا لە نزیکەی ٢٠٠ کم گەلێك وێنەی گرنگی (عطارد) ئەستێرە نزیکەکەی خۆری گرتوە ٠٠

بڕوانە ل -٧-

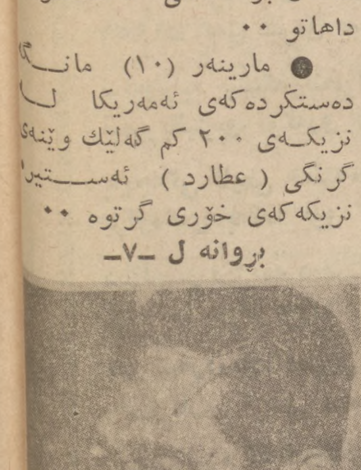

- لۆن نول -

بەکێتی ئافرەتانی

چاوەکانم بیدت ماوە..؟!

(تایبەتی یە بۆ ئەوانەی لەهۆنراوەی – کۆنکریت –ی ئەمرۆی لاوان ناگەن حەزم کرد ئەم چەند فەردانە بکەمە دوا دیاری و یادگار بۆیان)

× ×

جاران کە تۆ وەك منال بم دەستت دەهێنا بەسەرما
بەهەشتێ بوو ئەوکاتانە‌‌ ‌٠٠ گەرچی دەمردم لە شەرما ٠٠!
لە بیرم دێ پێت دەوتم : بەهارم وەك تۆ خۆش دەوێ
مەگەر بمرم ئەو یادانەت ئەوسا برزێ لە گۆڕما
وا لەجێی تۆ خەمی دووریت چەمۆڵەی قینم لێ ئەنێ
وا مەزانە ڕانە هاتووم سەرتاپاخەم وا لە بەرما

× ×

جاران کە من تووڕە دە بووم هەر زوو ئاشتت دەکردمەوە
ئیتر ناچار منیش وەك تۆ زەردەخەنە دەی گرتمەوە
بەڵام ئیستا خەم بۆ ساتێ لەژیانم نابێتەوە
بۆتە هەوای دەورویشتم بۆهەمیشە دێ بەسەرما
وامەزانە ڕانەهاتووم سەرتاپاخەم وا لەبەرما ٠٠ !

× ×

مارف ناسراو

هەروەکو ئاشکرایە مەیدانی پان و بەرینی ئەدەبی کوردی چەندین سوار چاکی دلێرو چاپوکی تیادایە کە لەشەویان خستۆتە سەر ڕۆژو گولی لاوێتی خۆیان لەپێناو وشەی ڕەسەنی کوردی بەخت کردوەو بەخامەی ڕەنگینیان لالەزاری ئەدەبی نەتەوەکەمانیان ئاوداوەو پاراو کردوە ٠٠ بەڵام ئەوەی جێگای داخە لەبەرچەندین هۆ ، زوربەی زۆری ئەو سوار چاکانە تاوەکو ئیستا بەبێ نازی ماونەتەوەو بەری ڕەنج و تێکوشانیان بەرهەمە ڕەنگینەکانیان تائێستا هەرچاوەڕوانی دەستی یارمەتی دان ئەکەن بۆ ئەوەی تەپ و تۆزی ڕۆژگاریان لێ بتەکێنرێ و بەجیهانی ڕۆشن شادبین و چاپ بکرێن و وەکو دیاری یەکی ئێسك سووك پێشکەش بەخوێنەران بکرێن ٠

گەشتێك بەناو هەڵبەستەکانی مامۆستا عبدالمجید گوێری دا

جلال سنجاوی

سوارچاکی ئەم گەشتەی ئەمجارەمان ، مامۆستا عبدالمجید گوێری شاعیرە ٠٠ شاعیر مامۆستا عبدالمجید کوری مەلا عبدالحمید کوڕی خدرە لەساڵی ١٩٣٩ لە ناحیەی گوێری هەولێر هاتۆتە دنیاوە قوتابخانەی سەرەتایی لەوێ تەواو کردوەو ڕۆژگار وای لێ کردوە کەدەست لە خوێندن هەڵبگرێ و کەشکۆلی گەشتێکی دوورو درێژ بە کوردستان‌دا هەڵبگرێ ٠٠ تاوەکو ساڵی ١٩٥٥ کە روو ئەکاتە مزگەوتی شێخ عبدالقادری گەیلانی لە بەغدا بۆ تەواو کردنی خوێندنی ٠٠ بۆ ئەم مەبەستە تاکو ٩-١٢-٥٦ لەوێ ماوەتەوە باوەرنامەی مەلایەتی پێ سپێردراوە ئینجا گەڕاوەتەوە بۆ زێدەکەی خۆی وەلە ١٦-١-١٩٥٧ لە مزگەوتی (گوێر) بۆتە (امام) لەوێ ماوەتەوە تاکو کراوە بۆ هەولێر بۆ مزگەوتی شێخ عبداللە لەبەرواری ٨-١٢-٩٦٣

کە تاکو ئێستاش هەر لەو مزگەوتەماوە کە بەناوی مزگەوتی « شێخ‌الله » بەناو بانگە ٠٠ بەراستی مامۆستا پیاوێکی قسەخۆش و زمان پاراوو زاناو داناو هۆشمەندە٠ لەگەڵ ئەوەی کەوا شارەزاییەکی باش و بەجێی لە شەریعەتی ئیسلامی‌دا هەیە ، لەهەمان کاتیشدا ئاگادارییەکی زۆری لەبارەی بابەتی کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەلسەفەو سایکۆلوجی‌یەوە هەیە ٠

لێرەدا بۆمان دیار دەکەوێت کە مامۆستا پەیوەندیەکی گیانی بەگیانی لەگەڵ « موتالەعاتی خاریجی » هەیە کە بەهۆیەوە توانیویەتی تا ڕادەیەکی دیاری کراو ئەوسنورە بشکێنێ کە جاران (مەلاکان) پابەندی ببون ٠

مامۆستا عبدالمجید شوێن پێی حاجی قادری هەڵگرتوە لە هەڵبەستە نیشتمانیەکانی دابەتایبەتی ئەوانەی کە دەربارەی نیشتمان و کوردە

ڕوودەکاتە دوڵبەرەکەی و ئەڵێ:

گوتم بەو دوڵبەرە ڕەعنایە
سا بۆم تێکە بادە مەی
بەنازو فیزەوە ئاورێکی لێم
داوەو گوتی وەی وەی
بەبێ بادەو شەراب ئێستاکە
خۆت سەرخۆش و بێهۆشی
گوتم بەخوا ئەسیری بەندی
تۆیە دڵ کونە وەك نەی
کەوابێ بیکە بۆ خاتری خوا
فەرماندە بەندم کەن
ئەگەر نا خۆت بەزولف و پە
ڕچەمی خاووت کەلەبچەم کەی
کەوابێ خۆ بە«دین» و مەزهە
باڵە عیشقا حەلاڵە مەی

وە هەروەها مامۆستا هێرشێکی بەجێی کردۆتە سەر ئەوانەی کە دەیانەوێ لەژێر ڕکێفی پەردەی ئاینەوە خەڵکی سادە لە خشتە بەرن ٠٠ لێرەدا تارمایی و لێکچونێکی کارامە لەنێوان شیعرەکانی مامۆستا (عبدالمجید)و مەلا محمدی کویی دەکەین سەرچاوەی ئەم تارمایی و لێکچونەش بێ‌شك لەڕەنگدانەوەو کارلێ کردنی شیعرەکانی مەلا محمدی کۆیی‌یەوە هاتوە بۆ ئەوانی مامۆستا ٠٠ هەروکو ئەڵێ :ـ

مامە سۆفی ومامە دەروێش
چاوەکەم حەی حەی مەکەن
جەهل و وەحشەت زولم
فیتنەت بانەمێنێ لە قەراخ
ئەرێ سۆفی پێم بڵێ تۆکەی
لەلای خوا هاتیەوە ؟!
پیسی کەزاب چۆن دەزانی
جەنەتە جێت ، جێم دۆزەخ
حای و حوی دەورێش و سۆ
فیان میللەتی فەوتان بەجار
وادەزانن جەنەتە جێیان لەگە
ڵ قەسرو چراخ
سەد هەزار دەورێش ئەبینم
پرچی سورە بێنی پیس
گەر ئەتۆ قەلبی کەشف کەی
عەینی خۆیتی قورمساخ

دانیشتنەکەمان لەگەڵ مامۆستادا درێژەی کێشا ٠٠ مێونەکان هەتا دەهات زیاتر دەبون ٠٠ حوجرەکە جمەی دەهات ٠٠ قسە خۆشەکانی مامۆستاش زیاتر تەشەنەیان دەکرد دەم نادەمیش سەرو فرە قاوەیەکی « عەجەمی » پێش‌کەش دەکردین ٠٠ لەپاشان دەگەڕایەوە سەرقسەو هەڵبەستە بەتام و پێزەکانی ٠ ٠

هەر لەم کۆڕەدا هەڵبەستێکی زۆر خۆشی خوێندەوە کەلە ٢٩-١٢-١٩٥٧ داینـاوە ٠٠ کەگوایە لەو کاتیدا لە دارەتی دنیایێ تەنیا پیرە چێڵێکی لەڕو لاوازو دەغەڵیان دەبێت کەتۆزێك فەرامۆشیان پێی بێتەوەو بارگرانی ژیانیان لەسەر لابەرێت ٠٠ بەڵام ئەبێ بەختی و چارە

بڕوانە ل -٧-

کتێبی مەلا محەمەدی کۆیی و ڕەخنە و نووسەرێك

لە ژمارە ٢٥٣ی رۆژنامەی هاوکاری لە ٧-٢-١٩٧٥ چەندتێبینی یەکی ماموستا کەریم شارەزا لە سەر کتێبی مەلامحەمەدی کۆیی بلاو کرا بۆوەمن لە سەر ئەو برووایەم کە ڕەخنەو هەڵسەنگاندنی هەر بەرهەم و نووسینێکی کوردی هەوێنی خزمەت کردن و پێشکەوتنی ئەدەبەکە مانە چونکە ئێمە لە سەرەتای هەنگاو نانی بوژانەوەی ئەدەب و زمانەکەمانین ، بەتایبەتی ئەگەر ڕەخنەوهەڵسەنگاند نەکە بە مەبەستی خزمەت کردن بێ ٠٠ من لەوە دڵنیام ماموستا شارەزا بەچاوێکی ئەدیبانەو هەست بە

عبدالخالق علاءالدين

لێ پرسینەوە وتارەکەی نووسیووە ، وە بووە هۆی دەرفەت وە دەست هینان بۆ من کە هەندێ لە تێبینی یەکانی بوخوینەی بەرێزی ڕۆژنامەی هاوکاری روون بکەمەوە ٠٠

لیرە دا من نایەمە سەر ئەرك و ماندی بوون و ئەو گیرو گرفتانەی دێتە پێش نووسەری کورد لە کاتی چاپ کردنی بەرهەمەکەی‌دا وشیوەی فرۆشتن و بلاو کردنەوەی چونکە بەزۆری ئەدیبانمان ئەوە باش دەزانن و پیویست بە لیکۆلینەوەو نووسین ناکات

١ – لە بارەی چوارینەی ژێر وینەی مەلای گەورە ، لە لاپەرە (٣٤) بە ناوی ماموستا دلزار نووسراوە ئەوە وا ناگەێنی کە نیازمان دەست بە سەر داگرتنی شیعرەکەیەو خوێنەر لێی بکەوێتە دوو دلی‌یەوە ، بەلکو دوو پات کردنەوەی ناوی شاعیر لە ژێر چوارینەی ژێر وێنەکەدا بە پێویست نەزاندرا لە بەر سەر لێ نەشیوانی خوینەرو شتیکی نەفسی و چیترنا ٠٠

٢ – ناو هینیان و وێنەی هەندێ مەلای ناوداری کویە٠ من لە کاتی خۆیدا روون کرد نەوەیکم لە رۆژنامەی هاوکاری‌دا بلاو کردوتەوە دەربارەی پچرانی زنجیرەی پێشەوەی کتیبەکە سەبارەت بە وون بوونی وێنەی شیخ نورەدینی برای جەلی‌زادە ئەوە لە لایەك ، لە لایەکی تریشەوە هەر کەسێ بە وردی سەرنج بداتە لاپەرە (١٤) بە جوانی پەیوەندی خاوەن وینەکانی لە گەل مەلا محەمەدا بۆ دەر دەکەوێ ئەوەش دەقی نووسینەکەیە :

« لە هەموو لایەکی کوردستاندا فەقێ وخوێندکاری بوو

ـ مامۆستا مەلا محەمەد کۆیی ـ

ئاینی روویان لە شاری کویە کردووە ، وە دەرسیان لە لا خویندوە ٠ گەلێ مەلای ناودارو زانای پایە بەرز لە سەر دەستی پێ گەیشتوون ئیجازەی زانستیان لێ وەرگرتووە وەك : مەلا فەتحوڵلای هەرتەل » ئینجا ئەوانی تریش ناو ووینەیان هاتووە ٠

دووەم مەبەست لە ناو هینان و وینە بلاو کردنەوەیان ئەوەیە :ـ لەسایەی هەول و کۆشش و بیرو بروای مەلای گەورە بوو دەستەو کۆمەڵیك لە پیاوانی ئایین وڕۆشەن بیری پێشکەوتن خواز پەیدا ببن وە بە چاوێکی بایەخدار سەیری زانستی نوێ و قوتابخانە بکەن کورو کچی خۆیان بنێرنە قوتابخانە کە ئەو کات بەراستی بلێین بە شۆڕشیکی کۆمەلایەتی دادەندرا کە ئەوسا خەلك خوێندنی نەك کچ بەلکو کوریش لای تاوان و کافر بوون ولە ئاین دوور کەوتنەوە بوو بە تایبەتی بۆ مەلایەکی ناو مزگەوتێ ئەوە هەر بە جارێك کاریکی نالەبار بوو کە چی ئەو مەلایانەی ئێمە

ناومان بردون زۆر ئازایانە داب و دەزگاو پەرژینی بیروبرووای پوچەری سەردەمی خۆیان شکاند ، رۆلەو کورو کچی خۆیان نارده قوتابخانە زۆریان بوونە پزیشك وئەندازیارو ماموستاو ئەدیب و نووسەر کە نەتەوەکەمان پیویستی پێیان هەیە وە هەر کەسێکیش لە کۆن و رابووردوودا بەردێکی لە بناغەی تەلاری کاروانی پیشکەوتووی گەیاندنی رولەو نەوەی نەتەوەکەمان دانا بێ پێویستە ئیمەش ناویان و یادیان لە بیر نەکەین ٠٠ وە ئەو مەبەستەم بە جوانی لە لاپەرە (٢٠) دەرخستووە ٠٠

وە لە بارەی ناو بردنی کورو کچ و کەس و کاری ئەو مەلایانە بۆ دوو مەبەست ئەوانەم نووسیوە :

یەکەم : دەستەو نەوەی تازەمان کەم کەس هەیە بە تایبەتی لە دەرەوەی کۆیە ئەو زانا ئاینی یانەی کە ناومان هیناون بیان ناسن مەگەر بە هۆی کەس و کارو رۆلەکانیان کەواتە ئیمە کردمانە هۆی ناسینیان بەخوینەران ٠

دووەم : نیاز لە ناو هێنانیان ئەوەیە کە خوێنەر مەزەندەی سەر ئەنجامی بیروبرووای کورو کچ ناردنی ئەو مەلایانە بۆ قوتابخانە پتر دیتە بەر چاو کە هەریەك لەوان خویندەوارو خاوەن شەهادەیەو دەوری خۆیان لە ژیانی کۆمەلایەتی‌دا دەبینن ٠

٤ ـ وا بزانم ماموستا کەریم کەمێ پەلەی کردووەو تووشی هەلە بووە دەربارەی ووشەی (عصبة الامم) چونکە گەر بەوردی سەیری لاپەرە (٥٨) بکەین دەبینین من نووسیومە :

« لیژنەیەك لە (عصبة الامم) هاتن » وە وشەکەم وەرنەگیراوەتە سەر کوردی وەك خۆی لە ناو دوو کەوانە دام‌ناوە ٠

وە لە لاپەرە (٦٠) بەم

بڕوانە ل -٧-

لە تاگۆر

شاعیری بەناوبانگی هیندستانەوە ٠

دوێنی شەو کە هاتیە لام چەپکە گولێکی سپیت بە بەرۆکەوە بوو ٠ ویستم تکات لێ بکەم بیدەی بە من ٠ بەلام لە خۆم ڕانەدی ٠

کاتیکی لێم جیا بوویەوەو چوومە نێو جێگا ، خەو لە چاوانم رەوی بوو ٠ کە بەیانی بەردا وەك سوالکەریك گەلای چەپکە گولەکەم هەلدەگرتنەوەو بۆنم پێوە دەکردن ٠

ئەم گەلایانە هەر لە خۆیانەوە نرخیان نەبوو ، بەلام چوونکە یادگاری ئەوین و(١) خۆشەویستی تۆ بوون لە جیاتی گوڵ و شووشەی عەتر تا ئەو رۆژەی کە دیسان دێیەوە لام و دلم بە دیتنی روخساری وەك نێرگست شاد دەبێ و هێدی دەبێتەوە ، دەیان پاریزم ٠

گزنیگی بەیان لە پەنجەرەوە لێم‌دەداو لە لای تۆوە پەیامێکم بۆ دێنی ٠

لێم دەپرسی : ئەوە چیە لە لای خۆت راگرتوە ؟ لە وەلامدا دەلیم ئەوە گول و ریحانەو گولاو نیە ٠

بەلام چوونکە لە دۆستەکەم بە یادگار بەجێ ماوە ، لای من زور بە نرخ و خۆشەویستە پاشان بیر لەوە دەکەمەوە ئەم یادگاری پیک گەیشتنە لە کوێ بپاریزم ٠٠

هەموو بە خۆ داهاتنیك لەو لای دادەنێم ٠ بە یادی تۆ کە دلت لێ ستا ندووم گوشەیەك هەل دەبژێرم ٠

زینەت لەوە جوانتر نابێ کە پاشماوەی ئەو چەپکە گولەی بە بەرۆکتەوە بوو ئیستا لە سەر دلی منەو داوای ئارام بوونم لێ دەکا ٠

تۆ ئەی گولی جوانی من دلێکی پر ئیش و ئازارت هەیەو خەو بە سەرتدا زالە ٠

مەگەر نەت زانیوەکە شەوکەت و جوانی گول زیاتر لەوەدایە کە جیگای نیو درکە ٠ لە خەو راپەڕەو دەرفەت لە کیس مەدە ٠

لە خەو راپەرە ، وەبیرت بێتەوە کە پیاوێکی بێ کەس و تەنیا چاوەڕوانی تۆیە ٠

نابی فریوی بدەی چدە قەومی کە بچیە لای و لە کاتیک دا کە تەنیا روخساری دلڕفێنی تۆی لەبەر چاوە، خەیالاتەکەی وەراست بگیری ٠

بە چرپەی هەنگاوت لە خەوو خەیالی راپەرینی تا خۆشەویستەکەی توند لە ئامێزی گرێ ٠

دەستی یەکترمان گرتووەو چاومان تێك بڕیوە ٠ چوونکە قەزاو قەدەر وابوە کە ئیمەش دەمیك لە شەرابی ئەبەدی سەر خۆش بین ٠٠ سەرەتای

هەڤال
کردویە بە کوردی
⁂

بەهارەو بۆنی خوشی گولەکان مزگینی بە ئاوات گەیشتنمان بۆ دێنی ٠

ئەو خۆشەویستی و ئەوینەی لە نیوان ئیمەدا پەیدا بوە ، وەك گورانی دیهاتیەکان کە لە دوورەوە دەبیسترێ پاك و ساکارو ئاسمانیە ٠

ئەو یاسەمەن و چەپکە گولەی کە بۆ منت ئامادە کردوە پێم دەلین وریابە ٠ ئەم دیاریە ، شەرمی ونی و لە بنەوە چاو لی کردن و وەرگرتن و وێ دانی لە گەلە ٠ ئەو دەمێك زەردەخەنەی دێتی و دەمێك بە شەرمەوە لێوت بە لیویەوە

دەنی و دەمیکیش هەر لە خۆوە، لە خۆ دەچی ٠ بەلام من دەلیم ئەوین و خوشەویستی من وتو لەو گورانیەش سادەترە کە بۆم گوتی ٠ خۆشتر لەو کات و دەمە لە دنیادا نیە کە ئیمە هەست بە یەکتر دەکەین ٠

لە پێوەندی ئێمەدا مەحال و دژەارو نابێ ، وجودی نیە لەپشت سەری ئەو تەلیسمەوە، هیچ تارماییەك هەرەشەمان لێ ناکا ٠

(١) ئەوێن : عشق ٠

وشەکانم ئەدوێن ؟ !

-١-

وشەکانم
کانی وشەن
لە ناو گڕی بیرائەکوڵێن
نوکی ڕمی بیری زادەن
چرای ئازادی
هەڵئەکەن

-٢-

وشەکانم
پردی چاڵن
چەخماخەی شەوانی باسریشکن (١)
تەڵخی و نوتەکی ئاسمانی ٠٠ ماتەمینی
ڕائەماڵن

-٣-

وشەکانم
کانی وشەن
هەڵقوڵاوی هەزار بێشەن
هەڵقولاوی جەنگە لێ ٠٠٠٠ شەوانی ئێشن
وشەکانم ٠٠ ئەدوێن ٠٠ئەدوێن
بۆمن ٠٠٠ بۆ تۆ
بۆ هەموومان
لە سەر تابلۆی ڕەشی ژیان
ئەنەخشێنن چارەی نیان
ناهێڵن ٠٠ من
ناهێڵن ٠٠ تۆ
دابنشین چەنەی خەفەت
بنینە سەر دەست و ئەژنۆ

-٤-

وشەکانم
کانی وشەن
هەڵقوڵاوی هەزار بێشەن
هەڵقوڵاوی جەنگە لێ شەوانی ئێشن
پێشەنگی کاروانی هیوان
ساوان ساوان لە گەڵ تاوان
وشەکانم ٠٠ ئەدوێن ٠٠ئەدوێن
بۆ من ٠٠ بۆ تۆ
بۆ هەموومان
بۆ قولە ڕەشی ئەفەریقا
بۆ تەلرۆکی ئەمەریکا
بۆ ئەرتیریاو گینیاو بێسیاو
بۆ ڤێتنام و فەلەستینی داگیر کراو
وشەکانم
ئەدوێن ئەدوێن
بنیات ئەنێن هەزار بەڵین
پردی چاڵن
لەو شوێنانەی کە تێ‌دایە
چاڵی و کەلێن
باسریشك : بەفروباران بە باوە ٠

خیام حمە صالح

institutkurde.paris

ئەو پرۆژانەی لە جێ بە جێ کردن دان نرخیان خۆی لە (١١٠) ملیۆن دینار داوە

دەزگای گشتی نەخشـــەو دامەزراندنی پیشە ســـازی سەربە وەزارەتی پیشەسازی و کانەکان ، ئێستاکە لەسەرانسەری وڵاتدا خەریکی جێ بەجێ کردنی چـــەند پرۆژەیەکە ، سەرجەمی ئەوپرۆژانە دەورو بەری ١١٠ ملیــون دیناریان تێ دەچێت .

ئەم هەواڵـــە سەرچاوەیەکی ئاگادار لە وەزارەتی ناوبراودا ڕایگەیاندووەو وتویەتی : کە ئەو پرۆژانە بریتین لە :ـ دامەزراندنی مەڵبەندێکی پیشە سازی و ئەندازیاری لە پارێزگای دیالــەدا ئەو پرۆژە لـــە وزیدا ئەبێت ساڵی ٢٠٠ هەزار ســـەعاتی کارەباو ٢٠٠ هەزار ســـەعاتی ئاوو ٣ ملیون فینجانی کارەباو ٣٠٠ تەن کەوچك وچـــەتاڵ و چەقۆ ٣ ملیون قفڵ و کیلـــون و ١٥٠ هەزار ئوتوی کارەباو ١٠ هەزار جل شۆری کارەبـــا دروست کات لەگەڵ جێ بـــەجێ کردنی دووپرۆژەی پایــــەی کونکرێت دروست کردن لـــە بەسرەو نەینەوا دا ئـــەم دوو پرۆژەیەوزەی بەرهەمی ساڵانەیان دەگاتـــە دەوروبەری ٤٠ هەزار پایە ..

هەروەها جێ بەجێ کـــردنی پرۆژەی کاغەز دروست کردن لە پارێزگای میساندا ، ئـــەم پرۆژەیەش ئەتوانێ ساڵی ٣٦ هەزارتەن کاغەزی نووســـین و ٢٢ هەزار تەن مقەباو ٢٢ تەن کارتۆنی هێلکە بەرهـــەم بهێنێت .

ئەوســـەرچاوە ئاگادارە ئەوەشی ڕاگەیاندووە کە لەگەڵ جێ بەجێ کردنی ئەوپرۆژانە دا خەریکی جێ بەجێ کردنی چـــەند پرۆژەیەکی تریشن وەك پرۆژەی کونکرێتی سوکەڵە ـ خفیف ـ لە پارێزگای بەسرەو زیـــادکردن و فراوان کردنی بەرهەمی ئەوپرۆژەیە بەرادەیەك بەرهـــەمەکەی وای لێ بێت ساڵی ٨٠٠ هەزارمەتری سێ گۆشە بلوکی چیمەنتۆ دەرچێت .. هەروەها جێ بەجێ کردنی پرۆژەی چیمەنتوی سەماوە ، ئەم پرۆژەیەش وادانراوە کە بەرهەمی ساڵانەی بگاتە نیو ملیون تەن چیمەنتو

وەئەوەشی ڕاگەیاندوە کەدەزگای ناوبراو بەدەستی یەوەیەتی کە پرۆژەی شیرەمەنی خواروو جێ بەجێ بـکات ، ئیش و کاری دروست کردنی جێـــگای پرۆژەکەشی بەچەند بەڵێندەرێکی عیراقی سپاردووە ، ئەوپرۆژەیە لەدوا پلەی تەواوبوونیدا وزەی بەرهەم هێنانی ، کارگەی شیری بەسرە ٦ هەزار تەن شیری پاکژ کراو دەبێـــت ، وەهەرسێ کارگـــەی (بەسرەو عەمارەو ناسریە) ساڵی ٩٩٠ تـــەن قەیماغ بەرهـــەم دەهێنن ، کارگەی عەمارە ساڵی ١٥٠٠ تەن ماست بەرهەم دەهێنی ، کارگەی ناسریەش لەوزەیدا دەبێـــت ساڵی ٦٠٠ تەن پەنیر بەرهـــەم بهێنی .. هەردوو کارگـــەی بەســـرەو ناسریە پێکەوە ، بەرهەمی ساڵانەی شیری خاوێن خۆی لە ١٤ هەزارو ٥٠٠ تەن دەدات ..

ئەمە سەرەڕای دامەزراندنی شەش جێـــگا بۆ وەرگرتن و کۆکردنەوەی شیر لـــە سوێرەو حایی و عەمارەو کوفەو شەترەو سوق ئەلشیوخ و دیوانیـــەو قورنە .

ســـەرچاوەی ناوبراو ئەوەشی روون کردۆتەوە کـــە دەزگای ناوبراو بەم نزیـــکانە ڕیکەوتن نامەیەك مۆر دەکات بۆ جێ بەجێ کردنی پرۆژەی دەفتەر دروست کردن ، وزەی بەرهەم هێنـــانی ئەوپرۆژەیە ساڵی ١٠٠ ملیـــون دەفتەر دەبێت ، هەروەها موناقەسەی پرۆژەی فافۆنیش خراوەتە روو ، نیاز وایە توانای بەرهەم هێنانی ئەم پرۆژەیە ســـاڵی بگاتە ١٥٠ هەزار تەن لەوحـــی فافۆن ، هەروەها موناقە سـەی دامەزراندنی پرۆژەی چیمەنتـــۆی سپیش لە فەلوجە خراوەتـــە روو ، ئەم پرۆژەیەش لەوزەیدا دەبێت ساڵی ١٠٠ هەزار تـــەن چیمەنتۆی سپی بەرهـــــەم بهێنێت ، ئەوەی شایانی باسـە پیشە سازی چیمەنتوی ســـپی بەتەواو بوونی ئەم پرۆژەیـــە بۆ یەکەم جار دێتە وڵاتەوە ..

دەربارەی پرۆژەکانی ناوچەی کوردستان ئـــەو سەرچاوەیە ڕایگەیاندووە کـــە سەرجەم ئەو پرۆژانەی لەو ناوچەیە دا جێ بەجێ دەکرێن دەوروبـــەری ٣٠ ملیون دیناریان تێ دەچێـــت وتووشێتی کە ئێستاکە خەریکی جێ بەجێ کردنی دروست کردنی کاروباری ئەندازیاری پرۆژەی قتوکردنی میـــوەی دهۆکن . ئەوپرۆژەیە کە تەواو بوو لـــە وزەیدا دەبێت ٣ هەزارو ٧٥٠ هەزار تەن دۆشاوی تەمـــاتە دروست بکات لەگـــەڵ دوو هەزارو ٢٠٠ تەن عەســـیری میوە لەگەڵ ٣ هەزارو ٣٠٠ تەن کشمیش و مورەباو هەنجیـــرەی وشك ، ئەمەبێجگە لە دامەزراندنی مەکینەکانی کارگـــەی شەکری سلیمانی وزەی بەرهەم هێنانی ئەم کارگەیە لـــــە ساڵێکدا خۆی لە ٧٠ هەزار تـــەن شەکرو ٦ هەزار و ٦٠٠ تـــەن ئالف و ٥ هەزارو ٥٠٠ تـــەن (ولاس)ی چەوەندەر دەدات .

ئێستاش بەردەوام خەریکـــی ئیش کردنن لە جێ بەجێ کردنی پرۆژەی میوە قتوکردنی شەقڵاوە بێجگە لـــە جێ بەجێ کردنی پرۆژەی ڕستن و چنینی خـــوری لە پارێز گای هەولێر ، بەرهەمی ئەم پرۆژەیە ساڵی خۆی دەدات لە ملیونێك مەتر قوماشی خوری دووبەر هەروەها پرۆژەی قوماش دروست کردن لە دهۆك ، وزەی بەرهەم هێنانی ئەم پرۆژە یەش ساڵی خۆی لە ١٦٠ هەزار مەترە قوماشی خوری و ٨٦ تەن دەزوو بەن دەدات .

تەواوکردنی ١٢٠ خانوو لە پارێزگای ئەنبار

دەزگای گشتی خانەســـاری سەربە وەزارەتی (أشـــغال واسکان) پرۆژەی دروســـت کردنی ١٢٠ خانووبەرە لـــە پارێزگای ئەنبـــاردا تەواو دەکات .

ئەو خانوانە لەســـــەر دووشێوە دروست ئەگـــرێت ، یەکەمیان خانۆکانی لـــە دوو هۆدەو هۆڵێك پێـــك دێن و شێوەی دووهەمیان بریتی دەبن لە سێ هۆدەو هۆڵێك .

ئەم خانوانەش بەوکەســـانە دەدرێت کە خانووی خـــۆیان نی یە ودەست کورتن ، بەم جۆرە ئەوکەسانە لە تەنگ و چەڵەمـــەی خانوو نەبوون رزگار دەکـــەن و یارمەتی ئەوەیان ئەدەن کـــە گوزەرانیان خۆش بێت .

وە لە پرۆگرامی بەرهـــەم هێنانی داهاتوو دا ئەوەدانراوە کە لە پارێزگای ناوبراودا (٣٠٠) (شوقە) دروست بکرێت ، بۆ ئەم پرۆژەیە ملیونێـــك و ٥٠٠ هەزار دینار تەرخان کراوە .

وە ئێستا لیژنەیەکی تەکنیکی لە ودەزگایە دا خەریکی دانـــانی نەخشەو دۆزینەوەی جێگایـــە تاوەکو ئەو شوقانەی تیـــادروست بکەن هەروەها لـــە نەخشەی پێنج ساڵی داهاتوودا واتە ســـاڵانی ٧٦ تاوەکو ١٩٨٠ ئەوەدانراوە کـــە لەوپارێزگایەدا ١٥٠٠ (شوقە) دروســـت بکرێت ، هەر ســـاڵەی ٣٠٠ شوقەیان لێ تەواوبکرێت .

وەك ئاشـــکرایە خەریکی لێکۆلینەوەی ئەوەن کە ٨٥٠ خانوولە پارێزگای بەسرە دا دروســـت بکرێت لەگەڵ ٢٦٠ خانووی تر لە پارێزگای میسان هەروەها نیازوایە لە پارێزگای ســـلیمانی و دهۆك و کەرکوك و دیالـــەو کـــەربەلاو بابـــل و قادسیە و موسەناشدا هەریەکـــە ١٠٠ خانوویان تیادا دروست بکرێت وەك دانراوە ئـــەم پرۆژەیـــە سێ ملیون و ١٢٠ هەزار دیناری تێ دەچێت .

ئەوەی شایانی باســـە دەزگای ناوبراو لەم مانگـــەدا موناقەسەی چوار خانـــووی گەورەی بەچەند بەڵێندەرێکی عیراقی سپاردووە ، ئـــەو خانوانە دەکرێن بەکارگـــەی (خانوی حازر دروست کردن) وەهەریەك لەو بینایانە لـــە بەسراو بەغداو کەربەلاو موسڵ دا بنیات دەنێن وە سێ ملیون و ٥٨٩ هەزار دیناریشیان تـــێ دەچێت وە واشەرێك کەوتوون کە ئەبێت ئەوبینایانە لەنیوەی یەکەمی ساڵی ئایندە دا تـــەواو ببێت ..

پەســـەند کـــردنی بودجەی ئەمینداریتی یە گشتی یەکانی ناوچەی کوردستان

هەفتەی رابوردوو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان کۆبۆوە بۆ لێکۆلینەوەی پرۆژەی بڕیارەکانی لیژنـــەی کاروباری دارایی و ئابوری ئەنجومەنەکە .

وەکو زانراویشەوە بودجەی دیوانی سەرۆکایەتی هـــەردوو ئەنجومەنی یاسادانان و تەنفیزی و بودجەی ئەمینداریتی یە گشتی یەکانی ئەنجومەن پەسند کراون و چەند مەسەلەیەکیش دەربارەی دەروبەری بودجەی ناوچـــەی کوردستان باس کـــراوە . وە بڕیاریش وایە کە لەیەکی مانگی ئایندەدا ئەنجومەن جارێکی تر کۆببێتەوە .

ئا.د.ع

بەبۆنەی حەوتی نیسانەوە چەند پرۆژەیەك لە سەرانسەری وڵات دا ئەکرێتەوە

وەزارەتی ئابوری بە بونـــەی بیرەوەری (٢٨) هـــــەمی دامەزراندنی پارتی بەعـــسی سوشیالیستی عەرەبەوە چـــەند پرۆژەیەکی نوێ ئەکاتـــەوە .. لەم پرۆژانە کردنەوەی دولقی تازەی کومپانیای گشـــتی هێنانی کەرەسەی خانوبەرە لـــە کوت و نەجەف . لەگـــــەڵ کردنەوەی پیشانگایەکی تازە لەدەزگای فروشیاری میری لـــە زبیر ، بەمەوە ژمارەی پیشـانگاکانی دەزگای ناوبراو لـــە پارێزگای بەسرە ئەکاتـــە ٤ لەکومەڵی ٨دا کەئەوانیش لـــە مانگەکانی داهاتوودا ئەکرێنەوە . وە سەرجەم هەمو پیشانگاکانی دەزگای فروشیار لـــە هەموناوچەکانی وڵاتدا ئەکاتە ٤٥ ،کە لە مانە ٢٠ یان لە پارێزگای بەغدایە وە ئەوانی تریش لـــە شارەکانی تری وڵاتدان لـــە کومەڵی ١١٩ پیشانگا کـــە لـــەم مانگەدا هەمویان ئەکرێنەوە .

هەروەها ٤ پیشانگاو لقـــی نوێی کومپانیای گشتی کـــەل و پەلی وردە بابەت هێنـــان ئەکرێتەوە کە لە مانە پیشانگایـەکی گەورەیان لـــە شەقامی رەشیدایە کـــە ماوەکەی ٤٠٠ مەتری چوارگوشەیە . لەگـــەڵ چەند لقێکی لە شاری سلیمانی و دو لقی تری لە کەربەلاو حلە .

دیسانەوە لە کاتی ئـــەو ئاهەنگەدا دو نیشتەجێی تـــازە بۆ کومپانیای تەئمینی عیـــراقی لە شارەکانی دیوانیەو عمـــارە ئەکرێنەوە . وە بەمەوە ژمارەی نیشتەجێ کانی دەزگای ناوبراو لـــە هەمو وڵات ئەکاتە ١٦ شوین .

وە کومپانیای کۆگاکـانی عیراق لە هەمان ماوەدا سێ لقی تازەی تر لـــە شارەکانی کوت و ناحیەی ربیعەو زبیر ئەکاتەوە .

وە هەر ئەمساڵ چەند لقێکی تری لـــە شارەکانی کەربەلا، دهوك و زاخۆدا ئەکاتـــەوە . وەدەزگای ناوبراو ئامادەیە چـــەند لقیکی تر لـــە کۆمەڵگای دەزگای گشتی بازرگانی لە ئەسکندریە و مەندەلی و بەدرە و ناوچـــەی فەزل لە بەغدا بکاتەوە .

وە هەر بەم بۆنەیەوە سایلو ـ یەکی برنج لە عمارە ئەکرێتەوە کە ١٦ هەزار تەن برنج ئەگرێ لەگەڵ سایلویەکی تر لە کوفە کە ئەویش ١٦ هەزار تەن برنج ئەگـــرێ . وە هەروەها بەردی بنچینەی سایلویەکی دانەوێڵە لەشاری عمارە دائەنرێ کە ئەویش ٢٠ هەزار تەن گەنم و دەخن و دان ئەگرێ .

دیسان ١٠ لقـــــی تازەی کومپانیـــای فروشـــیاری ئەفەریقای یی ئەکریتەوە .

وەکو زانراوە ژمارەی باوەڕپیکراوەکانی ئەم کو ـــایە ٧٠٠ز٢ کەسن . وە لە ســـاڵی ٩٧٤ـ٩٧٥ تا کوتایی مانگـــی کانونی یەکـــەمی رابوردو بایی ٤١ ملیـــــون و ٤٠٨ هەزار دیناریان شتومەکی ناومـــاڵ فرۆشتوە ، وە بای ٨ ملیون دینار کەرەسەو کەلوپـــەلی دەنگ و رۆناکی وە ٩ ملیون دینـــار تایەیان فروشتوە .

وەزیری چارەسەرکردنی کشتوکاڵ سەر لە بولگاریا ئەدات

ئەمرۆ ٢٨ـ٣ دکتور حســـن فهمی جمعە وەزیری چارەسەرکردنی کشتوکاڵ لەگـــــەڵ وەفدێـــــك دا بەرەو سۆفیای پایتەختی بولگاریا ئەکەوێتـــەڕێ بۆ بەشدار بوون لـــە کۆبونەوەکانی لیژنەی ناوکۆیی هاوکاری ئابوری و تەکنیـــکی عیراق وبولگاریا کـــە سبەینی (شەممە ٢٩ـ٣) لەوێ دەست پێ ئەکات .

لیژنە لە کۆبونەوەکانی دا کەچـــەند رۆژێك ئەخایەنێ باسی هاوکاری ئابوری وتەکنیکـــی نێوان هەردوو دەوڵەتی دۆست و بەشداربوونی بولگاریا ئەکات لە جێ بەجێ کردنی چـــەند پرۆژەیەکی کشتوکاڵ و پیشـــەسازی لەعیراق و مەشق کـــردن بە کادیری تەکنیکی عیراقی .

وەفدەکەش پێك هاتووە لـــەم بەڕێزانە :ـ کاك انور صـــبری عبدالرزاق بەڕیوەبەر لە بارەگای بەڕێز جێگـــــری سەرۆکی ئەنجـــــومەنی سەرکردایەتی شورش ، وەسکرتیری گشتی لایەنی عیراق لە لیژنەکەدا ، وەکاك کاظم الشـــیخ سەرۆکی دامەزراوی گشتی پیشە سازی کیمیایی وکاك عبدالامیر السوز بەڕیوەبەری گشتی نەخشـــەـ کێشان و پیاچونەوە لە وەزارەتی کشـــتوکاڵ و چارەسەرکردنی کشتوکاڵ وە کاك رافد عبداللـــە بەڕیوەبەری گشتی لەکۆمپانیای نیشتمانی نەوتی عیـــراق . هەروەها وەفدەکە نوێنـــەری وەزارەتی پیشەسازی و دەرەوەو رەی و اشغال و اسکان و ئابوری و بانکی ناوەندی عیراقی تیادایە .

ئا.د.ع

سەرۆکی زانستگای سلیمانی ئەچێ بۆ میسر

بڕیار وایە کە دکتور طارق حسن عمـــادی سەرۆکی زانستگای سلێمانی بچێ بـــۆمیسر بۆ بەشـــــدار بوون لەوسیمینارەی کەتایبـــەتی یەبە بەڕیوەبردنی زانســـتگا ، کە لە ١٨ـ١٥ی نیســـان دالەقاهیرە دەست پێ ئەکات .

ئا.د.ع

دوو پاپـــۆڕی ڕاوە مـــاسی

لە کۆتایی مانگی ئاینـــدە دا کۆمپانیای گشـــتی ماسی دوو پاپۆڕی تری ڕاوە مـــاسی وەرئەگرێ کە کاتی خـــۆی لەگـــەڵ دەزگای برومۆش ئیکســـپۆرتی ســـۆڤیێتی ڕیککەوتبوو کە بە ٨٣٨ هـــەزار دینار لێی بکرێ و هەریەکەیان توانای بـــار هەڵگرتنی ١٧٠ تەن بێت .

جگە لەمەش لە مانگی ئادار دا کۆمپانیای ناوبراو لەگـــەڵ دەزگایەکی ئیسپانیا ڕیککەوتبو کە چەند پاپۆڕێکـــی تری ڕاوە ماسی لێ بکرێ .

ئا.د.ع

میوەو سەوزە لە بازاڕەکانی وڵات دا.

بەڕێوەبەری گشـــتی دەزگای (٢) هەزارو ٤٠٠ تەن سەوزەی میوەو سەوزە ڕایگەیاندووە کە هەمە جۆری لە دەرەوەی وڵاتەوە ئەو دەزگایە نیازی وایە ٤ هەزار هێناوە ،لە گەڵ ئەمانەشدا ٣٦٠ تەن مۆزو ٣ هەزارو ٥٠٠ تـــەن تەن سیری بۆ پڕ کردنـــەوەی سێو لە دەرەوەی وڵات بکرێت ، پێویستی وڵات لـــــە دەرەوە بەو هیـــــوایەی پێویستی ی کڕیوە .

بازارەکانی وڵاتی پێ دابین کات و بە نرخێکی ئەوتۆ ئەو میوانـە دەست کەوێت کە خەڵکی بتوانی بیان کڕن .

لە لایەکی ترەوە ئەو دەزگایە بڕیاری داوە کە سێ جێـــگای فرۆشتنی میوە لـــە ناچەی عامریە حی الجامعەو مدینـــە العمال بۆ مفرد فرۆشـــتن بکاتەوە هەروەها ١٥ جێـــگای تریش بکاتەوە کە بە کۆمـــەڵ میوە بفرۆشێت .. ئەو جێگایانە بە سەر پارێزگاکانی وڵاتـــدا دابەش دەکـــرێن .. وەك ئاشکرایە ئەو دەزگایە ئێســـتا تەنیا لە شەش جێگادا میـــوە بە مفرد ئەفرۆشێت ، کە ئـــەو جێگایانەش هەموویان لەنـــاو پارێزگای بەغدادان .

وە وتی :ـ دەزگای ناوبـــراو ڕۆژ بەڕۆژ بە گوێرەی توانـــاو بەو ڕادەیەی بۆی هەڵسورێت ، مۆزو پەتاتەو سێو ئەنێرێتـــە بازارەکانەوە ، ئەوەی شـــایانی باس بێت ئەو دەزگایە لە ساڵی پار دا هەتا ئێستا ١٣ هەزارو ٥٠٠ تەن میوەی لە لوبنانەوە هێناوە ، وە ٩ هەزارو ٥٠٠ تەن مۆزی لە سۆماڵەوە هێنـــاوە ، لەگەڵ ٢٨ هەزار تەن پەتاتـــەو پێنج هەزارو ٥٠٠ تەن تەماتەو

هاوکاری ڕۆشنبیری نێوان عیراق و میسر

هەفتەی رابوردوو لەقاهیـــرە بەرنامەیەکی روشنبیری و راگەیاندن و گەشت وگوزار لەنێوان عیراق و میسر مۆرکرا .

وە لە جیاتی عیراق دکتـــور فوزی محمد سامی بەڕیوەبەری کاروبـــاری روشـــنبیری وەزارەتی خوێنـــدنی بەرزو لێکۆلینەوەی زانستی و لەجیاتی میسر کاك جمال برکات بەڕیوەبەری پەیوەندی و روشـــنبیری و هاوکاری تەکنیـــکی لەوەزارەتی دەرەوەی میسر ، بەرنامەکـــە مۆرکرا ، وە هەر لەو کۆبونەوەیەدا سەرۆکی وەفدی هـــەردوو و ... سەرو وتاریـــان خوێندەوە باسیان دا بـــە پەیوەندی نێـــوان هەردوو وڵات هەموو مەیانێکەوە .

وە بەپێی ئـــەو بەرنامەیە هەردوو لا لەمەیانی لێکۆلینەوەی زانستی و ناردنی وەفـــدو کاروبارو بـــاری کۆمەلایەتی و گەشت و گوزارو راگەیاندنـــدا هاوکاری ئەکەن .

ئا.د.ع

سوپاس

بەناوی بنەماڵەی حاجـــی محمود عثمانەوە پڕ بـــەدڵ سوپاسی هەموو ئەو دۆســـت و خزم و بەڕێزانە ئەکەین کـــە بەهۆی کۆچی دوایـــــی خوالێخوشبو کاك حســـینی برامانەوە ئەرکی ئامادەبوونیان گرتەئەستو لەکاتی ناشـــتنی تەرمەکەیدا لەقەڵادزە یاخـــود بۆ سەرەخۆشی لێ کردنمـــان ئامادەبوون و نامەو بروسکەی پرسەو سەرەخۆشی لێ کردنیان بۆ ناردوین ..

جارێکی تر پڕ بـــەدڵ سوپاسیان ئەکەین و لـــەخوای میهرەبان داواکارین کە لـــە ناخۆشی رۆژگار بیانپارێزێت و هیـــچ کۆسپ و تەگـــەرەو مسیبەتێکیان نەیەتەرێ .

حسن حاجی محمود

یادێك لە چەند دێرێك دا.

نەریمان

ئێستا پێویستیمان بەو جۆرە (گۆڤارە) زیاترە

هەرکە ئاگری شەڕی دووەمی جیهـــانی دامرکایەوە شنەبای ئازادی و سەربەستی وڵاتی گرتەوە ، کاربـــەدەستانی ئەوسای عیراق ناچار بوون لەم مانگەی ساڵی ١٩٤٦ دا رێگە بدەن پێنج پارتی[1] سیاسی بە ئاشکرا بیروڕای خۆیان دەرببرن،جگە لەمانەش پارتی دیموکراتی کوردستانیش لە دامەزراندابوو ، پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستیش بناغەی خۆی ئەکۆڵی یەوە ، کۆمیـــو ـ نیستەکانیش لە خەبات دابوون .

لەم ساڵانە شـــدا گۆڤاری (گـــەلاوێژ) وەك ئەســـتیرەیەکی گەش لە ئاســـمانی کوردستانـــدا ئەبریسکایەوە وەبوپتەوکردنی برایەتی کوردو عەرەبیش رۆشنبیرانی هەردوولا لەگۆڤاری (نزار) بەرهـــــەمی خۆیان بڵاوئەکردەوە .

نزار گۆڤارێکی (هەفتەیی) بوو ، بەڵام پانزەرۆژ جارێك ژمارەیەکی لێ بڵاوئەکرایەوە ، یەکەم ژمارەی لـــە (٣٠)ی ئاداری ١٩٤٨دا بڵاوکرایەوە وەتا ١٥ی شوباتی ١٩٤٩ (٢٢ ژمارەی لێ دەرچو سەرنووسەری مامۆســـتا علاءالدین سجادی بوو ، ئەم گۆڤارە لەوماوەیەدا دەورێکی بەجەرگ کرنگی گێڕا) .

وا لەم رۆژەدا ، ئەمرۆ یادی تێ پەربوونی ٢٧ ساڵ ئەکرێ بەسەر بڵاوکردنەوەی یەکەم ژمارەی ئەوگۆڤـــارە بەنرخە ، لەکاتێکدا نوسەرو خوێنەرمان چەندانی جاری ئەوسا پەرەی سەندوە کەچی لە دووسێ لاپەڕە لـــــە (رۆشنبیری نوێ) بەولاوە هیچ بڵاوکرایەوەیەکی تایبەتی ئەونۆمان نیە کە مێژو وێژەی کوردی خـــۆمان بەبرای عەرەبمان بگەیەنین .

ئەوسا یەك مامۆستای بەرێز بەو ئەرکە هەستا[2] ئێستا چەند دەزگایەکی رۆشنبیری کوردیمان هەیە وەك پێشنیازێك ئەیخەینە بەردەستیان و ئەڵێین ئێستا لەوسا زیاتر پێویستیمان بە گۆڤارێکی (عەرەبی ـ کوردی) هەیە .

(١) پارتە سیاسیەکان ئەمانە بوون :
(یەکێتی نیشـــتمانی ـ الاتحـــاد الوطنی ـ) (ئازادەکان ـ الاحرار) (سەربەخۆیی ـ الاســـتقلال) (گەل ـ الشعب) (دیموکراتی نیشـــتمانی ـ الوطن الدیمقراطی) .

(٢) (بـــەم ئەرکەهەستا) عەرەبی یـــەو .. راســـتی یەکەی ئەمەیە (ئـــــەم ئەرکـــەی ڕاپەراند یاخود جی بەجێی کرد) (هاوکاری) .

پرۆژەی بەراوکردنی (٩٠٠) هەزار مشارە زەوی وزار.

وەزارەتی (ری) خەریـــکی جێ بەجێ کردنی دوا پلـــەی پـــــرۆژەی بەراوکـــردنی (سەقلاوی یە ، ئەبو غرێب ، یوسفی یە ، لەتیفی یە) یە کـــە چاوەروان ئەکرێت ئـــــەم پرۆژەیە دوای چەند مانگێـــك تەواو بێت . پرۆژەکە پێنـــج ملیۆن دیناری تێ چووە ..

سەرچاوەیەکی ئاگادار لـــەوەزارەتی (ری)دا رایگەیاندووە کە ئەوزەوی و زارانەی ئـــەم پرۆژەیە دەیان گرێتەوە خۆی لە (٩٠٠) هەزار مشارە زەوی داوە کە بۆ کشت و کاڵ کردن دەست دەدات .. ئـــەو زەوی وزارانەی بە جۆگاکانـــــی (سەقلاوی یەو ئـــەبوغرێب و یوسفی یەو لەتیفی یە) ئـــاو دەدرێن زیاتر بایەخ دراوە بـــەدروست کردنی تۆرێك لـــــە (مەبازل) تیایاندا .

ئەو سەرچاوەیە ئـــەوەشی راگەیاندووە .. کە زوربـــەی زۆری (مەبزەلەکـــــانی) (رزوانی یە) لەگەڵ «مەبەزەلی» سەرەکی یوسفی یەو ئەبـــوغرێب و (مەبزەلەکـــانی) (لەتیفی یە) تەواو کـــراون .هەروەها چەمی روباری(المسیب الشمالی) یش پاك کراوەتەوەوفراوان کراوە ئەم روبـــارە درێژییەکەی دەوروبـــەری ٤٢ کیلومەتر دەبێت . وە ئـــەو پرۆژەیە بریتی یە لە دروست کردنی (مەبزەلی) یوسفی یـــە ئەبو غرێب لەگەڵ پاك کردنەوەو قوڵ کـــردنی (مەبزەلی) یوسفی یە ئەبوغرێب دا ..

هەروەها نیاز وایە لـــە کێڵگەی میریشدا لە لەتیفی یە تۆرێك (مەبزەلی) گـــەورەوبچووك بۆ ناوچەی (شیشبال) (لەتیفی یە) دروست بکرێت .

institutkurdeparis

گۆشەی / هونەرو هونەرمەندان

ئەم کەمانچەژەنە!

لە دانیشتنێکا لەگەڵ یەکێك لەو هونەرمەندە تازەپشکوتوانەی کە هەنگاوی ئازایانەو لەسەرخۆ ئەنێن بۆ پێشکەوتنی هونەری کوردی بە شێوەیەکی گشتی توانیمان چەند پرسیارێکی هونەری لە ئاستی جموجۆڵی خۆی لێ بکەین و بە خوێنەر...

وارانی هاوکاری بیناسێنین ئەم هونەرمەندە لاوە ناوی دلشاد محەمەد سەعیدە کە لە شاری دهوك هاتۆتە دنیاوە هەر لە تەمەنی هەشت سانیدا مەیلی هونەری تێبوەو هەر لەو تانەشەوە لە قوتابخانە سەرەتاییەکەی خوێندنی ناوەندی دەستی بە گۆرانی وتن کردوە لەو شارە دڵ رفێنە تەواو کردوە لە دوایدا روو ئەکاتە شاری بەغداو ئەبێتە قوتابی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا وئیستاش لە پۆلی سێی بەشی مۆسیقایە •

پ : پێش ئەوەی روو بکەیتە ئەم قوتابخانە هونەریەشارەزای لیدانی هیچ ئالەتێکی مۆسیقا بویت ؟

وەڵام : بێ گومان مەیلی هونەری وای لێ کردبوم کە هەوڵی فێربونو شارەزابونی ئالەتی مۆسیقا بدەم بۆیە دەستم کردە فێربونی ئالەتی عودو ئۆکۆردیۆنو (ایقاع)و جومبش بەلام کاتێ کە هاتمە ئەم قوتابخانەیە دەستم کرد بە خوێندنی هونەری فێربونو شارەزابونی ئالەتی کەمانو مێژووی مۆسیقاو •

(اصول الموسیقی) :

پ : گۆرانی کوردیت چۆن دێتە بەر چاو لە چاو گۆرانی میللەتانی کە ؟

وەڵام : گۆرانی کوردی لەو گۆرانیە رەسەنو پاریزراوانە دائەنرێن کە لە سەر شێوەی تایبەتی خۆیەتی چونکە لە ناو جەرگی میللەتی کوردمان هەلێنجراون وە هەروەها مۆسیقای کوردی پێویستی بە هاندانێکی تەواو هەیە بۆ پێش خستنی • وە نابێ ئەوە شمان لە بیرەبچێ کەوا پێشخستنی ئەو مۆسیقاو ئاوازانە لەسەر شانی ئێمەی هونەرمەندی پاشە رۆژو هەموو هونەر دۆستێك پێویستە •

پ ـ بیرو باوەرت چیە بەرامبەر ئەم جوڵانەوەیەی لەم دوایەدا رووی دا دەربارەی مۆسیقاو ئاوازە فۆلکلۆر یەکانمان ؟

وەڵام : لەم چەند ساڵانەی دوایەدا مۆسیقاو ئاوازمان بەرەو رێگایەکی بەرزو دەوڵەمەندا ئەرژیشت ئەمەش بێ گومان بە هۆی دەرکەوتنو دامەزراندی چەند تیپێکی مۆسیقا لە پارێزگایەکانی کوردستان کە دەستێکی باڵایان هەبوو بۆ پێشخستنی هونەری مۆسیقاو گۆرانی کوردی •

پ ـ ناوی چەند ئالەتێکی مۆسیقای کوردیمان بۆ بڵێ ؟

بەناوبانکترین ئالەتی مۆسیقای کوردی بەلای من ئەمانەن بلوێرو زورناو شمشاڵو دەهۆڵو زورنا •

جەودەت هاشم
ئامادەی کردوە

هونەرمەندی پەیکەرتاش دارا حەمە سەعید

ئازاد مەحمود مستەفا
ئامادەی کردوە

دارا حمە سعیدی هونەرمەندلەدەرچوانی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانە ، لە ساڵی ١٩٧٠ لەبەشی پەیکەر تاشیندا پلەی یەکەمی وەرگرتوە •• ئێستا مامۆستای قوتابخانەی ناوەندی الجمهوریەیە لە سلێمانی ••

هونەرمەند لە ساڵانی ١٩٦٣ تا ١٩٦٦ بەشداری پێشانگەی ساڵانەی قوتابخانەکانی کردوە ، هەروەها بەشداری پێشانگای ساڵانەی ئەکادیمی هونەرە جوانەکانی کردوە •• جگە لەوەی بەشداری زۆربەی ئەو پێشانگایانەی کردوە کە لە نێوان ساڵانی ١٩٧٣ تا ١٩٧٥ کراونەتەوە •• لە ساڵی ١٩٧٠ لە موصل و بەغداو بەسرا •• بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی سلێمانی کردوەو لەساڵی ١٩٧٤دا لە بەغا بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی سلیمانی کردوەو خەڵاتی وەرگرتوە ••

بۆ ئەوەی زیاتر لە هونەرمەندبگەین ئەم رێپورتاجە مان ئامادە کرد ••

پ : چ جۆرە هونەرێکمان پێویستە ؟

و : ئیمپریالیزم هەر لە یەکلاوە خوێنی گەلانی دوا کەوتو نارێژی ، بەلکو لە هەموباریکی ژیاندا هەوڵ ئەدا بۆ ئەوەی دیوە ناوەژوەکەی بسەپێنی بە سەریاندا ، وە بر ئەم مەبەستەو سەلماندنی مەبەستە گلاوەکانی جۆورەها پروپاگاندە ئەخاتە کارجالەبەرئەوەی هونەر یەکێکە لە بەشە گرنگەکانی ژیان کونەپەرستاو هەمیشە هەوڵ ئەوەن لەو لایەنانەوە کە اروەئاڵۆز و بێنرخەکەی بلاو بکەنەوە ، بۆ ئەوەی نەیەلن هونەر دەوری پیرۆزی خۆی لە

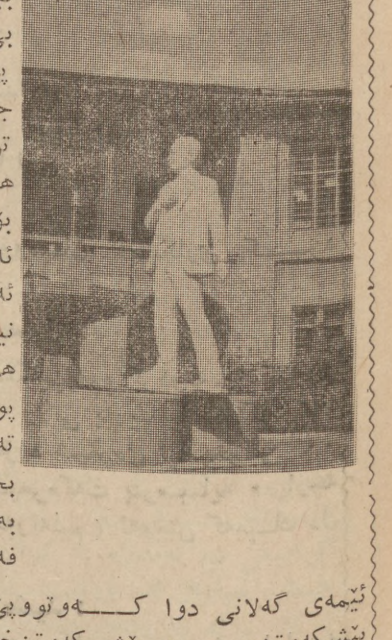

خزمەتی چینە چەوساوەکاندا ببینێ ، بۆ یەکا جۆرەها هونەری بێ کەمك و ئاڵۆز وەکو هونەری پوپ ئارتو سریالیزمو موسیقای جازو ئەدەبی لامعقول و فلیمی ترسناك و ••• هتد کە ئەمانە هەمووی رووی ئاڵۆزی رژیمی بۆرجوازی و نزعەی فردیمان ئەخاتە روو وە رووی تاریکی ئەم جیهانە پێن و بەرینە مان بێ نیشان ئەدەن ، بۆ ئەوەی هەمیشە بەندی ئەو خەیاڵە پووچە بین وە توانامان نەبێ تەنانەت سەری خۆشمان بخورێنین هەتا بیر لە سەربەستی و رزگاری و سەرفەرازی نەکەینەوە •• بەلام ••!

ئێمەی گەلانی دوا کەوتووپێویستە بیر لە رزگاری و پێشکەوتن و بیری پێشکەوتن‌خوازانەبکەینەوە •• وەپێویستی هونەرمەندەکان بەووردی‌لەگیروگرفتی چینەکانی کۆمەڵ بکۆڵنەوەو وریایانە بچنە ناو تەنگو چەڵەمەکانیان و مێشکیانو میشکی هاوولاتیان‌بەشتی جوان و سود بەخش ئاوبدەیت ئەمەش بەرای‌من‌تەنهالەقوتابخانەی واقعی دا دروست ئەبێت •• هەر ئەو قوتابخانەیەشە کە لە توانایدا بێت ئەم ئەمانەتانە بە گورجی و وەکوخۆی بدا بە دەستەوە •

هەر چەندە بە نیسبەت‌هونەرمەندانەوە ئەم قوتابخانەیە سەخت و زەحمەتەو پێویستی‌بە خۆماندو کردنێکی زۆرە ••

پ : ئەو پەیکەرانەی هەتا ئێستا هێناوتەتە بەرهەم ••

• : تا ئێستا هەشت پەیکەرم بە بۆرەك تەواو کردوە بە حجمی طبیعی و گەورەتر هەندێکیان لە باخچەکانی ئاکادیمی هونەرە جوانەکانن وە هەندێکی لەسلێمانییە •

یەکەم نصبی برونزی بۆسەرۆکایەتی زانکۆی سلێمانیم دروستکرد کە یەکەم نصبە لەشاری سلیمانی وەزنی ٩٧ کیلۆ گرامە و رۆژی ١٩ ئەیلول ١٧٤دانرا •• هەروەها پەیکەرم بۆ هەندێ ناودارانی کورد کردوەبە حجمی نیوەی ئینسان واتە ٩٠ سم وەکو ئەحمەدی خانی ، گۆران ، پیرەمێرد ، و ماکێتی (مصغر) نصبی شەهیدانم کردوە ، لەگەل گەلێك (مواضیعی) کوردی و مروڤایەتی

بڕوانە ل -٧-

گۆشەی / ئافرەتان

ئافرەت نیوەی کۆمەڵە ، تا ئیستا زۆری لەسەر نوسراوە هەر کەس بە شێوەیەك هەڵێ سەنگاندوەو لێکی داوەتەوەو بۆ باسەکە چووە وە یا هیچ نەبێ لە دوورو پشتی مەبەستەکە نزیك بۆتەوە ، ئەم کەسەش یا شارستانییەك بووەو لەروانگەی خوشکانی شارییەوە روانیویە بۆ هەموو چینی ئافرەتان بە تێکرا لادێ کانیش گرتۆتەوەکە لێرەدا بەراوردی خوشکی لادێو شارستان بە یەکەوە باسەکە ئاڵۆز ئەکاو ناتوانێ‌چارەسەرێکی راستی بۆ دانێت •

ئەو نوسەرانەش کە لەم بارەیەوە نوسیویانەو لێی دواون یا خوێندەوارێکی شارستانی بونو پرسیاری حاڵی ئافرەتانی لادێشیان کردوەو سەرنجی خۆیان تێکەڵاو کردوە یا گوێ گرێکی بە سەلیقە بوونو لەهەموو شتێ شتێکی‌یان وەرگرتوە تا لە ئەنجامدا شتێکی‌ین بە ناوی سەربەستی ئافرەتانەوە نوسیوەو پێمانی‌یان نیشان داوە •

منیش بە پێی سەرنجو شارەزایی لە بارەی ئافرەتەوە ئەم نوسینەم کردە چەپکەگولێك

سەری خۆی هەڵبژێرێت وە یا هیچ نەبێ پرسی پێ ئەکرێو بەقسەشی ئەکرێت •

بەڵام لە شاریش ئەمە تەنیا لە هەندێ خێزاندا وایە بە تایبەتی لەوانەدا کە پێشکەوتن لە مێشکیاندا جێگیربووەو دانیان بەروایی مافی ژندا ناوە بەلام ئەگەر بێنە سەر ئەو رەوشتەی‌کە زووربەی خێزانانی شار لە سەری ئەرۆن ئەوە شانازی بەوەوە ئەکەن کە کچەکانیان هەر لە ماڵەوەن وەنایان هێڵن سەر بە هیچ لایێکدا بکەن ئەمانەش هەمووی لەئەنجامی ملکەچ بوونە بو ئەو خوو رەوشتە دزمەلایەنی‌یە کۆنەپەرستانە •

وە زۆر جار وینەی ئەم دوا کەوتنە لە رووداوی کوشندەدا ئەبینین •• وەك ئەوەی کە کوڕی حەماڵێك قوتابخانەی تەواو کردوەو کارێکی‌لەشاری‌دا دەست کەوتوەو هەموو شتێکی باش رووی تێ‌کردوە کەویستی کچی پیاوێکی هێندێ کۆنە دەوڵەمەندی خاوەن چەند دوکان وقاسەیەکی بچووك بخوازی کە کچیش بە دڵیەتی و بەهاو شانی خۆی پێی رازییە •• ئەکرێ •

خۆڵەمێشو سەر ئەنگوری وڕاقی سار سەری زستانو بەرێشکی زۆری گەرمی تەموزی هاوین ••

رۆژانە ئیشو کاری دەرو دەشت کۆڵە چیلەو تارانو کاکێشانو پاچە کۆڵەو توتن داشتنو دروێنەو گێرەو خەرمانو دەستار هاڕینو ئیشی تر تا زۆرتر لەم نارانە ئەلێکیان لە گەل ئیشی پیاواندایەك ئەرێتەوەو لە بەیارو پێ دشتیکا وەك پیاوان رو بە روی ئیشو [illegible] ئەمەش لەوانەیە بەلای هەندی ئەسەوە سەربەستی بیت ••

ئەوەشی ئەروی راستی سەربەستی بۆ سیستەمی سەربەستی راستەقینە [illegible] بنوینێ ئەمەنی‌یەو ئەمە دلی ئافرەتی نەکەیاندە سەرپۆیەنی رازی بوون بۆ چی ؟!

لە بەر ئەوەی ئافرەتی لادێ ئەفروشریو لە خوێنا ئەدرێو ئەورەبە بچووکو ژن بە ژنو [illegible] نەخۆشو [illegible] ئەدرێ [illegible] خۆشانە [illegible]

دەربارەی سەربەستی ئافرەت

و پێشکەش بە ئنجانەی گۆشەی ئافرەتانی ئەکەم لە روژنامەی هاوکاری خوشەویستدا بە تێکرا لادێو شارستان هەموو ئەگرێتەوە •• شێوەی سەربەستی تا ئیستا لە شارستانا هەنگاوی باشی ناوە زۆژ بە رۆژ خەریکە ئەرواتە پێشەوەو کەمتر ئەو سێبەرە کۆنەپەرستیە ماوە لە سەر سەری ئافرەتانی شارستانی ئیستا ئەو خوشکەی کە لە شاردایە زیاتر سەربەستە بە هۆی خوێنداوای و تا رادەیەك ئەتوانێ بە ئارەزووی خۆی بروانامە وەرگرێت و هاو

ئەنجا مەکەی بە بەڵێو نەخێرو ئەوان هەژارو حەماڵو ئێمە دەوڵەمەندو دەوڵەمەند بەچەو ئێمەو ئەوان کوجا مەرحەبا •• زۆر شێوەی‌تر لەم‌کۆنەپەرستیە بونەتە هۆی شکانی دوو دڵو بە یەك نەگەیشتنی دوو دڵخواز تا سوتانو خۆ کوشتن بۆتە تاپۆی چارە نووسی خاوەنی ئەم بەستزمانە ••

ئەمە ئافرەتی شار •• ئافرەتی لادێ لادێی بێ کارەبا بێ خوێندنو بێ بزیشکو لە ژیر سێبەری دارە رای سیسر اوی و گوێ ئاگردانی پڕ لە دوکەڵو

تا ئیستە چەند جار لە ئێشو کار ئەهێنرێتەوەو ئەبرێتە بەردەمی مەلاو مارە برین وبە شودان بە زەربەی مشتی خەنجەرو لولەی تفەنگ بە لێنیو بەلێ رازیمی بە سەردا ئەسەپێنرێ رازیش نەبێ‌ورتەی لێوە بێ ئەکوژرێ ••

ئەگوردرێتەوە بە ئاژەل بە چەك بەپارە بە ژن •• ژن بە ژنیش کە شتێکی تری گەورەی کۆنەپەرستیە نەخۆشیەکی گەورەو سامناك ئەخاتەوە لە ناو کۆمەڵدا وە زۆر جار رێکەوتوە لایەکیان ژنەکەی خۆی تەلاق

ئەداو داوای تەلاقی بەرامبەرە کەی ئەکاو ئەو لایە بەم شتە رازی نابیو لە ئەنجام دا کوشتنو خەرمان سوتاندنو رەزو باخ بڕین ئەکەویتە جێگای خزمایەتی کە تا پشتاو پشت بەم برینەوە ئەتلێنەو •

نمونەیەکی تر گەورە بە بچووك یەکێك خوشکەکەی ئەدات بە پیاویك ئەویش کچێکی منداڵو مقداری پارە ئەدات کاتێ کچی گەورە ئەبێ بە هاوسەری رازی نی‌یەو دڵ خوازی خۆی ئەوێ کە بەنهێنی لە ژیر سێبەری سەر پۆشدا گیرۆدەی بوەو لە سەر پەرێزو نوتن لیدان گوتی خۆشەو یستیەکەیان گۆریتەوە ئەمەش

هەر هەمان کەتنی کردوە و هەردو تایفە بونە دوژمنی کوشتنو برینو حراپ کاری •

یا کچی جوانی پەری ئاسای دراوە بە پیاوێکی پیری بە ساڵاچو •• کچی جوانی بێ تاوان خۆی کوشتوەو •

ئەگەر سەرنجی ناکۆکی ناو رەگەزو هۆزەکانی لادێ نشین بدەینی‌زوربەی زۆری‌ئەگەرێتەوە بۆ ئەم روداوانەی باسمان کرد کەواتە جیاوازی زۆرە لەنێوان ئافرەتی شارو لادێ ئەمەش نەخویندەواری و دوا کەوتنو قەلا چونەکردنی ریشو رەگەزی دەرەبەگایەتی دەوری گرنگیان هەیە لەم شێوە ژیانەی ئافرەتی لادێ •

ـ حسن عوالانی ـ

ئەم وێنەیە!

شیروان حەمە حوسێنی ناردویەتی

هونەری ئارایشت

لە کاری هونەریی لە سەرشانۆو سینەماو تەلەفزیون ئارایشت بە عنصرێکی گرنگی‌هونەر دائەنرێ وپێویستی بە بەهرەو داهێنان هەیە • وەئەم‌لایەنەی هونەر پەیوەندی بە چەند زانیارێکی تر هەیەوەك زانیاری (تشریح) وزانینی شوێنی ماسولکە وئیسقانی‌دەمو چاوو •• هەر لەبەر ئەوە هەموو ئەکتەرێك ناتوانێ خۆی‌بە دەستی خۆی ئارایشت بکا ، وە ئەوانەی کە ئەکتەریش نین‌لەبەر ناشارەزاییان لەو زانیاریانە بە جۆرێکی نارێك‌وبەهەڵە ئارایشت بەکار ئەهێنن ئەگینا مرۆڤی تایبەتی وپسپۆڕی‌خۆی هەیە کە ئەم کارە ئەکاتو پێی ئەووترێ (ماکییر) •

ئارایشت دەورێکی زۆر باڵائەبینێ بۆ هێنانی ئادگار (الشخصیە)و بەتین کردنی‌دراماو مژینی ئەو رووناکیانەی کە دێنە سەردەمو چاو • ئەوکاتە مرۆڤ بەشێوەی ئاسایی خۆی دێتە بەر چاو • بەبێ‌ئارایشت شێوەی دەمو چاو لە بەرکاری روناکی ئەگۆڕێ ئەبێ‌ئەوەش لەبیر نەچێ کاتێش دەوری خۆی ئەبینێ وەکو شەو•• رۆژ •

ئارایشت شتێکی تازە نی‌یەبەڵکو لە کۆنەوە هاتۆتە ئاراوە بۆ دروست کردنی زۆر وێنەی‌هەمە چەشنەی نواندن •• رۆمانەکان بۆیەیان لە قڕ ئەدارەنگەکەشیان لەکاغەزی‌سوتاوو گەڵای دار دروستیان ئەکرد •میسریەکان هێڵی رەشیان لە دەورو پشتی چاو ئەکرد •رووپۆشو دەمامك‌دەورێکی زۆر باڵای بینی لە سەردەمی یونانی‌یەکان‌دا چونکە دەمو چاوێکی ئامادە کراو بوو ،بەپێی پێویست بۆیە ئەکرا بۆ ئەوەی ئادگاری پێویست‌دەربڕێت •

هیندی یەکان خاڵی سوریان‌دروست ئەکرد بۆ نیشاندانی جۆرە جیاوازیەك لە نێوان‌خێلەکان‌دا •

چینو ژاپۆنیش لە زۆرئاهەنگو سەمادا دەمامکیان بەکار ئەهێنا • تا وەکو ورد‌ەوردە کەرەسەی تازەی تر بۆ ئارایشت دۆزرایەوە لەسەرەتادا‌چەند جۆرە بۆیە یەکی ئاسایی بوو بەڵام رێكو پێك نەبوو • لەگەڵ پێش‌کەوتنەکانی تردا ئارایشت پێشکەوت •

کۆمپانیاکانی جیهانی‌دەستیان کرد بە بەرهەم هێنانی بۆ هەموو وولاتانی جیهان •

تا رادەیەك پوختەی لەدایك‌بونی ئەم هونەرە جوانو پیرۆزەمان زانی ، کە بۆچی‌هاتە کایەوەو بوچی بەکار ئەهێزێ ؟

خانمی کورد •• خانمی‌جوان

جوانی‌یەکەی خۆت هەرگیزاوهەرگیز لەو ئارایشتە دروست کراوە جوانترە •

جوانی تۆ لەگەڵ کێش خۆیا بەرامبەر سروشتو شاخە جوانەکانو رەزە رازاوەکان بەردەوامە، روبارە بێدەنگەکان تابلۆ رەنگاو رەنگەکان پاکی‌وسۆزیشیان تەواو کەری ئەو جوانیە یە •

ئەو جوانیەی‌بەیادی ڤینوس‌وتابلۆ نەمرەکەی مونالیزا ئەمان ژینێو دەنگێ دێ ئەڵێ پەیکەرم‌ئەوێ •

خانمینە ئێوەهەموتان ڤینۆسن

نازدارەکان جوانەکان •

ئەگەر بێتو سەیرێکی ئەو قەرەجە جوانانە بکەین کە زۆر

لە هەموو جۆرە تەندروستێك دورن چەند جوانن چەند دلگیرن قەرەجەکانیشمان هەر جوانن • چونکە لە ناو ئەو سروشتە بێ گەردە خولقاون ••• راستە کلو کلدانیان هەیە •

بەڵام نازانم سەرنجتان بۆ ئەوە چوە چەند بەرێك‌وپێکی ئەم کلە جوانە بەکار ئەهێنن دور لە هەموو زۆر لە خۆکردنێك هەر وەك بلێی ماکیرەکانیان لە دەرچوانی ئامۆژگای هونەرە جوانەکان بروایێکی زۆرم هەیە پێش‌کەوتنو گۆرین لە ژیانانەك **بە بازدان بەلکو هەنگاو هەنگاو** ئەگەر وانەبێ زۆر شت لە بیر ئەکەین ناتوانین لە هەمووی بکۆڵینەوەو کەساد تروکلۆڵ تری ئەکەین •

بەختیار سیامەنسوری

چۆن کوڕی زانیاری کورد دامەزرا ؟ جۆری چالاکی و ئیش کردن و بەرهەم و پەیوەندیە ئەدەبی و روشنبیریەکانی لەگەڵ جەماوەری روشنبیری کوردو دەرەوەداو ریڕەوی خزمەت گوزاریەکانی چۆنە ؟

ئەم پرسیارانەو چەندین پرسیاری ترمان لە کاربەدەستانی کۆڕ کردو ئەمەش وەلامەکانی یەتی .. وە پیشەکی یەکەی دکتور ئەورەحمان نوسیویەو کتیبە کەشی لە روسیەوە کردوە بە کوردی . کتیبی (بەرکوتێکی خەرمانی کوردناسی لە ئەوروپا) بریتی یە لە سێ وتاری مامۆستایان قەناتی کوردۆو جەمال نەبەزو دکتور ئەورەحمان حاجی مارف لە بەشی یەکەمی بەرگی دووەمی گۆڤاری کۆڕدا بلاو کراوەتەوە و پیشەکی یەکەی خۆم بۆم نووسیوە .

هەروەها لەم چەند مانگەی دواییشدا بڕیار دراوە کە فەرهەنگی عەرەبی ـ کوردی مامۆستا گیو لەسەر ئەرکی کۆڕ چاپ بکرێ یارمەتی مامۆستا شیخ محەمەدی خال بدرێ بۆ چاپکردنی بەرگی سێیەمی فەرهەنگەکەی ـ فەرهەنگی خال ـ (کوردی ـ کوردی) .

● **پەیوەندیمان لە گەل جەماوەری رۆشنبیران دا :**

پەیوەندی کۆڕ لەگەڵ دەزگا زانیاری و رۆشنبیریەکانی ناو خۆدا لە پەرەسەندن دایە بە تایبەتی لەگەل کۆڕی زانیاری عیراق و زانکۆی سلیمانی و بەڕێوەبەرێتی گشتی خویندنی کوردی و کۆڕی زمانی سریانی و چەند دەزگاو کۆمەڵێکی تر دا .

● **لەبارەی ڕێنوسەوە :**

کۆڕ لە سەرەتای دامەزرانیەوە خەریکی چارەسەر کردنی گیروگرفتی ڕێنوسی کوردی بوو، بۆ ئەم مەبەستەش چ بە هۆی لیژنەی تایبەتی یەوە بێ و چ لە لایەن ئەنجومەنی کۆڕ خۆیەوە بێت بەشێکی زۆر لەو گیروگرفتانەی دێنە بەر نووسەرانی کوردو ڕینوسی جیا جیایان لێ ئەکەنە شێواز چارەسەر کراو لە شێوەی

دیاردەیەش ئەمەیە کە دوو هەزار ساڵ زیاترە دەسەڵاتێکی ناوەندی (حکومەت)ی نەبووە خەڵکە کە بهاوێتە سەرباری کاری گەلەکویی ، ئەم راستیە وا دەکات کە کۆڕو هەموو دامەزراوە روشنبیریەکانی تری کورد هەست بە خەم ساردی بکەن لەلایەن روشنبیرانەوە .

دووەم :

ئەوەیە کە روشنبیرێکی کوردی عیراق ناتوانێ چالاکی خۆی لە کوردستانەکانی تر پەرە پێ بسێنێ ، بۆ نموونە من کە خۆم لە بارەی حاجی قادری کۆییەوە دەنووسم دوو قۆناغی زۆر گرینگی ژیان کە یەکێکیان لە کوردستانی ئێران و ئەوی تریان لە تورکیا رای بوارد بۆ من وەك دەرگای بەستراو وایە چونکە ناتوانم هەنگاوێکیان تیادا بهاوێم تەنیا بە پێی بەراوردی خۆم باسی ئەکەم .

چەند پرسیارێك لە کۆڕی زانیاری کورد

به سوپاسەوە بلاویان ئەکەینەوە ..

مامۆستا مەسعود محەمەد باسی کوڕی کردو وتی :

کۆڕ بە پێی یاسای ژمارە (١٨٣)ی ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە ، ئەندامە کاراکانی کۆڕ کە لە سەرەتاوە ١٠ کەس بون هەمویان بە مەرسومی جمهوری دیاریکران وە لە رۆژی ١٧-١-١٩٧١ لە کۆبونەوەیەکی دوولایی نێوان ئەنجومەنی کۆڕی زانیاری عیراق و کوڕی زانیاری کوردا دیوانی سەرۆکایەتی کۆڕی زانیاری کورد هەڵبژێردرا ، لە دوای ئەم رۆژەوە کۆڕ دەستی بەکارکردن کردوە .

ئەندامی کاری کۆڕ دوو جۆرن :

١ ـ لە کوردی عیراق کە ئیستا هەشت ئەندامن .

٢ ـ لە کوردی دەرەوەی عیراق کە سێ ئەندامن کە ئەمانەن :

١ ـ دکتور قەناتی کوردۆ

٢ ـ دکتور کامەران بەدرخان

٣ ـ دکتور عەبدولرەحمان قاسملو

● بەرهەم و چالاکی یەکانی کۆڕ لەم ماوەیەدا بەم شێوەیە بووە :ـ

بەشی بلاوکردنەوە :

بەرگی یەکەمی گۆڤاری کۆڕ کە ٨٠٠ لاپەڕە بوو لەمە ٥٤٠ لاپەرەی کوردی و ئەوی تری عەرەبی بوو . شەرەفنامە کە لەلایەن ئەندامی کارای کۆڕ ماموستا هەژاری موکریانی یەوە کرابو بە کوردی ژمارەی لاپەرەکانی هەزارو سەد لاپەڕە زیاتر ئەبێ . بەرگی یەکەمی حاجی قادری کۆیی لە لایەن ئەندامی کارا کە خۆم نوسیومە لە قەوارەیەکی زیاتر لە ٤٠٠ لاپەرە ئەبێ . بەرگی دووەمی حاجی قادری کۆیی ئەویش هەر خۆم نوسیومە قەوارەی ٣٣٠ لاپەڕەیە ، بەشی یەکەمی بەرگی دووەمی گۆڤاری کۆڕ کە هەموی کوردیە نزیکەی ٩٨٠ لاپەڕە ئەبێ . بەشی دووەمی بەرگی دووەمی گۆڤاری کۆڕ ٥٣٠ لاپەڕەیە ٢٢٠ی کوردی و ئەوی تری عەرەبی یە ، کتێبی (وردبوونەوە لە چەند بابەتێکی ڕێزمانی کوردی) کە ئەویش هەر خۆم ئامادەم کردبو بریتی یە لە دوو وتارو پیشەکی یەك . کتیبی (زاراوی کارگیری) دانان و لێدوانی ئەنجومەنی کۆڕ دکتور کەمال مەزهەر پیشەکی بۆ داناوەو ڕێکی خستووە . کتیبی (زاراوی هەمە چەشنە) ئەنجومەنی کۆڕو لیژنەکانی دایان ناوەو پیشەکی یەکەی دکتور ئەورەحمان حاجی مارف نوسیویەو ڕێکی خستووە . کتێبی (چی لەبارەی زمانی کوردی‌یەوە نوسراوە) دکتور ئەورەحمان حاجی مارف دایناوە کتێبی (هەندێك بیروباوەڕی هەڵە لە بارەی زمان و میژووی کوردەوە) ئەندامی کارا مامۆستا قەناتی کوردۆ دایناوەو

● **ئەوانەی کە لە ژێر چاپدان وە یان چاوەڕوانی چاپ ئەکەن :**

بەرگی سێیەمی گۆڤاری کۆڕ کە نزیکەی ٧٠٠ لاپەڕە ئەبێ لە سەرەتای مانگی نیسانی داهاتوودا تەواو ئەبێ . کتێبی (ئوسکارمان) کە مامۆستا هیمن موکریانی لە لاتینی یەوە پیتەکانی هێناوەتە سەر ئەلف و بێی کوردی و پێشەکیشی بۆ نوسیوە . بەرگی سێیەمی حاجی قادری کۆیی ئەویش خۆم ئامادەم کردوە .

● **ئەو کتێبانەی یارمەتی چاپکر دنیان دراوە :**

(اکراد المللی وابراهیم پاشا)ی ، ئەندامی یاریدەر د . ئەحمەد عوسمان ئەبوبەکر (دیوانی مەلا وەسمان) د . ئەمین موتابچی لێکی داوەتەوەو لەسەری نووسیوە . (چاوگی بێ واتا لە زمانی کوردیدا) ، د . نەسرین فەخری . (فەرهەنگی زانیاری) مامۆستا کەمال جەلال غەریب . (کوردواری) مامۆستا عەلائەدین سجادی . (فۆنەتیکی زمانی کوردی) مامۆستا محەمەد ئەمین هەورامانی . (فەرهەنگی کشتوکاڵ) ماموستا شیخ مەعروفی قەرەداخی . (لمحة عن الاکراد)ی کورد ناسی فەرەنسایی توما بوا ، کە مامۆستا محەمەد شەریف عوسمان کردویە بە عەرەبی . (جەلی زادەی ئەدیب و شاعیر) مامۆستا عەبدولخالق عەلائەدین و .. گەلێکی تر .

نوێنەرانی کۆڕی زانیاری عیراق و کورد بە یەکەوە چون بۆ یەکێتی سۆڤیێت و لەوەتەی کۆڕی زمانی سریانیش دامەزراوە کۆڕ هاوکاری لەگەڵ دەکاو چاپەمەنیەکانی خۆی و کتێبی تری بۆ دەنێرێ .

پێشنیازدا لە لایەن کۆڕەوە لە گۆڤارەکەیدا بلاو کرایەوە بۆ ئەوەی ئەگەر رەخنەیەك هەبێت لە لایەن خاوەن بیروڕایانەوە

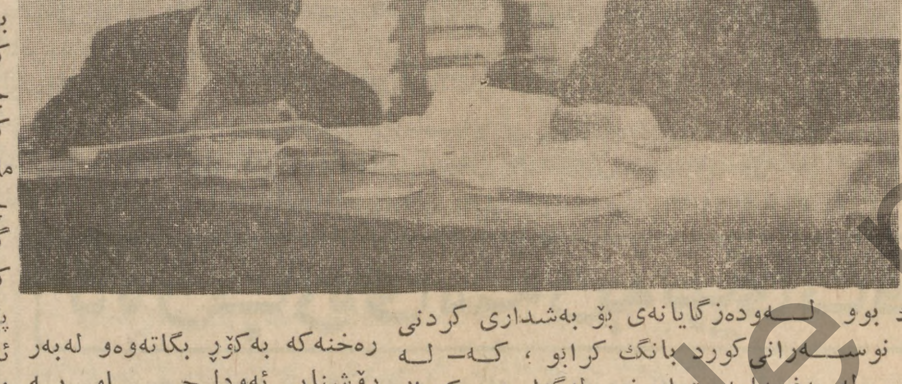

مامۆستا مەسعود محەمەد وەلامی نوێنەری هاوکاری ئەداتەوە

کۆڕ دەزگایەك بوو لەو دەزگایانەی بۆ بەشداری کردنی کونگرەی یەکێتی نوسەرانی کورد بانگ کرابو ، کە لە مانگی کانونی دووەم لە بەغدا بەستراو خوم لەگەل د . کەمال مەزهەر بە ناوی کۆڕەوە لە یەکەم کۆبونەوەیدا بەشدار بوین ، هەروەها پێرار نوێنەرانی کۆڕ لە چەند کۆنگرەو ئاهەنگێکدا بەشدار بون .

کۆڕ توانیوێتی پەیوەندی لەگەل دەزگا زانستی و کورد ناسەکانی دەرەوەدا پەیدا بکاو سال بە سال بە هێزی بکات ، چاپەمەنێکانی کۆڕ بۆ زۆرشوێنی دەرەوە دەنێرین و لە نێو رۆژهەلات ناساندا دەنگێکی باشیان داوەتەوە ، تا ئیستە هەندێك لە رۆژهەلات ناس و کورد ناس و رۆژنامە نوسی بێگانە سەریان لە کۆڕ داوە . ژمارەیەك لە ئەندامانی دەرەوە بەرهەمەکانیان بۆ کۆڕ دەنیرن و ئێمەش بە شانازیەوە بۆیان بلاو دەکەینەوە .

لەماوەی ئەم چەند سالەدا کۆڕ توانی لە ناو دەزگا زانستیکانی دەرەوەدا (بەپلەی یەکەم دەزگا رۆژهەلات ناسی یەکان) جێگایەکی دیار بۆ خۆی بکاتەوە ، کۆر لەو دەزگا زانستیانە بوو کە بە تایبەتی بۆ بەشداری کردن لە کۆنگرەی روژهەلات ناسی دا کە مانگی تەموزی سالی ١٩٧٣ لە شاری پاریس بەسترا چەندجارێك نوێنەرانی کۆڕ چون بۆ یەکێتی سۆڤێت . وا ئەشبێ بە سێ سال چوار نێرراوی کۆڕ لەوێ دەخوێنن بۆ ئەوەی دوکتورا لە زمان و میژوو ئەدەب و ئەتنوگرافیای کوردیداوەر بگرن .

رەخنەکە بەکۆڕ بگاتەوەو لەبەر رۆشنایی ئەودا چاو بە پێشنیازەکەی خۆیدا بخشێنیتەوە لە رابوردودا گەلێك لەو جۆرە رەخنانە گەیشتنەوە کۆڕ هەموشیان بایەخی خۆیان پێ دراوە ، بێ گومان کاتێك کە ڕێنوسێکی یەکگرتووی دوا جارەکی لە لایەن کۆڕەوە دەر ئەچێت ئەو رەخنانەی تێدا خوێندراوەتەوە .

● **گیرو گرفتەکان :**

دوو گیرو گرفتی بنچینەیی لە بەردەم کۆڕو هەموو دامەزراوێکی روشنبیری کوردیدا هەیە کە بیەوێ لە ئەدەب و میژوو کە لە پوری کوردی بکۆڵێتەوە .

یەکەم :

لە زوربەی مەیدانەکانی ژیانا کورد کەمتر بە هاوکاری کردن ڕاهاتووە هۆی ئەم

● **چاپخانەی کۆڕ :**

چاپخانەی کۆڕ لە پیشکەوتن و گەشە کردندایەو تا ئیستا توانیومانە پتر لە دوازدە هەزار دینارێ لە بوجەی سێ سالی خولی یەکەمی کۆڕی بۆ تەرخان بکەین و بەو جۆرە بەشی زۆری کەم و کورتیکانی نەهێڵین . چەند مانگێك لەمەوبەر مەکینەیەکی چاپی (هایدلبرگ)مان وەر گرت و بە هیوایین لە ماوەیەکی کەمدا گەلێك مەکینەو تفاقی پێویستی نوێ مان پێ بگاو ئەو کاتە بێ گومان دەتوانین بە شێوەیەکی باشتر چاپەمەنێکانی کۆڕ بلاو بکرێنەوە .

● **کتێبخانەی کۆڕ :**

رۆژ بەرۆژ کتێبخانە کەی کۆڕ دەولەمەندو ئاوەدانتر دەبێ و رۆشنبیرانی کورد ئەوەندە دلیان پێی خۆشە لە هەموو لایەکەوە دیاری بە نرخی بۆ دەنێرن و بە کتێبی نایاب و چاپەمەنی ئەوەندەی تر دەیرازێننەوە ، جگە لەوە توانیومانە کتێبخانەی چەندین زانا پایەبلندە خوالێخۆشبووە کانی کورد لە فەوتان یان دورەدەستی رزگار بکەین .

● **کۆ کردنەوەی وشەی رەسەنی کوردی :**

کۆڕ لە مەوبەر لە سنوری دەسەڵاتیا ئەوەی لە توانادا بێ

بڕوانەل : ٧

پۆستەی خوێنەران !

خوێنەرانی بەرێز ..

گۆشەکەتان (پۆستەی خوێنەران) کەرەسەی پێگەیاندنی ئەدەبی پێشکەوتنخوازی ئەمرۆیەو ئەدەبی گورگانە شەوێی خاوو خلیچك و پاشماوەی سەردەمی دەرەبەگایەتی و پیا هەڵدان و کڕنوش بردن رەفز ئەکات و لە جێگای دەسخەڕۆ کردنی خەلك واقیعێکی پتەو ئەخولقێنێ وچەکی خۆ پەروەردە کردن ئەداتە دەست ئەو تازە نوسەرانەی کە ئەیانەوێ ڕێبازێکی شوورشگیرانەی ئەدەبی نوێ بگرنە پیش و لە تاریکای دوێنێ سل نەکەنەوەو بی‌پەروا ناو جەرگی ئەدەبی سبەینی بدڕن و پینوسی خۆیانی تیا پێ بگەیەنن ..

× کاك ئاوات فەرەج سەعید :

دیاریەکەتان شیاوی بلاوکردنەوەیە بەلام زوری بیستراوە :

ئەمەندەمان لێ هەلبژارد :

لە جوڵەی نەرمی باوەشی سوخمە
کە چنگ گیر ئەکات قەتیان لە دوگمە

× کاك عەبدولخالق عەبدولرەحمان :

ئەو نامەی بۆخۆشەویستەکەت ناردوە ئەوەندەی بە باشی ئەزانین ئەوا بلاوی ئەکەینەوە :

خۆشەویستم بە شەووبە روژ من تۆم لە خەیاڵە
لەبەر نادیاریت نەخۆشم ،ژیانم لا تاڵە ..

× بۆ کاکەی خاوەنی مەرکانێ :

برالە گیان ئەگەر ناونیشانی خۆت بنوسیبایە رەنگ بێ هەندیکمان لە شیعرەکانت بلاو بکردایەتەوە ئەوەندەی کە شیاوی بلاوکردنەوە بێ .

× کاك تەها بلال ئەمین :

ئەم برایەمان پارچە نووسینێکی لە بارەی تەقەللای خوێندەواریەوە بۆ ناردوین تیایا زۆر هانی هەمو کەسێك ئەدا بۆ فیر بون و خوێندن و وەرگرتنی زانستی نوێ .. وە بە پێی بیرو لێکدانەوەی خۆی ئەو گیروگرفتانەی دەست نیشان کردوە کە دێنە سەرریگای پیشکەوتنی خوێندەواری جەماوەر بەلام داخمان ناچێ شێوەی دارشتنەکەی پێویستی بە دەستکاری ئەکرد .

× کاك زیاد سەعیدوەرمزیاری :

خۆزگەو ئاواتەکانت گەیشتن ... ئیمەش لە گەل تۆدا هاودەنگین و بە کورتی ئەڵێین :

خۆزگە ئەو بەستەی بە ناوشارەکەدا ئەڕوات بیانگواستایەوە بۆ دوری شار . ئەو نەمامانەی لە شەقامی شەست مەتری نێژراون باخەوانی تەواویان بۆ دابنرابایە ..

شوستەی شەقامە سەرەکیەکان فراوانتر بکرانایە .. کەس پاشماوەی شتومەکی فڕێ نەدایەتە سەر شەقامەکان .. ئەو کەسانەی خانودروست ئەکەن کەرەسەکانیان لە سەر شەقامەکان هەڵنەرشتبایە .. خاوەن سینەماکان سینەماکانیان خاوێن رابگرتایە .. چیشتخانەو چاخانەکان خاوێن بونایە ..سوالکەرە شێتەکانیشیان لە ناو شارا کەم بکردایەتەوە کاك زیاد لە پاشکۆی نامەکەیا ئەڵێ : ئەمانە بکرابانایە ئینجاشاری هەولیر ئەرازایەوە .. ئێمەش هیوادارین لێپرسراوان مشوری بخۆن .

× کاك کەمال دزەیی :

ئەمەندەمان لە شیعرەکانت هەلبژارد :

ئارام بگرە ..
ئەی راسپاردەکەی دلم
سەنگەرێکم لە ناو دلم بۆ لێداوی
نەخشەیەکم لە ناو مێشکم بۆ کێشاوی
ئاوازێکم لە ناو بیرم بۆ داناوی
ئارام بگرە ..

(قسەی خۆمان بێ دێری دووەممان دەسکاری کرد ئەگەرنا لەنگ بوو !) .

× کاك حەسەن مەحمودرەسوڵ :

ئەو پارچە شیعرەی لە ئینگلیزیەوە کردوتە بە کوردی زۆرمان لە لا سەیرە .. چونکەلە ولاتی بەریتانیا دەمێکە ئەو زەمینەیە نەماوە کە ئەوجۆرە شیعرەی تیا بخولقێ .. بریا ناوی سەرچاوەی شیعرەکەت بنوسیبایە . پارچە نوسینەکە شتان (گورانی هەرئەلیم) ئەویش کەمێك دل ساردی ئەخولقێنێ .

× کاك ئیبراهیم عوسمان رەشید :

ویستمان دەسکاری دێرەشیعرەکانت بکەین ئینجا لە بەر ئەوەی هەمویان پێویستی بەدەسکاری کردن ئەکرد نەمانویست بە بێ پرسی خۆتان هەموی بگۆڕین ...

× کاك شورش بیلال بەهائدین :

لایەنە رەمزیەکانی نووسینەکەتان زۆر زالە بە سەر ناوەرۆکو شێوەی باسەکەدا .. بە چەند جۆرێك مانا ئەبەخشێ لە بەر ئەوە بلاو نەکرایەوە ببورە .

× کاك بەهرام ئیسماعیل:

ئەم برایە لە هەولێرەوە نامەیەکی بۆ ناردوین تیایدا هاوار لە دەست نەبوونی پاسی **هاتوچۆ کردن ئەکات لەگەڕەکی** کوران .. ئەوا ئێمەش بەم دوو ڕستەیە ئەیخەینە بەرچاوی لێپرسراوانی دلسۆز بۆچارەسەر کردنی .

× کاك فریا جاف :

تاقی کردنەوە سەنگی محەکە بە تایبەتی پیویستە مرۆڤی هاو چەرخ بەر لەوەی کۆمەل بیر لە تاقی کردنەوەی بکاتەوە خۆی بدات لە محەکی رۆژگار .

بڕوانە ل ـ٧ـ

بەشی ناوخۆیی هەولێرو چەند پرسیارێك

ماوەیەك لەمەوبەر وەزارەتی پەروەردە بەشی ناوخۆی لەهەولیر بۆ ئەو قوتابیە دەشتەکیانە کردەوە کە لە بەردەست کورتی نەیان ئەتوانی بخوێنن ، بە تایبەتی لە دوای تەواو کردنی پۆلی شەشەمی سەرەتایی . ئەم بەشە مانگێك ئەبێ کراوەتەوە .

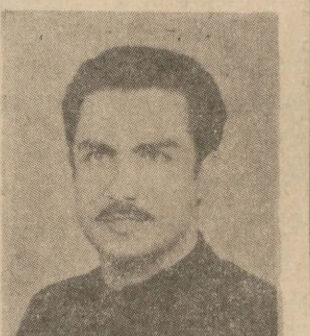

● **ماموستا صلاح‌الدین بکر** ●

بە پێویستمان زانی سەرێك لەو بەشە بدەین و لەگەل هەندیك لە لێپرسراوان و قوتابیەکانا گفتوگو بکەین :

ماموستا سەلاحەدین بەکر لێ پرسراوی بەشەکە وتی :

مەبەست لە کردنەوەی ئەم بەشە ئەوەیە کە هانی قوتابیە دەسکورتەکان بدات بوئەوەی دریژە بە خویندنەکەیان بدەن، هەروەها کۆکردنەوەی چەند کۆمەلێك قوتابی کورد لە ناوچە جوربە جورەکانی کوردستاندا وبەیەکتر ناسینیان و تێگەیشتن لە جۆری هەستان و دانیشتن و رەووشتی یەکتریان .. پاراستنیان لە نەخۆشی کەلەوەبەر بەهۆی خراپی خوراك و هەندێ هۆی ترەوە توش دەبون .. دیسان وتی : کتێبخانەیەکمان لە بەشەکەدا کردۆتەوە بۆ ئەوەی قوتابیان سودی روشنبیرانەی لێ وەربگرن و کاتی خۆیانی تیادابەرنەسەر . وە لەوەلامی پرسیارێکی تردا وتی :ـ زۆری ئەو قوتابیە دەسکورتانە

تائیستا (١٥٠) قوتابیمان وەربگرین کە خوێندنی سەرەتایی لە لادێکانا تەواو ئەکەن ..

لەم بەشەدا وەرگرتووە بەهیواین سالی داهاتو ژمارەی قوتابی وەرگیراو زورتربێ .

ئینجا لێمان پرسی :

نەخشەی داناوی سالی داهاتووتان چیە ؟ وتی :

خانووبەرەیەکی گەورە بۆ بەش ئەکەینەوە بۆ ئەوەی بتوانین بەشێکی

● **کاك اسماعیل حسن** ●

وەئەمانەوی باری ناوخۆی بەشەکەمان لە هەموو رویەکەوە باش بکەین ..

چاوەمان بەقوتابی کاك ئیسماعیل رەشید سنجاوی کەوت وچەند پرسیارێکیمان لێ کرد ، لەوەلاما وتی :

ناتوانم چونێتی ژیانی خوێندنم پیش کردنەوەی ئەم بەشە ، بەباشی باس بکەم زورجار لەبەر دەسکورتی ئەهاتمە سەر ئەوە کەواز لە خوێندن بێنم چونکە لەبەر خەریك بون بە ئیش و کاری ژیانی روزانەمەوە ماوەی ئەوەم نەئەمایەوە بە تێرو تەسەل خوێندنەکەم بخوێنم ، بەلام ئیستا هەست بەوە ئەکەم کە بۆدواروژێکی بەختیار ئەخوێنم و خۆم پێ ئەگەیەنم .

ئنجا قوتابی کاك ئیسماعیل خۆشناو وتی :

هەرچەند بەشەکەمان تازەیەو هیشتا نەکەوتۆتە سەر ڕەوتێکی راوەستاو ، بەلام

کەمال سەید قادر بەرزنجەیی ناردوویەتی

لەگەل ئەوەشدا گیروگرفتی رۆژانەمان زۆر کەمە .

چاومان بەگەلیك لەبرا قوتابیەکانی تر کەوت و

● **کاك اسماعیل رشید** ●

هەمویان بەرویەکی گەشەوە رەزامەندی خۆیان بەرامبەر بەژیانی ئیستایان دەرئەبڕی وتیکرا هیوای دوارۆژی خوێندنەکەیان بەهێز بوو .

institutkurde.paris

وەرزش لە هەفتەیەك دا

پوستەی وەرزش :-

نامەیەکی زۆرمان لە هەولێرو سلێمانیەوە پێ گەیشتوە پڕن لە هەواڵی وەرزشیو داوا کاری بۆ پەرەپێدانی گۆشەکە ٠ کاك ئازاد عبدالواحد حیدری لە هەولێرو کاك صدیق سعید وەرمەزیاری لە سلیمانیەوە داوای دانانی پەیامنێرو زیادکردنی گۆشەکە ئەکەن کە ببێتە لاپەڕەیەکی تەواو ٠

لەوەڵامی ئەم برادەرانە دا ئەڵێین لەبەر چەن هۆیەکی تەکنیکیو تایبەتی جارێ ناتوانرێ بەدی بهێنرێ بەتایبەتی رۆژ نامەکە هەفتانەیە ٠ هەروەها هەندێ لە نامەکان درەنگ بەدەس گەیشتن نەمان توانی لە ژمارەکانی پێشودا وەلامەکانیان بڵاوبکەینەوە بەلام بەپێی توانا لە هەمویان چەن هەواڵێکمان هەلبژارد وا لە خوارەوە ئەیانخەینە بەرچاو ٠ هەروەها تکاشمان وایە هەر برادەرێك کە نامە ئەنێرێ وینەی تیپێك یان یاریەك لەو ناوچەیەدا بۆمان بنێری بۆ ئەوەی گۆشەکەی پێ برازێنینەوە ٠ هەروەها تکایە نوێترین روداوی وەرزشمان بۆ بنێرنو شێوەکەی تۆزی کورت بێ بۆ ئەوەی بتوانین بڵاوی کەینەوە ٠ وە داوا لە نوسەران ئەکەین کەناوو ناونیشانی خۆیان بەتەواوەتی لە نامەکەدا بنوسن ٠

هەواڵەکانی کوردستان :

سلێمانی : بەپێی ئەو نامەیەی کە کاك صدیق وەرمەزیاریو کاك عباس شوانو کاك ئەنوەر محمود لە کۆلیجی پەروەردەی وەرزش ناردویانە چالاکی وەرزش لە سلێمانیدا بەم شێوەیەبووە :

★ تیپەکانی هەمە چەشنەی وەرزشی ئەم شارە گەشتێکی وەرزشی یان بەناوچەکانی عیراق دا کردووە و لە هەفتەکەی پێشودا کوتاییان پێهیناوەو ئەنجامی یاریەکان بەم جورە بوە :

★ لە فوت بۆلێن پاش دوڕاندنیان بەرامبەر بەغا - رصافە بە ٤ - هیچ گۆل بەپلەی دوەم دەرچون ٠

★ لەبالەدا بە پلەی دوەم دەرچون چونکە بە ٢ - ١ بەرامبەر ذی‌قار دوڕاندیان ٠

★ لە کەربەلاو کوفە بە ١ - هیچ گۆل لە هەردویاری سەرکەوتن ٠

★ لەکاظمیە لەیاری باسکەدا بە ٨٦ - ٤٤ خال سەرکەوتنو لەباڵەیە ١-٢ مات دوڕاندیان ٠

★ تیپی لاوانی سلێمانی بەسەرتیپی لاوانی کرکوك بە ٤-١ گۆل سەرکەوت ٠

★ تیپی یانەی سیروان بەرامبەر تیپی یانەی خالص بە ٢-١ گۆل دوڕاندی ٠

★ تیپی یەکگرتوی سەرو تیپێکی هەلکەوتوە بەسەر تیپی رزگاریدا بە ٢ - هیچ گۆلو بەسەر تیپی مەهابادا بە ٤ - هیچ گۆلو بەسەر تیپی مامۆستا یاسین دا بە ٣ - هیچ گۆل سەرکەوتوە ٠ کاك سالار محمد سەرپەرشتی کەری سەرکەوتن دابن ٠ ئەم تیپە چالاکەیە ٠ هیوادارین ئەم تیپە لەگەڵ هەمو تیپەکانی تری کوردستاندا هەمیشە لە

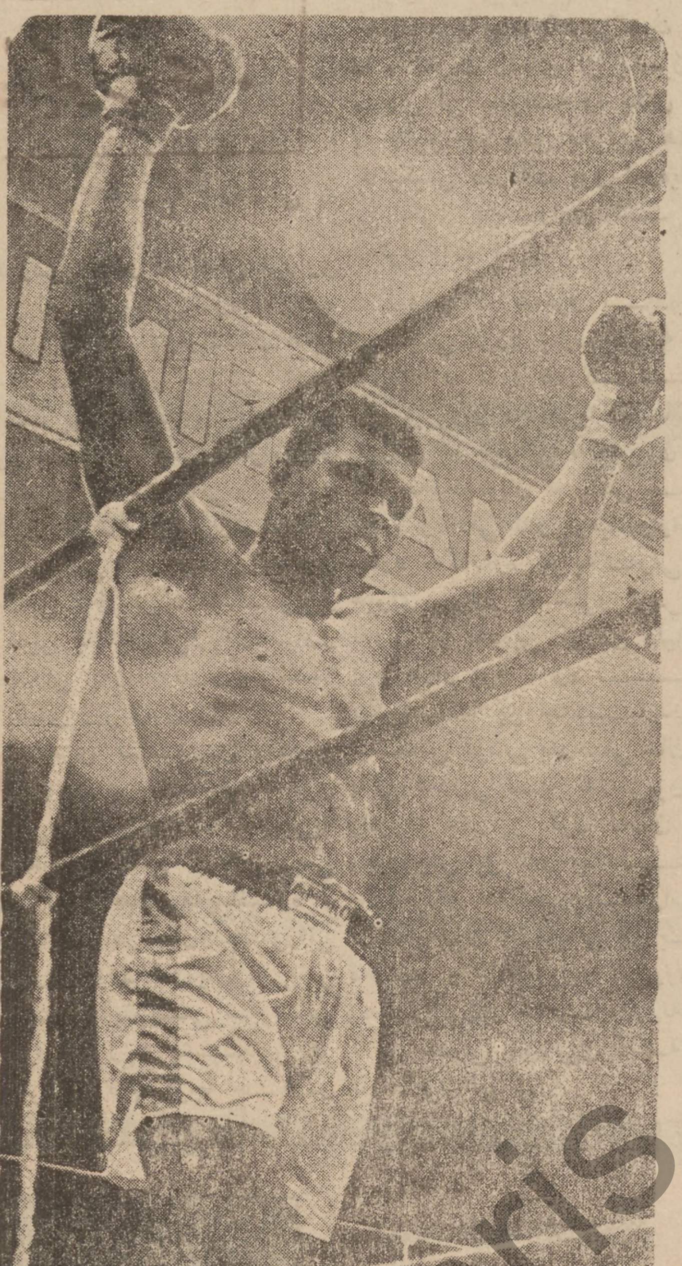

محمد علی کلای لەگەڵ بەرەبەیانی سێ شەممەی رابوردودا بەسەر تشك و بنەراسەرکەوت لەڕیزی بەرانگیری کردنی پاڵەوانانی بۆکسێنی جیهانی لەپیناوی پاراستنی پالەوانیەتی جیهانی کە پار

هەولێر :

بەپێی ئەو نامانەی کە کاك اکرم عثمان زادەو عبدالله راوەندوزیو هۆشیارعبدالرحمن کۆی ناردویانە هەواڵەکانی وەرزشی هەولێر بەم شێوەیە :

★ لە ئەنجامی یاریەکانی پەروەردەی هەولێر لەگەل پەروەردەی پارێزگای بابلو قادسیەو بەسرە لە فوت‌بۆلیندا هەولێر بەسەر قادسیەدا بە ٢-١ گۆل سەرکەوت ٠ بەلام بەرامبەر بەسرەو بابل بە ٤-٣ گۆل ٢ - هیچ گۆل دوڕاندی ٠ هەروەها لە بالە لەگەڵ قادسیەو بابل بە ٢ - هیچ مات وەك یەك دوڕاندیو لە باسکەدا لەگەل قادسیەو بەسرە ٦٢ - ٢٠ خالو ٨٧ - ٣٧ خال دوڕاندی ٠

بەلام لە یاری مێزی جوتە بەچالاکی سەردار ئامێدیو گەیلان سلیمان کاسی دوەمیان بۆ هەولێر وەرگرت ٠ و لە بازدانی بەرز (١٨٠) سم سەرکار حەوێز بەدوەم دەرچوو ئەمەش دوەم جارە دوەم دەرچوە لە عیراقا ٠

★ **لەگەرەکی سێ تاقان تیپێکی پێگەیشتوان لەم برادەرانە پێك هاتوە :- طلعت - رضا - عثمان - اکرم - حمە ئەمین - هیوا - زبیر - جلال - شێرزاد - مهدی - سعد - ئازاد - بارزانو ئەنوەر بەسەر پەرشتی کاك علی سید محمدو لەچەن یاریەکدا بەشداریان کردوە کە بەم جورەیە :- بەسەرتیپی لاوانی سێ تاقان بە ٤-٢ گۆلو بەسەر تیپی سەرپێنەری دوەم بە ٣-٢ گۆل سەرکەوتوە ٠**

★ یانەی هێرش لەدوویاریدا بەسەر مەلبەندی لاوانی‌هەولێردا لە فوت بۆلێن بە ٤-١ گۆلو ٤-٢ گۆل سەرکەوت ٠

★ قوتابخانەی ئامادەیی پیشەسازی بەسەر ئامادەیی هەولێردا بە ٢ - هیچ گۆل سەرکەوت ٠

★ قوتابخانەی ناوەندی رزگاری بەسەر ناوەندی قەندیل دا بە ٢-١ گۆل سەرکەوت ٠

★ لە تۆپێنی دەس تیپی قوتابخانەی ناوەندی صلاح‌الدین بەسەر ناوەندی قەندیل دا بە ٩ - ٨ خال سەرکەوت ٠

★ ئامادەیی عەینکاوە بەسەر ئامادەیی پیشە سازی هەولێر لە بالە بە ٢-١ مات سەرکەوت ٠

کەرکوك :

★ کۆڕی وەرزشی (ساحەو میدان) ناوچەی چوارەم رۆژی هەینی رابوردو کوتایی هاتو لە ئەنجاما هەلبژێراوی بەغدا - کرخ - بە ٩٦ خاڵ یەکەم دەرچو ، وە کەرکووك بە ٩٢خاڵ بەدوەم دەرچو ٠ سامی محمد ئەمین بە پاڵەوانی ساحە دەرچو لە یاری تۆپی دەس پەروەردەی کەرخ بەسەر کەرکوکا بە ٢٨-١٥ خال سەرکەوت ٠

★ یەکیەتی بۆکسێنی کەرکووك لە یانەی (الثورە) کۆڕێکی یاری بۆ هەلکەوتوان پێك‌دینی بۆ هەلبژاردنی چەن پاڵەوانێك بو بەشداربوون لە پاڵەوانیەتی ولات کە لە نیسانا لەبەغا دس پێ ئەکات ٠

★ یەکیەتی پایسکل لقی کەرکووك لەم برادەرانە پێك هێنراوە :- مثنی عبدالله - سەرۆك - وەیوخنا شاءول گۆرکیس - جێگری سەروەك‌وە احمد جامباز - سکرتیر - وە بەکر حمە صالح - ئەمینداری سندوقو غازی محمد نوریو فخرالدین بەئەندامی ئەم لقە دانراون ٠

میدیا

- بۆزانین -

وەزارەتی اشغالو اسکان

بەریوەبەرایەتی گشتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە(١٢٤-٧٤) بۆ دروست‌کردنی مەدخەری پزیشکیی لە دهۆك- پارێزگەی دهۆك ٠

بەمە رایئەگەیەنین کە ئەم مناقەسە نهێنی‌یەی سەرەوە بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوەهەیە :-

١ - لیستەی مەرجەکانی‌مناقەسە لەکە لە بەرێوەبەرایەتی اشغالی‌پارێزگەی دهۆك دەست ئەکەوێ بەرامبەر بە (٣) دینارو ئەوپارەیەش نادرێتەوە ٠ بەو مەرجەش کە بەلێندەر ئەوقۆنتەراتەی پێ ئەسپێردرێ ، مەرجە گشتیو مواسەفاتەفەنی‌یەکان بکرێت ٠

٢ - دوا کاتی پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لە ، یاخود پێش سەعات دوانزەی رۆژی‌سێ شەممەی ١-٤-١٩٧٥دا ئەبێو پێشکەش ئەکرێن بەسکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان لە بەریوەبەرایەتی‌گشتی اشغال حقوق وعقود ئەو پەڕی ماوەی تەواو کردنی‌کارەکە لە (١٢) مانگ‌دا ئەبێ ٠

٣ - تەندەرەکان ئەمانەی‌خوارەوەیان لە گەلدا ئەبێت :-

أ - تەئمیناتێکی‌سەرەتایی (٥٠٠) پێنج‌سەد دینار بە شێوەی‌کە فالەتێکی مەسرەفی کە لە رۆژی داخستنی مناقەسەکەوە بۆ ماوەی شەش مانگ ئیش بکات‌یاخود چەکێکی تصدیق کراوو ٠

ب - هەویەی ژووری‌بازرگانی لە گەڵ وەسیقەی بەریوەبەرایەتی باجی دەخل کە بۆ ئەم ساڵ نوێ کرابێتەوە ٠

ج - لیستەیەك دەربارەی‌ئەو کارانەی لەمە ئەچن ٠

د - هەویەی تەسنیفی‌بەلێندەران ٠

٤ - هەر تەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراودا پێشکەش نەکرێت پشت گوێ ئەخرێ ٠

٥ - ئەم بەرێوەبەرایەتیەمولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەرتەندەرێکی تر ٠٠

٦ - لە کاتی دیاری کراولە سەرەوەداو لە بەر چاووی بەلێندەران تەندەرەکان‌ئەکرێنەوەو ئەنجامە سەرەتاییەکانیش لە لەوحەی‌ئیعلانات‌دا ئەنوو سرێن ٠

٧ - سزای دواخستنی‌کارەکە بۆ یەك رۆژ (١٠) دە دینارە وە پێویستە لە سەربەلێندەر کە قونتەراتەکەی ئەدرێتێ ، ئەندازیاری‌سەرپەرشتی کار دەست نیشان بکات ٠

عبدالوهاب المفتی
بەریوەبەری گشتی اشغال

پاشماوەی : کتێبی مەلا محەمەد

جۆرە نووسین دەست پێ دەکا: ماموستا شارەزا لێکی « لەم بارەیەوە ڕای هەلوە شاندووە دەبووایە بلێ ماموستا مەسعود ئەوەیە :- (چوومە خزمەت کاك) کە راستی روو داوەکە ئەوەیە هەمووش دەزانین ووشەی کۆمەلەی نوینەرانی (عصبة الامم) دانیشتنێکی چەند (سعاتی) بە تەنها لەگەل مەلای گەورە دادەنیشن » جا نەمنو نە ماموستا مەسعود ووشەی (عصبة الامم) مان گوریوەتە سەر زمانی کوردی وە کۆڕی زانیاری کوردی لە هەموو لایەك شیاو ترە کە زاراوەیەك بۆ ئەم وشەیە دابنێ ٠

٥ - تێبینی‌یەکەی ماموستا شارەزا دەربارەی ناز ناوی (کاکی) ورد بوونەوێکی دەوێ ٠٠ راستە لە رووی ریزمانیو بنچینەیدا لە دوو وشە پیك هاتووە کاك -وە-ی) کە (ی) ئامرازی پەیوەندیە ٠٠ من واتێ دەگەم ووشەی (کاکی) بۆتە زاراویەکی تایبەتی ، کورد بۆ خۆشەویستنێکی زۆر وەرێز گرتنیکی بێ ئەندازە بە کاری هیناوە جیاواز لە ووشەی (کاك) لە بەر ئەوە دەبینین ئەو کەسەی لە گوندی هیرانیش دابنیشێ دەلێ چوومە خزمەت (کاکی) کە بە گوێرەی ریزمانی وەك (کاك) بەرامبەر ووشەی (سید)ی عارەبی‌یە لە وتووێژدا کورد بە هەموو کەس دەلێ (کاك) کاك ئەحمەد ، کاك دلێر ٠٠ جا ئەو کەسە پایە بەرز بێ یان کۆل هەلگرو سەوزە فرۆشێك بی ٠ تەنانەت بۆ برایەکی گەورە وخوشەویست ناگوترێ (کاك) بەلکو دەلێین (کاکە) کاکە شیرکو ، کاکە دلدار کە وابوو کە من نووسیومە لە لاپەرە (١١)ی کتێبەکەدا « ناز ناوی کاکی لە کوردستانی عیراقدا بە سێ کەس گوتراوە - کاکی زیوی -کاکی هیرانی- کاکی جەلی » ٠

داخوا لە جیاتی ئەوە من دەتوانم بلێم بە سێ کەس گوتراوە (کاك) !! لە کاتێکا سەلماندومانە وشەی (کاك) بە هەموو کەس دەگوترێ ! ئەو وەلامەش دەخەمە سەر ئەستۆی نووسەرانی تری کورد ڕای خۆیان دەرخەن ٠٠

لە کۆتاییدا سوپاسی ماوستا کەریم ئەکەم کە هەلی دەست خستم بۆ ئەو چەند تێبینیو روون کردنەوەیە ٠٠

پاشماوەی : جیهانی ئیمڕۆ ٠٠

● زانستگای تۆکیۆ راپورتێکی دەرکرد وە خەلکی شاری تۆکیوی ئاگادار کرد کەوا بوومە لەرزەیەك دەبێت وە نزیکەی ٢٣ هەزار خانوو دەروخێنیو ١٥ هەزار کەس دەکوژێت ٠٠

● بەریتانیاو فەرەنسا کەوتونەتە مشتومڕ لەسەر نەوتی گەروی - مضیق - مانش ٠٠

● رۆژی ٢١ مارت کە رۆژی نەورۆزیشە بە بریاری کومەلی نەتەوە یەکگرتوەکان بۆتە رۆژی خەبات لە جیهاندا دژی جیاوازی رەگەزایەتی چونکە لەم رۆژەدا لە سالی ١٩٦٠ لە شاری (شاربیڤیل) حکومەتە رەگەز پەرستەکەی ئەفەریقای باشوور قەسابخانەیەکی بۆ خەلکی شارە ئەفەریقاییەکان دانا کە داوای مافی سەرەتایی خویان دەکرد٠

پاشماوەی : هونەرمەندی ٠٠٠

لەگەل پەیکەر تاشیندا ، گەلێك تابلۆم کردوە کە هەندێکیانم لە چەند پێشنگایەکدا خستۆتە روو ، هەروەها لەسەر تەنەکەو مسو دارو موزایك کردوە ٠

پ : پێشنیازت چی‌یە بۆ هونەرمەندانی کورد ٠٠؟

و : هەروەکو لە سەرەتاوە باسم کرد ، قوتابخانەی واقعی سەخت و زەحمەتە لای هەندێ هونەرمەند و لای هەندێکیشیان ئاسانە ، جا لێرەدا پێش ئەوەی درێژە بەو باسە بدەم لە رووی هەلبژاردنی قوتابخانە یەکەوە لەلایەن هونەرمەندانەوە ٠٠ ئەمەوێت هەندێ تەنگو چەڵەمە دێتە رێگای هونەرمەندانی کورد بە کورتی هەندێکیان بژمێرم ٠٠

لەوانە نەبوونی هۆلێکی تایبەتی کە بتوانرێ بەرهەمی هونەرمەندانی تیا پێش کەش بکری هەروەها نەبونی موزەخانەیەك کە هونەرمەند بتوانی پشت ئەستور بێت لە نەفەوتانی بەرهەمەکانی ٠٠ لە هەموو یان گرنگتر خەلکی واتە جمهور کە هەتا ئێستا سەرنجی تەواوی خۆیان بۆ هونەروون نەکردۆتەوە زۆربەی خەلکی نەفرەت لە هونەر و ڕەگەزی هونەر ئەکەنو لە پرسیاریشدا وەلام ئەکەنو لە بۆچی و چۆنە ٠٠!! بە شێوەیەکی قوت خۆی ئەخاتە ڕوو ٠٠ کە لای من ئەم دواکەوتنەش هۆی پروپاگەندەی کۆنەپەرستە بەرامبەر هونەر ٠ لە سەرو ئەمانەوە بوونی یەکێتی هونەرمەندانی کورد لە کوردستاندا ، کە زۆر پێویستە ئەمرۆ هەبێ ، هەتاوەکو لە یەکێتیدا یەکێتی هونەرمەندانی کورد خۆی ئامادەکا بۆ گشت یەکێتیەکی هونەری ٠٠هەروەها کردنەوەی ئامۆژگای ئاکادیمی هونەرە جوانەکان لە زانکۆی سلیمانی والێرەدا دوو بەرهەمی هونەرمەندتان پێش کەش ئەکەین ٠

پاشماوەی : گەشتێك بەناو ٠٠

رەشی خۆیان پیرە چێلی رۆژلە دوای بەرەو نەمان دەچوو بۆیە مامۆستا بەگاڵتەپێ‌کردنەوە روو لە پیرە چێل دەکاو دەلێ :-

عجب بۆ پیرە چێلمان بەینێکەچاوە نوارییین
خوایە دەبێ ئاوس بێ مێنگوینی‌چواردە پارین
پیرە چێلەکەی ئێمە گەو رەی چێلانی گاران
رفتورۆین جوان‌دەکا گەر بیدەیتەبەر داران
ئێواران دێتەوە ماڵ سەد ماشاللە لە شکلی
دەست بەدوعا دەوێستین خوایە رابگری ملی
کەللەکەی زۆر گەورەیە چوار پەلیشی رەق‌وتەق
کەسبەینان لەخەو هەلسا دەست دەکا بەنقەنق
سبەینان بانگم دەکەن پیرەچێلمان کەوتیە
منیش بەلای وەدەچم معلوم‌ناوکی کەوتیە
بەسەد دوعاو تەشەبس هاواری چاکو پیران
هەلی دەستینمەوە پاوە ملی شۆڕ و پەرێشان
نەڕو هۆری هەناوی بێ حیساب و ژمارن
دەندەو پەراسوەکانیشی هەمو یەك دیارن
نوشتە و تفەرك وحەمایل‌جۆت‌جۆت بەملی‌وەدەکەین
پیرە چێل بەچاو نەچی‌بەلکو زۆری روون دەکەین

پاشماوە : چەند پرسیارێك

بۆ کۆ کردنەوەی وشەو تێکرای کە لەپور لە لادێکانی کوردستانی عیراق گەشتی بە نوێنەرانو ئەندامانی خۆی کردوە ، کۆمەلێك لەو شتانەی بە ریکوردەر تۆمار کردوە وەك بەیتو بەندو حیکایەتو لاوكو حەیرانو گورانیو گەلێ شتی تر ، تەنیا پەکی لەسەر ئەوە کەوتووە بۆ سود لێ وەرگرتنیان کە پسپوڕی ئەوتۆی دەست کەوێ تێیان بگاتو بیانخاتە سەر نوسین٠ لە ئەرشیفی کۆڕ گەلێك شریتی تۆمار کراو هەیە لە کاتی خۆیدا ویسترا بە هۆی لێ پرسراوانی ئیستگەی کوردیەوە بنوسرێنەوە لەسەر قاقەز بەلام بە داخەوە کەسێکی ئەوتۆ لە ئیستگە نەبو بتوانێ ئەم کارە جێ بەجێ بکات ٠ بەم پێیە کەرەستە حازر بە دەستە بەلام سود لێ وەرگرتنی بەندە بە پەیدا بوونی هەلی لە بارەوە٠ وە لە بارەی کۆ کردنەوەی وشەوە ئێمە نامەمان بۆ زوربەی ئەو کەسانە ناردوە کە لە دەرەوەو ناو خۆی عیراق دا خەریکی کۆ کردنەوەی وشەن و ئەیانەوێ فەرهەنگ دابنێن بۆ ئەوەی لەم روەوە هاوکاریمان لەگەلا بکەنو یارمەتیمان بدەن ، وە لیژنەیەکی تایبەتی کە خۆم بڕیار دەری (مقرر) ئەو لیژنەیەم بە ناوی لیژنەی فەرهەنگەوە چەند ساڵێکە بۆ بەرهەم هینانی فەرهەنگێکی گەورەی یەکگرتووی کوردی تێ ئەکۆشێ ٠٠ بۆ ئەم مەبەستەش هەمو ئەو فەرهەنگە کوردیانەی پەیدا کردوون کە تا ئیستا لە چاپ دراونو لەگەل زمانی کوردی داپەیوەندی‌یان هەیە ٠

- نوێنەری هاوکاری -

پاشماوەی : قسەی فێنك

- دایە گیان ٠٠ دایە گیان !نیوەی شووشە مورەبایەکەم خواردوە ٠

دایکی بە توورەییەوە دەلێ :

- زۆر باشە ، کە وابوووەرەپێشێ تادوو زللانت لە بنی گوێی دەم بۆ ئەوەی جارێکی‌ترئیشی وارەچاونەکەی ٠

کوڕە چکۆلەکە گوتی :

- نا ، دایە گیان ، چوار زللانم لێ راکێشە !

- لە بەر چی چوار زللانت‌لێ راکێشم ؟

- لە بەر ئەوەی چونکەدەمەوێ نیوەکەی تریش بخۆم !

پاشماوەی : کاسترو ٠٠

یەتی ئەکەنو کەچی هەندێکی تریان سەربە ئیمپریالیزمو خۆیان بەپاشکۆیەوە بەستۆتەوە ٠٠ بەلام لەگەل ئەمەشدا کاری ناوکۆیی لەنیوانیان دا هەر لە توانادایە ٠

دکتور کاسترۆ لەکۆنایی [illegible] تاردکەی‌دا وتی :- تاقی دوورە بەکردەوەو تاقی کردنەوەکانی مێژوو دەریان سەرکەوتووەکانی ئەمەی [illegible] خست کەیەکێتی پتەوی نێوان [illegible] گەلانو ڕابی گشتی جیهان [illegible] سەرەرای خواستو [illegible] بەربەرەکانی کردنی دەست درێژی دوژمنایە تکاری‌یانە ئەبێتە هۆی بەربەست کردنی هەرەشەو گڕەشەکانی ئیمپریالیزم ٠٠ وەکوبا کە تەنیا (٩٠) کیلۆمەتر لە ئەمەریکاوە کردەوە ٠

بۆزانین

وەزارەتی اشغالو اسکان

بەریوەبەرایەتی‌گشتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (٢٦-٧٤) بۆ دروست‌کردنی سەرایەك لە ناحیەی ربیعە - لەپاریزگەی نەینەوا ٠

بەمە رایئەگەیەنین کەئەم مناقەسە نهێنی‌یەی سەرەوە بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :-

١ - لیستەکانی مەرجی مناقەسەکە لەبەریوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی نەینەوا بە (٣) سێ دینار دەست ئەکەونو ئەوپارەیە نادرێتەوە ، بەو مەرجەش‌کە بەلێندەر ئەوکاتەی قۆنتەراتەکەی پێ ئەسپێردرێ مەرجە گشتیو مواسەفاتە فەنی‌یەکان بکرێ ٠

٢ - دواکاتی پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لە ، یاخود سەعات دوانزەی نیوەرۆێ سێ‌شەممەی رێککەوتی ١-٤-١٩٧٥ ئەبێو پێشکەش بە سکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان ئەکرێ لە بەریوەبەرایەتی گشتی اشغال - حقوق‌و عقود - ئەوپەڕی ماوەی تەواوکردنی کارەکە (١٠) دە مانگە ٠

٣ - تەندەرەکان ئەمانەی خوارەوەیان لەگەلدا ئەبێت :-

آ - تەئمیناتێکی سەرەتایی (٤٥٠) چوارسەدو پەنجا دینار بەشێوەی کەفالەتێکی مەسرەفی کە بۆ شەش‌مانگ کاربکات لەکاتی داخستنی مناقەسەکەوە ، یاخود چەکێکی تصدیق کراو بێت ٠

- هەویەی ژووری بازرگانی لەگەل وەسیقەی بەریوەبەرایەتی باجی دەخل کە بۆ ئەم ساڵ نوێ‌کرابێتەوە ٠

ج - لیستەیەك دەربارەی ئەو کارانەی لەمە ئەچن ٠

د - هەویەی تەسنیفی بەلێندەران ٠

٤ - هەر تەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراودا پێشکەش نەکرێت پشت گوێ ئەخرێ ٠

٥ - ئەم بەریوەبەرایەتی‌یە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەر تەندەرێکی تر ٠

٦ - تەندەرەکان لە کاتی‌دیاری‌کراو لەسەرەوەدا لەبەرچاوی بەلێندەران ئەکرێنەوە ئەنجامە سەرەتاییەکەش لە لەوحەی ئیعلانات‌دا بلاوئەکرێتەوە ٠

٧ - سزای دواخستنی کارەکە بۆ یەك رۆژ (١٠) دە دینارە ٠

عبدالوهاب المفتی
بەریوەبەری گشتی اشغال

٢-١

Institut kurde de Paris

نامەیەکی کراوە بۆ دام‌و دەزگا رۆشنبیری یەکانی کوردی .

حەسیب قەرەداخی

لە ساڵانی حەفتاکانەوە لە تەلەفزیۆنی کەرکووکەوە بەشی کوردی‌یەکەی لە زۆرو لە کەم، بەرنامەی ئەدەبی‌و رۆشنبیری بە زمانی کوردی پێشکەش ئەکرێت ، هەندێ جار سەرکەوتوون وە هەندێ جار مام‌ناوەندی‌و جار جاریش بێ کەڵك‌و لە جێگەدا نەبوون ، وە هۆی ئەم هەڵبەزو دابەزەیش ئەگەرێتەوە بۆ هەندێ هۆی تایبەتی ، وەکو :

١ - ئەو هەڵپە کردنەی ئەمان دی بۆ پێشکەش کردنی بەرنامەی تەلەفزیۆنی بە هەرەنگێ بووە بەمە بەستی خۆ دەرخستن‌و پارەوە دەس‌هێنان .

٢ - کەمتەرخەمی بەرنامە پێشکەش کەران لە بەرز کردنەوەی پلەی رۆشنبیری‌خۆیان بە سەر جەم وە پلەی ئاگاداری‌ی ئەدەبی بەتایبەتی ، بۆ نموونە زۆر جار بەرنامە پێشکەش کەر نەی دەتوانی ئەوکوردی‌یەش بۆی نووسرابووەوە بیخوێنێتەوە ، خۆ باسی شیعرهەر مەکەن !

٣ - کەمی کار گوزاری(کادر)ی رۆشنبیری‌و ئەدەبی‌و هونەری کوردی لە ئێستگەکانی تەلەفزیۆن - بەشی کوردی .

٤ - دەستیاوو خۆمانەخۆمانەیی لە دەس نیشان کردنی پێشکەش کەرانی بەرنامە ئەدەبی‌و رۆشنبیری‌یی کانی کوردی‌و دەق بەستن بە بەرهەم‌و توانای چەند کەسێکەوە لە بەرهەمان هۆی‌باس کراو .

سەرەڕای ئەم هەموو کەم‌و کوڕی‌یانەش ، ئەوەی جێگەی داخ‌و پرسیارە ئەوەیە ماوەیەکە هەندێ بەرنامەی ئەدەبی‌و رۆشنبیری پێشکەش ئەکری‌بە گەلێ ناو نیشان ، مرۆڤی کوردی رۆشنبیر وا هەست‌ئەکات کە لەناوەرۆك‌و مەبەستی ئەو بەرنامانەدا دوژمنایەتی لە گەڵ شیعری کوردی دائەکرێ جار جاریش بە توندی ، وەکوو بڵێی گەلی کورد خەتابارێکی گەورەیە کە بناغەی ئەدەبەکەی شیعر ! ، وە ئەم بەتەنها لە هەموو گەلانی جیهان خۆی جوێ کردۆتەوە ، چونکە چیرۆك‌و رۆمان‌و شانۆی نەکردووە بە بناغەی ئەدەبی خۆی ! ئەوەی ئاشکراو روونە نەك هەر گەلی کورد بەڵکو زوربەی گەلانی پاش کەوتووی کۆن‌و پێش- کەوتووی ئەمرۆ بەش دارن لەم خەتاباری یەدا - ئەگەر خەتابێت ! -

بەڵام لەبەر چەند هۆیەکی تایبەتی گەلی کوردمان هەتا ئەم ساڵانەی دواییش ئەدەبەکەی هەر لە سەرچاوەی شیعرەوە ئاو ئەدرێ‌و ئاودراوە . زۆربەی رۆشنبیرانی کوردیش ئەوە ئەزانن کە شاعیری بە ناو شاعیرمان زۆرەوە لە سەر لاپەڕەی گۆڤارو ڕۆژنامە کوردی‌یەکان‌و لە ناخی تۆزاوی زۆر لە کتێبەکانی تازە لە چاپ دراوا شیعری لاوازیشمان هەیە بەڵام هەر گیزاو هەرگیز ئەمە نابێت ببێ بە هۆی ئەوەی چاو مۆڕ بکەین لەشیعری کوڵ‌وڵ‌و شاعیری بە سەزمانی کورد . هەروا بە ئاسانی دروشمی دوژمنایەتی ئەم بناغە رەسەنەی ئەدەبی گەلی کورد هەڵگرین‌و بیکەین بەمانشێتی‌و تارەکان‌و پێشەکی بەرنامەکان‌و بنێشتە خۆشەی ژێر زمان !.

شیعری کوردی ، دوای ئەوەی بەرگی کلاسیکی لەخۆی داماڵی‌و لە چاوگە ئەدەبی‌یە پێشکەوتووەکانی گەلان دەمی تەڕ کردو هاتە مەیدانەوە ، بەبێ‌ئەدەب دۆستان‌و دڵسۆزانی مێژووی کورد ئەوەیان لە بیر نەچێت کە پێویستی سەرشانی هەموویانە رچە بشکێنن بۆ هەوار گە خۆش‌و سازگارەکان بەئاسانترین‌و نزیکترین کۆچەرێ دا ، نەوەك رێگەی لێ بگرن‌و سەری لێ چەواشە وا بکەن و بە لالووتەوە باس بکرێن‌و هەر کاتێکیش دەرفەت بوو ئەوەیان پێ بکرێ بابەدەواری شەڕی نەکرد بێت !.

ئەوەی کە هەموو ئەدەب دۆستێکی کورد چاوەڕێیەتی ئەوەیە کە دام‌و دەزگا رۆشنبیری‌و ئەدەبی‌یەکانی کوردی بە تایبەتی تەلەفزیون ، ئەم حەقیقەتەیان لە پێش چاو بێ ، وە دڵی ئەو ئومێدەوارانە سارد نەکەنەوە کە بەگەرمی‌ی هیوای پیرۆز لە خێرو بێری ئەوان بۆ ئەدەبی کوردی دڵیان پڕو پاراو بوو ، وە لە تێکۆشاندا بۆ چەسپاندنی پێشکەش کردنی بەرهەمی چاك‌و پاکی ئەدەبی لە تەلەفزیۆن‌و رادیۆدا هەرگیز کۆڵ نەدەن ، ومەرجیش بۆ ئەو چەشنە بەرنامانەو هەڵسووڕێنەرانی دۆستایەتی‌و ئاشنایەتی بێ بە ئەدەب‌و رۆشنبیری‌و مێژووی رەسەنی کوردو سەرچاوەروونە- کانی ئەدەبی جیهانی‌ی لەگەڵ بەرەو کارامەیی‌و لیهاتن .

لە دەرەوەی سنور

• **شاکارەکانی رابلیێ**

بۆیەکەم جار ، لە وەتی ساڵی ١٨٧٣وە هەموو شاکارەکانی رابلیێ چاپ‌ئەکرێن بەم دوایی یەنزیکەی ١٥٠٠ لاپەڕە بەقەوارەی گەورەو شێوەیەکی قەشەنگ بەشەش زنجیرە شاکارەکانی ئەم گاڵتەجارە کلاسیکی‌یە نەمرە دەر ئەچێت ، وەئەوەی گرنگ‌و نوێ‌یە لەم کارەدا ئەوەیە کە بە ٩٤٠ تابلۆی نیگار کێشی بەناوبانگی سەدەی رابووردوو گۆستاف دۆرێە رازاوەتەوە .

• **ئەلبێر تۆ مۆرافیاو بەرهەمی نوێی :**

مۆرافیا کۆمەڵێك چیرۆکی کورتی بە چاپ گەیاندووە کە ژمارەیان (٣١) چیرۆکەو هەر چیرۆکەش لە ٣ تاچوار لاپەڕە تێ‌پەڕی ناکات ، سەرجەمی بابەتی چیرۆکەکان بریتی‌یە لە ژیانی ئافرەت‌و چەوساندنەوەی بەدەست پیاوەوە ، لەم ڕووەوە لە مۆرافیایان پرسی کە بۆچی هەر باسی ئافرەت ئەکەیت ئەویش لەوەڵامدا وتی : چونکە ئافرەت وە کو خۆی ماوەتەوەو وەکوپیاو ڕێبازێکی جانەوەرانەی نەگرتووە ، ناوی چیرۆکەکان (ژیانێکی تر)ە وبەلای ڕەخنەگرەکانەوە بەگەورەترین شاکارەکانی نووسەر ئەدرێتە قەڵەم .

• **یادداشتەکانی سان سیمون :**

ئەم دوایی یە یادداشتەکانی سان سیمون چاپ کران ، کە سەر لە نوێ ڕووناکی ئەخەنە سەر یەکێك لەورابەرانەی دەورێکی باڵای بینی لە بڵاوکردنەوەی بیروباوەری سوشیالیزمانە ، ئەوەی شیاوی باسە ئەوەیەکە ئەم ساڵ بیرەوەری سێ سەد ساڵەی لە دایك بوونی (سیمۆن)ە ، نووسینی ئەم یادداشتانە سەرتاپای ژیانی نووسەری خایاندووە ، چونکە لە شانزە ساڵی‌یەوە ، دەستی پێ کردوون لە ٨٠ ساڵی دا تەواوی کردوون .

قسەی بەجێ

هەروەکو هەموو قسەیەکی نابەجیمان لەسەر دەژمێردرێت پێویستە لەسەر هەموو بێدەنگی‌یەکی نابەجێش حیسابمان لەگەڵا بکرێت .

فرانکلێ

- ئەبراهام لنکۆڵن -

جارێك سەرەك وەزیرانی وڵاتە یەك گرتووەکانی ئەمەریکا دەچێتە ژووری ئەبراهام لنکۆڵنی سەرکۆمار ئەبینێ خەریکی پاك کردنەوەی پێڵاوەکانیتی سەرەك‌وەزیران بەسەرسورمانەوە ئەڵێ ئەوە خۆت پێڵاوەکانی خۆت پاك‌دەکەیتەوە ..؟

لەوەڵامدا ئەبراهام سەربەرزدەکاتەوەو دەڵێت : - ئەی بۆ تۆ پێڵاوی کێ پاك دەکەیتەوە ..؟!

(لە گۆڤاری گەلاوێژەوە)

گۆشەی منالان

مانگ‌و خۆر

جارێکیان مانگ‌و خۆر بوو بە هەرایان . خۆر ئەیوت گەڵای درەختی سەرزەوی سەوزە . مانگیش ئەیوت زیوی‌یە . مانگ ئەیوت خەڵکی سەرزەوی سەرەمڕ نووستوون . خۆریش ئەیوت هەمیشە لە هات‌و چۆدان .

• ئەگەر ڕاست خەڵکی سەرزەوی هەمیشە لە هات‌و چۆدان ، بۆچی زەوی وا کپ‌و هێمنە ؟ مانگ لە خۆری پرسی .

• کێ ئەمەی پێ وتی ؟ خۆر بە سەرسامی‌یەکەوە وەڵامی مانگی دایەوە . بوڵخاخێکی گەورەیە لە سەرزەوی .

لەپڕ لەولاوە با بە فڕەفڕ هات . گوێی لەم دەمە قاڵەی مانگ‌و خۆر بوو ، پێکەنی . هات بەلایانەوە ، لێی پرسین .

• ئەم دەمە قاڵەتان لەسەر چی‌یە ؟ من هەمیشە بۆلای هەردوکتان هەڵ‌ئەکەم . بە ڕۆژ کە خۆر بە ئاسمانەوە تیشك ئەداتەوە زەوی بەو چەشنە ئەبێ کە ئەو وتی . زەوی پڕە لە هەراو زەنا . خەڵکی لە هات‌و چۆدان . گەڵای داریش سەوز ئەکەنەوە . شەوانیش کە مانگ هەڵدێ ، هەموو شتێ بە پێچەوانەی ڕۆژەوەیە . خەڵکی هەموو نووستوو ، چوار دەور هێدی‌و ئارام ، گەڵای داریش لەبەر تیشکی مانگدا زیوی دێنە بەرچاو . کاتێکیش کە هەور بە ڕووی مانگەوە ئەنیشێ ، گەڵای دار هەتاوەکو ڕەشیش دێنە بەرچاو . بەڵام نە تۆیش (هەور ڕووی دەمی کردە مانگ)و نە تۆیش (ڕووی دەمی کردە خۆر) هیچتان بەمە نازانن .

مانگ کە ئەم قسانەی هەوری بیست ، بڕیاریدا بڕوانێ بزانێ زەوی لای خۆرەوە چۆن دیار ئەدا .

بۆیە ، ئەوەتە کاتێ کە خۆر ئاوا ئەبێ ، مانگ دەرئەکەوێ ، ئەکەوێتە سەرەتاتکێ بزانێ لە زەوی چ باسە ؟

محمدی مەلا کریم
لە ڕووسی‌یەوە
کردویە بە کوردی

وێنەیەك لە کوردستانەوە ..

• **کاك عەباس شوان** • **بۆی ناردوین**

فەرهەنگی زانیاری

(قرمطی)یەکان

قرمطی‌یەکان پەلێکن لە پەلەکانی ئیسماعیلی‌یەکان ، هیچ جیاوازی‌یەك نیە لە نیوان ئەوان‌و ئەوکۆمەڵانەی بە هەموو لایەکی دەولەتی عەباسی‌دا بڵاو ببوونەوە ، (قرمطی)یە عەرەبەکان لەرووی مەسەلەی ئایینی‌یەوە وەك ئیسماعیلی‌یە فارسەکان سەرکێش نەبوون‌و هەندی نەریت‌و سروشتی‌وانیان پەیرەو نەدەکرد ، ئەوەی کە بۆمان ساخ بۆتەوە ئەوەیە کە قرمطی‌یەکانی بەحرین‌و عیراق هیچ جیاوازی‌یەکیان لەگەڵ ئیسماعیلی‌یەکان نەبوو وپەیرە وهەموو جموجۆڵیکی ئەوانیان دەکردو لە سەرپرو ترام‌و ئەو فرمانانەی ئیمامی زەمانە بۆی دەرئەکردن ئەرۆیشتن لەبەرئەوە بۆمان هەیە کە بڵێین قرمطی‌یەدن لقیکی ئەورەی درەختی ئیسماعیلی‌یە بوون‌کە ئەرکی بلاوکردنەوەی بیروباوەڕی پێشەوەنخوازانەیان پێ‌سپێر درابوو بەپێ‌دۆخی ئەوکاتە ، مەڵبەندی ئەم لقەشاری واسط‌و دی‌یەکانی دەوروپشتی بوون ، دانیشتوانی ئەم ناوچەیەعەرەب ونەبطی‌و ئەو سودانی‌یانە بوون لە لە ئەفەریقاوە هینا بوویان‌و کەوتبوونە ژیر باری ئازاردان و چەوساندنەوە . هەربۆیەش زۆربەی دانیشتوانی ئەو ولاتانە بیزار بوون لەژیانی کۆمەلایەتی‌و ئابووری خۆیان‌و بەدو هەر بانێك دەکەوتن کە باری سەرشانیان کەم کاتەوەو لەژینی نالەباری‌و کلۆلی رزگاریان کات وەك زانراوەئەومەڵبەندە (حمدان القرمطی) دای مەزراند ، کە پێش‌ئەوە رەنجبەرێکی‌ساکاربوو لەنزیك کوفەمەڵبەندێکی‌بچووکی پێدەوەناو لەگەڵ ئەوکەسانە کۆئەبۆوە کە بڕوایان پێ ئەکرد ونامۆژگاری ئەکردن ، وەکەدیتی خەڵکەکە بەگەرم‌و گوڕی لەگەڵ ئەون یاسایێکی بۆدانان کە ببێتەبنکەیێکی پتەوی‌سەرکەوتنی بزوتنەوەکە ، مەرجی یاساکە ئەوەبووکە ئەبێ هەر ئەندامێك ساڵی دینارێك بدات جگە لە باجی سەرچاك کردنەوەوهجرەت بەرە بەرە ، ئەم بزوتنەوەیە بۆ هەموولایێك پەلی‌هاویشت‌و لایەنگیرو مریدی زۆربوون ، بەجۆری مەترسی‌یەکی گەورە بوو لەسەر خەلافەتی عەباسی- یەکان ، تالەدوایی زۆر شوێنی گرنگی‌داگیر کردو فەرمانڕەوایی قرمطی‌یەکان زۆر ولاتی عەرەبی گرتەوە ، تا ساڵی ٨٩١ی زاینی قرمطی‌یەکان خۆیان ئاشکرا کردو ئامادە بوون‌کە بەرەنگاری دوژمنی گەورەی خۆیان ببن ، لە ساڵی ٨٩٧دا بۆ یەکەم جار کۆمەڵێك لە قرمطی‌یەکان ویستیان بەرنامەی سوشیالیز- مانەی خۆیان پەیرەو بکەن بەڵام نەیان توانی‌و دواییان خست ، کە خەلیفە (معتضد) مرد مەیدانیان بۆ چۆڵ بوو ئەو کاتە خەلیفە (موفەق) هاتەسەرکارو سەر کردەکانی قرمطی‌یەکان بە هەلیان زانی‌و شۆرشی خۆیان تەقاندەوەو ناوچەکان پەیتا پەیتا لە خەلافەتی بەغدا جیا بوونەوە ... لە بەحرین کۆمارێکی قرمطی‌یان دانا ، کە شێوەی حوکمی نزیك بوو لە حکومەتێکی شۆڕەوی ، زەوی‌یان بەسەر جووتیارەکان دابەش کردو هەموو شتێك هی خۆیان بوو تەنیا شمشیرو چەکی‌تر نەبێ ، وەکرنگترین رواڵەتی مۆرکی حوکمرانی ئەوە بوو کە لە ولاتدا هەژاری‌نەماو بازرگانی بەدەست میری‌یە وەبوو وقازانجەکەی ئەدرا بە جوتیارو کار گەران ، خەڵکی کە لە حکومەتەکەیان رازی بوون‌و چینێك نەبوو کە رژێمی نوێ لەناوبەرێت ... دامەزراندنی کۆمارێکی عەرەبی سوشیالیستی لە بەحرین بە درێژایی بە دەیان ساڵ بەو ریکوپێکی‌و پێشکەوتنە بەڵگەیێکی پتەوە کە ئەم کۆمارە نەك تەنیا لە سەر بنچینەی ئابووری وکۆمەڵایەتی بەهیز دامەزرا بوو بەڵکو لە سەر بنەرەتی ئەدەبی بەهیزو بیرو باوەری سروشتی راست‌و رەوان پێك هاتبوو کە کۆمەڵانی خەڵك بەهەموو دڵێکەوە خۆشیان ئەویست‌و پاریزگاریان لێ ئەکرد .

به دەستکاری‌یەوە لە کتێبی « من تاریخ الحرکات الفکریه فی الاسلام » وەرگیراوە

هەرجارەی نوسینێك ...

- گوڵە گەنم -

(بۆ فرمێسکی مناڵە هەتیوەکە پێشکەشە)

لە گلێنەی چاوەکانتا .. خۆرەتاوی داستانێکی بێ کۆتایی کوێرەگرێی زامەکانی دەکاتەوە ، درك چاوی گوڵەگەنمی چاوە ڕوانیت زامار دەکات .. خەم دێت‌و لەگەڵ سیمای تەڵخی زەردی مناڵیتا لە گەردنی خونچەی هیوات دەئاڵێت‌و گینگڵ دەبات .. کڵاوڕۆژنەی زەردە پەڕی تیشکە خۆری پێڵوەکانت دابپۆشێ .. بەم هەنسکە ژان گرتووە ماندووانە لە رووباری چاوەکانتا فرمێسکە خۆر دەبارێنی‌ی ، بە ئاوازی ژەنگ گرتووی خەم دڵی تاسەت بە خوێنی ئاڵ دەنەخشێنی .. ئای بۆساتێ .. چوار دیواری ژووری ڕەشی دەروونت بۆ دەڕوخێنن ، زنجیرەکان لە دەرگای دڵ دەپچڕێنن ، پەنجەرەکان باوەشیان بۆ چاوی گەشی هەتاوێکی تازەو رووناك دەکەنەوە ، خەزان دەبێت بە شەماڵ‌و گوڵی ئاوات دەپشکوێنێ ، ئای بۆساتێ .. پێڵووی حەزت بۆ خەونەکان هەڵدەهێنی ، جۆلانە بۆ کۆرپەی نازی دەرەنگێنی ، دەسرازەکان لە ڕوانینی مناڵەکان دەکەیتەوە .

کێ بێ بێت‌و لە شەپۆلی ژانەکانتا خۆر هەڵبێنێ ، لە ئاوێنەی چاوەروانی سبەینێتا ، تابلۆی ئاسۆت بۆ بکێشێ .. کێ‌بێ هەبێت ڕووی ژاکاوی تفت‌و گرژی ئەم ئاسمانەت بۆ وەرگێرێ بە بارانی زەردەخەنەو تاسەو ئاوات .. ڕەنگی زەردی پایزی ڕووت گەڵای وەرزی بەهارێکی تازەو گەشی لێوە هەڵبێت ..

کامە دڵدار خەم دەکرێت‌و بەفەرهەنگی چاوەکانتا دادەچێتەوە ؟ ئاڵەو ساتەی تۆش حەزت لەباوەشە ، حەزت لە خرپەی خەوە ، حەزت لەکۆشی ئارامە ، وەکو عیسا ئاوارەبوو لە ئامێزی گەرمی دایکی ، ئاواش تۆ لەگەڵ شادی‌و ئارامی ژیان لێك دابڕان .

کەس نازانێ کامە شەپۆل دەتگرێتە باوەشی خۆی ، دەتپارێزێ لەڕەهێڵە ، کەس نازانێ کێ دەتوانێ زوبانی تۆ بەرەڵڵاکات ، کام فریشتە دەنگ‌و باسی فرمێسکی ئەو دیدەگەشە دەبات بۆ خوا ؟! نەء .. نەء خونچەی خوێن گەرمی ئاڵ .. کەس گوێ ناگرێ لە ئاوازی ناسۆرێ تاڵ .

حەیدەر نانەکەلی

قسەی فینك

(راوچی)

فاڵ گرەوە :

فاڵگرەوەیەك خەریکی ژنێك‌بوو فاڵی بۆ دەگرتەوە . پاش ئەوەی‌ماوەیەکی‌زۆر بەرەدەستی ژنەکەی ئەم دیو ئەودیو کردو ورتە ورتێکی زۆری گرتەوەکوتی :

- من دەبینم کە لە سەرڕێگای مێردەکەت کچو ژنێکی زۆر راوەستاون ، دەبێ زۆری‌لێ وریا بی ! ژنەکە پێکەنی‌و وتی :

- راستە .. زۆر باشی بۆچووی !

فالگرەوە کە ئەوەی لە ژنەکەبیست زۆری پێ خۆش بووو بە لە خۆبایی‌یەکەوە گوتی :

- پێت وابوو درۆت لەگەڵ‌دەکەم ؟!

ژنەکە گوتی

- نا ، زانیم راستە ، چونکەمێردەکەم شۆفیری تاکسی‌یە..

× ×

قوتابی :

مامۆستا رووی لە یەکێك لەقوتابیەکان دەکا :

- کوڕە ، بلێ بزانم ئەگەرئوتومبیلێك ئەورۆ لە سەعاتی سێی دوا نیوەرۆ بەرێ بکەوی‌وهەر سەعاتە چوار گاڵۆن بەنزین بسووتێنێ ، سەعاتی ١٠ی شەوچەندی بەنزین سووتاندوە ؟

قوتابی بەکاوەخۆ گوتی :

- ناتوانم وەڵامت بدەمەوە !

- لە بەرچی .. بۆ ناتوانی‌وەڵامم بدەیەوە ؟!

- لە بەرئەوەی کەمن هەمووشەوی سەعات ٨ دەنووم !!

× ×

شۆفیر :

شۆفیرێ‌لۆریەك لەبەردەرکی‌ڕەستو رانیك (چێشتخانەیەك) راوەستاو داوای لەپێش دەستی‌خاوەن رەستورانەکە کرد کە خواردنی بۆ بێنێ . کابرای‌پێش دەست سێ شتی جۆر بە جۆری لەگەڵ کاغەزێك کە دیاربوو حیسابی خواردنەکەی لێ نووسرا بوو ، لە پێش شۆفیری‌دانا . لەو کاتەدا سێ کوڕی قوشمەی مۆتۆر سوار لەوی‌پەیدا بوون‌و هەر یەکە شتیکیان لە خواردنەکەی کابرای شۆفیردەست دایە .. ئەوەی لە پێش شۆفیر مابوو تەنیا وەرەقەی‌حیسابە کە بوو . یەکێك لە کوڕەکان ئەویشی هەڵگرت‌ودەزاری کابرای شۆفیری ئاخنی بەڵام شۆفیر هیچ بە سەر خۆی نەهێناو دراوی‌خاوەن رەستورانی بە تەواوی داو لێی دارۆیی . یەکێك لە کوڕەکان رووی لە کابرای خاوەن رەستوران کردوگوتی :

- دیتت .. هەر پیاوەتی‌نەبوو .. نەی وێرا دەنگ بکا !

خاوەن رەستوران سەرێکی‌هەڵتەکاندو گوتی :

- بەڵێ .. پیاو نەبوو هیچ‌شۆفیریشی نەدەزانی .. چونکە هەر ئێستا دیتم‌کە بە لۆریەکەی‌وەسەر موتۆرەکانی ئێوەتۆ پەڕی‌و لێی دارۆیی !

× ×

مندال :

کوڕە چکۆلەکە غاری دا کن‌دایکی‌و گوتی :

بڕوانە ل : ٧

ژمارەی سپاردن بەکتێبخانەی نیشتمانی
١٥٦ی ساڵی ١٩٧٤

Institut kurde de paris

لەم ژمارەیەدا

- جیهانی ئەمڕۆ ل : ۲
- شولوخەف : ل ۳
- بەبۆنەی (۷)ی نیسانەوە چەند پرۆژەیەك لــــە سەرانسەری وڵاتدا ئەکرێتەوە ل : ٤
- گرنگیی فۆنیم لەزماندا ل : ٥
- گفتوگۆیەك لەبارەی توتنەوە ل : ٦

لەگەڵ چەند بابەتو نووسینێکی تر لە لاپــەرە (۷و ۸و ۹و ۱۰)دا ئەخوێنیتەوە ۰

(۸) لاپەڕە
نرخی
(۲٥) فلسە
لە (دارالحریة)
چاپ ئەکرێ

هاوکاری

ساڵی ۱۹۷۰ دامــەزراوە

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە
لەدەزگای هاوکاری چاپو بلاو کردنــەوەی
کوردی دەرئەچێت

دار التضامن للطباعة والنشر الكردية

بغداد – شارع الجمهورية – ساحة الخلاني
هاتف ٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣

ژمــارە (۲٦۱) ٤–٤–۱۹۷٥

HAWKARI Tel - 68311 68312, 68313.

مامۆستا صدام حسین سەرپەرشتی کۆبونەوەیەکی لیژنەی بەرزی بەرەی نیشتمانی کرد .

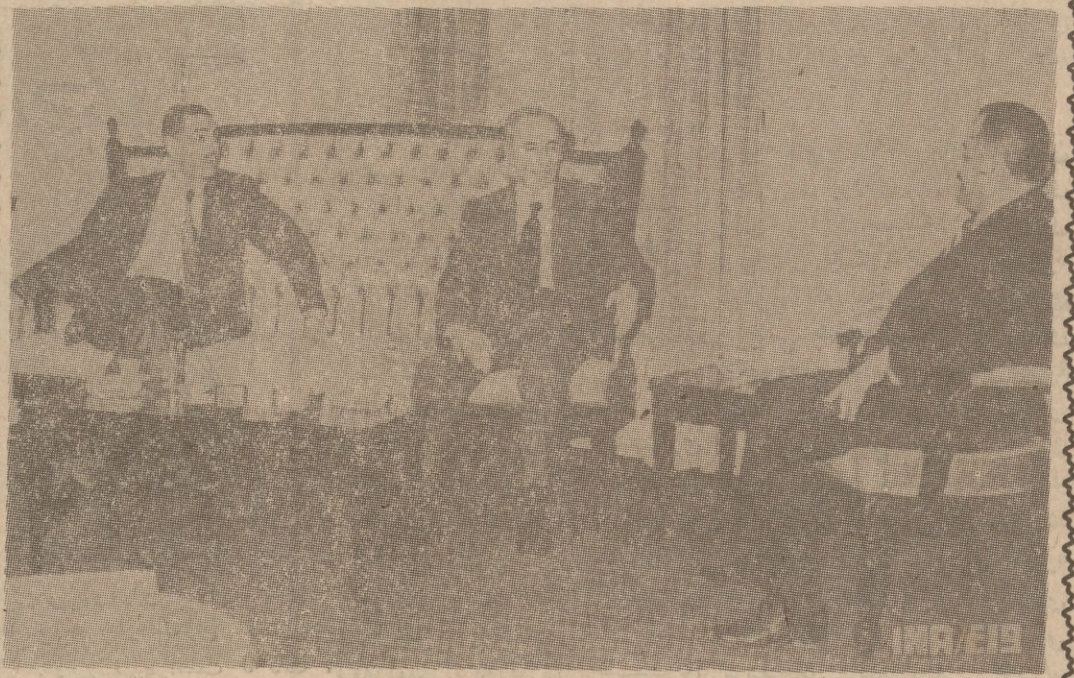

مامۆستا میشیل عفلــق سکرتێری گشتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لــە کۆشکی (رشید) لە ســەعات حەوتو نیوی ئێوارەی چــوارشەممە (٣–٤) پێشــوازی مامۆستا شبلی عیسمی یاریدەدەری سکرتێری گشتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبی کرد ۰۰ وە لە دیدەنی یەکەدا بەرێز کاك طە جزراوی ئەندامی سەرکردایەتیی قطری و بەرێز کاك زهیر بیرقدار بە ڕێوەبەری مەکتەبی پەیوەندی یەکانی دەرەوە لــە سەرکردایەتی نەتەوەیی پارتی بەعســـی سوشیالیستی عەرەب ئامــادەبوون ۰

ئا ۰ د ۰ ع

مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی ســەرکردایەتیی شۆڕش لە بارەگاکەیدا لە ئەنجومەنی نیشتمانی ، ئێوارەی چــوار شەممەی ڕابوردوو پێشــوازی بەرێز (دی ۰ کــەی ۰ باروا)ی ســەرۆکی پارتی کۆنگرێسی هیندستانی کرد ۰۰ لە دیدەنی یەکەدا کاك عبدالحسین رفیعی ئەندامی مەکتەبی پەیوەندی یەکانی دەرەوە لــە سەرکردایەتیی نەتەوەیی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو بەرێز رومیش بندهــاری بالیوزی هیندستان لە بەغدا ئامادەبوون ۰

ئا ۰ د ۰ ع

لۆن نۆڵ بەزیی و شۆڕشگێڕانی ڤێتنامیش خەریکی ڕزگارکردنی سایگۆنن ۰

لە سەعات ٣٠ر٧ی ئێوارەی ڕۆژی سێشەممەی رابــوردو مامۆستا (صــدام حسین) سەرۆکایەتی کۆبونەوەیەکی لیژنەی بـــەرزی بــەرەی نیشتمانیو نەتەوەیی پێشکەوتوخوازی کردو ئەم کۆبونەوەیەلە بارەگای ئەنجومــــەنی نیشتمانیدا بەسترا ۰

لە گۆڕانەکانی ئەم دوایییە کۆلایەوە کــە لیژنەی ناوبراو ، لــەم کۆبونەوەیەدا ، لەناوچەی کوردســـتاندارویانداوە ، دیسان ئـــەوەسەلمێنرا کە روخانــدنی یاخیبونی بەرەی راستڕەووکۆنەپەرست ساغیو بەهێزیڕێڕەوی دیموکراتیو پێشکەوتوخوازیو ڕێڕەوی یەکیتی نیشتمانی چەسپاندو هــەرئەمەش بنەڕەتی ئەو سەرکەوتنە بوە کە گەل بەدەســـتی هیناوە ۰

دیسان لەم کۆبونەوەیەدا ، ئەوە سەلمێنرا ، ئەو هاووڵاتیانەی لەوەپێش ، بەرەی ڕاستڕەوو کۆنەپەرستان خەڵەتاندبونیو ئیستە گەڕاونەتەوە بۆ ریزی نیشتمانی ، لەرۆڵەکانی ئەم نیشتمانەن کە پێویستە هەمــو پێویستیەکیان بۆ زامن بکرێت تاکو بتوانن ئەرکی نیشتمانیان جێبەجێ بکــەنو بەئارامو ئاشتی بژینو لەگەڵ هــەموو هاووڵاتیەکی عیـــــراقیدا بەشداری بنیات نــــانو پێشخستنی وڵات بکـــەن بەتایبەتی لەرویقوڵکردنەوەی ئۆتۆنومیەوە بۆ گـــەلی کورد بــەوپێیەی کــە بــاوەڕی شۆڕشو پەیمانی کــاری نیشتمانی دیاری کردوە ۰

سەرەرای ئەمانە ، لیژنـــە ئەوەی چەسپاند کە پێویستە وریاییو چاوکراوەی هەمیشەو بەئاگایی بلاوبکرێتەوە بەرامبەر بەو هەوڵەی دەزگاکـــانی ئیمپریالی ئەیدەن بەمەبەستی دەسیسە نانەوە بۆ تێکدانی ریزی یەکیتی نیشتمانی ۰

هەروەها لیژنە پێخۆشحاڵیخۆی دەربری بەرامبــەر بــەو کاروبارانەی بەگورجو گۆڵی کراون لەلایـــەن دەزگــا تایبەتیەکانەوە بـــۆ چارەکردنی کاروباری گەڕاوەکانو یارمەتی دانیان بەگیانێکی دڵســۆزیەوەومامەلەکردنیان بەوپێیەی رۆڵەی ئەم نیشتمانەن ۰

وە ئەوە سەلمێنرا کە ئـــەو هاووڵاتیانەی هاتونەتەوە بــۆ ریزی نیشتمانی توشـــــی نوشستیو شکستەیی نەبون بەڵـــکو بەسەرکـــەوتوی گەڕاونەتـــەوە ، ئـــەوەی توشی نوشستی بوە ، پیلانەکـــانی ئیمپریالیو ئیتجاهی ئاژاوەو بەکرێ گیراوی بوە کە گـــەل هەمیشە نەفرەتی لێکردوە ۰

هەروەها لەکۆبونـــەوەی لیژنـــەی بـــەرزی بـــەرەی نیشتمانیدا بریار درا بەدانانی نەخشـــــەیەکی ناوکـــویی بەمەبەستی گوازجو گۆڵ کردنی کاری بەرە لـــــەم قوناخەداو بەســـتنی کــوڕی فـــراوان لەناوچـــەی کوردستاندا بـــۆ رون کردنــــەوەی سیاســـەتی شـــۆڕشو هـــەنگاوەکانیو دەست کەوتەکـــانی لەمـــاوەی ساڵەکـــانی رابـــوردوداو بریارەکـــانی بەرەی نیشتمانیو بەرنامەکەیو بانگ کـــردنی هاووڵاتیەکان بـــۆ بەشداری کردنی راستەوخۆو ئیجابی لە بنیاتنانی نیشتمانیدا ۰

لەکۆتایدا لیژنە ، لەکۆبونـەوەکەیدا کە دوو سەعاتی خایاند باسی ئەنجامەکانی گفتـــوگوی

بڕوانە ل –۷–

فـــراوان کـــردنی کاروباری یارمــەتیو خزمەتی تەندروستی لە کوردستان

ڕۆژی ســـێ شـــەممـــەی رابوردو ، دوکتور عـــزەت مستەفا ئەندامی ئەنجـــومەنی سەرکردایــــەی شـــورش ، وەزیری تەندروستی ، لەگەڵ دوکتور محەمـەد عەلی حسەین ، جێگـــری وەزارەتی ناوبراوو چـــەند کاربـــەدەستێکی تەندروســـتی ، گەیشـــتنە پاریزگای دهوك بۆ ئـــەوەی سەرپەرشتی ئـــەو کاروبارە تەندروستیانە بکـــەن کـــە دەزگاکانی ســــەر بەوەزارەتی ناوبراو لەناوچەی کوردستاندا دەستی پێکردوە ، سەرەرای سەرنجدانو جێبەجێ کـــردنی پێویستیان ۰

دوای ئەوەی دوکتور مستەفا لـــەلایـــەن کاربـــەدەستانی پاریزگای دهوکەوە پێشـــوازی کرا ، کۆبونەوەیەکی فراوانی لەسەرۆکایـــەتی تـــەندروستی پاریزگاکەدا بەست نوێنـــەرانی هـــەمو دەزگا تەندروستیەکان بەشداریان تیاکـــردو باســـی پیویستی جێبـــەجێ کـــردنی خزمەتی تەندروستی ئـــــەو هاووڵاتیانە کرا کە گەراونەتەوە بۆ ریزی نیشتمانی ۰

هەروەها دوکتور مستەفـــا دوای سەردانەکەی لەپاێزگـــای دهوك ، سەری داوە لە پاریزگای هەولێرو لەگـــەڵ ســــەرۆکو جێگری سەرۆکو ئەندامەکانی ئەنجـــومەنی تەنفیـــــزی کۆبۆتەوەو لەوکاروبارانـــــە دواون کە پەیوەندیان هەیە بە باری ئیســـــتەی ناوچـــەی کوردستانەوەو سەریشـــی داوە لـــــە نەخۆشخانەی جمهوری هەولێر ۰ دوای کۆبونەوەیەکی تری بەســـــتوە بەئامادەبونی ئەمینداری گشـــتی کاروباری کۆمەڵایەتی ناوچەی کوردستانو ســـەروکی تەندروســـتیو لێپرسراوەکانی تـــر ۰ بـــە ئامـــــادەبونی لێپرســـراوی رێکخـــراوی باکـــور (پارتی

بڕوانە ل –۷–

مامۆستا صدام حسین سەر لە یەکێتی سۆڤیەت ئەدات ۰

شەوی چوارشەممەی رابوردوو لە وەزارەتی دەرەوە ئەم هەواڵە بلاوکرایەوە : لە سەر داخوازی کۆمیتـــەی ناوەنـــدی پارتی کومونیستی ســـوڤیێتیو حکومەتی سۆڤییەت هەڤال صدام حسین جێگـــری سکرتیری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ، جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش لــە کۆماری عیراق لە ١٤ی نیسان (ئەم مانگە) سەر لـــە یەکێتی سۆڤییەت ئەدات ۰

ئا ۰ د ۰ ع

دوو بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

هەفتەی رابوردوو ئەنجومەنی سەرکردایـــەتی شـــۆڕش دوو بڕیاری گرنگی دەرکرد : یەکەم دەربارەی درێژکردنەوەی ماوەی لێبوردنو بـــەخشینی بـــەوهاووڵاتییە کوردانەی پـــەنایان بردۆتە بەر ئێران ۰۰ کە بـــەمجۆرەیە :–

بەیاننامەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

لـــە بەر ئەوەی هـــەندی هاووڵاتیی کورد کە ناچـــار بوون بە هۆی دۆخی نائاسایی پێشووی ناوچەکەیانەوە پـــەنا بەرنە بـــەر ئێرانی دراوسێ وەلـــە ماوەی لێبوردنی گشتیدا کـــە بەیاننامەی ئەنجومـــەنی سەرکردایەتی شۆرش لە ٨ی ئاداری ١٩٧٥ بلاوی کردەوە ، نـــەیانتوانیوە تا ئیســـــتا بگەڕێنەوە ۰ وە لە ئاســـتی ئارەزوومـــەندی ئەنجـــومەنی سەرکردایەتی شۆرش بــــۆدەرفەت دانە دەست ئـــــەم هاووڵاتی یانە بۆ گەڕانەوەیان بۆ نیشتمانو بەشدار بوون لە کاری بنیات نانو جێگیر کردنی بنچینەکانی ئۆتۆنومی ، بڕیار درا کە ماوەی ئەو لێبوردنـــە گشتییە درێژ بکرێتەوە بۆ ئەو هاووڵاتییە کوردانەی کە پەنایان بردۆتە بەر ئێران ، ماوەکەش لە یەکی نیسانی ١٩٧٥ تا ٣٠سی نیسانی ١٩٧٥ ئەگرێتەوە ۰

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

دووم بڕیاری ئەنجـــومەنی سەرکردایەتی شۆڕش کە هەر لـــە هەفتـــــەی رابوردوودا بلاوکرایەوە : بریتی بوو لەوەی کە لیژنەیەك پێك بهێنرێ بـــۆ سەرپەرشتی کردنی گەلاڵـــەو ئامادەکردنی یاسای گشـــتی خزمەت ۰

بە پێی ئەم بڕیارە لیژنەی ناوبراو ئامۆژگاری لە بەرێـــز جێگری سەرۆکی ئەنجـــومەنی سەرکردایەتی شۆرشـــــەوە وەرئەگرێت ۰

لیژنەکەش لـــە بەرێزان حکمت العـــزاوی وەزیـــری ئابوریو دکتور سعدی ابراهیم وەزیری داراییو دکتور فـــوزی القیسی پارێزگـــاری بانقـــی ناوەندییو دکتور فخـــــری قدوری ســـــەرۆکی مەکتەبی ئابوریو دکتور جواد هاشمو دکتور کاظم السعیدی کــــــەهەردوکیان لە هەمان مەکتەبدا راوێژکارن پێك هاتوە ۰

ئـــەم بڕیارەش لـــە ژێر رۆشنایی راپۆرتی ســـیاسی هەشتەمین کونگرەی قطـــری پارتی بـــەعسی سوشیالیستی عەرەب دەرچووکە داوای کردوەچاو بە یاسا کـــۆنو بەجێ ماوەکاندا بخشێنرێتەوە ۰

ئا ۰ د ۰ ع

لۆن نۆڵ بەزیی و کەمبۆدیای بەجێ هێشت ۰

فنوم پن : ئاژانسەکان : بەدرێژایی هەفتـــەی رابوردوو جەنگاوەرانی کەمبودیا دلێـــرانەلە چەند قوڵێکەوە هێرشـــیان بردە سەر هێزەکانی رژێمـــی بەکرێ گیراوی لون نۆڵو زیانی گەورەیان لێدا ۰ وە لە لایـــەکی ترەوە لە هەر چـــــوار لاوە ئابلۆقەی فنوم پنی پایتەختیـــانداو بە چـــەکی قورسو تۆپو ساروخ ئاگر بارانیان کـــردوچـــەندین دەزگای دیپلوماسی بێگانـــە ناچـــار بوون کـــە کاربەدەستەکانو فەرمانبەرانیان بۆ دەرەوەی کەمبۆدیا رەوانـــەبکەنو چـــەند ولاتێکی تر بڕیاریاندا کـــــە پەیوەندیدیپلوماسی لە گەڵ رژێمی لۆن نۆل بپچرێننو بە رەسمی دانبە حکومەتی یەکێتی گەل دابنێن بە سەرۆکایەتی میـــر نوردۆمسیهانوك کـــە تاکە پێشرەوی رەوای گەلی کەمبۆدیایە ۰

ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسائەڵێ شۆرشگێران تەنگیـــــان بەرژێمی فنوم پن هەڵچنیـــوەو کاربەدەستانی کۆشکی سپیو پەنتاگۆنی ئەمەریکاش ئێستاکەهاتونە سەر ئەو باوەڕەی کـــە هیچی تر پینەو پەرۆ چـــاری رژێمە دەست نێژەکەیان ناکات

لە فنوم پن ۰۰ وە رۆژی سێشەممە ١–٤ لۆن نۆڵو لونگ بوریی سەرەك وەزیرانو چەند کاربەدەستێکی ئاڵقە لە گوێ تر بە ئاشکرا رایانگەیاند کە بـــەچۆکا هاتنو لە فنوم پنـــــەوە بەرەو جاکارتـــاو لەوێوە بەرەوئەمەریکا کەوتنە رێ ۰ وە بـــە پێی هەواڵی ئاژانسەکان لـــون نۆڵی سەرۆکی رێژیمی کەمبودیا چەند رۆژێك لـــــە دوورگـــەی (بالی) ئەندۆنیسیا ئەمێنێتەوەو لەوێوە لە رێگای هاوای بـــەرەوواشنتۆن ئەڕوا جا یان بـــە رەسمی دەست لـــــە کار ئەکێشێتەوە یاخود هەتا ماوە لە دوور وڵات ئەمێنێتەوە ۰

وە شۆڕشگێڕانیش رایانگەیاند کە هیچ جورە وتووێژێـــك لە گەڵ بەکرێ گیراوو دوژمنان ناکەنو تاکو تێکرای نیشتمان رزگار نەکەن چەك دانانین ۰

* ڤێتنـــام *

ســـەرچاوە ئەمەریکایەکان ، ئاشکرایان کردوە کە زۆر لەوە ئەترسن شـــــاری سایگۆنو ناوچەکانی دەوروپشتی لەماوەی دوو یان سێ هەفتەدا بکەوێتە بەر شەپۆلی پەلامارێکی بەهێزی شۆڕشگێڕەکانو ئـــەم ماوەیەش ئەوەندە نیە رێگا بدات بەوەی هێزەکانی حکومەت خـــۆیان کۆبکەنـــــەوە دوای ئەوەی بەتەواوی ئاڵۆزاو تێكشکاون ۰

(ئەسۆشیتدپریس) وتویە : دەزگا عەسکەریەکانی ئەمەریکا گەیشتونەتـــە ئەوباوەڕە کـــە

بڕوانە ل : ۷

بیرەوەری چل و یەك ساڵەی دامەزراندنی پارتی کۆمۆنیستی عیراق .

ڕۆژی شەممەی رابوردوو یادی چلویەك ســاڵەی دامەزراندنی پارتی کومونیستی عیراق بوو ۰۰ جـــا بەمبۆنەیەوە پارتی کۆمۆنیستو دۆستانی ئاهەنگێکی گەورەیان گێڕاو ژمارەیەکی تایبەتی رۆژنامـــەی (طریق الشعب) بـــەم بۆنەیەوە دەرچوو ۰۰ کۆمونیستەکانی عیراق هەر لەسەرەتای دروست بوونی پارتییەکەیانەوە تائەمڕۆ ، وە شان بە شانی هەموو پارتییە پێشکەوتووەکانی تری وڵات لەخـــەباتێکی بێوچاندا بوە دژی چەوساندنەوەو کۆنەپەرستو داگیرکەرو زایۆنیزم ۰ وە یەکێك بوە لەو پارتییانەی کە بایەخو ئەهمیەتیـــان بەمەسەلەی گەلی کورد داوەو پشتگیری جێبەجێکردنی وەدیهێنانی مافەرەواکانی گەلی کوردیان کردوە لـــە چوارچێـــوەی کۆماری عیراقو یەکێتی نیشتمانیدا بەسەرۆکایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبی ، وە هەمیشە هەوڵو تەقەللای بەتینکردنی برایەتی گـــەلی کوردو عەرەبو کەمایەتیە نەتەوایەتیەکانیان داوە ۰

سلاو لەیادی دامەزراندنی پارتی کومونیســـتی عیراق ۰۰ سەرکەوتووبێت خەباتی ناوکۆیی لەپچڕان نەهاتووی گەلی عیراق بەپێشڕەوایەتی هێزە نیشتمانیو نەتەوەییە پێشکەوتنخوازەکانییەوە ۰

شۆڕشی ئەریتریاو هەورازو نشێوەکانی

ماوەیەکە توندبوونی شەر لە ئەریتیریاو سەرکەوتنی شۆڕشگێرانی ئەم وڵاتە بۆتە جێگای باس و لێکۆڵینەوەی هەواڵنووس و چاپەمەنیەکانی جیهان و سەرنجی گەورە سیاسیەکان و بیروڕای گشتی جیهانی بۆ لای خۆی ڕاکێشاوە میژووی خەبات و تێکۆشانی گەلی ئەریتیریاو پێک هێنانی بەرەی ڕزگاریخوازی و دەست پێ کردنی خەباتی چەکـدار و ناکۆکی و ناتەبایی نێو خـۆی بەرەی ڕزگاریخـوازی و پەیدابوونی دەستەو بیروباوەڕی جۆربەجۆر لە نێو جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی ئـەم وڵاتـەدا جێگای سەرنجـەو زۆر وێ دەچێ بۆ خوێنەرانی بەڕێزی (هاوکاری) باسێکی بە تام و تـەنانەت بە کەڵک و وەرگرتنی تاقی کردنەوەش بێ . بەکەڵک وەرگرتن لە چاپەمەنی هەندەران کورتەیـەک لە ڕووداوو بەسەرهاتەکانی شۆڕشـی ڕزگاریخوازی ئەریتیـریا پێشکەش بە خوێنەرانی بەڕێز دەکەین .

یەکیتی پاش ١٤ سـال خەبـات :

پەلامـاری وەحشیانەی لەشکری حەبەشە لە شـاری (ئەسمەرە) پـای تەختـی ئەریتیریا، بوو بە هۆی ئەوە کە دەستەو قۆڵی جیـاوازی جووڵانەوەی ڕزگاریخـوازی ئەریتیریا یەک بگرن و لـە بەرامبەر پەلاماری هێـزی چەکداری حکوومەتی ئـەثیوپی دا پاش ١٤ ساڵ یەکیتـی کردەوە پێک بێنـن . لـە ڕاستی دا حکوومـــەتی عەسکەریەکانی (ئەدیـس ئەبابا) بەو کوشتارو پەلامارە خوێناویە ، خۆی تووشـی گێژاوێک کردوە کە ڕزگـار بوونی دژوارەو مەترسی نوقم بوونیشی زۆر بە دوور نیـە .

بەرەی ڕزگاریخـوازی ئەریتیریا ساڵی ١٩٦١ یانـی ساڵێک پێش پێوە لکانـدنی ئەریتیریا بە حەبەشەوە دامەزرا نوێنەری دەستەو قۆڵی جیاواز لە موسڵمان و مەسیحی لـەو بەرەیەدا کۆ بوونەوە بـەرەی ڕزگاریخوازی لەسـەر پاشماوەی حیزبی « یەکیتـی خواز »ی پێشوو دامەزرابوو . لە نێو حیزبی ناوبراویش دا دوو بیروباوەڕو ویستی جیـاواز هەبوون ، یەکیان لایەنگـری ئەوە بوو کە ئەریتیریا لـە گەڵ سوودان بکەوێ . ئـەوی دیکەشیان دەیویست ئەریتیریا بە تەواوی سەربەخۆ بێ .

بەرەی ڕزگاریخـوازی ئەریتیریا کە بە نێوی (الف) ناسراوە بەر لە هەمووشـت خەریک بوو لە نێو ڕێکخراوی (الف) دا ناکۆکی نەهێڵێ و (مناوەرەکانی) حکوومەتـی ئەثیوپی بداتـەوە دواوە . حکوومەتی ئەثیوپی لەو کاتـەدا خەریک بوو بە یارمـەتی ئەو حیزبەی کە لە ئەریتیـریا ساز کرابوو و لایەنگری ئـەوە بوو کە ئەریتیریا بخرێتە سەر ئەثیوپی ، مەسەلەی فیدراسیون کۆتایی پێ بێنێ و بە یەکجاری ئەریتیریا بخاتە سەر ئەثیوبی .

دوایی لە ساڵی ١٩٦٢ بـە گوێرەی بریاری پارلەمـانی ئەریتیریا ، ئەم وڵاتە خـرا سەر ئەثیوپی . بـەڵام هـەر ئەو دەم ئەم بریارە بۆ خەڵکی ئەریتیریا هیچ نرخی نەبوو و لایان وابوو کە پارلەمانـی ئەریتیریا ئامرازێکی دەستی ئەدیس ئەبابایەو هیـچ بایەخێکی نیە .

بەرەی ڕزگاریخـوازی ئەریتیریا ، بەڕابـەرایەتی (ئیدریس محمد ئادەم) هـەر لە سەرەتاوە هەوڵی دەدا کـە لە دژی پێوەلکان و سەرخستنی ئەریتیریا بە ئەثیوپیـەوە ، ڕێکخراو ساز بکا . لە ساڵی ١٩٦٣ دەستەیەکی نوێنەرایەتی عەسکەری ئیسرائیل چـووە ئەثیوپی و ڕێبازێکی تازە لـە سیاسەتی ئەثیوپی دا خـۆی

دەتواند هەر لەو کاتـەدا لایەنگری دوستایەتی لـەگەڵ دەوڵەتانی عەرەبی لەنێـو (الف)دا بەهێز بوو .

مۆسلمانان کە لە نێـو (الف) دا زۆر بـوون ، بەوەلانانی هێندێ لـە مەسیحیەکان بەجارێک بەرەیان خستە ژێر دەستی خۆو وای لێ هات کە مەسیحیـەکانی ئەندامی بەرەی ڕزگاریخوازی دەبوایە ناوی موسلمانان لـە خۆ بنێن .

ساڵی ١٩٦٥ هەوەڵیـن کونگرەی بەرەی ڕزگاریخوازی ئەریتیریا لە سـەر سنووری سوودان پێک هات . کۆنگرە تێکۆشا تا بناخەی شـۆڕش و خەباتی چەکـدار لە دژی حکوومەتی ئەثیوپی لە ئەریتیریا پێک بێنێ . هەر لەو کاتەش دا شوورایەکی سـیاسی و فەرماندەییکی عەسکەری پێک هات کە لە پێنج ناوچـەدا کاروباری عەسکەری بەڕێـوە دەبرد . (الف) بۆ دامەزرانی ڕێکخراوی نوێ لـە تاقـی کردنەوەی شـۆڕشی جەزایر کەڵکی وەر دەگرت .

لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٦٨ (الف) هێزەکانی خۆی لـە دێهاتی وڵات دا بڵاو کردەوەو بە تایبەتی لە ناوچەکـانی سەرووی ڕۆژئاوای وڵات کـە زۆر بەی دانیشتوانی موسڵمان بوون ڕێکخراوی ڕێـک و پێکی دامەزراند . بەر لـە هەموو کارێـک بـەرەی ڕزگاریخوازی دەستی کرد بـە لێدان و بڵاو کردنی ئەندامـانی حیزبی پێشووی لایەنگـری ئەثیوپی . لەو کارە دا تووشی هێندێ کردەوەی نارەواش بوو کە لەلایەن لاوان و ڕووناکبیرا نەوە سەرکۆ نەدەکرا .

شەڕی ١٩٦٧ ی عـەرەب و ئیسرائیل پێوەندی ئەریتیریای دەگەڵ ڕۆژهەڵاتی نێوە ڕاست پساندو تا ڕادەیەک (الـف) تووشی بێ هێزی بوو . ساڵی ١٩٦٨ دوو هەینی کونـگرەی بەرەی ڕزگاریخوازی ئەریتریا لە (ئەنسابا) لە نێو وڵاتـی ئەریتیریادا بەسترا . لـە کونگرەدا ناتەبایی و ڕەخنە لـە فەرماندەی بەرزی هێـزەکانی شۆڕشگێر خۆی نواند (لاوانی سوسیالیستی موسڵمان) کـە ڕاستەوخۆ لە خەبـات دا دەستیان هەبوو ، ملیان بـۆ ڕابەرایەتی فەرمانـدەی عەسکەری ڕانەدەکێشاو لـە حاست بیرو بـاوەڕەوە ناتەباییان هەبوو . زۆری پـێ نەچوو (لاوانـی موسلمان) لە پێنج ناوچەدا ڕابەرایـەتی شورشیان گرتە ژێر دەست .

لە مانـگی ئووتی ١٩٦٩ دا ئیدریس محمد ئـادەم کونگرەیەکی تازە پێک دێنـی تا ریزەکانی (الف) ڕێـک بخاتەوەو یەکیتی پیک بینی و کونترولی سێ دەسـتەی پارتیزانی یاخی بگرێتـەوە ژێر دەستی خۆی . بـەڵام خەبات و ناکۆکی لە نێـوان « سـیاسیەکـان و « شەرکەرەکان » دا هەر وەک هەموو شۆڕشێک درێـژەی دەبێ . ڕابەرانی (الف) کە لە سوودان دانیشتبوون بـۆ ئەوەی بتوانن پارتیزانـە یاخیەکان بهێننەوە ژێر دەستی خۆیان ، ڕێکخراوێکی تازەیان بە ناوی « فەرماندەی گشتی پێک هێنا . ئەوریلی سـاڵی ١٩٧٠ « فەرماندەی گشتی »ش سەر بەخۆ دەبێ و ڕابەرایەتی دەرەوەی وڵات بە ڕەسـمی ناناسێ .

لە ساڵی ١٩٦٩ نـاوو ناوبانگی شۆڕشی ئەریتیریا لە دەرەوەی وڵات دەنگی دایـەوە ١٨ی ژوئینـی ١٩٦٩ شۆڕشگێرانی ئەریتیریا لـە فرۆکەخانەی کراچی فرۆکەیەکی ئەثیوپی و ١٢ی مانگی مارسـی ١٩٦٩ لە فرانکفـورت فرۆکەیەکی تر پەلامار دەدەن و ئەو خەبەرە لە جیهـاندا بلاو دەبێتەوە .

ڕۆژی ٢١ی نوامبری ١٩٧٠ بەرەی ڕزگاریخوازی ئەریتیریا لە نێـوان (کـرین) و (ئەسمەرە) دا هێزەکـانی ئەثیوپی پەلامار دەداو یەکێک لە فەرماندەکانی عەسـکەری ئەثیوپی بەناوی ژەنـراڵ (تشوم ئیرگو) کە فەرماندەی لەشکری دووی ئیمپراتـوری و مەئمووری « پاراستنی نەزم لە ئەریتیریا بوو دەکـوژرێ . هێـزی هەوایی ئەثیوپی دەورو بەری (کـرین) بەجارێک وێران دەکا . ئەو هەوەڵیـن سەرکەوتنە ناتوانی ناتەبایـی نێو جووڵانەوە لە بەین بەرێ .

شەشی ئوکتوبری ١٩٧١ لە سەرووی ئەریتیـریا کونگرەیەکی تـازە دەبەسترێ لایەنگرانی سێ دەستە ، سـێ بیروڕای جیاواز بەم چەشـنە : (١) دەستەی کلاسیکی بـەرەی ئـازادی دەری ئەریتیریـا (الف) بەسەرۆکایـەتی ئیدریس محمد ئادەم کـە لایەنگری عـەرەب و دژی کومونیست و لایەنگـری سەربەخۆیی . (٢) ئەفسەرانی گەنجی یاخی کە « هێزەکـانی ڕزگاریخوازی ئەریتیریا یان پێک هێنابوو . (٣) دەستەیەکی تازە تیکەڵ لە مەسیحیـانی سوسیالیست بە تایبـەتی خوێندکاران کە بە نـاوی « هێزەکانی ئازادی دەری گەل» هێزێکی پارتیزانیان پێـک هێنابوو ، لە کونگرەدا بەشدار بوون . ئەم دەستەی دوایـی لە هەندەران بە ناوی کـورت کراوەی « پلف » ناسراوە .

هاتنەنێوی مەسیحیەکان : پەیدا بوونی مەسیحیەکانی دەستی چەپی لە نێـو جووڵانەوەی سـەربەخۆیی خوازانی ئەریتیریادا کـە لە ساڵی ١٩٧١ وە سەر هەڵدەدا دەکرێ بە شێوەی جۆربەجۆر ڕوون بکرێتەوە . یەکـەم سیاسەتی دەوڵەتی ناوەنـدی ئەدیس ئەبابا کە دەیویست فەرهەنگ و ناسیو ناڵیزمێکی ڕاستەقینە ووریایی کۆمەڵایـ خەڵک کە بناخەشی لەسـەر مەزهەب دامـەزرابوو . دووهەم کردەوەی زاڵمانـە و درندانەی ڕیژیمی چەپـەڵی پێشوو کە موسڵمان و مەسیحی بیزار کردبوو .

سێیەم دروشمی تازە لـە لایەن لاوانی ئەریتیریاوە بەرز کرابۆوە کە تەواوی ڕێبازەکانی تـری خستبوە ژێر تەئسیری خۆیەوە . ئەو سێ دروشمە بریتی بوون لە : (١) خەبـات لـە دژی سەهیۆنیـزم . (ڕاوێژکەرە عەسکەریەکـانی ئیسرائیلی لە نێو لەشـکری ئەثیوپیدا) . (٢) خەبات لـە دژی ئیمپریالیزمی ئەمریکا کە پیگەی جاسووسی « گاگنۆ »ی لە ئەریتیریا بە دەستەوەیەو پشتیوانی لە ڕژیم دەکـا . (٣) خەبات لە دژی دەرەبـە گایەتی گەندەڵ و چەپەڵ .

لاوانی دەستی چەپی (پلف) زۆر دەگەڵ ڕابەرانی (الف) یەک نەبوون و جاروبـار ڕەخنەی توندیشیان دەگرت . (پلف) خۆی بە لایەنگـری یەکیتی ئەفریقایی دەزانـی . دەیەوی لـە ڕیژیمـە پێشکەوتنخوازەکانی ئەفریقای ڕەش وە نیزیک کەوێ . لە نێوان مانگەکـانی

فەوریەو ئاوریـلی ١٩٧٢ دا هێزەکانی (الف) کە لە وانی تر زیاترن ، موخالیفەکانیـان پەلامار دەدەن و شەڕێـکی خوێناویان لە نێودا دەقەومـێ کە نیزیکەی (٤٠٠) کەس لـە یەکتر دەکوژن . لە ژوئیـەی ١٩٧٢ وەسەردەمێکی پاشەکشەو نشێو بۆ جووڵانـەوەی ڕزگاریخوازی ئەریتیـریا دەست پێ دەکا . هێلاسیلاسی پاشای لێ کەوتووی حەبەشـە بە شەیتانی و ژیری خۆی لـە سـوودان وە نیزیك دەخا . هێلاسیلاسی کە ئەو دەم لـە خوارووی سوودان یارمەتی بە پارتیزانەکانی (ئانیاس نیاس) دەکرد ، ، یارمەتیەکەیان لـێ دەبڕێ . دەوڵەتی سوودانیش لەتۆڵەی ئەوکارەی هێلاسیلاسی سـنووری خـۆی لە ڕزگاریخوازانی ئەریتیـریا دەبەستی و پێگەی مەشـق و فیر کردنیان لە ناوچـەی (کاسالا) کۆدە کاتـەوە . بەڵام ئەو سنوور داخستنەو کردەوەی نارەوای حکومەتـی سوودان نابێتە هۆی فەوتانـی شورش ئەریتیریا زۆر لەخەڵکی شۆڕشگێر لە گەڵ بـەرەی ڕزگاریخوازی دەکەون لـە کۆتایی ساڵی ١٩٧٢ دا ژمارەی پارتیزانەکانی ژێر ڕابەرایەتی بەرەی ڕزگاریخوازی (الـف) دەگەنە دوو هەزار کـەس و نیزیکەی هەزارو دووسـەد پارتیزانی شۆڕشگیریش لە ژێر ڕابەرایـەتی (پلف)دا خـەبات دەکەن .

لە تەواوی ساڵی ١٩٧٣ دا لە کاتیکدا کە ڕابـەرانی ئەثیـوپی جووڵانـەوەی ڕزگاریخوازی ئەریتیریا بـە

بڕوانـە ل ٩

کیسنجەر

چەند سالیکە کیسنجـەر خەریکی قونوقونە لەم نـاوە کە گوایە چارەسەری مەسەلەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ئەکات ، ئەمە بوەتە هۆی ئـەوەی کیسنجەر ، لەم ناوچەیەدا بە تایبەتی و لە جیهاندا بەگشتی، ببێتە کەوا سپی پیش لەشکرو ناوی هەمیشە لە ناواندا بێت . جا بە باشـمان زانـی خوێندەواری کـوردیش لـە میژووی ژیان و دەم سـپیەتی ئـەم پیاوە شتیك بزانـێ .

ناوی تەواوی (هینـری ئەلفرید)ە و لە (٢٧)ی مایسی ساڵی ١٩٢٣ لە شاری (فورت) لە ئەلەمانیای ڕوژئاوا لە دایك بوە . بە سیاسی ، زانـا ، ڕاویـژ کاریـکی زەبەردەستی چوار سـەرۆك کوماری ئەمەریکا لە کاروباری ئاسایشی وڵات دا ناسـراوە . لەگەڵ خیزانەکەیدا . لـە ساڵی ١٩٣٨ لە ئەلەمانیـاوە ڕای کرد بۆ ئەمەریکا لـەو کاتەدا کە جۆلەکەکـان لـە ئەلەمانیا تەنگیان پـێ هەلچنرابو . لە دوای ئەوەی لە نیویورك لە خوێندنـگای « موحاسەبە » دا خوێنـدنی تەواو کرد ، ڕاکیشرا بـۆ سەربازی وە لە سـاڵەکانی ١٩٤٥ ـ ١٩٤٦ دا لەو هیـزە ئەمەریکاییانەی حوکمـرانی سەربازی ئەلەمانیایان ئەکـرد خزمەتی سەربازی بەجێ هێنا ، لەمەدوا چوە زانسـتگای هارڤارد و پلەی « دوکتـوری فەلسەفەی وەرگرت . لە ساڵی ١٩٦٢ دا بو بە ماموسـتای هەمیشەی (پروفیسـور) لەم زانستگایەدا . وەلەهـەمان کاتیشدا کارگیری بەرنامـەی دیراساتی بەرگری بوو لـەم زانستگایەدا لەگـەڵ گەلێك دام و دەزگای ئەمەریکایی کاری کردوەو لەهەمو ئـەم دام و دەزگایا نەدا «ڕاویژکاری ئاسایش بوە .

لە ساڵی ١٩٥٧ دا کتێبـە بەناوبانگەکەی « چەکی ئەتوم و سیاسەتی دەرەوە »ی بـڵاو کردەوەو ئەم کتێبە وەکـو کارشوناسیکی هەرە دیار لـە سیاسەتی ستراتیجـی ئەمەریکادا بە جیهانی ناساند وەکو کارشوناسیکی دالاس)ی وەزیری هەرە پیشووی دەرەوەی ئەمەریکا ئەم لایەنگیـری سیاسەتی نەرمیی لەگـەڵ یەکیەتی سوفیەت دا کرد .

لەگەڵ ئەوەشـدا ، لە پیشدا هەمیشە ڕەخنەی لـە سیاسەتی ڕیچارد نکسـن ئەگرت ، بەڵام لە پاشدا کـە نکسن هەڵی بژارد بـۆ

بڕوانە ل ـ ٩

جیهانی ئەمڕۆ

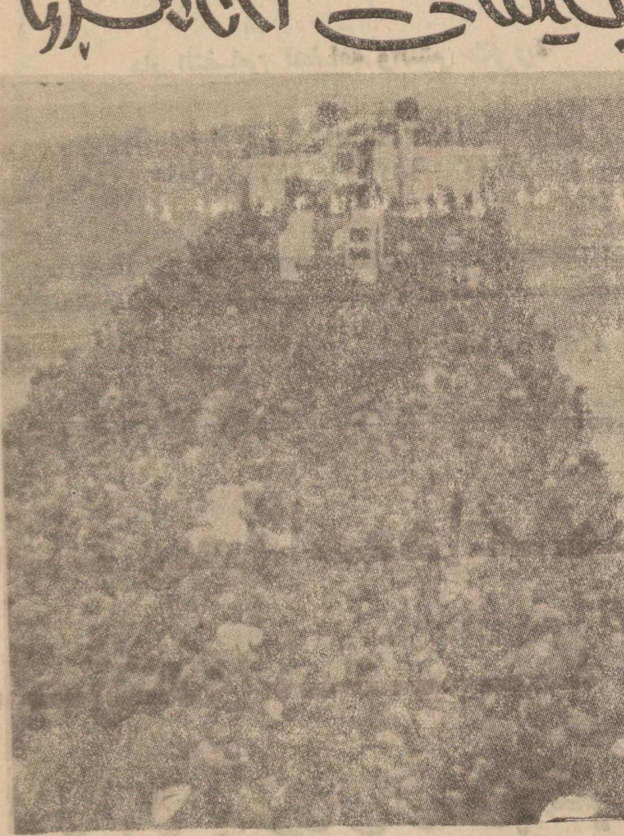

● کۆمپانی‌یەکی گەورەی کەرەسەو ئامرازی کارەبـاو تەلەفزیون لە بەریتانیـا لەکاروەستا بەهۆی بەربەرەکانێ کومپانی‌یەکانی ژاپون لەبازاری ئەوستراڵیادا .

● وەزیری بەرگـری ئەمەریکا جیمس شلیزنجر لافی ئەوە لێ ئەداگوایە ڕزگاربونی ڤێتنام وکەمبودیا تەنها تینێکی سایکولوجی هەیە ..وەئەوەندە بایەخی سەربازی نیە !! بەڵام شلیز بخر کە بەمەدڵی خـۆی وئاغاکانی خۆش‌دەکات ئەبـێ چی‌ی بلێ ؟!

● دەنگوباسی خوارووی ئەمەریکا وادە گەیەنێت کـە ئەگەرئەمەریکا بەواز هێنانِ لە نۆکەندی پەنەما ڕازی نەبێت ڕەنگە نۆکەندەکە ، بکەن بـە مۆڵکی گەل .

● شارەزایانی نوسـین لەگۆڤاری (تایم)ی ئەمەریکایی دا ڕوونیان کردەوە کـە بیر کردنەوەلە داگیرکـردنی بیرە نەوتەکـانی عەرەبستان هیچ بناغەیەکی ماقوڵی نیـە وەگومانی نیە کە دەبێتـە کۆستێکی گەورە لەبـەردەم جیهانی سەرمایە داری دا ..

● **ڤێتنام :ـ**

کۆنـە پایتەختـی ئیمپراتورەکان ، شـاری (هئوی) کە وتەدەسـت شۆڕشگێرەکان وائیسـتا خەریکن شاری (دانانـگ)و فرۆکە خانە بەناوبانـکەی ڕزگار دەکەن .

● **کەمبودیا :ـ**

دەنگو باسی ڕۆژانـە ، هەواڵـی سەرکەوتنـی شۆڕشگیرانی کەمبودیا یـەك لە دوای‌یەك دەهێنی ئێسـتا شۆڕشگێرەکان دەسـتیان بەسەرگشت ڕێگاوبانـە گرنگەکان دا گرتوە بەرووباری (میکۆنگ) یشەوە (ڤنـوم پن)ی پایتە خت ئابڵۆقـە دراوە ، وە (٩٧٪ی) ولاتیان ئازاد کردووە ئـەو پـردە ئاسمانی یـەی ئەمەریکاش کردبوی بۆ یارمەتی ناردن ، ڕۆخێنرا پاش ئەوەی کـە فرۆکەخانەکەی (ڤنوم پـن) کەوتۆتە ژێر ڕەحمەتی گوللـە توپ و ساروخی شۆڕشگێـرە کانەوە .. شارەزایان دەڵیـن کەوا تازە لە توانادانیـە جارێکی تر حوکمـی ئەمەریکا بگەڕێتەوە ئەم ناوە .

بڕوانـە ل ٩

★

دەست درێژی تازەی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بۆسەر عومان وخەلیج .

حکوومەتی ئیمپریالیسـتی ئەمریکا بۆ مانەوەی خـۆی وسەقام گیربوونی نۆکـەر ودەست و پێوەندەکانی ، وە بۆ پەرەپێدانی سیاسەتی دەست درێژی کەرانەو بەر فرەوانی نفووز ودەستەڵاتی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دەستی کردوە بە زیـاد کـردن و پەرەپێدانی پێگەکانی نیـزامی خۆی لە ئوقیانووسی هینـدو ئاوەکانی عومان و خەلیج داو دروست‌کردنی چەند پێگـەی نیزامی‌تر لە عومان و بەحرەین بەو جۆرە لە هەموو ئـەو شوێنانەی خەلیج‌دا کە لە باری ستراتیژی‌یەوە گرنگن پێگـەی نیزامی دروست دەکا . هـەر ئێستا لە دوورگەی « مصیرە » نیزیك ڕۆخەکانی عومـان خەریکی دروست کـردنی پێگەیەکی تازەیە .. لە لایەکی تر دەستە دەستە لە کار ناسە نیزامیەکانی ئەمریکایی سەر لە عومان دەدەن وشـێوەی شەڕ کردنی ئەرتەشی ئەمریکایی فێری سوپای بەکرێ گیراوی سوڵتان قابووس دەکەن .

کاتێک بەریتانیا خەلیجی بەجێ هێشت و مەیدان بـە چۆڵی مایەوە ئەمریکاو بەریتانیا لە سەر ئەوە ڕێک کەوتن کـە بەریتانیا وریای عومان بـێ

وئەمریکاش لیپرسـراوی پاراستنی سوودو قازانجـی هەردووک لای (ئیمپریالیزمی ئەمریکاو بەریتانیا) لـە خەلیجدا هاویشتە ئەستۆی خۆی . نەخشەی ئەمریکـا ئەوە بوو کە یەکێتی یەکـی نیزامی لە نێوان وڵاتەکانی دەورو بەری خەلیجدا پێـک بێنی و بێ ئەوەی دەنگی لـێ بێ جێگای پێگە نیزامیەکانی بەریتانیا بگرێتەوەو چەنـد پێگەی نیزامی تازەی تریـش سەر بەخۆ یا بە هاوکـاری هێزە کۆنە پەرستەکانی ناوچە دروست بکات . وەکـ دەردەکەوێ یەکێتی نیزامی لە نێوان وڵاتەکانی دەورو بەری خەلیج تا ئێستاش سەری نەگرتوە . بەڵام پێگەنیزامیە- کانی ئەمریکا لەو ناوچەیەدا زۆر بە توندی لە باری پـەرە ئەستێن دان و ڕۆژ لـە دوای ڕۆژ زیاد دەکەن ..

بەریتانیا کە « ئاگاداری » عومانی وە ئەستۆی خـۆی گرتبوو ، لە بەر گیروگرفتی دارایی و ئابووری کـە بـۆ حکوومەتی بەریتانیاهاتۆتە پیش ناتوانی ئەو « ئەرکەی » خـۆی بەجێ بێنێ و لەوە زیاتر کەڵو پەل و پێداویستی نیزامی بگەیێنێتە سوپای بەکرێ گیـــراوی قابووس .

بەکورتی تواناێ بەربەرەکانی لە گەڵ شۆڕشگێرانی عومـان نەماوەو بە ناچاری ئـەوەی قبووڵ کردوە کە دەبێ جێگای خۆی بداتـە ئیمپریالیزمی ئـەمریکا . مەیدان بـە جێ‌هێشتن و ماوە دانی ئەمریکا بۆ دروست کردنی پێگـەی « مصیرە »و هاتو چـۆو ڕایەڵکەی جاسووسانی « سیا »

(وەک « کولبی » سەرۆکی ئێستای ئـەو سازمانـە جاسوسیەو هیلمز سەروکـی پیشوی سیا وە هەروەها هاتنی کارناسانی نیزامی ئەمریـکا بوعومان ، هەموی ئەوانـە نیشاندەری ئەو ڕاستیەن .

ئیمپریالیزمی ئەمریکـا لەهـەل و مەرجـی ئێستادا لە هەموو وەختێـک زیاتر خەرێکی خۆ قایم کردن و ڕیشە داکوتانی خۆیـەتی .. هەر لە بەر ئەوەشە کـە لـە لایەک لە ئوستورالیـاو سەرانسەری ئوقیانوسـی هیندەوە بگرە تا بەحـرەین و ئەفریقای خوارو .. دەستی کردوە بە پێگە دروست کردن ومانۆری نیـزامی و پەرەپێدانی نفوزی خۆی لەو ناوچانـەداو لەلایەکی ترەوە دەیەوێ ڕەنگ و بۆیەکی « قانوونـی » لـەو کردەوەو جمو جۆڵی نیـزامی خۆی لەو ناوچانەدا هەڵسوێ و بە ناوی ئەوە کە گۆیا لە سەر « داوای » قابـــووس یا « یاریدەدانی خەڵکی عومان لە بەرامبەر کومۆنێستەکان » ، دەست درێژی ئاشـــکراو ڕاستەو خۆی بۆ سەر خەڵکی عومان دەست پێ کردوە .

ڕۆژنامـــەی « دێ وۆڵت » چاپی ئاڵمانی ڕۆژئـاوا (١٧ی کانونی دوەمی ١٩٧٥) لـە بێروت بڵاوی کردوە کـە « ئەمریکا بە ئاشکرا دەستی کردوە بە زیاد کردنی کارناسانی نیزامی لە ناوچەی خەلیج داو لە وانەیە بۆ دەست درێـژی یانی دەست درێژیەک کـە « فورد »و کیسینجەر لـە دژی وڵاتە خاوەن نەوتەکان خەونی خۆشی پێوەدەبینن ، کەڵکیـان لێوەربگرێ .. »

هەر ئەو ڕۆژنامەیە پاشان دەنووسی «ماوەیەک لەمەوپێش « کولبی » سـەرۆکی « سیا » و هیلمز سەریان لە عوماندا . چوونی ئەوان بوو بە هـۆی ئەوە کە بە ئاشکرا پەردە لـە ڕووی سەروسیمای کارناسـە نیزامیەکانی ئەمریکا لابدرێ و یارمەتی ڕاستەوخۆی نیـزامی ئەمریکا بگاتە دەستی قابووس و هەروەها ژمارەی کارناسـە نیزامیەکانی ئەمریـکاییش پەرەی پێ بدرێ .. »

مەبەستی ئیمپریالیـزمی ئەمریکا لەو جموجـۆڵە تۆقاندنی تەواوی گـەلانی ناوچە ، ترساندنی وڵاتـە عەرەبیەکانی خاوەن نـەوت ، هاوکاری لە گەڵ کۆنەپەرستی هەرێم ، سەرکوت کـردنی جووڵانەوەی ڕزگاریخـوازی و دژی ئیمپریالیستی و هەروەها بۆ پاراستنی سوودو قازانجی ئابووری ، سیاسی و نیـزامی ئیمپریالیزم لە چوار چێـوەی ئیستراتیژی جیهانی وڵاتـە ئیمپریالیستەکان دایە .

هەڕەشەو گوڕەشـەی فوردو کیسینجەر لە وڵاتـە خاوەن نەوتەکان نەک هـەر تەئسیری نەکردوونە سـەر ، بەڵکووبە پێچەوانە گەلانی‌هەرێم زیاتر لە هەموو وەختێک لـە بەرامبەر فروفێڵ ودەسـت درێـژی ئیمپریالیزم ، دەستی یەکێتی و هاوکاری بۆ یەکتر درێژ دەکەن و بۆ دەسـتەڵات بەسەر تەواوی بەرهەم و بەرو بووی نـەوتی خـۆیان و بەربەرەکانی دەگەڵ سیاسەتی دەست درێژی کەرانـەی ئیمپریالیزمی ئەمریکا لەناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوە ڕاسـتدا یەک دەگرن .

ڕزگـار

مەسەلەی تووتن‌و پەروەردە کردنی تووتن کۆڵەکەی ئابوری‌و گوزەرانی زوربەی ناوچەکانی کوردستانە ، توتنەوانەکان لە ساڵێکدا بەلای کەمەوە شەش مانگ خەریکی بەرهەم هێنانی توتنن لە ناوچە جۆربەجۆرەکانی کوردستانا :

بەرێوە بەرێتی‌یە ئامۆژگاری توتنەوانەکان ئەکات‌و هانیان ئەدات کە بە شێوەیەکی نوێ‌و لە جاران رێک‌و پێک تر و بە پوختی توتنەکەیان بێتە بەرهەم‌و هەروەها لە هەمان کاتا شارەزاکانیان بەسەر کێڵگەو ناوچە توتنیەکانا ئەگەڕێن‌و چارەسەری بەشی

به رادەی پێویست ناتوانین بەشی دەرەوە بنێرین .

لە بارەی پەرەپێدان‌و گۆڕینی جۆری بەرهەم هێنان‌و چەشنی هەڵبژاردەی توتنەوە وتی :

هەمو ساڵێك پارەمان تەرخان کردوە بۆ هێنانی تۆوی چاك‌و دروست کردنی شەتڵ گاو ساز کردنی کێڵگەی تاقی کردنەوە لە هەمو ناوچە جۆربەجۆرەکانی بەرهەم هێنانی توتن دا بۆئەوەی لە ئەنجامی تاقی کردنەوەو خۆ ماندوکردنەوە باشترین جۆری توتن کە بە پێی ئاوو هەوای وڵاتەکەمان پەروەردە ببێ بدۆزینەوەو

گفتوگۆیەك لە بارەی توتنەوە

بەڵام توتنەوانەکان لەگەڵ ئەو هەمو شارەزاییەی کە لە بارەی بەرهەم هێنانی توتنەوە هەیانەو ئەو هەمو تاقی کردنەوەیەی کە روژانە بە کاریان هێناوە هێشتا نەگەیشتونەتە ئەو ئەنجامەی کە چارەسەرێکی بنەڕەتی بۆ گەلێك گیروگرفتی **بدۆزنەوە کە ئەبنە هۆی کەمی بەرهەم‌و دواکەوتنی پێ گەیشتنی بەرهەمەکەو ناشیرین کردنی روخساری ..**

هەرچەند توتنەوانەکان ساڵ بە ساڵ لە ئەنجامی تاقی کردنەوەی رۆژانەیاندا زیاتر شارەزایی وەر ئەگرن‌و زۆر تر فێری جۆری نوێی پەروەردە کردن‌و بەرهەم هێنانی توتن ئەبن بەڵام لە گەلێك روەوە توانایان بە جۆری چارەسەر کردنی گیروگرفتەکان ناشکێ‌و پەی پێ نابەن .

ئینجا بۆ ئەوەی هەندێك شارەزایی تازە لە بارەی پەروەردە کردن‌و جۆری بەرهەم‌و مەسەلەی توتنەوە بگەیەنینە خوێنەرانی روژنامەکەمان .. سەرمان لە بارەگای بەرێوەبەرێتی گشتی پێشوی ئینحیساری توتن داو چاومان بە مامۆستا (ناجی عبود) بەرێوەبەری گشتی دەزگای ناوبراو کەوت‌و چەند پرسیارێکمان لێ کرد .. مامۆستا ناجی لە وەڵامی پرسیارەکانی هاوکاری دا وتی:

توتن لە ناوچەکانی کوردستانا لە سلیمانی‌و هەولێرو دهۆك‌و کەرکوك دێتە بەرهەم ، ئەو پیوانەیەی کە بۆ بەرهەم هێنانی توتن دانراوە لە ساڵی ١٩٧٥دا (٣٨٥٥٠) هەزار دونمە وە ئەمە هەر هەمان پێوانەیە کە لە ساڵی ٧٣-١٩٧٤دا دانراوە .

وە هەر ساڵێك نزیکەی ١٠-١٢ ملیون کیلۆ بەرهەمی توتنمان دێتە بەر . لیژنەی ساڵانە پێك دێنین کە لە سەری وەرزدا توتنەکە لە توتنەوانەکان وەرئەگرێ

ئەم لیژانەش دوو جۆرن :- جۆری یەکەمیان سەوا لەگەڵ توتنەوانەکان ئەبرێتەوەو توتنەکەیان لێ وەر ئەگرێ لیژنەی دووەمیش سەرنجی باری سەوا کە ئەداو لە جۆری توتنەکە ئەکۆڵێتەوە باری کیشی بەراورد ئەکا بۆ ئەوەی برا توتنەوانەکان توشی زیان نەبن .

بەرێوەبەرێتی یەکی تایبەتیمان لە سلیمانی بە ناوی (بەرێوەبەرێتی - ابحاث -) کردۆتەوە کە کۆمەڵێك لە شارەزایانی توتنی تیایە ، ئەم

زۆری گیروگرفت‌و (ئافەتەکانیان)و قەلاچۆی نەخۆشیەکانیان ئەکەن . لە بارەی چارەسەر کردن‌و لەناو بردنی (گیاکەڵە)وە بە توندی هەوڵی لەناو بردنی ئەدەن ..

وە لە وەڵامی پرسیارێکی ترمان دا وتی :

ئێمە بە پێی توانا‌و ئەو رێکەوتننامانەی کە لەگەڵ دەوڵەتانی هاوپەیمانی بازرگانیماندا مۆرمان کردوە توتن بۆ دەرەوەی وڵات ئەنێرین لەمانە بە تایبەتی یەکێتی سوڤییەت‌و چین‌و میسرو میرنشینەکانی خلیجی عەرەب‌و چەند وڵاتێکی تری هاوپەیمانی بازرگانیمان . ئەوەشی وت : کە ئێستا لەبەر کەمی بەرهەم‌و نەبونی توتن

سودی زیاتری لێ وەر بگرین . تۆوی توتنی روژهەڵاتیمان هێناوەو بە سەر توتنەوانەکانادا بەشمان کردوە ، کە ئەمە لە گەڵ ئاوو هەواو زەمینەی کشتوکاڵی کوردستاناندا

مامۆستا ناجی عەبود

باسی توتن دەکات

باشتر ئەگونجێ .. هەروەها بۆ توتنی فرجین کێڵگەی تایبەتیمان کردۆتەوە تا ئێستە توانیومانە بەرهەمی سەرەتایی باشمان لێ دەست بکەوێ . لەمەودواش هەوڵ ئەدەین ئەم جۆرە کێڵگانە زۆر بن .

ئایا ئێستە توتنی رەشوك لە توتنەوانەکان وەرئەگرن ؟

وتی :

لەمەوبەر توتنی رەشوکمان وەر ئەگرت بەڵام ئێستا ، ماوەیەکە ئەو جۆرە توتنە وەر ناگرین‌و ئەمەش بۆتە هۆی ئەوە کە باوی لەناوا نەمێنێ‌و توتنەوانەکان بۆ خواردنی خۆیان‌و کڕین‌و فرۆشتنی ناوخۆیی نەبێ ئەم جۆرە توتنە پەروەردە ناکەن .

لەکۆتایی گفتوگۆکەدا ئەوەی دوبارە کردەوە کە :

هەموو ساڵێك چەند لیژنەیەك لە شارەزایان بە ناوچە کشتوکاڵیەکانی توتنا ئەگەڕێن‌و ئاموژگاری توتنەوانەکان ئەکەن‌و لەبارەی پەروەردە کردنی توتنەوە بە شێوەیەکی نوێ ئاموژگاریان ئەکەن‌و تا ئێستەش زورکەس لە توتنەوانەکانمان پەیڕەوی ئاموژگاریەکانیان کردوەو سودیان لێ وەر گرتوە .

- نوێنەری هاوکاری -

ئەبێ خەمی ئەم منداڵە چی بێ..؟

لە بەردەم کتێبخانەکانی شارو لە چایخانەو لەسەر شوستەی شەقامەکان ، ئەم منداڵە بەدی ئەکەم ، وەك دیمەنێکی زۆرتاڵ یان تاڵترین وێنە .. سەرو سیمای ژاکاوی

ئەم منداڵە سەرنجم رائەکێشی‌و ئەمخاتە سەرشانۆی چەند لێکدانەوەیەکی بێسنوور ، تەنانەت زۆرشەو بەیادی ئەم واقیعە شڵەژاوەوە دەست لەمل خەوی پاش ماندوێتی رۆژ ئەکەم وئەگەڕێمەوە بۆ سەرەتای بیرکردنەوەی روژی داهاتوو .

منێکی خەم پەرست چۆن بتوانم ئەم نهێنی‌یە تاڵە بشارمەوە ؟ لەکاتێکدا کە ئارەزووش ئەکەم ئەم خەڵکە

لەم وردەمەسەلانە ئاوڕبدەنەوەو بزانین ئاخۆ هەرئەم منداڵە بەم نۆساڵەی تەمەنیەوە نۆخەرواری لە هەوارگەی خەم بەسەرشانەوەیە .. یان نا ..؟ بابزانین ئەم نەوەیەی ئێستابە زنجیری خەم بەستراوەتەوە ، یان بۆچی ئەم نەوەی ئەمڕۆ دووچارو شەتەك‌دراوی سەدەها واقیعی تاڵە !

بەدەم روژنامە فرۆشتنەوەهەربیری لە ئێستاو دواروژی خۆی ئەکردەوە کەیەك لەیەکتری تاڵ ترن .. دەستم کردبە دواندنی بێ پەرواخەمەکانی هۆنیەوە وتی :

تەمەنم نۆساڵە .. ئێش‌و ئازاری هەزاران ساڵ لەناو چەوانما بەدی ئەکرێ .. کەسێك نیە بەدڵسۆزیەوە لەزمانی خەمەکانم بگات .. ساتێك لەتەمەنم دەریایەك شاڵاوی فرمیسك رشتنە ، تەزووی خەم لە ناخی خوێنم دورناکەوێتەوە .. ئەمە چەندوشەیەقسەی من نین بەڵکو

رواڵەتی ژیان‌و ئازاری ناو دەرونمن .. حەزئەکەم بۆ خەڵك بدوێم ، بۆراستی قسە بکەم ، ئەگەر ویستتان بم ناسن بیرلەو منالە ساوانۆساڵەیە بکەنەوە کە پلاری دەستی رۆژگار ئاوارەی باوەشی خیزانی باوکی کردوەو لەو شوێنەی دور خستۆتەوە کەتیایا لەدایك بووە .. ئەگەرچی ناووم (دڵشاد)ەبەڵام دڵشادنیم ، دڵشادنیم چونکە لەگەڵ مردنی دایکمدا ئەم شادی‌یەشم چوە ژێرگڵ ئەگەر وەك جگەر گۆشەیەك بەدڵسۆزیەوە سەرنجی ژیانم بدرابایە ئێستاکە بەم جۆرە نەتان ئەبینیم بەڵام ئەو دڵسۆزی‌یەی کەلەناو بێشکەرای ئەژەندم ئێستا لەبەرپێی باوەژن دا ئەتوێتەوە ..

بۆچی ئەبێ مرۆڤێك مرۆڤێك ئاوارە بکات ؟ بۆچی خەم سرودی ژیانی هەزارانی وەك من بێ لەم جیهانە فراوانەدا ؟ کەوابو پێشینان راستیان وتوە : (چەپۆکی باوەژن قورسە) !!

شیرزاد عەبدولرەحمان

لە بازاری تلیاك فرۆشەکانا

لە ژور سەری کلاوو پشتین زەردو سپی‌و سەوزەکانا لە دوکانی دەستە پارچەکانا .. لە بن میچی تاقە داڕوخاوەکانا لەناو خۆڵ‌و تۆزو پرگی پەناکانا .. کەمێك تلیاك بە نووکی خامە وەك شەرە پشیلە بە لەتە پەڕەدا بڵاو کراوەتەوە لۆك کراوە لە پەڕۆیەکی چڵکن .. لە کاغەزێکی سێ سووچەدا پێچراوەتەوە .. هەموو گیانی ژان ئەکات .. بیری مێشکی گەندەڵیوی هەزاران ساڵ لەمەو پێشی تیا نووسراوەتەوە ئەوی بیخاتە ئاوو ئاوەکەی بخواتەوە ، مەست ئەبێ .. خومار ئەبێ ، خەو ئەیباتەوە ! وەنەوز ئەدات ، تاس ئەیباتەوە ئەفڕێ ، بەرز ئەبێتەوە ، بۆ شوێنێکی یەکجار بڵند ، نە مێشك نە زانست هەتا هەتایە نایدۆزێتەوە . بۆ ناو باخ‌و میرغوزارێك ، ئاوی شیرین ، دیمەنی جوان‌و نزارێك ، گوڵزاری رەنگاورەنگ میوەی خۆش ، شەرابی پاك . کچۆڵەی خرو خەپان ، بەژن رێك ! زوو لێم بکرە بیکە بە شانی راستا ، بە تاقە یەك دینار خۆت رزگار کە ، بەو شوێنە خۆشە خۆت شادکە ، وا بزانم گەشکە گرتویتی ، لەو خەوە خۆشە خەبەرت نەبۆتەوە .. نەخێر گاڵتەت بە قسەکانم دێ فەرموو رێگاکە ، خەڵکی تر ریزیان بە ستووە . ژنێك پەچەی هەڵدایەوە .. تێر کروزایەوە ، فرمێسکی ئەڕشت ئەلالایەوە ، ئەپاڕایەوە ، ئەویش بە خێری خۆی لە رای خوادا بە پێنج دینار یەکێکی بۆ داگرت نایە قولی مستی . بە واقی وڕماوەوە هەنگاوێك ترازام بەرەو دوکانی تەنیشتی .

- فەهمی قەرەداخی -

● کزەگیان :

ناوت نازانین چونکە ئەو جاریش بۆمان نوسیت ناوو نیشانی خۆت نەناردوە .. تینجا ئێمە وەکو وەڵاممان دایتەوە دیسان شتی بێ ناوو نیشان بڵاو ناکەینەوە .

● بۆ خاوەنی (شاعیری کلاسیکی کورد) :

جۆری نووسینەکەتان زۆر کلاسیکی یانەیە ، هەر ئەو زنجیرە رستەیەی تیا دوپات کراوەتەوە کە لە پیشەکی دیوانەکەدا لە دایك بوون ، رێبوارێکی نوێ بە زەمینەی باسەکەتانا گوزەر ناکات .. داوای لێ بوردن ئەکەین .

● بۆ خاوەنی (شاهی بۆێژان) :

باسەکەتان لایەنێکی باسی شاعیر ئەکات .. ریچکەی لێکۆڵینەوەکەتان بە هیچ قوناغێکی تازەدا تێنەپەڕیوە لەمەوبەر گەلێك لەو بابەتە نوسراوە هیوادارین شتی تازەمان بۆ بنێری .. سوپاس

● کاك ع.ب . سورین (وەکو خۆت نوسیوتە) :

براڵەگیان باسەکەتان شتی تازەی نەخوێندراوەی تیا نیە ، زوربەی رستەکانیشی دوبارەو سێبارە کراونەتەوە . بەڵام بە نوسینەکەتا دیارە ئەگەر زۆرتر خۆت ماندو بکەی بەرهەمی باشترت ئەبێ .

● بۆ خاوەنی (چۆن گوڵی سور ..) :

باشتر وابو باسەکەتان بۆ ئەو گۆڤارە بناردایە کە هونراوەکەی تیادا بڵاو کراوەتەوە ، جگە لەوەی نوسینەکەتان ریچکەی (ئەدەبی پیا هەڵدانی) گرتۆتە بەر !

● بۆ خاوەنی (شەوانی مونت کارلو) :

ناوەرۆك‌و شیوەی دارشتنی شیعرەکەتان تارادەیەك جوانە بەڵام درەنگ گەیشتە دەستمان بۆیە داوای لێ بوردن ئەکەین

● بۆ خاوەنی (نهێنی بەسەرهات) ..

پۆستەی خوێنەران !

نووسینە پڕ لە رەمزەکەتان لەوە ناچێ چارەسەری هیچ جۆرە گیروگرفتێکی کۆمەڵایەتی کوردەواری بکات‌و .. ئەگەر بی خەینە قالبی چیرۆك‌و رۆمانەوە بە هۆی هونەری رەمزەکەیەوە ناوەرۆکە بنچینەییەکەی ون ئەبێ ..

● کاك هاشم سەراج :

ئەمەندەمان لە (گورانیەکی‌خەزانی) هەڵبژارد :

دڵدارێکم
بۆیاخی خامەکەم خوێنە
شاڵۆر ئاوارەو بێ شوێنە
خونچەی نە پشکوتوی بەهار
هەڵوەریوە
پەپولە باڵی رزیوە ..
. . . .

● کاکە تەلعەت داود :

کاکی خۆم سەبرێك‌و دووفوو ، هەوڵ‌و کۆشش‌و تەقەللای بێ وچان چێژی‌خۆشی بە ئامانج گەیشتن وسەرکەوتن وپێگەیشتنی لەدوایە .

● بۆ خاوەنی (گوڵ‌وخونچە) :

حەزمان ئەکرد نووسینەکەت یان شیعرەکەت هەندێکی بۆ بڵاو کردنەوە بشیایە ..

● بۆ خاوەنی (ئەم‌شیعرە هێنی بێکەسە یان پیرەمێرد) :

جۆری دارشتنی باسەکەتان لاوازە .. ئەم جورە نووسین‌و باسانە پێویستی بەلێکۆلینەوەی‌قوول هەیە .

● بۆ خاوەنی (نامە بۆ یارەکەم) :

رێگای شیعر پڕە لە گیروگرفتی سۆزو کێش‌و سەرواو کەرەسەی هونەری شیعری . ئەگەر توشوی ئەو رێگایەت بە دەستەوە نیە وابزانین مشوری لایەنێکی تری ئەدەب بخۆیت باشترە .. سوپاس .

● بۆ خاوەنی (ژیانێکی‌تاریك) :

ئەم شیعرەی تریشستان کەموکورتی تیایە .. پارچە نووسینە مێژوییەکەشستان با جاری بمێنێ .

● بۆ خاوەنی (دەمەتەقێی‌شێرزادو نەوزاد) :

کاکی برا ... مەسەلەکەوانی‌یە وەك تۆ بۆی چووی تۆو نەمامی باش .. هەرئەڕوێ‌و خۆی ئەگرێ با رۆژگاریش سەخت بێ ، بەڵام‌ئەو بەرهەمەی توانای ژیانی نەبێ .. چیرۆك هەڵبەست .. بە رەمزکاری چاری ناکرێت‌و رۆژنامەش وەکو مەیانێکی پان‌وبەرین رێگا لە نووسینی باش ناگرێت .

● بۆ خاوەنی (حەزی‌بەهاری ئەمساڵم)

کاکی برای ئەوە بۆشیعرەکەی ئەمجارەتان وا لاواز بوو ؟!

● بۆ خاوەنی (قەلای‌ژێر گەردن) :

ئەدەبی کوردی (بە تایبەتی‌ئەمڕۆ) لایەنی شیعری زۆر تێرو تەسەلە دەبا لایەنەکانی‌تری فەرامۆش نەکەین .

● بۆ خاوەنی (ئافرەت ماڵی‌ویران) :

ناوەرۆکی شیعرەکەتان ئەوەندەی لێی تێ گەیشتین پێچەوانەی ئارەزوو ویستی رێبازی سەربەستی ئافرەتانە .

● کاك بەکر کەساس :

جۆری نووسینەکەتان پێویست بە دەسکاری کردن ئەکات ئەمەش هەندێك لە نمونەی شیعرەکانی شاعیر :

ئەی مانگ لەلای خۆت تاکی
بە جوانی
وادەماخ بەرزی و لەسەر
ئاسمانی
گەشتو کێل ئەکەی بەدڵی
بێ خەم
شەوق ئەدەیتە سەر روی
هەمو عالەم
. . . .

● بۆ خاوەنی (زەردە خەنەیان) :

داخمان ناچێ جگە لەوەی ناوی خۆت نەنوسیوە شیعرەکەشتان لەروی هونەری شیعریەوە دەستی لاوازی هەیە خەم‌و پێکەنین‌و ئاگری پێکەوە جۆش داوە .

● بۆ خاوەنی (پێشنیازێك لە جەژنا) :

بە داخەوە کاتێك نووسینەکەتمان پێ گەیشت یادەکە تێپەڕیبوو .

● کاك ئەمین هەمزە رەواندزی :

ئەم برایە نامەیەکی بۆ ناردوین گلەیی لەو قوتابیانە ئەکات کە لە رێگای چون‌و هاتنەوەیانا شەر ئەکەن .. ناوەروکی باسەکە زۆر جوانە بەڵام لەبەر دورو درێژی‌و جۆری دارشتنەکەی بڵاومان نەکردەوە .

● بۆ خاوەنی (نوسینێکی سەرەتایی) :

کاکی برای .. نوسینەکەتان پیویستی بە دەسکاری کردنێکی بنەڕەتی ئەکرد ناوەروکەکەشی کەمتر بابەتی خوێندنەوەی ئەمڕۆیە ..

بروانە ل -٧-

رواڵەتی لادێیەکی کوردەواری

- زمناکۆ -

هێشتا رۆژ چەتری زێڕینی بەسەر ئاواییەکەدا هەڵ نەدابوو ، تاك‌و تەرا خەڵکی ئاوایی هاتوچۆیان ئەکرد ، رێبوارەکان لەسەرەتای تەمەنی رێگا برینی رۆژێکی تازەدا بون ، کاروان یەك بە شوێن یەکا خەریکی ریچکە بەستن بوون ، جوتیارەکان بەرەو کێڵگە ئەبوونەوەو ئاواییان بەجێ ئەهێشت ، باڵندەکان بەدەم سروەی شەماڵی بەرەبەیانەوە گۆرانیان ئەوت‌و مەڵبەندی خۆیان ئەلاواندەوە ، مەرو ماڵات ئاواییان پڕ کردبو لە هەراو زەنا .. شۆخ‌و لاوی ئاوایی تازە دەستیان کردبووە مل سەرەتای زنجیرە چاوبرکێیەکی رۆژانە ، گەورەکچان گۆزە لەسەر شان هەندیکیان بەرەو کانی‌و هەندیکیان بەرەو ماڵ ئەبونەوە .. کە تیشکی رۆژ رژایە ناو کۆڵانەکان‌و دیمەنی رێگاوبانی گۆڕی زۆربەی دانیشتوانی ئاوایی ناودێ بەجێ دێڵن‌و رو ئەکەنە دەشت‌و چیاکان .. لەوەڕگاکان باوەش بۆ مەڕومالات ئەگرنەوە .. تا ئێوارە هەر کەسە بەئیش‌و کارێکەوە خەریك ئەبێ ، بەر لەوەی زەردەپەڕی ئێوارە دابێت جوتیارو رێبوارو کاروانچی‌و ئاژەڵ هەموو بەرەو ماڵ ئەبنەوە .

کاکەی شوان لەسیبەری شیوی پەنای ئاواییدا جۆشێك شمشاڵەکەی بۆ گەرم ئەکات . بریق‌و باقی مووروی مێخەکبەندی ملی گەورە کچان پاشماوەی تیشکی هەتاوی ئەو رۆژە ئەشکێنێتەوە .

ناودێ پڕ ئەبێتەوە لە جۆڵە ، سەربانەکان ئەبنەوە مەڵبەندی هەرزەکارە دڵ ئۆقرە نەگرتووەکان رۆژ بەتەواوی پێلوی چاوەکانی ئەنێتە سەریەك‌و سەرەتای شەوگاری دوای قۆناغی ماندووبونی رۆژ دەست پێ ئەکات کورو کاڵی ئاوایی لە چەند ماڵێك کۆڕ ئەبەستن‌و ئەیکەنە گۆرانی‌و گرە لاوژە هەندیکیان یاری گلاوێن‌و کاکڵە مشتێ ئەکەن .. دەنگی دەستاڕ لەچەند ماڵێکەوە دێتە دەر ، لە لایەکی ترەوە لە کۆڵانێکی بەرینی ئاواییدا لەبەر روناکی مانگە شەوەکەدا شوخو لاوە سەرگەرمە **کان لەبەر تیشکی ئاگری** دڵداریا دەس ئەگرن‌و هەڵ ئەپەڕن .. دەنگی پیچکەی پشتەسەرەو زریکەی گوارەو لەرەی مێخەکبەندی سەر سینگی نازداران‌و چەپڵەی تەماشا کەران‌و سۆزی گۆرانی‌و وەنەوزی بەساڵاچووە سەیر کەرەکان رواڵەتێکی نوێ لەئاواییدا دروست ئەکات .. ژیان هەرچەند ناخۆش‌و پڕ لە ماندوێتی بێ دەست ئەکاتە مل ئارامی‌و چارشێوی خەوی شەو بە خۆیا ئەدات‌و سبەینێ داهاتو سەر لەنوێ لە ژیانی رۆژێکی ترەوە دەست پێ ئەکاتەوە .

***

Institut kurde de Paris

پێشوازی کردنی ئەو هاوڵاتیە کوردانەی گەڕاونەتەوە ریزی نیشتمانی ی

هەفتەی رابوردوو ماموستایان (نەعیم حەدادو عەبدولفەتاح یاسین) ئەندامانی قیادەی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب گەیشتنە سلیمانیو بەرێز عەبدولجەلیل

ئەندامی قیادەی قطریو وەزیری تەعلیمی عالیو لێکۆلینەوەی زانیاریو پارێزگاری سلیمانی ولێپرسراوی رێك خراوی بەعسی عەرەبی لە پارێزگای ناوبراو پێشوازیان کردن .

ماموستا (عەبدولجەلیل) بە نوینەری رۆژنامەی (الجمهوریە)ی راگەیاند کەوا پێویستە ئەو شتانە جێبەجێ بکرێ بۆ ئەوانەی گەراونەتەوە

ریزی نیشتمانی تا بچنەوە سەر ئیشو کاری خۆیانو گیروگرفتی نیشتەجێیو گواستنەوەیان لە ناوچە دورەکانەوە بۆ پارێزگاو مەڵبەندی قەزاکان نەهێلرێ بۆ

ئەوەی ئەم کۆمەڵە زورەهاو نیشتمانیانە بچنەوە دۆخیژیانی جارانیان . تا دوێنی نیوەرۆ ٢٨-٣-١٩٧٥ ژمارەی ئەوانەی گەراونە تەوە گەیشتۆتە (٢١) هەزار کەسو وە زۆری تر بە چەکەکانیەوە بەرەو شار کشاون . ئەمە بێجگە لەو تۆپە گەورە هەمە چەشنانەی لەگەڵ خویان هیناویانە .

لە لایەکی ترەوە ریکخراوی پیشەییو گەلی بەشەقام وخانوە بەرزەکانی شاری سلیمانیدا ئەو دروشمانەیان داکوتاوە کە بریتین لە سوپاسی گەرم بۆ سەرۆكو پێشەوا تێکۆشەر ئەحمەد حەسەن بەکرو سەرکردایەتی پارتی شۆڕشو بریاری بەخشینی گشتی لەگەڵ گەلی دروشمی تر کە پێخۆشحالی سەهیونیەکان ئەدوێن . دەربرینە بەرامبەر گەراوەکان بۆ ریزی نیشتمانی .

لە لایەکی ترەوە دوێنی بەیانی ٢٨-٣-١٩٧٥ پەنجا زانای ئاینی لە مزگەوتی گەورەی سلیمانی لەگەڵ کاك (رازی سامرائی) لێپرسراوی رێکخراوی پارتی بەعسی پارێزگای ناوبراو کۆبونەوە .. شیخ فاتح قەرەداخی امامی مزگەوتی گەورە بەو وتەیەك کە لە بایەخی بەخشینی گشتیەوە بو کۆبونەوەکەی کردەوەو دەربارەی ئەو پێویستیە چاکانەوە کە جێبەجێ کراوە بۆ ئەوانەی گەراونەتەوە .. وتی ئەرادەی ئەوەی نیشتمانیەکانی کورد بەدەستو بردە بۆ سەر ئیشو کاری خۆیینو قوتابخانەکانیان هەستێکی بە نرخی مرۆڤایەتی سەرکردایەتی پارتی بەعسو شۆرشە بەسەرکردایەتی پێشەوا ئەحمەد حەسەن بەکر .

کاك قەرەداخی بۆ نوینەری رۆژنامەی (الجمهوریە)ی رون کردەوەکە (٥) لیژنە پێك هێنراوە ـ هەر یەك لەم لیژنانە لە پێنج کەس پێك هاتوەو دوێنی روویان کردوە ناوچەی (قەرەداخ و شارباژێرو پێنجوینو هەڵەبجە) لە مزگەوتەکاندا کۆبونەوە ئەکەنو بۆ دانیشتوانی ئەو ناوچانەی رون ئەکەنەوە کە ئەو یاسای بەخشینی گشتیە لە لایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشەوە بلاوکراوەتەوە تا چ رادەیەك کەڵکی هەیە .

وتی : زاناکانمان دەربارەی بایەخی یەکیەتی نیشتمانیو برایەتی نێوان کوردوو عەرەبو یەکیەتی نیشتمانی بەرامبەر دوژمنان و ئیمپریالیستو

لە دهۆکیش ماموستا (حەسەن عامری) ئەندامی سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب پێشوازیئەو کۆمەڵەپزیشکانەی کردوە کە لە لایەن وەزارەتی تەندروستیەوە نیررابونو رێی نیشاندان تا بەزوترین کات خزمەتی خۆیان لە ناوچەکەوە پێشکەش بکەن . لە لایەکی ترەوە بریار درا لە رۆژی هەینی بۆ هەموو لێپرسراوانی پارێزگا رۆژی ئیش کردن بێت .. لە بەر ئەوە سەروکانی دەزگاکانی پارێزگای ناوبراو رویان کردە ئەو قەزاو ناحیانەکە سەر لەنوێ ئاسایشو ئارامییان تێدا بەر پابووەوە . لەلایەکی ترەوە ماموستا (عامری) لە پارێزگای دهۆك ووتی : پێویستە قازانجی ئەو کوردە نیشتمانیانەی هاتونەوە بە چاکی بگیرێتە ئەستوو چونکە ئەم قۆناخە قۆناخی ئارامو بنیات نانەو ئەبێت رێگا بەتەواوی تەخت بکرێت بۆ گەرانەوەی ئەوانەی هاتونەوەبۆ سەر ئیشوکاریانو یارمەتیان بدرێت .

ماموستا (عامری) رۆژی ٢٨-٣-٩٧٥ لەگەل (بەرەی) نیشتمانی کۆبونەوەیەکی لە دهۆك کرد ووتی ئەم قۆناخەو گەرانەوەی ئەو کوردانە بۆ ریزی نیشتمان جێگەی بایەخەو، پێویستە لیژنەکانی (بەرە) ئەو پێویستیانەی کەوتۆتە ئەستۆیان بەو پەری تواناوە جێبەجێی بکەنو ئەبێت بەو پەری لێبوردنو یارمەتیەوە بەرەو پیری گەراوە نیشتمانیەکان بۆ ریزی نیشتمان بچن چونکە ئەو ئیمپریالیستەی لەو شۆڕشەی گەلی عیراقو حکومەتە نیشتمانیەکەی نۆقی راناوەستێو بگرە ئەگەرێ بۆ شێوەیەکی نوێتر تا بەرەیتەوە بۆ چەوساندنەوەو تێکدانی رێرەوی سەربەستیو بەختیاریمان یەکێك لەو شێوە تازانەش بلاوکردنەوەی پروپاگەندەی خراپە کە لە ناو هاونیشتمانیەکاندا ئەیکاو ئەبێ لیژنەکانی (بەرە) بچنە ناو خەلکەوە بۆ بەربەست کردنی هەموو جۆرە پیلانێکی دژی گەلو نیشتمان وە باشترین شتیش بۆ پتەوکردنی هەستو کاری نیشتمانی دارشتنی خۆشەویستی (بەرە) یە لەناو دلی نیشتمانیەکاندا . ماموستا عامری لە خانوی پارێزگای دهۆك لەگەڵ کاك محمد علی

أمین پارێزگاری دهۆکو نوینەری رێکخراوی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لە دهۆك چاوی بە پیاوانی ئاینی ئەو ناوچەیە کەوت دوای چاو پی کەوتن وتی : ئێوە بە نێراوی چاکەو خۆشەویستی ناو ئەبرێنو ئەم ئایەتەی خویندەوە (واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا) ئەبێت ئاین ئیشی خۆی بکات لە بلاو کردنەوەی ئارامو دلنیاییو خۆشەویستی لە ناو ئەوانەدا کە هاتونەتەوە پێویستە یاسای بەخشینی گشتی لە ڕێگای ئامۆژگاری ئێوەوە بەشێوەیەکی روناکتر پێیان رابگەیەنرێو تێیان بگەیەنن کە بروا بە پروپاگەندەی دژە شیوینەکان نەکەن .

جا بۆ ئەم پێویستیانە ئەبێت سەربدەن لە شارۆچکەو دێهاتەکانو نیشتمانیەکان چاکتر هان بدەن کە بە دلسۆزیەوە لە پێناوی وەدی هێنانی ئامانجەکانی شۆڕشدا تێبکۆشن هەروەها ماموستا (عامری) لە خۆپیشاندانی گەورەکەی دهۆکدا وتی ئەی نیشتمان پەروەران .. رۆلەکانی گەلی کوردمان ئەی ئەوەکانی حوکمی ئۆتۆنۆمی .. ئەی برایانەی گەراونەتەوە ریزی نیشتمانی .. سلاوتان لێبێت بە ناوی سەرکردایەتی سیاسی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبەوە سلاوی سەرۆکو پێشەوای تێکۆشەر ئەحمەد حەسەن بەکرتان پێش کەش ئەکەم .

ئەی براهاتووەکانم ، بۆتان هەیە دلخۆش بنو ئاهەنگ بگێرنو لەقولایی دلتانەوە هەستی نیشتمانیتان لە ئاست رۆینی شۆڕشو رێرەوی نیشتمانی پێشکەوتووە بێت .

ئەی برایان.. شۆڕشەکەتان شۆڕشی ١٧ی گەلاوێژ ئەو بەلێنانەی دابوی بەرۆلەکانی گەل هەموی وەدی هێناوەو بەندەکانی بەیاننامەی یانزەی ئازاری ١٩٧٠ی دەقاو دەق جێبەجێ کردو ویاسای ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانی تەواو کردو مافی نەتەوەیی بە گەل کوردمان داو پارەیەکی بۆ ئاوەدان کردنەوەی ناوچەی کوردستانو وەدی هێنانی پیشەسازیو کشتو کالیو بازرگانی خەرج کردوە .. بەلام ئەوانەی کە قایل بون بچنە باوەشی ئیمپریالیستو سەهیونیەوە ئەو نەخشانەیان ئەکێشا کە دەربەدەری گەلی

کوردو کاول کردنی ناوچەی سەرووی تیدا بو . پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب کە پێشرەوی میریو کەلە بو چارەسەر کردنی گیروگرفت بەبروایەکی مرۆڤانەو سوشیالیستیو دیموکراتیەوە، ئیش ئەکاتو سەرکردایەتی شۆرشیش لەسەرو هەموویانەوە تێکۆشەری مەزن پێشەوا احمد حسن بکر هەمو نەخشەیەکی بۆ پەرەپێدانو گەشە کردنەوە داناوە .. ئەی برایان ..جەنگانی شۆڕش بەرامبەر ئیمپریالیستو سەهیونیەتو کۆنەپەرستو هەمو رویەکی دوا کەوتن جەنگانێکی دورودرێژە . نیشتمانەکەمان .. نیشتمانی میللی کردنو بەرەی نیشتمانیو نەتەوەیی پێشکەوتوو حوکمی ئۆتۆنۆمیو هەمو ئەودەست کەوتە مێژوییە گەورانە هەر ئەمێنێتەوەو ئیش ئەکات بۆ قازانجی جەماوەرو پاراستنی یەکیەتی زەوی ئەم نیشتمانەو وەدی هێنانی دەستکەو ئەکن یەك لە دوای یەك بۆ بەختیاریوخۆشی میللەت . بە دلنیاییەوە ئەلێم کە دلنیابن لە ئەنجامی خۆتانو ئەوەکانتانو لەمەودوا پێویستە لولەی چەکمان بکەینەدوژمنانی گەلو لە دەوری حوکمی نیشتمانی بە بروایەکی تازەو نیشتمانیەوە کۆ ببینەوەو دەست بخەینە ناو دەستیەکو خۆشەویستیو برایەتی تێکۆشانی گەلی کوردو عەرەب بێت بۆ وەدی هێنانی ئاشتی هەمولا .

ئەی براکان .. لە خۆتان بپرسن کە بۆچی چەکتان دژی میری هەلگرت ؟ ئەگەر هەر یەکەتان هۆش بێنێتەوە بەر خۆیو تەماشای ئەو دەستکەوتوخزمەتانە بکات کە شۆڕش لە یەکەم رۆژەوە تا ئەمرۆ کردویەتی .. تێ ئەگات کە

ناوچەی رووروو جێی بایەخی ئابەنیو چاودێریەکی گەورەیە لەلایەن سەرکردایەتی پارتی وشۆڕشو سەرۆك وپێشەوای تێکۆشەر احمد حسن بکرەوەو ئارامو روکردنە ئیش باشترین هۆیە بۆ گۆرین وپێشخستنی ئەم ناوچەیە بە زوترین کات بۆ ئاوەدان کردنەوە . رۆلەکانی گەلی کورد لەرێگای نیشتمانیەوە ئەبێت دەست بخەنە دەست میریەوە وئاگاداربن بەرامبەر هەر خراپەیەك کە ئەکرێو زیان بەگەلو نیشتمان ئەگەیەنیو یاسای بەخشینیش کە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەری کردوە بریتیە لە چارەسەرکردنی ئەو گیروگرفتانەی دینە ریگای چاکیو پتەو کردنی بروای برایەتی نیوان شۆڕشو گەلو پێویستە لە سەر هەمو ئەوانەی چەکیان لە رووی میری هەلگر تبوو ئەم هەلە لە دەست نەدەن ئیتر سەرکەوتن بۆ شۆڕشی ١٧ی گەلاوێژو جەماوەرەکەی .

لەبیرەوەری «٧» نیسانا داچەند پرۆژەیەك لەسەرانسەری ولات دائەکرێتەوە ..

لە رۆژی ٧ی نیساندا ، (بیرەوەری ٢٨ ساڵەی دامەزراندنی پارتی بەعسی سوشیالستی عەرەب ،)وەزارەتی شارەوانی چەندپرۆژەیەك دەکاتەوەو بەردی بناغەی چەند پرۆژەیەکی تری ئاوەدان کردنەوەو رێگاوبان دادەنێت ، ئەم پرۆژانە نزیکەی ١٦ ملیونو ٤٠٠ هەزار دیناریان تێدەچێت .

لە پارێزگای هەولێر ، رێگای (عەین کاوە)و (قوشتەپە)و (صلاح الدین) و گازینویەکی شارەوانی دەکرێنەوەو بەردی بناغەی (مدینە الالعاب) لەشاری هەولێر دادەنرێت ، هەروەها دەست دەکرێت بە قیرتاوکردنو چاکردنی رێگای (مەخمور)و (هەولیر) و چاکردنی شەقامەکانی شاری (کۆیە) .

وە لەپارێزگای (دهۆك)دا بەردی بناغەی چەند پرۆژەیەك دادەنرێتو بەردی کاربەدەستانی (زاخۆ) فراوان دەکرێتو شەقامەکانی شاری (دهۆك) نوێ دەکرێنەوە ، لەگەل ئاوەدان کردنەوەی ناحیەی (سەمێل) .

لەپارێزگای (سلەیمانی)یش دا ، وزارەتی شارەوانی گازینۆیەكو بازاڕێکی نوێو میوانخانەیەکی گەورەو کارگەیەکی قالبی کونکرێتی دەکاتەوە وەبەردی بناغەی باخچەی گشتی (عەربەت) دا دەنێتو دەست دەکرێت بەچاککردنی شەقامەکانی (رانیە) و (بەکرەجۆ)و (دەربەندیخان) .

لە (کەرکوك)یشدا ، بازاڕێکی نوێ دەکرێتەوەو بازاڕێکی تازە بۆ سەوزە فرۆشی لە (توزخورماتو) لەگەڵ گەرماوێکی نوێ لە (داقوق)و چاکردنی شەقامەکانی (توزو) و (چەمچەماڵ) .

هەروەها لە (بەسرە) بەم بۆنەیەوە دوو گەراج لەناوچەی (شط العرب) و (فاو) دەکرێنەوەو بەردی بناغەی چەند شەقامێك . لەپارێزگای (میسان)دا بازارێکی نوێ دەکرێتەوەو بەردی بناغەی راکێشانی بۆری نوێی ئاو لەشاری (عەمارە)دا دەنرێت .

ئ.د.ع

یادێك لە چەند دێرێکدا

نەریمان

بێکەسی شاعیر نەبوونی بەسەر زەبوونیدا پەسندکردوە

زیندانو تێ هەلدانی لەکورسیو روتبەی سەرشانی لاخۆشتر بووە ، بەگیانێکی شۆرشگێرانە لە ساڵی ١٩٤٥ هەلمەتی بردە سەر ئیمپریالیزمو بەکرێگیراوانو بەدەنگێکی بەرز پارچە شیعری (بیستو حەوت ساڵە)ی خوێندەوە ، ناوی بێکەسو ئەوپارچە شیعرەی لەئاسمانی ئەدەبیاتی کوردیدا هەر ئەدرەوشێنەوە .

ئەمەبوو بیستو حەوت ساڵەی بێکەس لە سلیمانی . لەملاشەوە ، بیستو حەوت ساڵەمەوپێش لەچمکێکی خوارووی ولاتدا لە خانەقین برسێتیو نەبوونی باڵی رەشی بەسەر سیرواندا کێشابوو ، چینە چەوساوەکان لەبرسانا پشتینیان جەراندبوە سەرسکیانو,نرخی گەنم بەشەش دیناریش دەست نەئەکەوت ، دەولەمەندەکانیش ئاگایان لەبرسی نەبوو بەرباخەلیان پر دینارو عەمارە گەنمەکانیشیان مالەومال بوو لە گەنمو برنج ، لە ئێستگی قەتار فەردە گەنم کەلەکە کرابوو بۆ ئەوەی بەبەرچاوی ئەم خەلقە برسیەدا بەرەو دەرەوە رەوانە بکرێ ، نەخێر میللەت لەمەزیاتر خۆی پێ نەگیرا ، وەکو هەنگ جۆشێکیانداو لە ٥ی نیسانی ١٩٤٨ خۆپیشاندانێکی گەورەکرا داوای (نان)(برسیمە نان) تا ئەهات بەرزتر ئەبوەوە ، نیشتمان پەروەران ریزی پێشەوەیان گرتبوو ، جەماوەر شەپۆلی داوروویان کردە گەنمە (کەلەکە کراوەکە) لەوێ (٥٥٠) فەردەگەنمو (٥٥) فەردە برنجیان هێنایە خوارێو لەناوخۆیاندا وەك برا دابەشیان کرد ، بەلێ لە پاداشتی ئەمە دا چەند دلسوزێك رەوانەی بەندیخانە کران بەلام ئیتر نانیان دەستکەوتو بەبەرچاویاندا گەنمەکەیان ناڕواتە دەرەوە .

چلەی کۆچی دوایی ماموستا ئەحمەد یوسف

هەرچەندە ئەم هەواڵە ناخۆشە درەنگ پێمان گەیشت .. بەلام پێویستیو دۆستایەتیو چاکە .. باوەر ناکەم ئەوی تۆزی وەفای تیا بێ لەبیری بچێتەوەو دانی پیا دا نەنێت .. کۆچی دوایی ماموستا ئەحمەدیش ئەمرۆ بو بێت یان دە ساڵ لە مەوپێش .. وەیان ١٥ رۆژێك بەسەر چلەی داتێپەریبی مانای لەبیر چوونەوەوپشت گوێ خستنی ئەوچاکانە نیە کە ماموستا ماوەی (٣٣)ساڵ تەمەن کردونی ..

جا ماموستای کۆچ کردووم، ئەورۆژانەم هەرگیز لە بیر ناچێتە وەکە لەسیتەك بەیەکەوەئەمان بردە سەرووز دوو بەدوو دا ئەنیشتین لە هەموبارەیەکەوە ئەدواین . ماموستا ساڵی ١٩١٢ لەخێزانێکی مەسیحی لە دهۆك لە دایك بوەو لە ١-١٠-٩٣٧ دا بە ماموستای قوتابخانەی سەرەتایی دامەزراوە .. لە ئەنجام دا بە ماموستایی ئەگوێز رێتەوە بۆ قوتابخانەی بەرزنجەو هەرلەوێ ئەبێت بەموسولمانو ژنێکی بەرزنجەیش ئەهێنی دوای ماوەیەك بووبەبەرێوەبەری هەمان قوتابخانەی بەرزنجەو لە ٩-٤-١٩٦١ دا گیراو رەوانەی بەغدا کرا .

وەك شیخ لەتیفی حەفیدخوالیێ خۆش بێت ئەی فەرمو ماموستا ئەحمەد یوسف بەگوێرەی توانا لەپاڵ خزمەتی ماموستایش دا یارمەتی(کۆمەلەی برایەتی) داوەو ئیشی کردوە . بەم رەنگەماموستای کۆچ کردوو رۆژ

بەرۆژ رێگای باشتروروون تری بۆ خزمەتی رەش وروت ئەدۆزیەوەو ئەیگرتو لەسەری ئەرۆ .. بەلام لە ١٩٦٥ دا خانە نشین کراو هاتە سلیمانیو بوو بەوەکیلی بەرێوەبردنی مولکەکانی شیخ لەتیفی خوالی خۆش بوو تا لە ١١-٢-١٩٧٥ دا بۆدواجار دلە گەورەکەی لە لیدان وەستاو بۆ ئێجگاری بە جێهێشتین .

هیوام وایە کە جێگای ئەم ماموستایە کوێرنەبێتەوەو رۆشن بێت .

ـ شیخ مجید ـ

Institut kurde de paris

گۆشەی ئافرەتان

سێ کچی بەناوبانگ

محمد توفیق ووردی
کردوویە بە کوردی

(شارلوت) ، (ئەملی) وە (ئان)

ئەو سێ خوشکە لەبەناوبانگترین ئافرەتانی سەر رووی زەمین دەژمێردرێن . لەخاکی بەریتانیا لەدایك بوون . بەنووسینو هەڵبەستە ئاودارەکانیان ملیونەها کەسی ئەدەبدۆستیان لەسەرتا سەری گێتی بۆ لای خۆیان راکێشاوە .

ئەو سێ خوشکە ماوەیەکی زۆر لە دەوروبەری گردۆلکەکانی دوور لە شار لەگەڵ باوکیان کە قەشە بوو دەژیان . باوکیشیان کە قەشە (برونتە) بوو هەتابڵێی توورەو تەنەاوو رەوشت ئاگرین بوو کە قسەی لەگەڵ نەدەکرا .

وەکچەکانی لەناوچوار دیوار بەند کردبوو !! ئەو دەردو کەساسیو بەدبەختیو ژیانە ناخۆشەی کە ئەوسێ خوشکە دەیانبردە سەر وای لێ کردن پەنابەنە بەرکتێبو خوێندنەوەو نووسینو ئەدەب تاخەمو پەژارەی خۆیان بۆ مرۆڤایەتی دەربخەنو دواکەوتنی کۆمەڵیان بۆ گەل روون بکەنەوە ...

(شارلوت) و (ئان) دەردو خەمەکانی نهێنی خۆیان لە ناو هەڵبەستە ئاگرینەکانیان دەرخست بەڵام (ئەمیلی) دەستیدایە رۆمان نووسین .

لە ساڵی ١٨٤٦ دا کە (شارلوت) تەمەنی گەیشتە بیستو هەشت ساڵە وە (ئان) بیستو چوار ساڵ بوو لەشارە بچکۆلەکەی (هارو رس) لەناو کلیسەیەکدا دەژیان . لەو کاتەدا بوو هەرسێ خوشك کۆمەڵی هەڵبەستیان بەناوی نهێنی (خوشکەکانی بیل)ەوە چاپ کردو بلاویان کردەوە .

پاش ئەو بەرهەمەیان هەر کچە بۆخوی بەجیا بەرهەمەکەی خۆی بلاودەکردەوە .

ساڵێکی نەخایاند کتێبێك بەناوی (شارلۆت) لەژێر ناونیشانی (جین ئیر) بلاوبۆوە .

(جین ئیر) کەمو زۆر باسی ژیانی پڕ لە ئازارو ناکامی نووسەر بوو ، وە ئاوێنەی راستەقینەو بێ گەردی دەرخستنی پەژارەی ئەو کچە بێبەشەیە .

کە ئەو کتێبە بلاوبووەوە (شارلوت) بۆ خوشکی (ئەمیلی) ئەونامەی نووسی :

« **خوشکی خۆشەویستم بەپێچەوانەی بیروباوەڕی تۆ ، وە ئەڵێ لەنووسەرانی تر لە گێتیدا ، بەو بەرهەمەمە دەمەوێ دەری بخەم کە مەرج نیە قارەمانی چیرۆك کچێکی جوانو شەنگو شۆخو ئاشووبگەر بێو هەموو لایەك پەسەندی بکەن ـ دیسان دەمەوێ بێت بڵێم کە نووسەر دەتوانێ تەنیا بە بەرهەمێك لەجهان ناو دەربکاتو بەنەمری بمێنێتەوە !** »

ئەو قسانەشی گەیشتەجێ هەروەکوو (شارلوت) پێش بینی کردبوو رۆمانی (جین ئیر) لەناکاو شەپۆلێکی هەستو باوەری بەناو هەموو ئینگلتەرەدا بلاوکردەوەو سەرنجی هەموو خوێندەوارێکی ئەو سەردەمەی راکێشا ئەو سەردەمەش دەوری شاژنی بەناوبانگ بوو کە پێیان دەگوت : (فیکتوریا) . کەس نەماوە ئەو بەر پەسند نەکات .

لەناو هەموو کۆڕو کۆمەڵەی ئەدەبو رۆژنامەو شوێنە زانستەکاندا باس هەر باسی ئەو کتێبە بوو لەناکاو کتێبی (گردوکلەکانی توفان نەرەوە) لەنووسینی کچی ناکامو خوشکی (شارلوت) ، (ئەمیلی)کەوتە بازارەوە .

هەرپاش ئەوەش خوشکی سێیەمیان (ئان برونتە) کتێبێکی بەنرخی بەناوی (ئیگنس گری) بلاوکردەوە .

پاش ماوەیەك (ئەمیلی) لەژێر ناونیشانی (ئیجارە نووشینی ویلدفل هال)ـ بەرهەمێکی بلاوکردەوە ، کتێبەکەش لەو سەر دەمەدا زۆر کاریکردە سەر خەڵك چونکە چیرۆکی ژیانی خەمبارو ناکامی برا لاساروچەوتو مەی خۆرەکەی بەشێوە یەکی راکێشەرو جوان دەگێرایەوە .

هەڵبەستەکانی ئاودارو پڕ مانای (شارلوت) لەناو باخچەی ئەدەبی ئینگلیزیدا بەرزو شکۆفەدار ترین بەرهەمن چونکە وێنەیەکە لەباسی ژیانو هەستو بەدبەختی کچێکی ناکامو خەمبار کە تامردنیش بەهیوای خۆی نەگەیشتوە .

بڕوانە ل ـ ٩

ئافرەت و سەربەستی

خوێنەری بەڕێز

لە ژمارەی (٢٥٨)ی ڕۆژنامەکەماندا ئەم گۆشەیە بە بۆنەی ساڵی جیهانی ئافرەتانەوە دەربارەی سنووری سەربەستی ئافرەتو مافو ئەرکەکانیو بنچینەی کامەرانی خێزانو ئەو تەگەرانەی کە لە ڕێگەی پێشکەوتنی ئافرەتدا ئەوەستێ چەند پرسیارێکی لە خوێنەران کردبوو ، وە بۆ وەڵامی ئەم پرسیارانە چەند نووسینێکمان بۆ هات کە هەر یەکەیان بیرو باوەڕی خاوەنەکەیمان پیشان ئەدات ، بەڵام ئەوەی سەرنجی ڕاکێشاین ئەوەیە کە وا دەرئەکەوێ هەندێ لە خاوەن وەڵامەکان باش بۆ مەبەستەکەی ئێمە دەچوون لە ئەنجامدا وەڵامەکانیشیان پڕ بە پێستی خۆی نییە ، وە ئێمەش لە بەر ئەوە تەنها ئەوانەی کە شیاوی بڵاوکردنەوەن و بە پێی مێژووی گەیشتنیان بڵاویان ئەکەینەوە وە ئەو نووسینانە ، تەنیا بیروڕای خاوەنەکانیان دەرئەبڕنو هاوکاری بە پێی سەربەستی نووسینو بڵاوکردنەوە وەکو (بیرێکی سەربەست) ئەیانخاتە بەردەست خوێنەرانی خۆشەویست .

شنە

زاهیر ئەحمەد سەوز

لە مێژەوە نیازم وایە کە نووسینێك لە سەر ئافرەتانو سەربەستی ئافرەتو سـانی بنووسم .

هەر چەندم ئەکردو هۆشو بیری خۆمم کۆ ئەکردەوە ، لە بیابانی فراوانی ئەم باسەدا پەرشو بڵاو ئەبووە ، وەك مرۆڤێکی تینو لە بیابانێکی گەورەدا ، دوای ئەکەوتمو نەی ئەگەیشتمێ .

هەر چەند خامەکەمم ئەخستە سەر کاغەز ، کاغەز ئەپواو زەرد هەڵ ئەگەڕاو وشەکانم ئەپلیشانەوە .

نەم ئەزانی ، ئەمە بۆ ؟!

لەبەر نەشارەزاییمە لەم جیهانەدا (جیهانی ئافرەت)

لاپەرە ٥

یا گرنگی باسەکەیەو ناتوانم مافی تیادا بکەم ، یا ئیزدواجیەتی خۆمو کۆمەڵە ؟

هەر چەندم ئەکردو راستە ڕێم بۆ دائەنا ، ئەکەوتمە بەر دەم دیوارێکی بەرزو بڵندو ڕێگای لێ ئەگرتمو بەخەتێکی گەورە لە سەری نووسراوە :ـ

(ئایا ئەم قسانە لە گەڵ خۆتو ژنەکەتو خوشکەکانتدا بەکار ئەهێنیو ڕێ ڕەوی ئەکەیت ؟ یا هەر وشەی رازاوەو پف دراوە .)

یا هەر ئەمانەوێت بنووسین وبڵێین :ـ

ـ کردار !

ـ نەء !

دوور نیە هەبێت لە گەڵ نووسینو گوتندا کرداریشی لە گەڵ بێت .

بەڵام من پرسیار ئەکەم وئەڵێم :ـ

ئایا هەمومان وەهاین بە تایبەتی ئەدیبانو ڕۆشن بیرانو خوێندەواران ؟

گرنگ نیە ، با هەر یەك لە ئێمە پرسیارێك بە دزیەوە لە خۆی بکاتو بڵێت تا چ ڕادەیەك قسەو دواکاری نووسینەکانم لەم ڕووەوە لە گەڵ کردارمدان .

سەربەستی ئافرەت بە تایبەتی ئافرەتی کورد ، بریتی نییە لە بەرەڵایی بە شێوەیەکی (مطلق) . پێویستە مانای سەربەستی بزانینو بزانین چی ئەگەیەنێ .

وەك من بۆی چووم سەربەستی بریتییە لە دەربرینی هەستو کرداری کۆمەڵایەتیو سیاسیو ئابوری وپارێزکاری ئەو هەستو کردارە لە سنورێکی ڕاستدا ، بە شێوەیەکی زانیاریانەی تازە بەبێ ئەوەی ئەو هەستو کردارە دژوار بوەستێتەوە لە گەڵ کۆمەڵو نەریتو ئایندا (کە ئەڵێم ئایین مەبەستم زروفی ئەمڕۆیە) .

جا لەم بۆچونەوە کەواتە پێویستە سەربەستی ئافرەت لە کردارو گوتنو دەربڕینی هەستدا بێتو بتوانێت بەشداری نیوەی دووەمی ئەم جیهانە بکات لە هەمو ڕویەکی ژیاندا ، بەبێ جیاوازی .

جا ئەگەر هاتو پیاوو ئافرەت هەردووکیان لە کۆمەڵدا چەوسێنراوە بوون ئەو کاتە پێویستە لە بۆچونێکی ترەوە بۆ باسەکە بچینو لێی بدوێین .

بەڵام لێرەدا ئەژدیهایەك لەبەردەم هەمواندا ڕاوەستاوە ئەبێتەوە ئەویش سێکیە (جنسە) کە بووە بە مێردەزمەو چۆکی لەسەر سنگی هەمو باوکو برایەك داداوە .

جا تا (جنس) ئەو بایەخەی بێ بدرێت ناتوانین لەو سنورە بچینە دەرەوە . ئەمەش ئەگەڕێتەوە بۆ منداڵیو پەروەردە کردنی منداڵ لەم سەردەمەو سەردەمی کۆندا .

بۆ ڕاستی هەر لە گەڵ چاومان بە ئافرەت کەوت ، پێش ئەوەی بیر لە کردەوەکانی .. پاڵەوانێتی ، ئازایەتی ، بیروباوەڕی ، قسەی ، ڕەفتاری مێشکی ، داهێنانی ، شێوەی ژیانی ، تواناى ، لە سەر بناغەی جنسو جوانی دەمو چاوو برۆو باڵا بیری لێ ئەکەینەوە .

بەڕای من پێویستە چاوێك بە پەروەردە کردنی منداڵدا بخشێنینەوە چ لە ماڵەوە ، چ لە قوناغەکانی خوێندندا لە باخچەی ساوایانەوە تا زانستگا .. تا لە یەك نەبنەگورگو مەڕو هەوڵی خواردنو ڕزگار کردنی یەکتر بدەن تا بەچاوی جنس تەماشای یەك نەکەنو ڕەفتار لەگەڵ یەك ئەکەن .

بەدا خەوە هەندێك لە ئافرەتان لای ئێمە بە پێچەوانەوە لە سەربەستی گەیشتون بە بەرەڵاییو بەرەڵایی جنسی لەزەتو شل کردنی جلەوی عاتیفە تێ گەیشتون . ئەرکی

سەرشانی ئافرەت زۆر گرنگە چونکە بە خۆرایی نەووتراوە (بە دەستێ لانکە رائەژەنێ بە دەستێ جیهان ئەژەنێ) .

پێویستی سەر شانی ئافرەت زۆرە وەك دایك ، وەك ژن ڕەفتاری بکەن، پێویست ناکات لێرەدا ریزی پیا بگرم ، چونکە پێویستە هەمو ئافرەتێك چۆن ناوی ریماجو سوتیانو سپرایو کۆلۆنیاو خەنەو وسمەو تەوقەسەر ئەزانێت ئەبێ ئەو پێویستانە بزانێت .

بە ڕای من بنچینەکانی بەختیاری بریتییە لە (قەناعەت) کردن .

دەردی هەرە گرانی ئێمەی مرۆڤ چاو لێ کەریو لاسایی یە .. کە ئەبێتە ئەژدیهاو ئەکەوێتە خێزانەوە . چونکە هەر خێزانێك زروفێکی تایبەتی خۆی هەیە . لە هەمو ڕووەکانی ژیاندا .

هۆی بەختیاری متمانە بە یەك کردنو دورکەوتنەوە لە گومان و درۆو خۆ هەڵکێشانو قسەی پرو پوچو روکەشی ژیانی درۆو خۆ هەڵ خەڵەتاندن .

گەورەترین کۆسپ وەك باسم کرد لە سەرەتاوە ئیزدواجی یەتە بەڵێ کە لە گەڵ ئەوەشدا لە چارخی بیستەمدا ئەژین هەڵگری میکرۆبی کۆنی خێڵەکی کۆنین .

بە شیرو پەنجەی پور مەنیجو باجی ئایشێو ئایشێ گوێ درێژو شەو لە بانو شەوەو دایکی ئاڵ گۆش کراوینو مەلاشومان هەڵدراوەتەوە .

هەرچەند بکەینو هەوڵ بدەین ناتوانین بە ئاسانی خۆمان لەو نەریتو بیرو باوەڕە کۆنانە ڕزگاربکەین .

چونکە ئێمەش مرۆڤینو هەستو نەستو ئازارو

بڕوانە ل ـ ٩

گرنگی فۆنیم

نووسینی : ئەنوەر تاهیر بەکر

زمان ناسەکان (بەتایبەتی ئەوانەی پێیان دەگوترێن ـ دیسکریپتیف لینگویستیك ـ کە بە دوای نرخو بایەخی گفتو گۆ دەگەڕێن) توانیویانە پاش ماندو بوونێکی بێ ووچان شتێکی تازەو بەکەڵك بدۆزنەوە لە زانستی زماندا :

ئەویش زاراوەی (فۆنیم)ە وە بە هۆی دۆزینەوەی ئەم شتە تازەیەوە بۆمانیان روون کردوتەوە کەوا هەر زمانێ بریتییە لە چەند دەنگێك کە ژمارەیان تا ڕادەیەك زۆر زۆر نییە (وەژمارەی ئەو دەنگانەی کە بە تەواوی لەیەك جیاوازن زۆر زۆر کەمترن) وە هەر یەك لەم دەنگە جیاوازانە ناو نرا بە فۆنیم . وە هەر (فۆنیم) ێکیش بەش بەحالی خوێ لەیەك یاخود لە چەند (ئەلۆفۆنێك)(١) پێك هاتوە . ئەوەی گرنگ بێت لە هەر زمانێکدا (فونیم)ە نەك ئەلۆفۆن(٢) . کەواتە زمان ـ بەگشتی ـ لە چەند فۆنیمێك پیك هاتوە کە ژمارەیان بە زۆری لە دەورو پشتی (٥٠) دانە دایە . وە بۆ نموونە لە زمانی ئینگلیزیدا نزیکەی (٤٥) فۆنیم(٣) هەیە لەمانە (٢٤) فۆنیمی کونسونانتە وە (٢١) فۆنیمی بزوێنە (ڤاول ساوند) .

ئەوەی شایانی باسە جیاوازی لە نێوان (ئەلۆفۆن)و (فۆنیم)دا زۆر پیویستە لە کۆری زانستیی زماندا بە تایبەتی لە ڕووی زانستیی بەراوردی زمان دا (کۆمپەرەتیف لینگویستیك) .

چونکە لەوانەیە ئەوەی فۆنیمە لە زمانێکدا ، ئەلۆفۆن بێت لە زمانێکی تردا ، وە هەر وەها ئەوەی ئەلۆفۆنە لە زمانێك ، فۆنیم بێت لەوەی تردا . بۆ نموونە :

١ ـ دەنگی ئیل لە زمانی ئینگیزیدا یەك (فۆنیم)ە بەڵام دوو ئەلۆفۆنی لەیەك جیاوازن لەم ووشانەی خوارەوەدا :

لە ووشەی (لیپ) دەنگی ئیل پێی دەڵێن (ئیل) (کلێر) چونکە دەنگێکی بزوێنی بە دوادا هاتوە . لە ووشەی (هێلپ) دەنگی ئیل پێی دەڵێن (ئیل) (دارك) چونکە دەنگێکی کونسونانتی بە دوادا هاتوە . لە ووشەی (وێل) دەنگی ئیل پێی دەڵێن (ئیل) (دارك) چونکە کۆتای بە ووشە هێناوە . وە ئەگەر هاتو دەنگێکی بزوێن بە دوای (ئیل) دارك دا هات ، ئەو کاتە دەنگی (ئێل) لە (دارك)ەوە ئەبێ بە (کلێر) . بۆ نموونە :

لە ووشەی (وێل) دەنگی (ئێل) (دارك)ە واتە لامی قەڵەوە لە ووشەی (وێل ئۆف) دەنگی (ئێل) (کلێر)ە واتە لامی لاوازە لە ووشەی (فیل) دەنگی (ئیل) (کلێر)ە واتە لامی لەلاوازە ئیستا بۆمان هەیە دەنگی (ئیل) (کلێرە)ە واتە لامی لەلاوازە ئیستا بۆمان هەیە بڵێین کە هەر دەنگی لەم دەنگانەی (ئیل) لە وشەکانی سەرەوەدا دەتوانێ جێگای ئەوانی تر بگرێتەوە بەبێ ئەوەی جیاوازی مانا لە ووشەکاندا دروست ببێت(٤) . بە پێچەوانەوە لە زمانی کوردی دەنگی (ئیل) دوو فۆنیمە :

« فۆنیمی (ل) وە فۆنیمی (ڵ) . و ئەگەر هاتو ئەم دوو فۆنیمە جێگایان گۆڕرا ، ئەوا دوو ووشەی جیاواز لە مانادا دروست دەکەن . بۆ نموونە :

پیتی لامی لاواز	پیتی لامی قەڵەو
گەل	گەڵ
کەل	کەڵ
پەلە	پەڵە
گول	گوڵ

٢ ـ دەنگی ـ ئار ـ لە ئینگلیزیدا یەك فۆنیمە . ئەگەر لە پێش دەنگێکی بزوێن بە کار هێنرا ئەوا دەنگی ـ ئاڕ ـ ئاشکرایە هەر وەکو لەم ووشانەدا :

رات فری ترای
براون ڕید

وە ئەگەر هاتو پیتی (ئاڕ) کەوتە(٥) پێش دەنگێکی کونسونانت هەر وەکو لەم ووشانەدا :

تۆرن دارك ئارت

یاخود وشەی پێی کۆتای هات هەر وەکو لەم ووشانەدا :

(تی ئی ئەی ئاڕ) (فار) (دیر)

ئەو کاتە لە گفتو گۆدا دەنگی ئاڕ بزر(٦) دەبێت .

بەڵام ئەگەر هاتو دەنگێکی (بزوێن)ی بە دوا داهات ئەوا دەنگی ـ ئاڕ ـ سەر هەڵدەداتەوە هەر وەکو لەم ووشەنادا :

تیرینگ فاڕ ئەوەی دیریر

کەچی لە زمانی کوردیدا دەنگی (ر) دوو فۆنیمە : فۆنیمی (ر) وە فۆنیمی (ڕ) . وە ئەگەر هاتو ئەم دوو فۆنیمە جێگایان گۆڕرا ئەوا دوو ووشەی جیاواز پەیدا دەکەن بۆ نموونە :

پیتی (ر)ی سووك	پیتی (ڕ)ی گران
کەرە	کەڕە
بەرە	بەڕە
کرا	کڕا
پەری	پەڕی

لە پاش ئەم کورتە باسە لە

بڕوانە ل ـ ٩

هونەرمەندێکی بەهرەدار

لە کاتێکدا کە دەمەوێ باسێکی کورت لە سەر هونەرمەندێکی وا بنووسم ، هەست بە سۆزێکی تەواوە دەکەم لە دەروونمدا .. وەك چۆن حەزم لە دەربڕینی چەند ووشەیەکی ساکارە دەربارەی ئەم هونەرمەندە ، لە هەمان کاتدا دەمەوێ ئەو راستییە نەشارمەوە کە ئەم بەهرەمەندانە زیاتر پێویستییان بە زیندوو بوونەوەو پێدا چوونەوەو ناساندنە .. بۆ ئەوەی سامانی هونەریمان نەکەوێتە داوی فەوتانو لە بیر چوونەوە .. یەکێك لەو هونەرمەندە پایە بەرزانە کاك (بلال بهاءالدین)ی بەهرەدارە،

کە دەستێکی یەکجار باڵای لە تابلۆکێشانو گۆرانیو موسیقادا هەبووە ، بۆیە دەمەوێ بە کورتی ئەم هونەرمەندەتان پێ بناسێنم .. کات .. پایزی (١٩٢١) بوو ، چاوی بۆ دنیای هونەرو گۆرانی هەڵێنا .. خوێندنی لە قوتابخانەکانی کۆیە تەواو کرد ..

(١٩٤٥) بوو بە مامۆستا لە بەغدا .. وەهەروەها لە قوتابخانەی (اولی) لە کۆیە دەرسی وتۆتەوە ..

(بلال)ی هونەرمەند زۆر ئاوازی بۆ هونەرمەندەکان داناوە بەڵام گرنگ ترین ئاوازە بە سۆزەکانی کە دڵی مرۆڤی پێ ئەکرێتەوە ئەمانەن .

١ ـ هێزی گەل .
٢ ـ تۆپ ڕێتی کورە کورد کە لە شیعری کاك کەریم شارەزایەو لە گەل کاك جەمال نەریم تۆماری کردووە .
٣ ـ ئیمرۆ رۆژی جەژنە ، بە بۆنەی جەژنی داری درەخت تۆتراوە ..
٤ ـ ئیستعمار ئیستعمار ،

کە هێشتا تۆمار نەکراوە .

وە لە هەمان کاتدا ئەم هونەرمەندە لە مەیدانی شیعریشدا شۆڕە سوار بووە ، چەند هەڵبەستێکی بۆ گۆرانیەکانی خۆی داناوە .

بێ گومان سەرەڕای ئەوانە ئەم هونەرمەندە تابلۆ کیشێکی بە تواناو بەهرەدار بووە ، لە تابلۆکانی‌دا دیمەنی بە سۆزی ژیانی تۆمار کردووە .. لە هەمان کات بیری خۆی بە هۆی تابلۆکانییەوە گەیاندوەتە جەماوەر ، بەشداری چەندەها پیشانگای ساڵانەی کردووە ، تابلۆکانی رەنگی جوانیان لە بەر کردووە گرینگ ترینییان ئەمانەن :

١ ـ شوانێکی بچکۆلە .
٢ ـ تابلۆی جامایکا .
٣ ـ (النظافه من الایمان) .
٤ ـ پەیکەری ڤینووس .
٥ ـ ئافرەتێکی کوردەواری .
٦ ـ الحیوان والحب .

لە ٢٣-٥-١٩٧٠ گوڵی ژیانی هەڵوەری . سەد سڵاو لە گیانی پاکی ئەو هونەرمەندەی وەك مۆم بۆ کۆمەڵەکەی سوتا .

ئازاد عبدالواحد

لەگەڵ چەند هونەرمەندێکی لاودا

لەم دوایەدا پیشانگایەکی گەورە لە قوتابخانەی ئەیوبییەی کچان کرایەوە ، گەلێك خوێندکاری دەست ڕەنگینی لێهاتوو لە کچانو کوڕان بە بەرهەمە هونەریە هەست بزوێنە نایابە بەنرخەکانیانەوە بەشداریان تیاکرد بوو ..

بە شێوەیەکی گشتی بەرهەمەکان نیشانەی خۆماندوو کردنو کۆڵ نەدانی خوێندکارە خوێن گەرمەکانی پێوە دیار بوو ..

بەرهەمەکان بە ووردەکاری هونەری رازێندرا بوونەوە وەکو ئاوێنەیەکی بێ گەرد ، دیمەنی کوردستانو ژیانی کوردەواریو سەرو سیمای مرۆڤی کوردی تیا ئەبیندرا . تابلۆکان بریتی بوون لە دەربڕینی چەند هەستێکی ناسك کە لە دەروونێکی پاکەوە هەڵ قوڵا بون بۆ هێنانەدی ئاسۆیەکی رووناك ، کچو کوڕ بە جووتە شان بە شانی یەکتر وەستا بوون بۆ نواندنی بەرهەمە هونەریەکان کە نەژادی میراتی نەتەوایەتیی نیشتمانی میللەتی کوردی تیادا کۆبڕبوو . خوشکە جوان ئیسماعیلو نەسرین ئەحمەد دوو خوێندکاری دەست ڕەنگینن لەو خوێندکارە چالاکانەی کە هەردەم لە خزمەت کردنی گەلو هونەرەکەیانەوە پشو نادەن .

خوشکە جوان ئیسماعیل لە بارەی هونەرەوە دەڵێ :ـ

ـ هونەر دەربڕینی هەستی هونەر مەندە بە جۆرێکی جوانو رازاوە بۆ خزمەتکردنی کۆمەڵو مرۆڤایەتی . وە هەروەها بە لایەوە هونەرمەندی تەواو ئەو هونەرمەندەیە کە بە راستیو دڵسۆزی هەستی مرۆڤایەتی خۆی دەردەبڕێ .

خوشکە نەسرین ئەحمەدیش لە بارەی هونەری ڕەسەنەوە دەڵێ :

ـ هونەری ڕەسەن ئەو هونەرەیە کە بۆ گەل بێتو

بڕوانە ل ـ ٩

کەمال سەعدی
ئامادەی کردووە

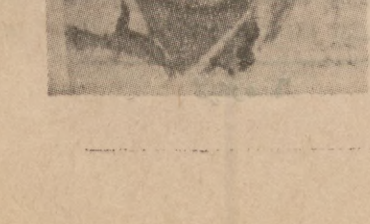

شۆلەخەف

هونەرمەندی بەهرەمەندی شاکار «بەبۆنەی حەفتا ساڵەی هاتنە جیهانیەوە»

نووسینی: یووری لۆکین
ڕەخنەگری ئەدەبیو نووسەری سیناریۆی فلیمی «بەیارەکانمان کێلا»و «چارەنووسی مرۆیەك»
محمدی مەلا کریم
کردوویە بە کوردی

***

له سەرەتای ساڵەکانی بیستەوە، ناوی چیرۆك نووسێکی لاو وردە وردە کەوتە سەر لاپەڕەی گۆڤارو ڕۆژنامە تایبەتی یەکانی لاوانی سۆڤیەت ئەم چیرۆکنووسە لاوە (میخائیل شۆلەخەف) بوو · ئەو چیرۆکانەی ئەم نووسەرە لەو ساڵانەدا بڵاوی کردنەوە، تێکڕا لە ساڵی ١٩٢٦دا کران بەکتێبێك بە ناوی (چەند چیرۆکێك لە دۆنەوە) بەجارێ بڵاو کرانەوە · شۆلەخەف لەوکاتەدا ٢١ ساڵان بوو ·

لەدایك بوونی بەهرەیەك: نووسەری ناوداری سۆڤیەتی ئەلکساندەر سیرافیمەڤیچ سەرەتای بۆ ئەم کتێبە نووسی · سیرافیمەڤیچ لە سەرەتاکەیدا نووسیبووی: « چیرۆکەکانی شۆلەخەف وەك گوڵێکی تەڕو پاراوو تێر · ڕەنگ دێنە پێش چاو لە بیابانێکا ڕوابێ · بە زمانێکی ساکارو جوان نووسراون · کە ئەیانخوێنیتەوە هەرچی ئەو نووسیویەتی **هەمووی دێتە پێش چاوت · زمانەکەی زمانێکی بەتوێکڵو ڕەنگاو ڕەنگە · ئەو زمانەیە** کازاکەکان (قۆزاقەکان) پێی ئەدوون · نووسەر بەشێوەیەکی وا ئەنووسێ مەعنای زۆر لە وشەکانیا خڕ ئەکاتەوە · ژیانو ڕاستیو گرژبوونەوە لە نووسینەکانی هەڵئەقوڵێ ·

« کە باسی ڕووداوە درامایی یەکان ئەکا بە هەستێکی گەلێ هێمنەوە باسیان ئەکا · بۆیە چیرۆکەکانیوا خوێندەوار ئەهەژێنن · ئاگاداری یەکی یەجگار زۆری لەو بابەتانە هەیە لێیان ئەدوێ · چاوێکی تیژو وردبینی هەیە · لەناو خاسیەتەکانی بابەتە لێ نووسراوەکانیا ئەوانەیان هەڵئەبژێرێ لە هەموویان دیاری ترن ·

« هەموو ئەمە نیشانەی ئەوەن کەوا شۆلەخەف خەریکە پێ ئەگاو نووسەرێکی مەزنی لێدەرئەچێ · بەڵام ئەبێ زۆر بخوێنێتەوەو هەر چیرۆکێ کە ئەنووسێ خۆی زۆر پێوە خەریك بکاو پەلەی نەبێ » ·

سیرافیمەڤیچی نووسەری سەر بەدەرەوەبوو، دووربینانە کتێبەکەی شۆلەخەفی هەڵسەنگاند · بەخێرهاتنی لە ڕووداوێك کرد بەدەگمەن ڕێ ئەکەوێ کەس بە ڕوودانی بزانێ · پێوقودووم خێری لە هاتنە دنیاوەی هونەرمەندێکی گەورە کرد · کاتێك کە هێشتا چرۆی ڕەسەنیو بەهرەی ئەم نووسەرە لاوە بەتەواوی نەپشکوتبوو، ئەو توانی خاسیەتەکانی بەدی بکاو مافی خۆی بداتێ ·

شۆلەخەف لەو چیرۆکانەیدا باسی ئەو شەپۆلە بەگوژمانەی ئەکرد کە لە ساڵانی جەنگی خۆماڵیو ئاواکردنەوەی لادێکانو گۆڕانی شۆڕشگێڕانەی ژیانی کازاکەکاندا، لەمبەرو ئەوبەری ڕووباری دۆنی بۆ جیهانی مەنگەوە لە چەقۆکاندا بوون ·· باسی ئەو کێشە توندو تیژەی ئەکردو ئالۆزی ئەو دیاردانەی دەرئەبڕی کەوا بە گەلێ جۆرو لە گەلێ سەرەوە کاریان ئەکردە سەر کردارو دەروونو تێگەیشتنی خەڵك ·

ئەم هونەرمەندە تازەیە لەکوێوە هاتە کۆڕی ئەدەبەوە: خوێندەوار وەڵامی ئەم پرسیارەی بۆ یەکەمجار لەو کورتە مێژووەی ژیانی نووسەرەوە زانی کە لە سەرەتای یەکێ لە چاپەکانی « چەند چیرۆکێك لە دۆنەوە دا نووسرابوو · پیاو کە ئەم کورتە مێژووەی ژیانی شۆلەخەف ئەخوێنێتەوە بۆی دەرئەکەوێ کەوا لە ساڵی ١٩٠٥دا لە گوندی (کرەژیلین) لەسەر ڕووباری دۆن هاتووەتە دنیاوەو باوکی جووتیارێکی خەڵکی ناوچەی (ڕیازان)و دایکیشی جووتیارێکی خەڵکی (ئۆکراینا) بووە ·

شۆلەخەف دایکی یەجگار زۆر خۆش ئەویست · بەڵگەیەکی ئەم خۆشەویستی یەی ئەوەیە لە سەردەمی لاویدا لە مێژووی ژیانی خۆیدا نووسیویە دایکی نەخوێندەوار بوو · کە باوکی ئەمی نارده قوتابخانەیەکی دوور بۆ خوێندن، دایکی خۆی فێری خوێندنەوەو نووسین کرد بۆئەوەی بتوانێ خۆی نامەی بۆ بنووسێو پەکی لەسەر کەس نەکەوێ ·

هەرچەند هێشتا منالێکی پانزە ساڵان بوو، هەر لە ساڵی ١٩٢٠ەوە بوو بە سەربازو کەوتە گەڕان بە ناوچەی دۆندا بۆ ڕاوەدوونانی چەتەو ڕێگرەکانی دژی شۆڕش کە تا ساڵی ١٩٢٢یش هەر بەردەوام ئەیانویست دەست بەسەر ناوچەکەدا بگرن · ڕێگرەکانیش هەروا ئەمو هاوڕێکانی یان ڕاوەدوو ئەنا · شۆلەخەف خۆی ئەڵێ هەر تاوێك لەوانەبوو شتێکمان لێ بقەومێو بەڵکو گەلێ جاریش بووە کەوتووینە تەنگو چەڵەمەی سەختەوە ·

شۆلەخەف لە دوایی کورتە مێژووەکەی ژیانی خۆیدا باسی ئەوەی کردووە کە چۆن دەستی دایە نوسینو کەی یەکەم کتێبی دەرچوو · لە دوا دێڕیشدا ئەڵێ لە ساڵی ١٩٢٦ەوە نووسینی ڕۆمانی (دۆنی مەنگ)ی دەست پێکرد · لە یەکەم نووسراوەکانی شۆلەخەفدا گەلێ سەری بەهرەمەندی ئەم نووسەرە بەئاشکرا دیارە · لەم نووسراوانەوە دەرئەکەوێ کەوا شۆلەخەف هەر لە سەرەتاوە حەزی لە داستان (ملحمة) نووسین بووە ·

ئەم ڕۆمان نووسە لاوە لە ڕێگای کتێبخانەو ئەرشیفی کپو بێدەنگەوە هەنگاوی بۆ جیهانی ئەدەب هەڵنەهێنایەوە · لە قەڵای بەرزی دوور لە مەیدانی جەنگەوە پێی تێ نەنا · لەناو ئەو گەردەلوولی مێژووەوە هات، تینی ئەو ئاگرەی هات کە پڕو پووشو خەوشو خاڵی ڕژێمی خوێنمژی ماشی یەوە · ئەم هونەرمەندە لاوە خۆی لە گەرداوی ئەو کارە مێژوویی یە مەزنەدا دی · بەرابەر بە خەڵکی کەوا خاوەن حەزو کولۆڵی سەرەوە هەستی بە خۆشەویستی ئەکردو بەتین ئەکرد · لە ئامانجو ئاواتەکانی ڕۆڵەکانی گەل ئەگەیشت ·· دڵی هەمیشە بۆ خۆشەویستیی ئادەمیزاد لێی ئەداو ناحەزی هەر شتێ بوو لەو ژیانی ئادەمی زاد لیخن بکا ·

مرۆڤ کە (چەند چیرۆکێك لە دۆنەوە) ئەخوێنێتەوە، زۆر بەئاسانی هەست بەو شتانە ئەکا کە ئەم چیرۆکانەو نووسراوەکانی تری قۆناغی پێگەیشتنی ئەم هونەرمەندە کۆئەکەنەوە ·

گەشەکردنی بەهرەی: لە کورتە چیرۆکەکانی شۆلەخەفدا گەلێ شتیوامان بەرچاو ئەکەوێ پاشان لە ڕۆمانەکانیشیدا دووبارە ئەبنەوە · بەڵام نووسەر بەشێوەیەکی فراوانو بە دەرەتانو بە مانایەکی قووڵترەوە پیشانیان ئەدا ·

لە سیمای قارەمانەکانی ئەم چیرۆکانەدا خوێندەوار ڕوخساری قارەمانەکانی ڕۆمانەکانی شۆلەخەفی دێتە پێش چاو · کەسانی وەك (میخائیل کوشیڤەی)و بنەماڵەی (میلیخەڤ)ی پاڵەوانی داستانی (دۆنی مەنگ)و (کاندرات مایدانیکەڤ)ی قارەمانی داستانی (بەیارەکانمان کێڵا) ئەبینێ ·

خوێندەوار لە (چەند چیرۆکێك لە دۆنەوە)دا شتێکی بەرچاو ئەکەوێ شێوەی نووسینی شۆلەخەفی پێ ئەناسرێتەوە · ئەم شتە بەئاشکرا لە داستانی (دۆنی مەنگ)و (بەیارەکانمان کێڵا)و (چارەنووسی مرۆیەك)دا بەئاشکرا دیارن، واتە وەسفی سروشت پاش وێنەگرتنی ڕووداوە درامایی یەکان ·

لە گەلێ لاپەڕەی (چەند چیرۆکێك لە دۆنەوە)دا خوێندەوار هەست بە گیانی داستان سەرایی ئەکا · ئەوە یەکێ بوو لە خاسیەتەکانی بەرهەمی شۆلەخەف کە هەر لە سەرەتای کاریەوە وەك ئەدەب پەروەرێك مژدەی ئەوەیان ڕائەگەیاند کەوا گەلێ کاری ئەدەبی تریش دێنێتە بەرهەم ·

داستانی (دۆنی مەنگ): نووسینی ئەم داستانە خۆی داستانێکی خۆشو بەتامی هەیە · نووسەر لە سەرەتادا ئەو بەشەی ئەم داستانەی نووسی کە پاشان بوو بە بەشی دووهەمی · ناوی کتێبەکە وەك ناوەکەی ئێستای نەبوو · نوسەر لە سەرەتادا ناوی لێنابوو (دۆنشیتا) · بەڵام پاش ئەوەی هەندێکی لێ نووسیەوە هاتە سەر ئەو باوەڕە کەوا پێویستە بەشێوەیەکی فراوانتر باسی ئەو ژیانە بکا کە بوو بەهۆی ڕوودانی ئەو ڕووداوانەی دۆنی مەنگیان پێشڵەژا · هەروەها بەجۆرێکی قووڵتر وێنەی ئەوکەسانە بگرێتەوە کە بوون بە قارەمانی داستانەکە · بەم جۆرە نووسەر خولیای ئەوە دای لە کەڵلەی کەوا کتێبی یەکەم بنووسێو پاش لێبوونەوە لە کتێبی یەکەم کتێبی دووهەمیش تەواو بکا ·

شۆلەخەف لە داستانی (دۆنی مەنگ)دا (١) یەکێ

بڕوانە ل ٩

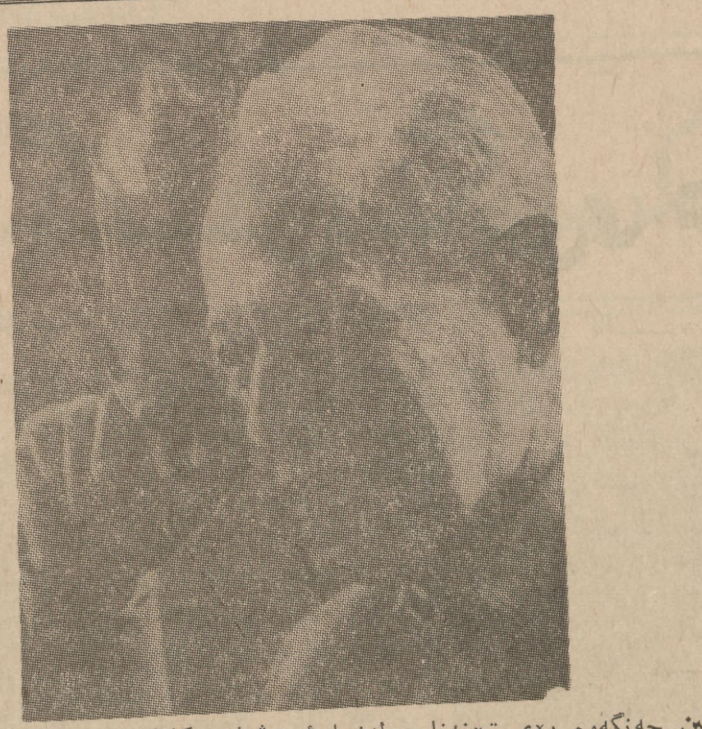

• لە ئەدەبی گەلانەوە

گۆرانی خۆشەویستی

ـ جۆرج هاریسۆن ـ
ابو بکر خۆشناو
کردویە بە کوردی

خۆشەویستیم بـۆ بهێنە،
ئاشتی بێنە بۆ سەرزەوی
خۆشەویستیم لە بۆ بێنە،
ئاشتی بێنە بۆ سەرزەوی
ڕۆناکاییم پێ ببەخشە·· ژیانم بەرێ
لێم گەڕێ با، هەر لە تافی منالیما،
بە سەربەستی پەروەردە بم ··
هیوام بەرێ ·
بانگم بکە بـۆ هەڵگرتن
هەڵگرتنی ئەو بارە گەورەیە
تەکان دەدەم تا بتگەمێو، توند بتگرم
بە دڵ ·· بە گیان
ئاه ·· ئەی خودایە
دەمەوێ بە دەستەکانم بتگرم
بە لێ گیانە:
ئینجا ئەو کات لێت تێ دەگەم ·
دەتوانی ئەوە بکەی ··
گەر دەتەوێ، ئا ·· دەتوانی ئەوە بکەی
خۆشەویستیم لە بۆ بینە
ئاشتی بێنە بۆ سەرزەوی

گۆمی لیخن

شیریەك

خانووەکە ئەوەندە بچووك بوو لە ترسی خانووە گەورەکانی دەوروبەری خۆی مەڵاس دابوو بە ملاو ئەو لای ئەوانەوە، لە ڕووناکی یە کزەکەیدا ئەو ترسە بە دی دەکرا، سێ ـ چوار منداڵ بەریز نوستبوون دایکیان لە خوار پێیانەوە وەك پەیکەرێکی ناتەواو دانیشتبوو ئاوڕێکی بۆ منداڵەکانی دایەوەو تێی ڕوانین وەك بیبەوێ دوا ڕۆژی نادیاری یان لێکبداتەوە، ئینجا لێوەکانی کەوتە جووڵە ·

ـ بێگومان دوا ڕۆژتان لە من باشتر نابێت ·· مەگەر لەم گۆمە لیخنو پڕ لە خڵتەیەدا نین! کە پڕێتی لە نەزانینو کەمتەرخەمیو دواکەوتن! · باوکتان ·! بەخوا تاوانێکی زۆر گەورەیە ئەوە ناوی باوکی لێبنرێ ·

لێوەکانی لە جووڵە کەوتنو چاوی بڕی یە بنمیچەکە وەك نامەیێکی پڕ لە هەڵە بخوێنێتەوە ژیانی ڕابوردووی ·· چاوی گێڕا خوێندی یەوە دەی ·· دەی ڕادیۆکە ئەو کاتە دەی ووت·· شتی سەیری دەووت بیری کەوتەوە زۆر شتی باس کرد بەڵام لە نیوەی زیاتری نەگەیشت ئەوە نەبێ:ـ

ـ ئیمڕۆ دوانزەمان لێ بەدیل گیراوە ·· وەکو دەزانن دوشمن هەرچی بەر دەست بکەوێ دەست بەجێ دەیکوژێو تیرە بارانی دەکا، ئێمەش لە خوای گەورە داوا دەکەین گیانی پاکیان بە بەهەشت شاد کا·«هەر با بە دۆزەخی شاد کردنایەو ئێمەیان بۆ ئەم ژیانە بێ بەزەیی یە بەجێ نەهێشتایە ·

بە دەنگێکی بەرز ئەوەی ووتو لە گەڵیا لێوەکانی خۆی کرۆشت ·

ـ ناوی باوکم دوایین ناو بوو ·· لە کوژراوەکاندا ·
ـ خۆزگە هەواڵەکە ڕاست بوایێو لە پاش چەند مانگێك نەگەڕایێتەوە ·· بەڵام چۆن گەڕانەوە یێك ··!! نیوە ئادەمیزادێك بوو ·· گیانی لە دەست نەدابوو بەڵکە لەو شیرینتر، ئەقڵی ·· ئا ئەقڵیو بوو بووە گاڵتەی گەورەو بچووك، ترسی کوشتن، شەڕ، تیرە باران · لە مێشکیا پەنگی دەخواردەوە تا بوونە چەقۆێکی کوڵو خۆی پێ سەر بڕی ·

ـ خۆی دەی ووت لەکاتی تیرە باران کردندا هەڵهاتووم سەیرە ·· چۆن توانی؟ ··ها؟ تۆ بڵێی ناپاکی لە گەڵ هاوڕێکانیدا نەکردبێت ··
ـ بۆ ·· نا !! ئەویش ئادەمیزادێ نەبوو وەکو ئێمە زۆریش ڕێی تێ دەچێ، دیارە لەم دواییانەدا ویژدانی زیندوو بوو بۆوە ·· بۆیێ بە ناپاکی خۆی زانیو خۆی کوشت ·
ـ بەڵام نا ·· هەرگیز باوەڕ ناکەم ·· چی یە؟ بۆ پاش ئەو هەموو ساڵانە ئەمەم هات بە بیردا ·· لەوە دەچێ ·· بمەوێ تۆڵەی خۆمی لێ بکەمەوە زۆردار بوو بۆ منی دا بە باوکی ئەم منااڵانە··!

بڕوانە ل ٩

ئاراگۆن.. گواستنەوە.. گەیشتن

ئومێد ئاشنا

هەر کە ناوی ئاراگۆن دێت چاوەکانی ئێلزاو فەرەنسای ئەو سەردەمەو مەردنی سریالیزمو شێوەی تێکۆشانێکی بێوچانم دێتە پێش چاو، ئەمانە هەریەکە چیرۆکێکەو خاوەن سیفاتی جیاوازی خۆیانن ·

ئاراگۆن ·· ئەو وشەیەکە توانەوە لە چاوەکانی ئێلزاداو دەربازبونێکی بەجەرگانە لەژێر گوللەبارانی نازیەکاندا لەشەوێکی سامناکدا ئەگەیەنێ ·

ئەوەی زیاتر نزیکی کردمەوە لە ئاراگۆنو هانیدام کە بیخوێنمەوە بەوردیو هەموو کونو کەلەبەرەکانی جیهانی شاعیریەتیو تێکۆشانی بپشکنم، چۆنیەتی دان پیانانو ئەو جورئەتە گەورەیەی بوو کە توانیدی بەرامبەر بە ـ سریالیزم ـ وپەنجەی تێ شکانو مردنی بۆڕاکێشانو پشتی تێکردن لەکاتێکدا کەخۆی چالاکترین ئەندامی ڕێبازی سریالیزم بوو لەفەرەنسادا ئاخۆ ئەمە بۆ ··! چونکە ئەو بەئێلواری ئەوت (شاعیری بەهرەمەند بەڕەفز کردنی سریالیزم ئەتوانێ ببێ بەشاعیرێکی دڵسۆز بۆگەل) ·

ئەمە پرسیارێکە ووەڵامی ئەوێ ! ئاراگۆن لەسەرەتای ساڵی (١٩٣٠)وە دەستی لە سریالیزم بەردا لەکاتێکدا کە ئەو ڕێبازە هەموو توانایەکی داهێنانو هەنگاونانێکی پێشکەوتن خوازانەی پەك خستبوو ·· خۆی هەستی بەمە کرد لە هاوڕێکانی گەیاند کە ناتوانێ لەڕێگای بێزلێکردنەوەو تەمومژو فڕینی بەباڵی خەیاڵ لەگەڵ نزیك ببێتەوەو شیعرەکانی بکات بە گۆرانی هەمیشەییان لە خۆپیشاندانەکاندا · لەپاش ئەمە ئاراگۆن بۆماوەی شەش ساڵ شیعری بەجێهێشتو لەو ماوەیە دا چیرۆکی ئەنووسی · چوار کۆمەڵە چیرۆکی هێنایەبەرهەم لێکدانەوەی ئەو بۆبەجێ هێشتنی شیعرو دەست دانە چیرۆك نوسین ئەوەیەکە گوایە ئەوبەسەرهاتە تاڵو دڵ تەزێنانەی ئەو لەبارەیەوە دواوە نەیتوانیوە بەشیعر وێنەیەکی ڕاستەقینەی بگرێو لەزەمینەی فراوانی چیرۆکدا هەوڵی بۆداوە · ئاراگون پێش ئەوەو لەوشەش ساڵەشدا ئەوئاراگۆنە نەبوو کە لەودەمەی دوایی دواییو ئەمڕۆدا ناسراو ئەناسرێ · لە خۆپیشاندانەکانی ساڵی (١٩٤٣)دا جەماوەرەکە سرودەکانیان شیعری ئاراگۆن بوو ·· ئەو شیعرانەی لە چاوەکانی ئێلزاوە کڵپەی ئەسەندو بۆمبای فەرەنسای دیلو ژێر دەستەی لە ناخی ئەمدا ئەتەقاندەوە ·· (هیتافی من تەنها بەشان وباڵی گەلدایە گەل گۆرانیە هەرەخۆشەکەمە · ئەو گۆرانیەی کەس ناتوانێ وتنەکەیم لێ قەدەغە بکات چونکە گۆرانیەکی مرۆڤانەیە · ئەمەش بەشێك لە گۆرانیەکە ·

بەڵێ پێویستە وشەکان وەك چەك بن
لەناخەوە دوژمن بپێکن
بەڵێ پێویستە تەلی کەمان بن
ئاوازی نەمری پاڵەوانەکان بن

گەڕانەوەی ئاراگۆن بۆ شیعرو بەجێ هێشتنی جیهانی چیرۆك نوسین ئەمان گەیەنێتە ئەو ئەنجامەی کە ئەو داهێنانە هونەریو بەرەوپێش چۆنو سنوورشکاندنو یاخی بونەی لە شیعرەکانیدا ئەیکرد هەرگیز لە چوار کۆمەڵە چیرۆکەکەیدا هەستی پێ ناکرێ و زۆربەی ڕەخنەگرانیش لەسەر ئەمەڕێکەوتون دورکەوتنەوەی ئاراگۆن لە سریالیزم وپێك هاتنی سەرەتایەك بۆی لەزەمینەی ڕیالیزمدا ئەوە دەردەخات کە ئاراگۆن شاعیرێك بوە دانی بەهەڵەیی ونوقوم بونی خۆیدا ناوە لە گێژاوی سریالیزمداو کاتێ بەمەی زانیوە لێی پەشیمان بۆتەوەو بەتەواوی ڕەفزی سریالیزمی کردوە کە هیچ پەیوەندیەکی بەباری واقیعی گەلەکە یەوەنیەو تەواو لێی دابڕاوە وناتوانێ دەنگدانەوەی ئێشو ئازاری دواکەوتویی گەل بێت ·· تەنانەت هێرشی بردە سەر سریالیزمەکانو تاوانباری کردن بەترسنۆکیو دورەپەرێزی وەستان وەلەبواری هونەریشدا سریالیزم لەودەمەدا چەند کەسێك نوێنەریان ئەکردو وەك ـ سلفادور ـ دالی ـ لەوێنەکێشانداو ـ هنری مور ـ لە داتاشیندا · باری ئالۆزی ئەوسەردەمەی فەرەنساو دروست بوونی بەرەی ڕزگاری نیشتمانی فەرەنسا وهێزی بەرگری کاریان کردە سەر ئاراگۆن بۆ هەنگاونان بەرەو دروست کردنی ئەدەبێکی شیعریی ڕیالیزمی کەخواستو ئارەزوی تێکۆشەرەکان ببێت · قۆناغی گواستنەوەی شاعیر لە سریالیزمەوە بۆ ڕیالیزم هێلێکی فیکرییە کە نکوڵی لێناکرێ وئاشکرایە، وە بۆ تێپەڕبونی ئاراگۆن بەڕیالیزمدا دەوری هەبووە ڕیالیزم بەواتاو پێناسە قوڵوبەر بڵاوەکەی لای ئاراگۆن شمولیەتێکی زیاتریشی هەیە (ڕێبازی ڕیالیزمی ساڵی ١٩٦٨ ئەبێ سەرتاپا لەساڵی ١٩١٧ جیاواز بێت چونکە پەرەسەندنی ئاسۆی بیروهۆشی مرۆڤ وا لە خەڵکی ئەکات داوای ئەوبابەتە نوسینانە بکەن کە ئیتر لەگەڵ خواستو مەبەستی دڵو دەرونیاندا ئەگونجێت) ·

ئەنجامی ڕیالیزمو گرتنی ئەو ڕێبازی ڕیالیزم لای ئاراگۆن گەیشتن بوو بەریالیزمی سۆشیالیستی ـ کە بڕوای تەواوی پێ هێنا ٧٨ ساڵە · هەڵوێستی ئاراگۆن بەرامبەر تازەکردنەوە لە ئەدەبداو تەوژمی نوێ خوازی ئەم سەردەمەمان بەم قسەیەی خۆی نیشان ئەدەم کە ئەڵێت (من بەش بەحاڵی خۆم لەوانە نیم کە لە ڕووی نوێ خوازیدا خۆم بکەمە کۆسپ من زۆر بەپەرۆشەوە خۆم بەخوێندنەوەو لێکۆڵینەوەی ئەم ڕێبازەوە خەریك کردوە لەچوار چێوەی ئەم ڕێبازەدا زۆر نوسینی بەرزو ئەوتۆش هاتەکایەوە کە تەنیا ئارەزوی تازە کردنەوەیەکی کاڵو کرچ دروستی کردون) ·

شیعرەکانی ئاراگۆن هەموویان مۆرکی سەردەمی خۆیان پێوە دیارە چونکە هەربەشەی بۆسەردەمێکی تایبەتی وتراونو خزمەتیان کردوە · هەروەها ئێلزا ئیلهامی زۆربەی شیعرەکانی ئاراگۆنن، لەگەڵ ئەوخۆشەویستیە ڕۆمانسیەی بۆ ئێلزاو ئالودەبونی بە جوانیو توانەوە لە بیلبیلەی چاوەکانی ئێلزا دا ناسۆرێکی خەستو خەمێکی زۆر هەست پێ ئەکەین · ئێلزا بە شێکی گرنگە لەچیرۆکی تێکۆشانی ئاراگۆن دا · ئێلزا وەك خۆی ئەڵێت: پڕ بە دڵ حەزی کردوە کە ئاراگۆن تەنها شیعر بۆ چاوەکانی ئەو بڵێتو لەم ڕووەوە گەلێك هانی داوە لەگەڵ ئەمەشدا ئاراگۆن لە فرمێسکی چاوەکانی ئێلزا دا بارانی خەمی ئەدی کە بە سەرپاریسدا ئەباری ·· ئاگری خانووە سوتاوەکانی ئەدی ·· تەنانەت ئەوکاتەش کە لە تیپێکی سەربازی فەرەنسادا بوو وەلەپاش شەڕێك بەدیل گیراو خرایە بەندیخانەوە لەوێدا جوانترین شیعری نوسی کە ئێلزا بووەبە هەوێنی ئیلهامەکەی · چونکە تێکەڵ کردنی شۆڕشو خۆشەویستی لای ئاراگۆن جوانترین داهێنانی ئەدەبی ئەبەخشن چ لە ناوەڕۆك و چ لەفۆڕمدا · ئاراگۆن ساڵی پار واتە (١٩٧٤) هات بۆ لوبنانو ماوەیەك لەبیروت مایەوە گەلێك پرسیاری ئەدەبیان لێ کردوچەند کۆڕێکی ئەدەبی سازکرد · لە وەڵامی پرسیارێکدا ڕایەکی بەهێزی دەربڕیبو وتبووی (من دژی هەموو ئەوانەم کە داوای شیعر ئەکەن بۆ خزمەتی هەڵوێستی سیاسی خۆیان) ئەگەر بەسەر پێیەکەوە لەئاراگۆنو ئێلتیزامی ئاراگۆن بدوێین ئەڵێین کە ئێلتیزامی ئاراگۆن بەخۆشەویستی ئێلزاوە ئێلتیزامی سیاسی ئاراگۆنە بەمەسەلەی گەلەکەیەوە کە بەوپەڕی سەلیقەو لێهاتوییەوە بە شیعر دەری بڕیوە ·

لای ئاراگۆن نوسەرەلاوەکان زیاتر لە وەنکەنوسەرێکی ئاسایی بن بەڵکو لای وایە ئەوان مێژوی خەباتو خۆشەویستی قۆناغێکی گەلەکەیان ئەنوسنەوەو ئەگەریش لەپێشدا لەگیانی سەردەمەکەیان نەگەن ناتوانن ئەم ئەرکە بەجێ

بڕوانە ل ٩

شاری بەرلین لە یار یـــەکی دەوڵەتیدا بە بێ گوڵ بەرامبەر بون · هەر وەها لە یاریـــەکی نردا لـــە شاری – بلیڤن – بولگاریا لە مابەینی هەلبژێراوی هەر دو وڵات لەوانەی کـــە تەمەنیان لە ٢١ی ساڵ کەمتـرە تیپی ئەڵەمانیای دیموکرات بە سەر بولگاریا دا بە ١ – هیـــچ گۆڵ سەرکەوت ·

● هەلبژێراوی لاوان بـــۆ بەشداری کردن لە پاڵەوانیەتی ئاسیای لە فوت بۆڵین لە کوێت ولاتی بەجێ هێشت ·

● دوو پاڵەوانی زۆران بازی عیراقی کەمال عەبدۆو حسـێن عەلی عەبود لە یاریەکی جیهانی‌دا لە هندستان پلەی‌سەرکەوتنیان بەدی هێنا

● پاش هـەوڵ دانێکی زور توانرا یەکیەتی (ســـاحەو میدان)ی عەرەبی دابمـەزرێ · هەروەها بریارە یەکـــەم پاڵەوانیەتی عەرەبیش لـــە ٧ی نیسانی ساڵی ٩٧٦ لە بەغـــدا بگیرێ ·

● ڕوژنامەی یاریـــەکانی کوێتی فرۆکەیەکی بو گەیاندنی جەماوەری خەڵك بۆ پاڵەوانیەتی لەشکری جیهانی لە دمشـــق بەکرێ گرتوە · تاکو ئێستـا ١٢٧ کەس ناوی خوی نوسیوە بۆ بەشدار بون ·

● هەلبـــژێراوی لاوانی پۆلیسی عیراق لە فوت بۆڵین بـــۆ بەشداری کردن لـــە پاڵەوانیەتی حەفـتەیەمی لاوانی ئاسیا لە کوێت کە لە ٤ تاکـو ٢٥ نیسانی ئایندە ئەخایەنێ ولاتی بەجێ هێشت ·

● لە ژێر چاودێری وەزیری ناوخۆ لە ڕۆژی دو شەممـەی داهاتو ئاهەنگی وەرزشی دەیەمی پۆلیس لە شاری بەسرە لـــە سەریا ڕیگای میناى بەســرە ئەگیرێ ·

● هەڵبژێراوی تۆپی باڵەی (طائرە) چین سەر لـە ولات ئەدات تیپی مێوان لە گـــەڵ هەڵبژێراوی عیراق و زانستگای بەغداو هەڵبژێراوی کرکـــوك یاری ئەکات ·

هەواڵەکانی کوردستان

دهۆك : نامەیەکمان لـە کاك سەدیق ئامێدیەوە بۆ هاتوە چەن باسێکی وەرزشی ناردوە بـــە سوپاسەوە بەم جۆرە هەندێکی لێ بلاو ئەکەینەوە ·

● تیپی لاوانی دهـــۆك و پەروەردە لـــە باڵەدا هەردو بەرامبەر بون ·

● تیپی ئامادەی گەلاوێـژی کچان لە زاخو لە گەل تیپـــی ئامۆژگای ماموستایانی کچانی دهۆك چونە کۆڕی یاری باڵـەو باسکێت لە ئەنجاما تیپی دهۆك سەرکەوت ·

● ئامادەی کشـــتوکاڵو ئامۆژگای مامۆستایان لـە یاری باڵەو باسکێت دا کە لەم شارە کرا مامۆستایان سەرکەوتن ·

کەرکوك

● یانەی (الثـورە) توانی بە چالاکی پاڵەوانیەتی فـــوت بۆلێنی تازە پێ‌گەیشتوانی ئەم شارە وەرگرێ پاش ئەوەی کـە توانی بە سەر یانـــەی بنکەی لاوانی کەرکوكدا بە ٤–١ گۆل سەرکەوێ ·

● تیپی لقی مامۆســـتایانی کەرکوك لە یاری پینگ پۆنگ‌دا بە سەر تیپی یانـــەی لاوانی کەرکوك لە یاریگای ئاســـوری سەرکەوت ·

● یانەی هۆمتمەن لە یاری باڵەدا (طائرە)ی ئافرەتان بـە ســـــەر تیپی بنکەی لاوانی کەرکوكدا بە ٢ – هیـــــچ سەرکەوت ·

میـــدیا

هەڵبژاردە

بو مێژووی کۆچی دوواکوچی شاعیری بەناوبانگ لەکوردیو فارسی دا
شێخ محمد ناسراو بە [قانع] بەهەشت جێگا بە زانینی

داخەکەم قانع ڕۆی بەنەخۆشی — بەجێ ما ماڵی بەتاڵ و بۆشی
قانع تا مابوو نەبوە هەڤاڵی — سەروروو شادی زوو فاوی نۆشی
بەسیو پەرێشان دایم پەرێشان — جلکێکی پاکو پوختی نەپۆشی
هەرچەند بەهەوڵی داڵەرەشوڕووڵی — ڕزگاری نەبوو تاگەڵ ڕای پۆشی
شاعیرو نووسەر زۆری ئاوایە — ئەڕوا لەدنیاو نابینی خۆشی
پاش کۆچ کردن ئەڵێن سەد ڕەحمەت — لەگۆڕی ئەوی بۆ بیروهۆشی
ئەو ڕێز گرتنە بەوچی کە نەما ؟ — قانع نان نەبوو بیخاتە گۆشی
تا لەجیهانە نەگری ڕێزی — لەپاش نەمانی بوی بەپەڕۆشی
[شتوکری] بۆ قانع بوچ و پەرێشوی ؟ — تۆش ئەچی بۆلای ئەو بەخامۆشی

بەعیسا یەزدی دواکۆچت وایە
قانع لەبەهەشت ژیرین بەخۆشی
٢٢١ / ٧٥٥ / ٦٩ / ٩٢٧
کراوە بەپێنج هەشتەکی بۆ بەرگی دووەمی [ئاسنگینەی ئیرش]
.شو

سەرنجێك دەربارەی شانۆی ئیبسن

فاضل جاف

ئافـرەتو ئـازادیو سەربەستی لە شانۆی ئیبسن‌دا دوو مەسەلەن لەیەك جیانابنەوە ئافرەتیش لای ئەم نووسـەرە ئەو ئافرەتە نیە داوا لەپیـاو بکات کە سەربەستو ئازادی بکاو یا زۆر لێی بپارێتـەوە کە تۆزێك بەگوێرەی دڵی خۆی ڕێگای ژیانی بۆ چۆڵ بکـات ئەمە ئەگەرچی ئافرەتێك بـەم جۆرە ڕەفتاربکا ڕەنگە بـەلای ئیبسنەوە هیچ شتێك دەربارەی ئازادی تێ‌نەگەیشتبێت چونکە بەلای ئەمەوە (خود) ئەگـەر هەست بەبوونو سـەربەستی خۆی بکات هیچ کاتێك خۆی بەکۆیلەی یەکێکی تر کەنازانێ تاداوای ئەوەی لێ‌بکـــات جڵەوی بۆ شل بکات ، بـگرە ئەمەیش بۆ خۆی بڕیار ئەداو بە ئارەزووی خۆی ڕێگای خۆی هەڵدەبژێرێ ، هەر لەبـــەر ئەوەشە هەموو ئادەمیزادێك لـەم مەسەلەیە دا دوو چاری بیر کردنەوەیەکی ســـەخت دەبێتو ئەگەر شەخسیەتێکی نەبێت ئەوە گرنگی ئـــەم هەڵبژاردنەیە ناکاتو مانـای ئەو ئازادیەیش بـــەلاوە زۆر لاوازو ساکـار دەبێت · بۆیە ئەگەر ئافرەت لەشانۆی ئیبسن دا بەدوای ڕزگاربوونی خۆی‌دا گەڕا ئەوا ئـــەو ئافرەتەیە کە هەست بەڕادەی کامڵ بوونو بەرزبوونـەوەی شەخسیەتی خۆی دەکـات لێرە دا مەبەست ئەوەیە کـــە مەسەلەی ئافرەت تەنیـــا پەیوەندی بەخۆیەوە هەیـــە نەوەکو چاوەڕێی ئەوە بێت کە ڕۆژێك لە ڕۆژان پیاو ببێت بە گژدۆیەك وکلیلی ئـەو کۆتو زنجیرانەی بۆ بێنێو ڕزگاری کـاتو ، پێی بڵێ : فـەرموو ڕێگای ژیانی خۆت هەڵبژێرە ! ئەمە ڕەنگە بشێ ئەگـــەر ئافرەتەکە (مەیموونێـــك) بێتو دەرباز بکرێت بۆیـــە ئیبسن بەو ئافرەتە ئـــەڵێ بووکە شووشە · دیارە ئازادیو سەربەستی ئەگـــەر وای لێ‌تێگـــەیشتبێت زۆر زۆر بەمەسەلەی هەڵبـــژاردنی « اختیار الموقف » وە بەنـــدە بۆیە لە زۆربەی شانۆگـەری‌یەکانی ئیبسن‌دا ، ئافـرەت کاتێ هەستی بەیەکسانی خۆی لەگەڵ پیاودا کرد کە ئەمەش وەکو ئەو تاکێکی سەربەسـتە دەست بەجێ هەموو شـتێك ئەخاتە لاوە وەهەڵوێستی خۆی ئەچەسپێنێ بەوەی کە خـۆی ڕێگای ژیانی خۆی هەڵبژێرێت دیارە ئەم گفتوگۆیەی نێوانیان نوراو هیلمر لەشانۆگەری‌یەکەی (ماڵی بووکە شووشـــە دا) جوانترین بەڵگەیەکە ··

نورا – ســـبەینێ روو ئەکەمە مـالی باوکم – ئـــەو جێگایەی تیا پەروەردە بووم ، ئا لەوێش دا بە ئاســـانی ئەتوانم خۆم خەریك بکەم ·

هیملر – شتێکی بێ‌مانایـــە هەرگیز ناچێتە عەقڵەوە ·

نورا – تورڤالد ·· ئـەبێ ئەوشتە وەدەست بێنم کـــە ئێستاش هەرنیمە ·

هیملر – بەڵام چۆن مـالو مناڵەکانت بەجێ‌دێڵی بێ‌ئەوەی گوێ بەقسەی خەڵك بدەیت ·

نورا – گوێ بەقسەی خەڵك نادەم وەئەبێ هەر بـــڕۆم

هیملر – بێ ئەوەی گـوێ بەپیرۆزترین ئەرکی سەرشانت بدەی ؟

نورا – بەڕای تۆ ئـــەو ئەرکە پیرۆزە چی‌یە ؟

هیملر – جا توخوا ئەمـــە پێویستە باسی بکەین ، ئــەو پێویستیانەی کە بەرامبـــەر بەماڵو منالو مێردەکەت هەتە·

نورا – ئەرکـــی لـــەو پێویستر هەیە ؟

هیملر – سەیرە ئەو ئەرکە چی‌یە با بزانم ؟

نورا – ئەوشتانەیە کـــە پێویستە بۆ خۆمی بکەم ·

هیملر – بەڵام تۆ پێـــش هەموو شتێك دایكی دوو منالی

نورا – من بڕوام بەمـــە نەماوە ، چونکە منیـــش ئادەمیزادێکم وەکو تۆ ، خـۆ ئەگەر واش نەبێت هەر چۆنی بێت هەوڵی ئەوە ئەدەم کەببگەم بەتۆ ، من زۆر چاك ئەزانـم کە ڕای زۆربەی ئەم کـۆمەڵەو ئەو ڕایانەی کە لەلاپــەڕەی کتێبەکان دا نووسراوە ، هەموو یەکن‌و لەگەڵ ڕای تـــۆدا جیاوازیان نیە ، بەڵام مـــن ئەمڕۆ بەوەی کە نووســراوەو ئەوەی خەڵکی ئەیڵێت بە هیچ جۆرێك ڕازی نیم ، چونکە مـن ئێستا هەموو شتێك بەچاوی خۆم دەبینم ئەمەوی هەمـــوو شتێکیش بەگوێرەی پێــوەری خۆم بپێوم نەك بەگوێـــرەی قسەی خەڵکی‌و قسەی نـــاو کتێبەکان بۆیە ئێستا ئەم بەرگە فڕێ دەدەمو ئەو ژیانـــەی کەخۆم هەڵی ئەبژێرم لــە ئێستاوە دەست پێ‌دەکەم ··· تـاد ·

ڕەنگە بتوانم بڵێم کـــە (ئیلدا) لە شـــانۆگەری (پـەری دەریا) دانموونەیەکی زۆر بەهێزێ بەتایبەتی لـەم مەسەلەیەدا ئافرەتێك کە وەکو پەری دەریا وایەو ئێســتاش خێزانی (فانگل)ە ئـــەم ئافرەتە لەکاتی خــۆی دا شەیدای گەمیەوانێك دەبێت ، پاش ماوەیەك کــــە دەزانی گەمیەوانەکە مردوو ئـــەم خۆشەویســـتی‌یە لـــە دڵدا مرکێتەوەو مێرد بە (فانگل) دەکات بەڵام پاش چەنـــد ساڵێك کۆنە خۆشەویستەکەی کە هەوڵی مردنی دەکەوێتـە درۆوە پانایی هەموو دەریاکان دەبـــڕێتو بـــەرەو لای خۆشەویستەکەی دەگەڕێتەوە دیسانەوە ئاگری خۆشەویستی بەرامبەر بە دوو چاوی شینی ئەم دڵدارە گڵپە دەکات بڕیاری خۆی دەدات هەرچەنـــدە بڕیارێکی زۆر سەختە · فانگل

کە قسە دەکەیت ئەڵـێی بەشێکی لە دەریا ··

ئیلدا ·· تۆ وەکو دەریـا وای ، ئادەمیزاد فریو ئەدەیتو بەرەو خۆتی ڕائەکێشـــی بەڵام ئەشی تر ســـبەینێ وابزانم ئێستا لێت تێدەگـەم

ئیلدا : کەواتە ئێســـتا ئەمەوی بەسەربەستی بژیم

فانجل : سبەینێ ئـــەو کابرایە ئەکەوێتە ڕێو ئێـــرە بەجێ دەهێڵێو هەموو شتێکیش دەبڕێتەوە ، ئەوکاتە تـۆش ئەتوانی بڕۆی ·

ئیلدا : بەڵام ئەمشەو نـــەك سبەینێ ، لێم گەڕێ با خـــۆم بڕیاری چارەسەرکردنی خـۆم بدەم ·· چونکە ئەمەوێ ڕێگای ژیانی داهاتووم بەوپــەڕی سەربەستی‌یەوە ، بێ ئـەوەی یەکێك چاودێرم بکات ·· تـاد بەدەستی خۆم هەڵی بژێرم ·

لە کۆتایی باسەکـــەدا ئەمەوێ شتێك ڕوون بکەمەوە کە زۆر باسی ئەکرێ ئـەوەش ئەوەیە کەزۆربەی ڕەخنەگرەکان ئیبسن بەوە دادەنێین کە بـە هیچ جۆرێك بەرگری ئافرەتی نەکرد بێو یا ئەمەی بـــەلاوە مەبەست بێ ، چونکە ئـەوان لەوەی زیاتر نەکەن ، کە تەنیا نووسەرێکـــو بایــەخی بەسەربەستی مـــرۆڤ داوە ، (خـــود – ذات) یا بڵێین ئادەمیزادێکی ئەوێ کە بـــۆ ئازادی‌یەکی خۆیی هەوڵ بدات بڕوای بە کۆمەڵ نەبێ ··

ڕەنگە ئەمشتە لە بابەتەکانی ئیبسن بەری بکەین ، ڕەنـگە ئیبسن بایەخی بەهیـــچ ڕێکخراوێکی ، کۆمەڵایـــەتی نەدابێت ، بۆیە بلیخانـوف ئەڵێ : « ئیبســن تەنیـــا شۆڕشگێڕێکی بۆرجـــوازی نازدارە) ئەگەر ئەمانە هەموو ڕاست بن بەڵام با ئەوەمان لـە بیرو لــە بەرچاوبێ کەئیبسن یەکــەم کــەس بـــوو بـــەو جـــۆرە لـــەبواری شانۆدا ناوی ئافرەت لەگـــەڵ پیاودا بەرێت بەشێوەیەکـــی یەکسانی تەماشای کــــردبێ خۆ ئەگەر بەرگری لە چینـــی بۆرجوازی کردبێ دیارە ئـــەم چینە لەو سەردەمەدا دەورێکی باڵای هەبووە چ لەئەدەبو چ لە هونەردا بەحوکمێکی ئـەوەی کە هێشتا سەرەتای ژیانـــی پیشەسازیو ڕۆشنبیری بووە ئیبسنیش کە یەکێ بوو لـــە ڕۆڵەکانی ئەم چینە دیـــارە لە ئەدەبەکەی دا بێ‌گومـــان جێگایەکی تایبەتی هەبـــووەو ئەبێت ·

مامۆستا صدام : پاشماوە

عیراقو ئێرانی کرد کە لەکاتی سەردانەکەی سەروك وەزیرانی ئێراندا بۆ عیراق کراوەو لیژنە پێ‌خۆشحاڵی خـــۆی دەربری بەرامبەر بـــەو هەنگاوانەی لـــەروی جێ‌بـــەجێ‌کردنی ڕێکەوتنەکەی نێوان هـــەردوو وڵاندا نراون کە لە ٦ی مانگی ماری ڕابوردودا بەسترا ·

ئا · د · ع

فراوان کردنی – پاشماوە

بەعسی سوشیالسی عەرەب) · دوکتور مستەفا باسی ئەوەی کردوە کە وەزارەتی تەندروستی هەمو توانای خستۆتە کار بۆ زامن کردنی هەموو پێویستیەکی تەندروستی بۆ ناوچـــەکە · دمیسان ئەوەی سەلماندوە کە پێویستە هـــەوڵی دڵسۆزانە بەرێ بۆ ئەوەی لـــەم ڕووەوە بتوانرێت زیاتر خزمـــەتی هاوولاتیەکان بکرێت ·

ئەوەی شایـــەنی باســـە ، دەزگا تەندروستیەکان ، لەناوچەی کوردســـتاندا ، دەســـتیان کردۆتەوە بەکاروباری خۆیانو بەشێوەیەکی گوڕو گوڵ تـــر لەجارانو بەردەوام کەرەستەو پێویستیان ئەداتێو نەخۆشخانەکان بەرێکوپێکی پێشوازی هاوولاتیەکان ئەکەنو هەمو خزمەتێکی پێویستیان بۆ زامن ئەکەن ·

ئا · د · ع

لۆن نول :– پاشماوە

شۆڕشگێڕان توانای هەڵمـەت بردنە سەر سایگونیان هەیە ، لە (سایگون) یشــــەوە بڵاوکرایەوە کە بەهۆی تونـــد بونی هەڵمەتی شۆڕشگێڕانەوەو تێك شــــکاندنی بەشی زۆری هێزەکانی حکومـــــەت ، دوو کۆمپانیای گەورەی ئەمەریکـــا وازیان لە بەدواگەرانی نەوتـدا هێناوە لـە رۆخەکانی خواروی ڤێتنام ·

ڕۆژنامەی (واشـــنتۆن پۆست)یش بڵاوی کردەوە کـە شۆڕشگێران ، بەســـــەدان فرۆکەی ســـاغی ئەمەریکایان گرتوەو ئەو فرۆکانە ئەتوانرێت لەفرگەکانی ئـــەو شارانەوە ڕزگاریان کردون بەکاریـــان بهێنن · ڕۆژنامەکـــە بەپێی هەواڵێك کە بەزمان موخابەرانی مەرکەزیـــەوە بڵاوی کردۆتەوە ئەڵێـــت : نزیکەی (٣٠٠) فرۆکەی هلیوکوبترو فرۆکـەی تری عەسکەری ساغو ئامادە بۆ بەکارهێنان ئێستە لەژێر دەستی شۆڕشگێڕاندان · هەروەها بایی ملیونەها دۆلار کەرەســــتەو تەقەمەنی باشو ئامادە بـــۆ بەکارهێنان کەوتونەتە دەســـت شۆڕشگێرانی ڤێتنام ·

ڕۆژنامەکە بۆ ئەوە چوە کـە ڕژێمی سایگون لەماوەی چەند هەفتەیەکدا ئەروخێتو هێزەکانی حکومەت کە بریتین لـــە ١٣ فیرقە ، شەشیان یـــان لەناوچون یان هەڵاتون ·

لە (پاریس) ، (بنەباتی) نوێنەری حکــــومەتی وەختی شۆڕشی خواروی ڤێتنام وتویە . هێزەکانی بەرەی ڕزگاری‌خوازی ڤیتنام بەردەوام ئەبن لـــــە هەڵمەتەکەیاندا بەرەو سایگون تا (نگوین ڤان ثیو) لەسەرۆکایەتی نەخرێت ناوەستن ·

ناوبراو لەگونگرەیـــــەکی ڕۆژنامە نوسیدا وتویە : بەرەی ڕزگاری خواز ئامادەیە لەگـــەڵ حکومەتێکی نوێدا لەسایگون کە جێگای (ثیو) بگرێتـــەوە گفتوگو بکات ، دیســــان هەڕەشەی لە ئەمەریکا کرد کـە بەناوی گواستنەوەی پەنابەرەوە پاپۆری عەسکەری ئەنێری بـــۆ ڕۆخەکانی خواروی ڤێتنام ·

پاشماوەی / پۆستەی خوێنەران

● **بۆ خاوەنی (دووپارچـەهۆنراوە) :**
تاقە براکەم ·· شیعرەکانت‌زور تر فولکلورن ··هیوادارین زیاتر بابەتی ئەدەبی بخوێنیتەوە

● **کاك کەمال دزەیـــــی بە خوشەویستەکەی ئەڵێ :**
گیانـــە لەو ساتەی نیگـای‌تۆم دیـــوە
تیریك لە ناخـــی دڵـــم چەقیو

● **کاك عەباس سالح داوای پێشکەوتنخوازی ئەکـــاتو ئەڵێ :**
تاکەی دواکەوتن ، تاکـــەی نەزانین
لەم باوە کۆنـــــە بۆ وازنەهێنین ؟

● **بۆ خاوەنی (تریسکەیەك)**
هەرچۆن بێ جێگای ئەم دودیڕەمان بۆ کردیتەوە :
جارێ نەمدی خەندەیـەك
گوێم نەبوو لە وتەیـەك

× **کاك حەیدەر کەریم :**
ئەو چیروکـــەی لـــەئینگلیزیەوە کردوتە بە کوردی ئەبوا بە جۆرێك دەســـکاری‌ناوەرۆکەکەت بکردابایە کـــە لە گەل رەوتی کۆمەڵایـــەتی‌وواقیعی پیویستی ئــــەدەبی ئەمڕۆی کوردەواریدا بگونجایە·· ئەگەر بەو شێوەی لە سەر دەقە ئینگلیزیەکەی بـــڵاوبکرێتەوە کە لە بەری پێویستی ڕۆژنامەگەری وەکو پیویســت پڕ ناکاتەوە ، لە بەر ئـــەوە کەوتوەکان دا پەیوەوی ئەکـرێ داوای لێ بوردن ئەکەین ·

نامەیەکی مێژووی عاشقانە ·

شوان کردویە بە کوردی

« نینون دولانکلو » (١٧٠٦ ـ ١٦١٦) خزمەتکاری دەرباری فەرانسە ، جوانێکی بەناوبانگ بووەو جوانیەکەی لە دنیـــادا دەنگی داوەتەوە · ئەوەندەجوان بووە دەڵێن کە کوڕێکی خۆی عاشقی بووەو خــەریك بووە خۆی بکوژێ ·

نینون زۆر بە جوانی خـۆی نازیوەو جوابی‌کەسی نەداوەتەوە زۆری نامەی عاشقانە بۆ دەهات بێ ئەوەی بیانخوێنێتەوە دەی دراندن‌و لە سەوەی داویشتن· بەڵام ئاخرەکەی خۆی گیرۆدەی ئەوینی پیاوێکی بوو · ئـــەم نامەیە یەکێك لەو نامانەیە کە بۆ دۆستەکەی خۆی نووسیوە:

نامەی نینون دولانکلـــو بۆ مارکیز دوسومین :

« خۆشەویستەکەم ! چەندە دڵ رەق‌و بێ بـــەزەیی ، داخوا تا ئێستا دیوتە قەساب پاش ئەوەی حەیوانێك سەر دەبڕێ چۆن پێی لە سەرقاچەکـانی دادەنێ تا نەهێڵێ لە سەرەمەرـ گیش‌دا خۆی ببزێوی وجوولەی بکا ؟ کردەوەی تۆ نـە بارەی من‌دا زۆر وە کردەوەی قەساب دەچێ · چونکە تۆش بە تیری ئەوینی خۆت منت ئەنگاوتوە · بەڵام ناهێڵی لە بەر دەستت دا لینگەژەنە بکەم ولانی کـەم دڵم بە مەخۆش کەم کە لەبەردەستی تۆدا مردووم · بەراستی هێندێ پیاو چـــەندە دڵ رەق‌و بێ بەزەن ·

خۆشەویستەکـەم ، دەزانی چ شتێك دەبێتە هۆی ئەوە کە ئەوینێکی پاك‌و بی گەرد بێتـە توورەیی‌و بێزاریەکی تونـدو مەترسی‌دارو دڵێکی کە جێگـای بەزەیی‌و خۆشەویستیە ، پڕ بێ لە بێزاری‌و نەیاری ؟

کردەوەی پیاو لە ئاست ژن دەبێتە هۆی پەیدا بوونی ئـەم حالە · بۆچی ئێوەی پیـــاو ئەوەندە لووت بەرزو بەفیزن ؟ چەند ساڵ وەدوای ژنێـــك دەکەون ، دیارە ژنێکی‌خۆشتان بوێ · بەڵام کاتێکی هەسـت بەوە دەکەن ژنێك ئێوەی خۆش دەوێ ، حەزتان لێ‌دەکا ، لووتی لێ بادەدەن‌و بـــەزیی‌تان پێ دانایە !

هەرتۆ بە نموونە دەهێنمەوە ئازاردانی من ، دڵ یەشانم ، گریاندنم ، بۆ تو چ خۆشیەکی تێدایە ؟ چ دەقەومێ رۆژێـك لێم وەژوورکەوی ، لە جیاتی رووگرژی ولووت بادان ، بەپێ کە نین‌و رووی خۆشــــەوە دەگەڵم بدوێی ؟ لە جیاتی بێ دەنگی دەست بە قسان بکەی ؟ هیچ نەبێ دەستم بکوشی ؟· ئاواتم ئەوەیە بەم دەستانەی خۆم ، بەو پەنجانەی کە خوا بۆ لاواندنەوەی پیاوی دروسـت کردوون ، گەرووت ئەوەنـدە بکوشم تا رەش هەڵدەگـەرێ وئیتر پشووت لە بەر نایەتەدەر ئاواتم ئەوەیە بەو دەستانـەی خۆم ئەوەندەت بە سەری دابدەم کە نەتوانی هەستیەوە · ئـەو هەموو لالووتیە ، ئەو هـەموو ساردیەی تۆ لەبەرامبەر ئەوینی گەرمی من‌دا ، وای کردوە کـە ئیرەیی‌و توورەییم ببێتـــە بێزاری‌و تەقین · هێندێ جار کە بیر دەکەمەوە ، بە خۆم نیە چاوم پڕ دەبن لە ئاو ، دەگریم بۆچی ئەوین‌و حـەزو خۆشە- ویستی ئەو پیاوانەم ، خستە ژێر پێی خۆم کە تۆزی ژێـر پێم بوون ؟ ئەو پیاوانەی ئەگەر چاوێکم لێ کرد بان ، لـە خۆشیان خۆیان لە بەهەشت‌دا دەدی · ئەو پیاوانەی ئەگـەر دوو قسەم دەگـــەڵ کردبان ، لایان وابوو دەگـــەڵ پەری عاسمانان هاو دەمن · ئـــەو پیاوانەی کە ئەگەر تەنیا بە نا ، یان بە بەڵێ ، وەڵامم دابانەوە، خۆیان دەخســـتە ژێرپێم · ویستی ئەو هەمووپیاوانەم هەر بە گاڵتەوگەپ داویشتە پشـت گوێ · داخوا ئەوە راستە کە دەڵێن : کەسێك کارێکی خەراپ بکا ، دێتەوە رێی ؟

بێ وەفای خۆشەویستم ؟ ئەوین کە ویستێکی کوێرو بێ ئیختیاریە ، منی تووشی رێگا- یەك کردوە کە کـــەرانەوەم دژوارە · چاڵاوی ناهومیدی لە پێش چاوی خۆم دەبینم · بەڵام بۆ پێشـــەوە دەڕۆم · باش دەزانم هەر چەندی پتر بچمـە پێش ، لە مەترسی وە نیزیك تر دەکەوم ، بەڵام چ بکەم ؟ سەر پێچی دڵ لە ئاقڵ بـەرو بووی لەوە زیاتر نابێ · ئـــەوین « ئیشتیایەکە » بەبێ بەڵگـەو دەلیل فەرق‌و جیاوازی «تامی» خۆشەویستی بە مرۆڤ نیشان دەدا · خاوەنی ئەو «ئیشتیایە» بەبێ دەلیل تەنیا « تامێك » بۆ خۆی هەڵدەبژێری‌و لە هەموو خواردنە خۆشەکانی‌سەرسفرەی پێشی روو وەردەگێڕی‌و تەنانەت چاویشـــیان لـــێ ناکـا · ئەگەر بە فیزو لووت بەرزیەوە پێ بنێتـــە مەیدانی ئەوین‌و خۆشەویستی ، هەر دەگـــەڵ ناهومیدی‌و کوێرەوەری روو بە روو دەبێ · بەڵام ئەگەر بـە ئامێـزی ئاواڵاو رووی خۆش‌و دڵێکی فراوانـــەوە ، وەڵامی بدەیەوە ، تووشی بەختەوەری‌و کامەرانی‌و خۆشی‌و شادی‌دەبی·

خۆشەویستەکەم ! لەوە پتر زوڵم‌و ئازار دان مەکە پیشەی خۆت · خۆشەویستم ، بروا بکە ئەگـــەر ئاقڵ‌و زانایی رێ نوێنی ئەوین‌و خۆشەویستـــی بایە ، یا من ئەگـــەر هۆش‌و تێگەیشتن کاروباری دڵـــی بەرێوە بردبایە ، ئەوین خاوەنی ئەم ناوو ناوبانگە نەدەبوو ·· ئەوین کـــوێرە · ئەوین پێ بەندی داب‌و شـــوین نیـــە · ناتوانی دەست‌و پێی ئەوین بە هیچ زنجیرێـــك ببەستیەوە · هیچ لافاوێك ناتوانی ئاگـری ئەوین دامرکێنـــــــی · ئەوین لافاوێکە هیچ بەندو لەمپەرێـك خۆی لە بەر راناگری · باوکێژە لووکێکە کە چیا لە جێی خۆی هەڵدەکەنی‌و لووتکەو بەرزاییان وەك زلەکایەك بۆ ئەم لاو ئەو لا هەڵدەدێرێ ·

خۆشەویســـتی دڵ رەقم ! خوای مەزن دڵی ژنی بۆیـــە خوڵقاندوە کە بگیرێ‌و بکەوێتە ژێر دەستەڵاتی یـــەکی تر · بێجگە لە پیاو هیچ گیان لـــە بەرێکی تر ناتوانێ ئەو دڵـــە بگرێ‌و بیکاتە هی خۆی ·

زۆر کەس بۆ داگیر کردنی دڵی من هەوڵیان داوە · بەڵام قەڵایەك نەبوو بە گەس بگیرێ· لەسەر ئەوە شەوە من‌دەروازەی ئەو قەڵایەم بۆ خستوویە سەر گازی پشتێ بەڵام تۆ ناتـــەوێ بێ‌یە نێوی · وای ، چەنـــدە دڵ رەقی ···

هەنگاوێکم بۆ لای وەرە ، تا خۆت لە دنیای لوتف‌و خۆشە- ویستی دابیبنی ، لـە دەریای ئەوین دا نوقم بی · سوێنـد دەخۆم کە بۆ خزمەتت ئامادە بم‌و هەرچی ئەمر بکەی وابکەم خۆشەویستەکەم ! لێ بگەرێ با لە دنیا دڵم بەوە خۆش بێ کـە لە ئەوین‌دا تێنەشکاوم · لـێ بگەرێ ، رۆژێکی کە دەمـرم بەوە شاد بم کە سەرکەوتووی مەیدانی ئەوینم · با ئـــەو سەرکەوتنە ماوەشی کەم بێ ·

قسەی بەجێ

عەباس شوان ناردوویەتی

ژن هەرچەندە دەوڵەمەندبێ ، بەشانازی‌یەوەخۆی بەکارەکەری منالەکانی ئەزانێ ·

ـ مادام منچون ـ

تاگوێ گرتن باش فێرنەبیت نابی بەقسە کەریکی باش ·

ـ گۆرکی ـ

ژیان فرمێسك‌و زەردەخەنەیە تاریکی ورووناکی‌یە ·

ـ ڤۆلتێر ـ

تۆ ئەگەر راســتیت خۆش ئەوێ ، رەخنە لە هەڵــەکانت بگرە ·

ـ بێرك ـ

هەڵـــە چاکترین هۆیە بۆ سەرکەوتن ·

ـ ئەمرسون ـ

ئادەمیزاد پێش ئەوەی بمرێ ناشێت پێی بوترێ کامەرانە ·

ـ ئۆفیر ـ

کردارو رەوشتی‌چاك هەوێنی ئاسودەیی‌و ئارامی هەمیشەیین

ـ سوکرات ـ

ئابڕووی نەتەوەیەك لـــە کامەرانی ژیان گرانترە ·

ـ ویلسۆن ـ

هەر جارەی نوسینێك ●●●

سەرەتایەك لە ئاوازی خەم دا

لەکەلێن‌و سەنگەرەکانی دەرگای سنووری خۆشەویستی‌دا، لەبەر دەمی ژان‌و هــەژانی بێ‌ئارامی دا ، لەژێر چرکــەی شکۆفەی ئاسمانی فرمێسك‌دا ،لە هەر چوار چێوەی سـنووری خۆشەویستی‌دا تاقگــــەی بێ‌ئامانی خەمەکـــان دەروازەی هەنگامەکـــانی دڵ دەتەنێ‌و ئازارەکان دەشواتەوە ، دەنگ‌و رەنگی ئاخ دەخواتەوە ···

ئازارەکان بــە لافاوی ئاوی‌قورقوشم چاوی پێ بەنددەکا ، رایەڵەی خەونەکانی (رووناکی)شەو دەپچرێنی ···

نزگاری چیرۆکی خــەم ، ئەکتەرەکانی داستانی خوێن ، ئاواتەکان ئاوارە دەکاو ئەشکی‌ئامێزی پەنجەرەکانی خـــۆی سڕدەکا ، کونج‌و کۆڵانەکانی‌شاری مەرگ دەکەن بەخانـــە خوێ‌و تەوژمی لافاوەکـــانی (بێ‌چارە)یی هەنگاو دەنێ روو بەڕووی مــــەرگ‌و پۆڵا ··· بــــەڵام ··· بەڵام مژدەبەری شاری دڵتەنگ ئامرازەکـــانی (دەستگیران)دەکابە نارنجوکێك لە ناو جەنگەڵ‌و دارستانەکانی‌ئامێزی مــەرگی (رووناك)ی دەتەقێنێتەوەو گڕ بەردەداتـــە ئاواتەکانی خەم‌و پەژارە ، تاکوو نرکەی ئاواتەکان لـە ئاگردانی‌داگیرساوی دڵ ئۆقرە دەگرێ ، ئالەوکاتە لەتاریکی شەوە زەنگاکانیاوێکی ئاگـــر کـــوژێن دەتەقێتـــەوەو چاوی منـــاڵەتێنوەکانی پێ ئـــاو دەداو دەمی خونچەکانی پێ هەڵدە گوفێ ·

کاکە زیاد قادر لادێیی
هەولێر

گۆشـــەی منـــاڵان

ئاوات مەحموود مستەفا
ناردویەتی

(١) هاوکاری

مێرۆلەیەکی بچکۆلە لـــە کاتێکدا ماندووو هیـلاك بوو ، زۆری تینوو بوو ، چـــوە سەرجۆگـــــەلەیەك بۆ ئـــاو خواردنەوە ، بەباشـــی دەمی نەدەگەیشتە ئاوەکەو هــەڵ خلیسکاو کەوتە ناو ئاوەکەوە ، لەودەمەدا کۆترێکی سپی نەرم ونیان کەنەوبەری جۆگەکــەوە نیشتبۆوەو چاوی بەمێرولـــە کەکەوت خیـــــرا بە دەنووك پوشێکی هەڵگرت‌و لەســــەر ئاوەکەی دانا ، هەتا مێرولەکـە بە سەریا پەڕیوە ئـــەو بەرو لەمردن رزگاری بوو ، وارێـك کەوت رۆژێـك راوچی‌یـــەك کۆترێکی بەدی کرد کەلەســەر دارێك نیشتبۆوە ، راوچی‌یەکە نیشانەی تێ‌گرت‌و خەریك بوو تەقەی لیوە بینێ ، لەم کاتەدا مێرولەکە چاوی پێ‌کـــەوت‌و یاریدەدانی کۆترەکەی هاتـــەوە بیر ، بەپەلەرای کردو بە قاچی راوچی‌یەکە دا نووساو تەقـە لەتفەنگ هەڵساو سەری کردو کۆترەکە هەڵ فڕی‌و رزگـاری بوو ، ئا ئەمەیە ئەنجـــامی یارمەتی‌و هاوکاری دووگیانداری جیا ···

(٢) دەروون بەرز

کوریکی گەدا دەستی لەبەر پیاوێك پان‌کردەوە ، پیاوەکەش دەستی بۆ گیرفانەکەی خـۆی بردو لە جزدانەکەیدا بەپەلـە دەپوولی نایە دەست گەداکـە ، وادیاربوو پیاوەکە لەبەر پەلـە کردن ئاگای لە خۆ نەبوو کـــە جزدانەکەی لێ‌کەوت لەکـــاتی رۆیشتنیا ، کورەگەدایەکـــە جزدانەکەی هەڵگرتەوەو خیـرا خۆی‌گەیاندە کابراو پێی وت : خاڵە گیان خاڵە گیان ، پیاوەکە ئاورێکی لێ‌دایەوە کورەکە وتی: خاڵە ئەم جزدانە لە تۆ کـەوت ودایە دەســـــتی ·· کابراش جزدانەکەی لێ‌وەرگـرت وزۆر سەری سورما لەوکورە گەدایەو پێ‌ی‌وت : حەز دەکـــەیت بەخشیشت بدەمی یاخود بتخـە مەسەرئیشێك ؟! کورەکــەش وتی :قوربان حەزدەکەم‌بمخەیتە سەر کارێك چونکە پارە هـــەر ئەبڕێتەوە ، کابرای خـاوەن جزدان ، کارگەیـــەکی جۆلایی هەبوو ، لەسەر کارگەکە داینــاو کورەکە بەرە بەرە زۆرشـــت فێر بوو ، تابوە وەســـتایەکی کارامەو شارەزا ولە ئەنجـامدا کارگەیەکی بۆ خۆی کردەوە ·

★ کاك ئاوات ئـــــەوەی دەرنەخستوە کە ئەم چیرۆکانە خۆی داینـاون یاخود کـــردونی بە کوردی ··· (هاوکاری) ·

کاریکاتێری هەندەران

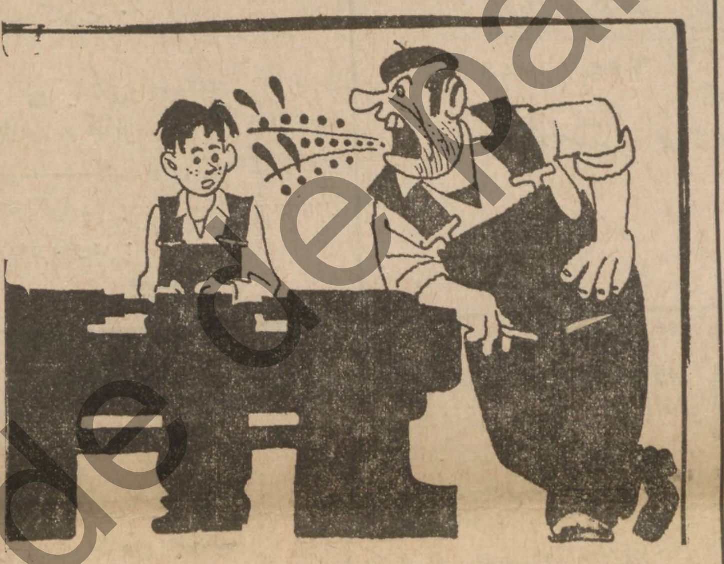

دەرسی وشە فێر کردن !

لە گۆڤاری (تەندروستی)ی سۆڤیەتی‌یەوە کاریکاتیریست : ل · سەمەیلۆڤا

وێنـــەیەك لە کوردستانەوە ··

رۆمیو جولیت

کاتێك کە چیرۆك نووســی نەمری ئینگلیز « شەکسپیر » چیرۆکی رۆمیو جولێتی دائـەنا پارچە پارچە چیرۆکەکەی چاپ ئەکردو بڵاوی ئەکردەوە ·

لەپێش ئەوەدا دواپارچـــەی ئەو چیرۆکە بەناوبانگە بـڵاو بکاتەوە بەهەزاران نامـــەی بەسەرابارای ، نووسەرانی ئەو نامانە داوایان لێ ئەکرد کـــە درێژە بەتەمەنی رۆمیوو جولێت بدات ، وە بەزەیی پیایانا بێتەوە وتامی دڵداری بدات بەو جووتە دڵخوازە ونەیان کوژێ تەنانەت وای لێ‌هات خەڵکی بەکۆمــەڵ ئەهاتنە بەردەمی چاپخانەکـەو هاواریان ئەکرد (تەمەنی درێژ بۆ رۆمیوو جولێت) ·

بەڵام شەکسپیر لەگەڵ ئەم هەموو هاوارو بانگەشدا هـــەر ملی نەنا بۆ ئەوەی کـــۆتایی بەچیرۆکەکەی لەسەر خواستی ئەوانە بهینیتەوە ، بەلکو لــە ئەنجامدا هەردوکیـــان خۆیان کوشت ·

ئەنوەر مەحموود
ناردوویەتی

عەرەبانەیەك پشـــیلە رای‌دەکێشی‌ی

لە یەکێك لە شـەقامەکانی شاری لەندن، « میستەر هینری بیرنس » ناوێك ســـــواری عەرەبانەیەك بووبوو کـــــە پشیلەیەك عەرەبانەکەی‌رائەکێشا وەك لەم وێنەیەدا ئاشکرایە ·· ئەوەی شیاوی باسە قورسـایی « میســـــتر هینری » چواردە کیلۆگرامەو درێژی حەفتــــــا سانتیمە ·

بورهان مستەفا مەعروف
ناردوویەتی

ژمارەی سپـــاردن بەکتیبخانەی نیشتمانی ١٥٦ی ساڵی ١٩٧٤

رەنجی بێ بەر

تەها بابان

بەبۆنـــەی جـــەژنی دارو درەختەوە :ـ

ئەم ساڵیش بێ گومان وەك هەمو ساڵێکی‌تر بەرێوەبەرایەتی دارســـتانەکانی ســلێمانی ئەکەوێتەوە خوی و دەســـت ئەکاتەوە بە ناشتنی هـــەزاران نەمام لە ناوو دەرەوەی شـــاردا ··· پیاو بو خوا قسە بکـات کەم بەرێوەبەرایەتی هــــەیە ئەمەندە گورج‌وگوڵ‌و ئەمەنـدە سوروکولنەدەر بیت لە ســـەر کاروفرمانی و هینـــــانەدی ئامانجەکانی‌و لەهەمان کاتێشدا کەم بەرێوەبەرایەتی هەیە ئاوا هەمو ساڵێك رەنجی بــە فیرۆ بڕوات ، چونکە زوربەی ئــەو نەمامانە لە بێ ئاویدا وشــك ئەبن و لەوانەش کە وشــك نابیت و ئەرسکێ زوربەیان یان ئاژەڵ ئـــەیان فەوتینێ یان (خەڵکی !) ئەیان شکیننەوە تەنانەت هێندیك لەو محاجەرە ئاسنانەش ئەشکیننەوە کـــە کراون بو پاریزگاری نەمامەکان! ئیتر ئەتوانن خەش و دڵ رەشی هێندێك کەس بهێننە بەرچـاو کە بەرامبــەر درەخت‌و شینایی هەیانە !

درەخت لـــە ژیانی دوینێ و ئەمرو و هەتا هەتاشـــە وەك بەرهەمێـك دەیان پیویستیمان جێ‌بەجێ ئەکـــات و هیــچ بەرهەمێکی کە شك نابەم وەك درەخت گرنك بێت لـــە ژیانـــی مرۆڤدا ··· درەخت سروشت جوانتر ئەکات ، بە دروســـت کردنی ئۆکسجین هەوامان بـو پاکتر ئەکات ، لە هاویندا لـــە ژێر سایەیدا ئەحەســـێینەوە ئارەقمان ئەسرێتەوە ، رەشەبا کەم‌ئەکاتەوە توزەکەی ئەپالیوی ئەیسوتێنین بو گەرمایی‌بەکاری ئەهێنین بو دروست‌کردنی‌خانو و کەرەسەی ناو مال و هـــەتا زانینیش بەرەو پیشەوە بروات سودی زیاتر ئەبێت ئەوەتـــا جورەهـــــا دەرمان ، رەنـــگ بەهاراتیان لێ دەرئەهێنرێت ، کاغەز هەر لەو دوروست‌ئەکرێت بە کورتی سودەکـــانی درەخت ئەمەندە زورن زەحمەتە هەموی بە بیردا بیت هەتا جاریکی لە ناو ئوتو مبێلدا بوم ئەچوم بۆ شوێنیکی نەختیك دوور و بو ئەوەی ریگاکەم زو لەبەر بچیت بیرم لە درەخت ئەکـــردەوە ، بەڵام نەك لە سودەکانی بەلکو هەولی ئەوەم ئەدا کە بزانم لــە کویدا سود لە درەخت وەرناگیرێت ··· لە ئەنجـــامی بیرکردنەوەیـــەکی زوردا بوم دەرکەوت کە وەك خوێ‌ی چێشت لە هەمو شوینیکدا بەکار دیت بەڵام تەنیا شتێك کە تیا بەکار نەیەت ئەو ئوتومبیلە بو کـــە سواری بوبوم بەڵام سەیرەکـــە لەوەدایە کە بەباشی لەوەیـــان وورد بومەوە بوم دەرکەوت کە ئەگەر دیسان درەخت نەبوایە ئەمیش واتا ئوتومبیل نــــــە ئەرویشت ، چونکە تایەکـــانی واشیرەکانی بوریەکـــانی زور شتی تریشی لاسیقن کە ئەمیش بەرهەمی دارە وەك بنێشـــتی دارەبەنی لای خومان· بەراستی هەروەك بەرێوەبەری دارستانە کانی سلێمانی چەند رۆژێـــك لەمەوبەر لە تەلەفزیونی کەرکو- کەوە وتی: لە منداڵیمانەوە هەتا مردنمان درەخت خزمەتمـــان ئەکات ، چونکە لە منداڵیـــدا بیشکەکەمان و لە مردنیشـــدا دارەمەیتەکەمان هەردوکیان هەر دارن !! ·

ئەم گرنگیەی درەخت وەك سەرمایەیـــــەکی نەتەوەیی و هۆیەکی کاریگــــەر بۆ خیر و خوشی‌مروڤ وا لەهەموولایەکمان ئەکات کە بە تەنگ بەرژەوەندی گشتیەوە بێت بیر لەو تەنگ‌و چەڵەمانە بکاتەوە کە دێنـــــــە ریگـــــەی درەخـت داریی و بەشداری بکات لە چارەســـەرـ کردنیدا ··· بەڵێ‌ئەگەر ئیمەی هاووڵاتیان بە تەنگ درەختەوە بهاتینایەو ئـــەو هـــەول‌و تەقەللایەی کە بەرێوەبەرایەتی دارستانەکان ئەیدات بە فیرو نەرویشتایە ئیستا دڵنیابوم لە لەبەر درەخت رێ بەر ریـدار نە ئەکەوت ·· بو نمونە ئەوە چەند ساڵە قەراخی ریگـــەی بەینی سلیمانی و سەرچنـــار نەمامی لێ ئەنێژرێ‌و چەنـــد ساڵ و عەیامیشە وشك ئەبن لە بێ ئاویدا هەروەها دارەکـــانی سەر قەبران ئەوانیش لە بـــەر هەمان هۆ بون بە قالۆر کەوابو یەکەم دەردی دار نە رسکان بێ ئاوییە · واتا ئەگەرتا باش بنچ دائەکوتن یان وەك ئەڵین تـــا رەگیان‌ئەگاتە تەڕایی ئاو بدرین ئەوا بێ گومان زوربەی نەمامە- کان نافەوتێن · کەوابو یەکیك لە چارەسەرەکان پەیداکـــردنی ئاوە ئەویش بەوە ئەبیت کـــە زورترین ژمارە لە ئوتومبێـــلی ئاوکیش (تانکەر) پەیـــــدا بکریت · من کرینی ئـــەو تانکەرانە ئەوەندە بە پیویست ئەزانم کە ئەگەر هات و هـــەر دەرامەتی کرینی نەبو با پارەی سالیك نەمام ناشتن‌و چـــاڵ هەڵکەندن و پیویستەکانی تر بدرین بەو تانکــــەرانە !! جا هەرچەنـــدە ئـــــەم پیشینارەم لەوانەیە بەلای هیندیکەوەبێ‌جێ بیت بەڵام ئەی بلیم چی ؟ ئایا ئەمە هەرچونێك بێت باشــتر نیە لەوەی هەمو ساڵێك ئــەو ئەرك‌و پارانە بە فیرو بروات ·

ئەمە لەلایەکەوە ،لە لایەکـــی ترەوە ئەو دام و دەزگایانەی کە تانکەریان هەیە با هاوکاری‌بکەن لەو ئاودانەدا وەك کارگـــــەی چیمەنتوی سلیمانی کە وابزانم لەو تانکەرانەی هەیەو ئەگـــەر بهاتایە ئەو ریزە نەمامانـــەی سەر ریگەی‌سەرچناری‌ئاوابدایە ئەوا نە نەفەوتان ··

بو ئاودان ئەبێ نەك هـــەر دام‌ودەزگا خاوەن تانکەرەکـــان بەلکو بێ تانکەرە کانیـــش هەمان کار بکەن بەوەی کـــە بەلای کەمەوە ئاوی‌ئەو نەمامانە بدەن کە لە دەروبەری دائیرە- کانیانن ···· وە هەروەهـــا ماڵانیش من بەش بەحاڵی خۆم نەك هەر نەم‌هیشتوە نەمامەکانی بەرماڵی خومان وشك ببن بەلکو زورجار هی دراوسیکانیشم ئاو ئەدەم کە زانیومە بەو کـــارە هەڵناسن !

دوهەم دەردی درەخت ئـــەو زیانانەیە کە ئاژەل و منـــدالان دەیگەیەنن بە درەخت بو ئەمەشیان پیویستە خـــەڵکی ، فەرراش و حەرەسی دایرەکان هەمیشە چاودیری درەختەکـــان بکەن خو ئەگەر تاقمیـــــك چاودیری تایبەتی دەست‌نیشان بکرین لە لایەن دام‌و دەزگـــای دارستانەوە بو ئەم مەبەستە ئەوا چاکتر ئەبیت · دیســـان لەم روەوە ئەبیت باوکـــان دایکان لە مالدا ،ماموستاکان لە قوتابخانەکاندا بین بەســــەر منالدا بو ئەوەی بیانکەن بـە دوستی درەخت مەلاکان لــــە مزگەوتەکاندا ، دام‌و دەزگـــای رادیو و تەلەفزیون ، روژنامە-

بڕوانە ل : ٩

پاشماوەی شۆرشی ئەریتیریا

نەماو وتیک شکاو دەزانن ، شۆڕشگێران ڕۆژ بە ڕۆژ بە هێز تر دەبن بە تایبەتی خوێندکارانی کوڕو کچ کە لە وڵاتانی عەرەبی خوێندنیان تەواو کردوە ، دەچنە نێو شۆڕش‌و ئەوەی کە دەوڵەتی ئەثیوپی بە تێک شکاوی دەزانی لە حاڵی بووژانەوەو بەهێز بوون دایە ٠

سەرەتای پەلامارو کردەوە

لە مانگی ئەیلولی ساڵی ١٩٧٣ دا کونگرەی لە نۆرە بەدەری شۆڕشگێران لە (بیسا) لە نێو خاکی ئەریتیریا بەسترا ٠ کونگرە هەموو تێکۆشانی خۆی بۆ ئاشت بوونەوەو یەک گرتنەوەی ئازادیخوازانی ئەریتیریا تەرخان کرد ٠ ئاشت بوونەوە بوو بە هۆی ئەوە کە پارتیزانەکانی هەردوولا لە ڕۆژی جەژنی ئەثیوپیدا (ماسکال) دەستێکی باش بوەشێنن ڕۆژی ٢٧ی ئەیلولی ١٩٧٣ پارتیزانەکانی بەرەی ڕزگاریخوازی ئەریتیریا لە لە نێوەراستی ئەسمەرەدا ڕێژەی عەسکەری لەشکری ئەثیوپیان پەلامار داو نیزیکەی (٦٠) کەسیان کوشت هێندی پارتیزانی دیکە یاریدە دەری فەرماندەی لەشکری دووهەمی ئەثیوپی پەلامار دەدەن‌و برینداری دەکەن ٠ هەر لەو ڕۆژەدا هێندی پیاوی ناسراوی ئەریتیریا کە لایەنگری حکومەتی ئەثیوپی بوون ، بە دەستی شۆڕشگێران دەکوژرێن ٠

لە کانونی دووهەمی ساڵی ١٩٧٤ دا لەشکری دووهەمی ئەثیوپی‌و کۆماندوی تایبەتی پەلامارێکی توند بۆ سەر (الف) دەست پێ دەکا ٠ لەو کاتەدا ئاشت بوونەوە بەردەوامەو (پلف)یش ڕەگەڵ « بەرەی ئازادی دەری ئەریتیریا » کەوتوە ناوچەی (نالکا) دەبێتە مەیدانی شەڕێکی خوێناوی بەڵام ئاخریەکەی شەڕ بەبێ سەرکەوتنی لایەک تەواو دەبێ ئەفسەرو ئەفرادی لەشکری دووهەمی ئەریتیریا لە لایەک لە شەڕ ماندوو بوون و لە سەرێکی تریش دزی‌و بەرتیل خواردنی ئەفسەران ، هەڵو مەرجی دژواری ژیان‌و کەمی مەعاش ، ماندوو و بیزارو توورەی کردوون ، ڕۆژی ٢٨ی شوباتی ١٩٧٤ لە شکری دووهەم لە دژی دەوڵەتی ناوەندی ڕادەپەڕێ‌و ئەسمەرە دەخاتە ژێر چنگی خۆیەوە ٠

کاتی ڕاپەڕینی ئەفسەران کەس نازانی وەزع چی لێ دێ ٠ بەڵام ئەوەندە هەیە کە هەڵگەرانەوەی عەسکەریەکانی ئەسمەرە سەرەتای شۆڕشیکە دەتوانی وەزع بە تەواوی بگۆڕی‌و هیواشیان ئەوەیە کە مەسەلەی ئەریتیریاش بە جۆرێک بگۆڕی ٠

شۆڕشی ئەثیوپی کە لە مارسی ١٩٧٤ وە تا مانگی سپتامبر ڕۆژ بە ڕۆژ قووڵتر و توندو تیژ تر دەبێ ، لە ئەریتیریاش هیواو هومیدی تازە پەیدا دەبن ٠ بیرو باوەڕو ڕێبازو نەخشەی ئەفسەرانی ڕاپەڕیو هێشتا زۆر روون نیەو ناسراوە ٠ هەرچەندە بە ڕەسمی نەخشەو ڕێبازی خۆیان نەناساندوە ، بەڵام بیروڕای گشتی جیهان بە پێشکەوتوویان دەزانی ٠

لەو کاتەدا ئازادیخوازانی ئەریتیریا ، بە تایبەتی ڕابەرانی « پلف » (بەرەی ئازادی دەری گەل) گوێیان هەڵخستوە بزانن لە ئەدیس ئەبابا وە چ دەنگ‌و باسێکی تازە دەگا ئەو دەنگ‌و باسەی لە ئەدیس ئەباباوە بلاو دەبێتەو لە لایەن ڕابەرانی (پلف) پێشوازی لێ دەکرێ ٠ دروشمێکی ئەفسەرانی شۆڕشگێر لە ئەثیوپی هەڵیان گرتوە ، لە ویست‌و نەخشەو ڕێبازی (پلف) زۆر نیزیکە ٠ خەبات لە دژی سیستمی دەرەبەگی و ڕژێمی پاشایەتی‌و دژی ئیمپریالیزم ٠ کەوابوو دوور نیە دوژمنی دوێنی لە هەڵو مەرجی تازەدا ببێتە هاو خەبات‌و هاو سەنگەری جووڵانەوەی گەلی ٠

بە داخەوە ڕاپەڕینی عەسکەریەکان لە ئەثیوپی هەرچەندە کۆتایی بە ڕژێمی کۆن‌و گەندەڵی پاشەیەتی هێناو زۆر داب‌و شوێنی سەدەی ناوەڕاستی هەڵوەشاندەوە ، بەڵام بۆ گەلی سەربەخۆیی خوازی ئەریتیریا شتێکی ئەوتوی بە دیاری نەهێنا کە ئاوات‌و ئامانجی بەرەی ڕزگاریخوازی ئەم وڵاتە بگاتە جێ ٠ گەلی ئەریتیریا بەم نەتیجە گەیشتوە کە لە پشتی قسەو دروشمی بە ئاشکراو پڕشنگداری سۆسیالیستی‌و پێشکەوتنخوازی بیرو باوەڕو هەستێکی چلکنی ناسیونالیزمێکی توندو بۆگەن شاردراوەتەوە ٠

دروشمی « ئەثیوپی بەر لە هەموو شت » مانای ئەوەیە کە ئەریتیریا بەشێکی جیانەبۆوەی حەبەشەیە ٠ ئەفسەرە گەنجەکانی کە جێگای ڕژێمی پاشایەتیان گرتۆتەوە لەسەر ئەوە سوورن‌و پێیان چەقاندوە کە ئەریتیریاش نەک هەر دەبێ سوسیالیزمی تازە باوی ئەدیس ئەبابا قبوول بکا ، بەڵکوو دەبێ بۆ ناسیونالیزمی حەبەشەش مل ڕاکێشی ٠

بیروڕای گشتی لای وابوو کە پاش لەناو چوونی ڕژێمی پاشایەتی ڕیگا بۆ چارەسەر کردنی مەسەلەی ئەریتیریاش خۆش دەبێ ٠ بە تایبەتی پاش ئەوەی کە ژەنراڵ (ئەمان ئاندوم) دەبێتە سەرۆکی ستادی گشتی هێزە چەکدارەکانی ئەثیوپی ٠ ژەنراڵ ئاندوم خەڵکی ئەریتیریاو یەکێک لە قارەمانەکانی شەڕی ١٩٦٧ی سومالی و ئەثیوپیە ٠ ئەسپاردنی ئەم شوێنە بەرزە بە ژەنراڵ ئاندوم لە لایەک دەبێتە هۆی پەیدابوونی دوورە دیمەنی وتووێژو چاری تەنگ‌و چەڵەمەکانی ئەریتیریا ، لە لایەکی دیکەشەوە دەبێتە هۆی پەیدابوونی ناکۆکی‌و دوو دەستەیی لە نێو جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی ئەم وڵاتەدا ٠

(الف) لەوە دەترسێ کە هێندی ئەفرادی لیبراڵ لە گەڵ ڕژێمی تازە ئاشت ببنەوەو فریوی دروشمی زڕە سوسیالیستی ئەدیس ئەبابا بخۆن ٠ جا بۆیە ویستی سەربەخۆیی تەواو بێنیتە گۆڕی ٠ ڕابەرانی (پلف) لەگەڵ هێندێ پیاوی بەناوبانگی ئەریتیریا دەیانەوێ لەگەڵ ڕژێمی ئەدیس ئەبابا سەنگ‌و سووکیەک بکەن ٠ بەڵام ڕۆژی ١٢ی ژوئیە وەزع تێک دەچێ ٠ پارتیزانەکانی بەرەی ڕزگاریخوازی چەند کەس لە لایەنگرانی ئەثیوپی دەکوژن لەشکری ئەثیوپی گوندی (ئوم هاجەر) لە ئەریتیریا پەلامار دەداو زۆر لە پارتیزانەکانی (الف) دەکوژرێن وبەدیل دەگیرێن ٠

ڕۆژی ١٥ی ژوئیە تەواوی نوێنەرانی ئەریتیریا لە پارلەمانی ئەثیوپی دا داوا دەکەن کە شورای عەسکەری لەگەڵ نوێنەرانی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی وتووێژ بکا ٠ ئەدیس ئەبابا کە تا ئەو دەم سەر بە خۆیی خوازەکانی بە یاخی دەناسی ، وا نیشان دەدا کە لایەنگری وتووێژە بەڵام هەر بە ئەورۆ سبەی ڕادەبوێرێ و دەیخاتە پشت گوێ ٠ نوێنەرانی ئەریتیریا لە پارلەمانی ئەثیوپیدا هەموویان دەکشێنەوە ٠ شورای نیزامی کە تا ئەو دەم نەیدەویست بە جارێک دەگەڵ جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی ئەریتیریا تێکی بدا ، دەست پێشخەریەکی **دیپلوماسی دەکا ٠ ژەنراڵ ئاندوم دەچێتە ئەسمەرەو بە چەشنێکی بێ وێنە پێشوازی لێ دەکرێ ٠**

ڕۆژی ١٢ی سپتامبر کە ئیمپراتوری حەبەشە بە یەکجاری وەلا دەندرێ ، ئاندوم دەبێتە سەرۆکی شورای نیزامی ٠ ئاندوم نایشارێتەوە کەدەیەوی دەگەڵ شورشگێرانی ئەریتیریا ئاشت بێتەوە ٠

٢٨ی نوامبر ئەفسەرانی ئەندامی شورای لە پێوەندی ژەنراڵ ، ئاندوم دەگەل ئەریتیریا وە شک دەکەون‌و لە دەستەڵات‌و نفووزی ئەو ترسیان ڕێ دەکەوێ لە پڕ ئاندوم (٥٩) کەسی تر لە گەورە پیاوەکانی ڕێژیمی پێشوو گوللە باران دەکەن ٠ ئیتر ئەوەش ناشارنەوە کە ئەریتیریا بەشێکە لە ئەثیوپی‌و سەربەخۆیی خوازەکان بە چەتەو یاخی دادەنێن ٠ هەرچەندە ڕێژیمی عەسکەریەکانی ئەثیوپی دەستەی نوێنەرایەتی بۆ وڵاتە عەرەبەکان دەنێرێ ، بەڵام ئیتر سیمای ڕزیوی ڕێژیمی تازە لە خەڵکی ئەریتیریا ناشاردرێتەوەو بە هەزاران کەس ڕەگەڵ بەرەی ڕزگاریخوازی دەکەون ٠

زۆر پێ ناچی کە لە نێوان (الف) و (پلف) دا ناکۆکی کەمتر دەبێ‌و لێک نیزیک دەبنەوەو هەردووکیان لە سەر دروشمی سەربەخۆیی خوازی یەک دەگرن ٠

شەڕێکی ئێستا ئەریتیریا دەست پێ کراوە ، شەڕێکی خوێناوی و توندە ٠ گەلی ئەریتیریا ڕێژیمی عەسکەری ئەثیوپی ناسیوەو لەوانە نیە بە دروشمی « سوسیالیزمی حەبەشەیی » فریو بخوا ٠ هەردوو دەستەی بەهێزی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی هەڵەکانی خۆیان ڕاست دەکەنەوە ٠ هەردووکیان لەوە گەیشتوون کە ناوەڕۆکی ڕێژیمی تازەی ئەدیس ئەبابا ، لە پێوەند دەگەڵ ویستی سەربەخۆی خوازانەی خەڵکی ئەریتیریادا ، لەگەڵ ڕێژیمی پاشایەتی کۆن فەرقێکی نیە ٠

سیاسەتی شووینیستی ڕێژیمی پێشوو و ئێستای حکوومەتی ئەثیوپی تا ڕادەیەکی زۆر بۆتە هۆی یەکیتی جووڵانەوەی سەربەخۆیی خوازانەی ئەریتیریاو ئەم جووڵانەوەیە لە مەترسی دووبەرەکی‌و لە بەر یەک بلاو بوون ڕزگار دەکا ٠

پاشماوەی شوڵەخەف

لە قۆناغە پێشینەکانی خەباتی شۆڕشگێڕی‌ی ناوچەی دۆنمان پیشان ئەدا کە لە هەموو قۆناغەکانی‌تری ئاڵۆزتر بوو ٠ ئەم داستانە لەبارەی ناوەڕۆک‌و ڕێبازی بیری‌یەوە ، وەنەبێ پەیوەندی تەنها بە چیرۆکە پێشووەکانی نووسەرەوە هەبێ، بەڵکو پەیوەندی بە هەموو ئەو شتانەشەوە هەیە کە لەوەوپاش نووسیونی ٠

نووسەر لە کتێبی دووهەمیا کەسانی داستانەکەی ، بە بەراورد لەگەڵ ژمارەیان لە کتێبی یەکەمیدا ، گەلێ کەم ئەکاتەوە ٠ بەڵام بەشێوەیەکی قووڵترو مەزنتر باسی هەرکامێکیان ئەکا ٠

یەکێ لە خاسیەتەکانی شۆڵەخەفی داستان نووس ئەوەیە گەلێ دیمەنی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و گەلێ لەو ڕووداوانەی لەکاتی وەرچەرخانە ڕیشەیی‌یەکانی چارەنووسی گەلدا ڕووئەدەن ـ ئەکا بە بابەتی نووسراوەکانی خۆی ٠

شۆڵەخەف بەرلەوەی لە نووسینی داستانی (دۆنی مەنگ) ببێتەوە ، هەستی کرد کەوا پێویستی بە لێدوان‌و پیشاندانی ئەو ڕووداوانەیە کە لەو سەردەمەدا لە ژیانی وڵاتەکەیدا ڕوویان ئەدا ٠ وازی لە (دۆنی مەنگ) هێناو دەستی کرد بە نووسینی داستانێك لەبارەی پەیدابوونی کێڵگە هەرەوەزی (کەڵخۆز)ەکانەوە لەسەر ڕووباری دۆن ٠ ئەوەبوو داستانی (بەیارەکانمان کێڵا)ی نووسی(٢) ٠

شۆڵەخەف لە ساڵی ١٩٣٤دا سەرەتایەکی بۆ چاپە ئینگلیزی‌یەکەی (دۆنی مەنگ) نووسی ٠ لەم سەرەتایەدا ئەڵێ: « بەئەرکی سەرشانی خۆمم داناوە کەوا هەموو کۆڕو کۆمەڵە کۆمەڵایەتی‌یەکانی سەردەمی جەنگی جیهانی‌و شۆڕش‌و جەنگی خۆماڵی‌ی ناوچەی دۆن بخەمە بەرچاو ، دوای باری ژیانی تراژیدیایی هەندێ لەوانە بکەوم کە لە گەرداوی ڕووداوەکانی ١٩١٤ـ١٩٢١دا هاتنە سەر شانۆو باسێکی خەڵکەکەش لە ساڵانی ئاواکردنەوەو پێکەوەنانی ژیانی هێدی‌ی ژێر دەسەڵاتی سۆڤیەتدا ـ بکەم ٠

ئاوێنەی ژیانی گەل :

خوێندەوار لە داستانی (بەیارەکانمان کێڵا)دا جێ‌پێی ئەو یەکەم هەنگاوانەی دێتە پێش چاو کە بەڕێگای دامەزراندنی کەڵخۆزێکدا نران لە یەکێ لە دێهاتەکانی کازاکەکاندا ٠٠ خەباتی جووتیارەکان بەدی ئەکا لەدژی ڕابوردوو ٠٠ پاشماوەی ڕابوردوو ئەبینێ لە مێشکی خەڵکەکەدا ٠٠ هەروەها ئەوە ئەبینێ کەوا چۆن پەیدابوونی تێگەیشتنی بە کۆمەڵ خەڵک ڕائەپەڕێنی‌و بەهێزتریان ئەکاو یارمەتی‌ی گەشەکردنی بەهرەو گیانی دەروونی‌یان ئەدا داستانی (بەیارەکانمان کێڵا)، هەروەك داستانی (دۆنی مەنگ) یەکێکە لە شاکارەکانی ئەدەبی سۆڤیەت ٠ لە داستانی (چارەنووسی مرۆیەك(٣))یشدا نووسەر بابەتی داستانی چەند هەنگاوی‌تر بۆ پێشەوە ئەبا ٠ لەم داستانەدا نووسەر باسی ڕووداوەکانی یەکەم قۆناغە یەجگار سەختەکانی جەنگی مەزنی نیشتمانیان بۆ ئەگێڕێتەوە ٠

نووسەری دڵسۆزو بەوەفا بۆ پێڕەوی هونەر ، لەم داستانەشدا لە درزی هەندێ ڕووداوی‌واوە کە زۆر بچووك دێنە پێش چاو لە چوار چێوەی چارەنووسی تاقە مرۆیەکدا گەلێ دیاردەی مەزنی ژیانی گەل ئەخاتە پێش چاو ٠

بەهەندێ دەسکاری‌ی پێویستەوە لە (انباء موسکو)وە کراوە بە کوردی

(١) مامۆستایان علی الشوك‌و امجد حسین‌و هاوڕێکانیان ، ئەم داستانەیان بەشێوەیەکی جوان کردووە بە عەرەبی‌و لە چوار بەرگی گەورەدا لە لوبنان لەچاپ‌دراوە ٠

(٢) ئەم داستانە لەلایەن (دار بغداد)وە لە ساڵی ١٩٥٨دا بە دوو بەرگ بە عەرەبی‌یەکی پوخت بڵاو کراوەتەوە ٠

(٣) لەلایەن دەزگای (پرەگرێس)وە لە مۆسکۆ بە عەرەبی لەچاپ دراوە ٠

پاشماوەی سێ کچی بەناوبانگ

بەڵام هەڵبەستەکانی (ئەمیلی) لە دووخوشکەکەی بەرزترو بەماناترن چونکە بۆنی هیواو ئارەزوو کوڵنەدایان لێ‌دێت لەمەیدانی ژیاندا وەکوو هی ئەوان پڕ نیە لە بێ هیوایی‌و وەڕەزی ژیان ٠

هەربۆیەش شارەزایانی‌و ێژەو نووسین هەڵبەستەکانی (ئەمیلی) یان لە هی‌دوو خوشکەکانی پێ‌جوانتربوو ٠

بەڵام بەگشتی هەڵبەست‌و نووسینەکانی ئەوسێ خوشکە ئاوێنەیەکی ڕاستەقینەبوون بۆ دەرخستنی ژیانی ناکامیان‌و باری ئەو کاتەی کۆمەڵی بۆرجوازی نوی‌یان دەخستە بەرچاو ٠ هەڵبەستەکانیان پاکن‌و دوورن لە ڕەوشت خراپی وە کەم‌و کووڕی کۆمەڵ دەخەنەڕوو ٠

ئەوەی کەشایانی باسە ئەوەیە : هەرسێ خوشك تەمەنیان زۆر کورت بوو : (شارلوت) لە ٣٩ ساڵیدا مرد (ئەمیلی) لە ٣٠ ساڵی وە (ئان) لە ٢٩ ساڵیدا سەری‌نایەوە !!

پاشماوەی ئافرەت سەربەستی

ئەشکەنجە ئەچێژین و لەگەڵ داپیرەو باپیرە هەستاوین‌و هەڵیان پەڕانووین‌و گۆرانی یان بۆ ووتوین‌و گوێیان ئاو داوین٠

ـ خوشك‌و برا ئەگەر بچوکیش بن نابێت لەیەك زورا بنون ٠

ـ کچ ئەگەر منالیش بێت نابێت سەرو قاچ‌و دەستی ڕوت بێت ٠

ـ کچ ئەبێت باوکی یا براکەی یا باپیری ، پیاوێکی بەدینی سالحی نوێژکەری ڕۆژو گری حاجی بۆ بدۆزێتەوە ٠

ـ ئافرەت نابێت بە تەنها بستێك لە ماڵ دورکەوێتەوە ٠

ـ ئافرەت نابێت قسە لە گەل پیاوێك بکات نەیناسێ ٠

ـ نابێت بچێتە چاخانەو گازینۆو نادی ٠

ـ لە بەر دەمی نەناسیاوو پیاودا قسە نەکات ٠

هەزارەهای لەم بابەتانە لە مێشکماندا ئەزرنگێتەوە ٠

ئێمە ئافرەتمان ئەوێت (رابعە عدویە) بێت ، بەرماڵێك بە کۆڵی‌یەوە و لە سەر بەرماڵێك ڕۆژ هەتا ئێوارە لە کونی ژورەوە نوێژ بکات ، چێشت کەری چاك بێت ، جل شۆری چوار پەل قەوی بێت ، منال بەخێوکەری کارامە بێت ، ماڵ پاك‌و خاوین بێت ، نان‌کەر بێت

لە کۆتایی‌دا ئەڵێم (قسەبە هەزارەو دووانی بەکارە) سەیر لەلام ئەوەیە کێ ئافرەت ئەچەوسێنێتەوە ؟! کێ کۆت وزنجیری دیلێتی کردۆتە قاچ‌و دەستی ؟

ـ ئێمەی پیاونین ؟!

دەبا هەر یەکە لەلای خۆیەوە ٠٠ میریش چاو بەو یاساو ڕێژیمە کۆنانەدا بگێرێتەوە دەربارەی مافی ئافرەت‌و سەربەستی ئافرەت ٠

نەك لە دووڕوویی‌و بەزەیی‌و ناچاری رو لێ نانەوە بێت‌و پێوەی بتلێنیەوە ٠

پاشماوەی هونەرمەندیکی

گشت ئەندامێکی ئەو گەلەش بە ئاسانی تێ‌ی بگەن ٠

خوشکە جوان لە وەڵامی پرسیارێکی تر دەڵێ :ـ

ـ پێویستە لە سەر گشت هونەرمەندانی کورد تێ بکۆشن بۆ ئەوەی هونەرەکەیان خزمەتی کۆمەڵەکەیان بکات کە بنچینەی ئافرەتە وە لە سەریان پێویستە کە لە دەوری ئافرەت دڵ نیابن لە کۆمەڵدا ٠

لە وەڵامی پرسیارێکی کەدا خوشکە نەسرین گوتی :ـ

ـ لە کاتی دروست کردنی هەر تابلۆیەکم دا وا هەست ئەکەم کە من لە ناخی تابلۆ کەدام وەلە گەڵ‌کە سایەتیەکانی دا ئەژیم لە دوایی‌دا ئەم دوو هونەرمەندە چالاکانە (فوئاد عەبدولرەحمان)و (عەبدولڵا رەسول) لە وەڵامی دوو پرسیاردا ڕای خۆیان دەربڕی کاك عەبدولڵا رەسول گوتی

ـ بۆ نواندی هەر بەرهەمێکمان پێویستمان بە هونەرێکە کە لە ناو ئێش‌و ئەشکەنجەی جەماوەرەکەمان دەربچێت وە کاك فوئاد عەبدولرەحمان گوتی :ـ

ـ بە ڕای من هەر هونەرمەندێك لە ناو ئێش‌و ئازارەکانی گەلەکەی دا نەژیاو لە خۆشی‌و لە ناخۆشی‌دا بەشداری ژانەکانیان نەبێت‌و دەرمان بۆ ئەو ژانانە نەدۆزێتەوە بە هونەرمەندێکی تەواو نا ژمێردرێت ٠

پاشماوەی ڕەنجی بێ‌بەر

کان ، یان بە هەرچ ڕێگەیەکی کەی ڕاگەیاندن بیت هەمیشە بەگوێ‌ی خەڵکیدا هەڵدەن کە دار چەند بە سودە و وایان لێ بکەن کە هەر یەکێك وەك یادگارێك با چەند درەختێك‌یان هەر یەکیك بروینی ٠

دوا پیشنیاز کە بەبیرمدا دیت ئەوەیە کە ئەڵین لەیەکیك لەولاتەکانی تردا ، ئیتر ئوبال بە زەین کویری کە ناوەکەی نایەتەوە یادم ، میری زەوی درەخت ناشتن دابەش ئەکات بەسەر خەڵکیدا کە بیکەن بە [illegible]رستان و سودی ئەو دارانەش لە دواڕوژدا بو ئەو کەسانە ئەبیت بەمە ، واتا بەشدار کردنی خەڵقی لە پەرەپیدانی دارستاندا ، میری توانیویەتی شوینی زورتر زەوی بە درەخت داپپوشێ وە ئەگەر ئەوەی نەکردایە ئەوا دەستەوستان ئەبو لە هەلسانیدا بەو کارە ٠

پەیرەوی ئەم ریچکەیە لای ئیمەش وابزانم خراپ نەبیت ٠ ئیتر نازانم دام و دەزگاکانی دارستانی لای خومان ئەلین چی ؟٠

پاشماوەی جیهانی ئیمرۆ

● **پەیمانی ئەتلس (ناتو)** : یەکێك لە شارەزایانی پەنتاگون (وەزارەتی بەرگری ئەمەریکا) وتی : ئەگەر ناتو لەگیا نەلاودا نەبێت ٠ بەڵام دەردەکەی کە ئاسایی نیە ! چونکەپاش سەرکەوتنی شۆڕشی پورتگال‌و کشانەوەی یونان‌و کەم کردنەوەی یارمەتی دان بەپارە (پاش ئەوەی تەنگو چەڵەمەی ئابوری ڕۆژ بە ڕۆژ زیا ددەکات) وبەریتانیاش بڵاوی کردەوە کە نیازی هەیە وازلە هاوکاری کردنی ناتۆ بهێنێ لەمەیانی دەریایی‌دا لە دەریای سپی ناوەڕاستدا ٠

پاشماوەی گرنگی فۆنیم

بابەت (فۆنیم)و (ئەلۆفۆن)ە ئاشکرا بوو کە زمان ناس (کاتێ بیەوێ لە زمانێکی تایبەتی بکۆڵێتەوەو شارەزای پەیدا بکات) ئەبی پێش هەموو شتێ هەوڵ بدات بۆ ئەوەی ژمارەی (فۆنیم)[7] لە زمانەکەدا بدۆزێتەوە چونکە « فۆنیم » بەردی بناغەی زمانە ، ئنجا بە ووردی تەماشای دروست کردنی (مۆرفیم)و مانایەکانی بکاو وە چۆنیەتی بەکار هێنانێ ئەم (مۆرفیمانە) لە ڕستەی پر مانادا ٠

(١) بڕوانە لاپەرە (١٦) لە ڕوژنامەی ڕۆشنبیری نوێ ژمارە (٣٨) لە شوباتی ١٩٧٥ نووسینی خاوەنی ئەم ووتارە ٠

(٢) ئەلۆفۆن مانای ووشە ناگۆڕێت ٠

(٣) بە فۆنیمە کۆنسونانتەکان‌و فۆنیمە بزۆینەکان دەگوترێت (سیگمێنتال فۆنیم) وە بە هێز (ستریس) و بەرزو نزمی (ئینتونەیشن) و ماوەو وەستان (جەنگچەر) دەگوترێت (سوپرە سیگمینتەل فۆنیمز) وە ئەم جۆرە فۆنیمانە لەوانەی پێشو گرنگترن ٠ هێز بە زۆری لە ووشەدا ئاشکرایە (ئەگەر چی هێزی ڕستەش هەیە) بەڵام لە ڕستەدا بەرزو نزمی‌و ماوەو وەستان بەزۆری لە (فرەیز)و کلۆز و ڕستەدا ئاشکران ٠

(٤) جیاوازی تەنها لە (ئەکسنت)ە واتە بەس لە زرەی دەنگە ٠

(٥) پێویستە جیاوازی بەینی (پیت‌و دەنگ) بکەین ٠ نووسین وێنەی زمانە ٠ زمان پێش هەموو شتێ گفت‌وگۆیە ٠ لە زمانی ئینگلیزیدا پەیوەندی بەینی وێنەو دەنگ زۆر کەمە ٠ بۆ نموونە :

لە ووشەی (سوون) پیتی (ئێس) دەنگی ـ س ـ نیە ٠ لە ووشەی (سوور) پیتی (ئێس) دەنگی ـ ش ـ نیە ٠ لە ووشەی (مێژەر) پیتی (ئیس) دەنگی ـ ژ ـ ێیە ٠ لە ووشەی (رۆز) پیتی (ئێس) دەنگی ـ ز ـ ێیە ٠ لە ووشەی (دیبریس) پیتی (ئێس) دەنگی نێیە ٠

(٦) لە سکۆتلەندا خەلکەکە قەت دەنگی ـ ر ـ قووت نادەن٠

(٧) هەر زمانێ یاسایەکی تایبەتی خۆی هەیە لە بارەی ژمارەی (فۆنیم)ەکانی وە دروست کردنی (مۆرفیم)ەکانی وە ریز کردنی ئەم مۆرفیمانە ٠

پاشماوەی ئاراگون

بگەیەنن ئالێرەوە قسەیەکی مامۆستا حسنین عارفم بیرکەوتەوە کە ئەڵێت (ئەوەی لەم ڕۆژانەدا لەپێویستی تەقەلادانی گۆڕان‌و بەرەوپێشەوە چون بگات‌و لەمێشکی خۆی چەسپ بکات نیوەی گرەوی بردۆتەوەو بۆ داهێنان لەسەر پێیە) ٠ ئنجا تێکۆشانی ئاراگۆن بە کردەوەو بەشداربونی لەهێزی بەرگری فەرەنسادا لە هێرشی نازیەکاندا وزۆرجار خەمی دوری ئێلزا وخۆشەویستی هەمیشەیی بۆچەوساوەو زور لێکراوەکان‌و بڕوابوونی بەگۆڕان‌و هەنگاونان لەئەدەبدا جێگایەکی تایبەتیان بەئاراگۆن بەخشی وەتا ئەمرۆش ئاراگۆن هەرشاعیرێکی مولتەزیمە بەوسنورەی کە - بابلو نیرودا - بۆ شیعری مولتەزیمی کێشاوەو کە (مەبەستمان لە شیعری مولتەزیم ئەوبەرهەمەنە مرانەیەکە ئەتوانن لەواقیعی کۆمەڵگاو مرۆڤی ئەوسەردەمە بگەن ٠ من نالێم شاعیر هەر ئەبێ مولتەزیم بێ چونکە پێش هەمووشتێك پێویستە هەست بەشاعیریەتی خۆی بکات‌و هێزی خۆی تاقی بکاتەوە چونکە بەڕای من مرۆف ئەبێ بەچەند قۆناغێکدا تێ بپەڕێ تائەبێتە شاعیرێکی مولتەزیم) ٠

سەرچاوەکان :ـ

١ ـ آراجون في احضان الشعب ـ نعمان عاشور ٠
٢ ـ اراجون شاعر المقاومه ـ ترجمه ـ عبدالوهاب البياتي ـ احمد مرسى ٠
٣ ـ گفتوگۆیەك لەگەڵ ئەراگۆن ـ هاوكاری ژمارە (٥٢) ـ ١٩٧١
٤ ـ حسين عارف ـ هاوكاری ژمارە (١٨٩) ـ ١٩٧٣ ٠
٥ كشف المضامين البرجوازيه في الشعر ـ محسن جاسم الموسوى ـ
٦ ـ الثقافه العربيه العدد ـ١١ـ ١٩٧٤ ٠
٧ ـ بابلو نێرودا و چەند پرسیارێك ـ هاوكاری ـ ژمارە (١٦١) ـ ١٩٧٣ ٠

پاشماوەی کیسینجەر

یاریدەدەری سەرەك کومار لە کاروباری ئاسایش دا ، هەلبژاردنەکەی قبول کردو لە دواییدا بو بە سکرتیری « ئەنجومەنی ئاسایشی نیشتمانی » ٠

ئەستێرەی کیسنجەر لە زەمانی فەرمانرەوای نکسن دا زیاتر درەوشایەوە و تەنها بە راویژکاری‌ی سەرەك کومارەوە نەوەستا ، بەلکو دەوریکی دیبلوماسیانەی زۆر چالاکانەشی دایە بەر ٠

ڕێککەوتننامەی سنوور دانان بۆ چەکی ئەتومی و سیاسەتی دژایەتی لەگەل هندستان و نزیك بوونەوە لەگەل کوماری گەلی چین و سیاسەتی بە شەڕدانی ڤێتنامیەکان لە ناوخویاندا و کشاندنەوەی ئەمەریکا لە جەنگی ڤێتنام شاکاری دەورانی کیسنجەرن لە وەزیرایەتی دەرەوی ئەمەریکادا ٠

لە ساڵی ١٩٧٤ دا خەڵاتی « ئاشتی نۆبلی) ی درایە بە نیوەیی لەگەل (لی‌دوك تۆی) سەروکی وەفدی ڤێتنام لە گفتوکانی پاریس دا لە بارەی کاروباری ئاسایش‌و سیاسەتی دەرەوەوە زیاتر لە (٤٠) نوسراوی بلاو کراوەی هەیە ٠

ا ٠ ش لە ئینسایکلوپیدیای **بەریتانیاوە وەری گرتوە**

پاشماوەی گۆمی لیخن

باوکیان ؟ گوناهە ناوی باوکی هەبێت ٠

دەنگی هەتا دەهات بەرزتر دەبووەوە ، چاوەکانی وەکو دوو کاسەی کۆن ، بێ بریسکە زەق زەق دەیان روانی‌یە بنمیچەکەو هەردوو دەستی لە قوڕگی توند کردبوو ٠

ـ هەرگیز ئەو دیمەنە لە یاد ناکەم ، ئەو دیمەنە سامناکە چەقۆیێك لە قوڕگی مرۆڤێکدا باباوکیشم نەبێ ٠

بە سام ترین بەشی چیرۆکەکەدا بوو منداڵەکانی لە دەنگ‌و قرخەی داکیان خەبەریان بووەوە ٠

ـ دایەگیان بۆ دەگری !؟

ـ **باوکم لێ‌ی دای !؟**

دەنگی منداڵە گەورەکەیان ، ئەوانی تری بێ دەنگ کرد لەسەرخۆ ٠

ـ **دایە دیسان نەخۆشی !٠٠ توورەی ؟ چەند جارم پێ ووتی بچۆ بۆلای پزیشکو ٠٠**

دایکی بە دەست‌و پەنجە ڕەقەڵەکانی دەمی گرت‌و بە دەمدا خۆی‌دا بەسەر جێگا دڕاوەکەداو لە دڵی خۆی‌دا ووتی :

ـ بێ دەنگ بە ٠٠ دەرگایێکی تر مەکەرەوە بۆ خەیاڵە دڕندەکانم کە بە شەو ورۆژ پێستم دەگروون ٠

institutkurde paris

بۆزانـــــین

بەیاننامەی ژمارە(٢)ی سـالی ١٩٧٥

لە دایەرەی ئینحیســـــاری توتنەوە

بەپێی ناوەرۆکی بەندی (١٧)ی یاسای ئینحیساری توتنی ژمارە (٥٤)ی سالی ١٩٥٢ی دەسکاری‌کراو ، وە بـۆ جێ‌بەجێ‌کردنی بڕیاری ئەنجومەنی بەرێوەبردنی ئینحیســـــاری توتنی ژمارە (٤)ی یەکـــــەم کۆبونەوەی کە لـــە ٢٨ـ١ـ١٩٧٥ کرا بڕیارماندا کە بەرهەمی توتنی سالی ١٩٧٥ ئەو ناوچانەی خوارەوە بێت بەو مەساحانەی کــــە بەرامبەریان نیشان‌کراوە :ـ

پارێزگـە	قـەزا	ناحیـە	١٩٧٤ مساحە/دۆنم	١٩٧٥ مساحە/دۆنم
سلێمانی	سلێمانی	سورداش	١٧٥٠	١٧٥٠
		قەرەداغ	١٧٥٠	١٧٥٠
		سەرچنار	١٠٠٠	١٠٠٠
		تانجەرۆ	٧٠٠	٧٠٠
		بازیان	٧٥٠	٧٥٠
	گشـــــتی		٥٩٥٠	٥٩٥٠
	شاربازێر	چوارتاو ســیوەیل	٣٢٥٠	٣٢٥٠
		ماوەت	٢٤٠٠	٢٤٠٠
		سروچك	٧٥٠	٧٥٠
	گشـــــتی		٦٤٠٠	٦٤٠٠
	هەلەبجە	خورمالو	٤٠٠	٤٠٠
		بیـــارە	١٦٠٠	١٦٠٠
		وارماوە	١٠٠	١٠٠
		سیروان	١٥٥٠	١٥٥٠
		(هەلەبجە)		
	گشـــــتی		٣٦٥٠	٣٦٥٠
	پێنجوێن	پێنجوێن	٢٠٠٠	٢٠٠٠
	پشدەر	مەلبەند	٤٦٠٠	٤٦٠٠
		سەنگەسەر	٣٠٠٠	٣٠٠٠
	گشـــــتی		٧٦٠٠	٧٦٠٠
	رانیە	خەلەکان	٧٥٠	٧٥٠
		بنگـــرد	١٢٥٠	١٢٥٠
		چوارقوڕنە	٢٠٠٠	٢٠٠٠
	گشـــــتی		٤٠٠٠	٤٠٠٠
گشت پارێزگـــەی ســـلێمانی			٢٩٦٠٠	٢٩٦٠٠
هەولێـر	کویسنجق	مەلبەند	١٥٠٠	١٥٠٠
		طق‌طق	٥٠٠	٥٠٠
	گشـــــتی		٢٠٠٠	٢٠٠٠
	شەقلاوە	مەلبەندو خۆشـــناو	٧٥٠	٧٥٠
		حەریر	١٠٠	١٠٠
		صلاح‌الدین	١٥٠	١٥٠
	گشـــــتی		١٠٠٠	١٠٠٠
	رەواندوز	مەلبەند		
		برادۆست	٥٠٠	٥٠٠
		دیانا	٥٥٠	٥٥٠
		زێبارو ناحیەکانی	٣٠٠	٣٠٠
		چۆمان	٣٥٠	٣٥٠
			١٣٠٠	١٣٠٠
	گشـــــتی		٣٠٠٠	٣٠٠٠
گشت پارێزگـــەی هەولێـــر			٦٠٠٠	٦٠٠٠
دهـۆك	ئامێدی	ئامیدی	٦٠٠	٦٠٠
		سەرسەنگ	٧٠٠	٧٠٠
	گشـــــتی		١٣٠٠	١٣٠٠
	دهۆك	دهۆكو ئەتروش	٥٠٠	٥٠٠
		ئاكرێ	٣٠٠	٣٠٠
		زاخـۆ	٣٠٠	٣٠٠
		شێخان	٣٠٠	٣٠٠
	گشـــــتی		١٤٠٠	١٤٠٠
گشت پارێزگـــەی دهـــۆك			٢٧٠٠	٢٧٠٠
كەركوك	چەمچەمال	چەمچەمال	٠٠٠	٠٠٠
		ئاغجەلەر	٢٥٠	٢٥٠
گشت پارێزگـــەی كەركـــوك			٢٥٠	٢٥٠
هەرچوار پارێزگاکـــــە			٣٨٥٥٠	٣٨٥٥٠

جێگری بەرێوەبەری گشتی
سەرۆکی ئەنجومەنی
بەرێوەبەردنی ئینحیساری توتن

١ـ٣

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغالو اسکان

بەرێوەبەرایەتی گشـــــتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (١٤٣ـ٧٤) بۆ دروست‌کردنی مەدخەرێکی پزیشکیی لە موسل ـ پارێزگەی نەینەوا ٠
بەمە رایئەگەیەنین کە ئەو مناقەسە نهێنی‌یەی سـەرەوە بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەکانی مەرجی مناقەسەکە لە بەرێوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی نەینەوا دەست‌ئەکەوێت بە (٥) پێنج دینار کە نادرێتەوە ، بەو مەرجەش کە قۆنتەراتەکە درا بـە بەلێنـــــــدەر ، مەرجە گشتیو مواسەفاتە فەنی‌یەکان بکرێت ٠
٢ ـ دوا کاتی پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لە ، یاخود پێش سەعات دوانزەی نیوەڕۆی ڕۆژی شـەممەی رێککەوتی ١٩ـ٤ـ١٩٧٥ ئەبێو پێشکەش بە سکرتێری لیژنـەی کردنەوەی تەندەرەکان ئەکرێن لـــــە بەرێوەبەرایەتی گشتی اشغال ـ حقوق‌وعقـــــود ـ ئەوپەڕی ماوەی تەواوکردنی کارەکە (١٨) هەژدە مانگە ٠
٣ ـ ئەمانەی خوارەوە لەگەل تەندەرەکان ئەبن :ـ
أ ـ تەئميناتێکی سەرەتایی (١٤٠٠) هەزارو چوار سەد دینار بەشێوەی کەفالەتێکی مەسرەفی کــە لەکاتی داخستنی مناقەسەکەوە بۆ ماوەی شـەش مانگ کاربکات یاخـــــود چەکێکی تصدیق‌کراو بێت ٠
ب ـ هەویەی ژووری بازرگانی لەگـــــەل وەسیقەی بەرێوەبەرایەتی باجی دەخل کە بۆ ئەم ســـال نوێ‌کرابێتەوە ٠
ج ـ لیستەیەك دەربارەی ئەو کارانەی لەمە ئەچن ٠
د ـ هەویەی تەسنیفی بەلێندەران ٠
٤ ـ هەر تەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراودا پێشکەش نەکـرێ پشت‌گوێ ئەخرێ ٠
٥ ـ ئەم بەرێوەبەرایەتی‌یە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەر تەندەرێکی تر ٠
٦ ـ لەبەرچاوی بەلێنـــــدەران وە لـــەکاتی دیاری‌کراو لەســـــەرەوەدا تەندەرەکان ئەکرێنەوەو ئەنجـــامە سەرەتاییەکەش لە لەوحەی ئیعلانات‌دا بلاوئەکرێتەوە ٠
٧ ـ سزای دواخستنی کارەکە بۆ یەك ڕۆژ (٢٠) بیسـت دینارە ٠ وە ئەبێ بەلێندەر ، کاتێ قۆنتەراتەکـــەی ئەدرێتێ ئەندازیاری سەرپەرشتی‌کار دەست‌نیشـــان بکات ٠

عبدالوهاب مفتي
بەرێوەبەری گشتی اشغال

٢ـ١

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغالو اسکان

بەرێوەبەرایەتی گشـــــتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (١٤٢ـ٧٤) بۆ دروست‌کردنی عەماری پاراستنی دەرمانی ـ طوارئ ـ لە کەرکـــوك ـ پارێزگای کەرکوك ٠
بەمە رایئەگەیەنین کە ئەو مناقەسە نهێنی‌یەی سەرەوە بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەکانی مەرجی مناقەسەکە لە بەرێوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی کەرکوك دەست‌ئەکەوێت بە (٥) پێنج دینار کە نادرێتەوە ، بەو مەرجەش کە قونتەراتەکە درا بــە بەلێندەر ، مەرجە گشـــتیو مواســـەفاتە فەنی‌یەکان بکرێت ٠
٢ ـ دوا کاتی پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لـە یاخود پێش سەعات دوانزە نیوەڕۆی ڕۆژی شـەممـەی رێککەتی ١٩ـ٤ـ١٩٧٥ ئەبێو پێشکەش بە سکرتێری لیژنـەی کردنەوەی تەندەرەکان ئەکرێن لە بەرێوەبەرایەتی گشتی اشغال ـ حقوق‌و عقود ـ ، ئەوپەڕی ماوەی تەواوکردنی کارەکە ١٨ هەژدە مانگە ٠
٣ ـ ئەمانەی خوارەوە لەگەل تەندەرەکان ئەبن :ـ
أ ـ تەئميناتێکی سەرەتایی (١٤٠٠) هەزارو چـوار سەد دینار بەشێوەی کەفالەتێکی مەسرەفی کــە لەکاتی داخستنی مناقەسەکەوە بۆ ماوەی شـەش مانگ کاربکات یاخود چەکێکی تصدیق‌کـــراو بێـــت ٠
ب ـ هەویەی ژووری بازرگانی لەگەل وەســــیقەی بەرێوەبەرایەتی باجی دەخل کە بۆ ئەم ســـال نوێ‌کرابێتەوە ٠
ج ـ لیستەیەك دەربارەی ئەو کارانەی لەمە ئەچن ٠
د ـ هەویەی تەسنیفی بەلێندەران ٠
٤ ـ هەرتەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراودا پێشکەش نەکـرێ پشت‌گوێ ئەخرێ ٠
٥ ـ ئەم بەرێوەبەرایەتی‌یە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین عەتا یاخود هەر عەتایەکی تر ٠
٦ ـ لەبەرچاوی بەلێندەران وە لەکاتی دیاری‌کراو لەسەرەوەدا تەندەرەکان ئەکرێنەوەو ئەنجامە سەرەتاییەکەش لـە لەوحەی ئیعلانات‌دا بلاوئەکرێتەوە ٠
٧ ـ سزای دواخستنی کارەکە بۆ یەك ڕۆژ (٢٠) بیســت دینـــــارە ٠ وە ئەبێ بەلیندەر ، کاتێ قونتەراتەکەی ئەدرێتێ ئەندازیاری سەرپەرشتی‌کار دەست‌نیشـــان بکات ٠

عبدالوهاب مفتي
بەرێوەبەری گشـــتی اشغال

٢ـ١

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغال

بەرێوەبەرایەتی گشتی اشـغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (٧٤/١٣٨) بۆ دروســـت‌کردنی عەماری گومرگی خەلیل لەزاخۆلەپارێزگەی دهۆك ٠
بەمە رایئەگەیەنین کە ئـەومناقەسە نهێنی‌یەی سەرەوە بەو مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەکانی مەرجی مناقەســـەکە لەبەرێوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی دهۆك بە (٣)سێ دینار دەست ئەکـــەوێ وئەوپارەیە نادرێتەوە ، بـــەومەرجەش‌بەلێندەر مەرجە گشتیو مواسەفاتەتەکنیکی‌یەکان بکرێت کـــاتێ قۆنتەراتەکـــەی پێ ئەسپێردرێ ٠

٢ ـ دواکاتی پێشکەش کردنی تەندەرەکان لە ، یاخود پێشی ســـەعات دوانزەی نیوەڕۆی‌ڕۆژی شـــەممەی رێککەوتی ١٢ـ٤ـ١٩٧٥ئەبێت‌و پێشکەش‌بە سکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان ئەکرێت لە بەرێوەبەرایەتی گشتی اشغال بەشی حقوق‌و عقود ، ئەوپەڕی ماوەی‌تەواو کردنی کارەکـــە (١٢) دوانزە مانگە ٠

٣ ـ تەندەرەکان ئەمـانەیان‌لەگەلا ئەبێت :ـ

آ ـ تەئميناتێکی ســەرەتایی‌بە (٤٠٠) چوار سەد دینار بەشێوەی کەفالەتێکی مەسرەفی کەلەکاتی‌داخستنی‌مناقەسەکەوە بۆ ماوەی شەش مانگ کاربکات‌یاخود چەکێکی تصدیق‌کراو ٠

ب ـ هەویەی ژووری بازرگانی لەگەل وثیقەی بــەرێوە- بەرایەتی باجی‌دەخل کەبۆ ئەم‌سال نوێ کرابێتەوە ٠
ج ـ لیســـتەیەك دەربارەی‌ئەوکارانەی لەمە ئەچن ٠
د ـ هەویـــەی تەسنیفی بەلێندەران ٠
٤ ـ هەر تەندەرێك لەکاتی خۆیدا پێشـــــــکەش نەکرێت پشت‌گوێ ئەخرێت ٠

٥ ـ ئەم بەرێوەبەرایەتیە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەر تەندەرێکی‌تر ٠

٦ ـ لەکاتی دیاری کراو لـ سەرەوە ، وە لەبەرچـــاوی بەلێندەران تەندەرەکان ئـەکرێنەوەو ئەنجامە سەرەتاییەکەش لە لەوحەی ئیعـــلانات‌دا بلاوئەکرێتەوە ٠

٧ ـ سزای دواخستنی کارکەبۆیەك رۆژ (١٠) دە دینـــارەو ئەبێ بەلێندەر کــــە قۆنتەراتەکەی پێ‌ئەسپێردرێ ئەندازیاری سەرپەرشتی‌کار دیاری بکات ٠

عبدالوهاب المفتي
بەرێوەبەری‌گشتی اشغال

٢ـ١

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغالو اسکان

لیژنەی ئاوەدان‌کردنەوەی ژوورو

لیژنـەی دروست‌کردنی خانووی گەشت‌وگوزار لە ناوچـــەی ژوورو ژمارە /٣٥ مناقەسەی‌ژمارە /٢ی سالی ٧٤ ـ ١٩٧٥

١ ـ بەمە رایئەگەیەنین کەمناقەسەیەکی نهێنی هـەیە بۆ دروست‌کردنی بەشێکی ناوخۆیی لە هەولێر ، وە هەموو ئەو بەلێندەرانەی لە ژووری بازرگانی‌دا تەسجیل‌کراوون‌و ئەوانەی شەهادەی باجی دەخلیان هـەیە ئەتوانن تەندەرەکانیان بۆ ئەم کارە پێشـــــکەش بکەن بـەسکرتارێتی لیژنـــەی ئاوەدان کردنەوەی ژوورو ـ لیژنـــەی‌دروست‌کردنی خانووی گەشت‌و گوزار لە ناوچەی ژوور ژمـارە/ ٣٥ لەماوەیەك‌دا کە لە کۆتایی دەوامی رەسمی رۆژی ســـێ‌شەممەی رێککەوتی ١٥ـ٤ـ٩٧٥ـ تی نەپەڕێ ٠

وە نەخشەو تێکڕای وەسیقەکانی مناقەسەکە لە لیژنـــەی دروست‌کردنی خانووی گەشت‌وگوزاری ناوچەی ژوورو ژمـارە /٣٥ دەست‌ئەکەوێ کـــــەبارەگاکەی لە ســـــکوتارێتی لیژنەی ئاوەدان‌کردنەوەی ژوورو ـ بینای بەرێوەبـــەری ئینحیساری توتنە ـ نهـۆمی‌دووەم لەلای سکرتێری لیژنـە دوای ئەوەی (١٠) دە دینـــار ئەدرێ کــــە ئەو پارەیەش نادرێتەوە ٠

٢ ـ تەندەرەکان لەزەرفێکی‌داخراودا پێشکەش ئەکـرێن‌و ناونیشانی مناقەسەکەی لەسەرئەنوسرێ وە ئەبێ لە ، یاخود پێش سەعات دوانزەی نیوەڕۆی١٥ـ٤ـ١٩٧٥ بگات‌و ئـــەو تەندەررانەی دوای ئەم بەرواره‌پێشکەش ئەکرێن وەرناگیرێن٠
٣ ـ ئەبێ تەندەرەکە تەئميناتێکی ســـەرەتایی (٦٠٠٠) شەش هەزار دیناری نەختینەی‌لەگەلابێت‌یاخود بەپێی چەکێکی تصدیق‌کراو یان‌کەفالەتێك کەلـــە بەرواری داخســـــتنی مناقەسەکەوە ٠ بۆ ماوەیـــەك‌کار بکات کە لە شـەش مانگ کەمتر نەبێ ٠

٤ ـ ئەگەر هەبێ ، ئـەبێ‌بەلێندەر شەهادەیەك دەربارەی ئەو کارانە پێشکەش بکات کەلەمەوبەر کردونی ٠
٥ ـ هەر تەندەرێك وەکو ئەو مەرجانەی سەرەوەو مەرجـە گشتیو مواســـەفاتە داواکراوەکان نەبێ پێشت‌گوێ ئەخرێ ٠
٦ ـ ئەم لیژنەیە مولزەم نیەبە وەرگرتنی نزمترین تەنـدەر یاخود هەر تەندەرێکی تر ٠

محمود شاکر قیسی
جێگری سکرتێری لیژنەی
ئاوەدان کردنـەوەی ژوورو وە
سەرۆکی لیژنە

٣ـ١

institut kurde de paris